

၄။ တံ အနာဂတေ ယဒါ ဩကာသံ လဘတိ၊ တဒါ ဝိပါကံ ဒေတိ။ သတိ သံသာရပ္ပဝတ္တိယာ အဟောသိကမ္ပ နာမ န ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

ထို အပရာပရိယဝေဒနီယကံသည် နောင်အနာဂတ်ဝယ် အကြင်အခါ၌ အကျိုးပေးဖို့ရန် အခွင့်ကိုရရှိ၏။ ထိုအခါ၌ အကျိုးကိုပေး၏။ သံသရာဟူသော မပြတ်မစဲဖြစ်ခြင်းသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် အဟောသိကံ မည်သည် မဖြစ်စကောင်းပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

ပါကဒါနပရိယာယ = အကျိုးပေးရာ အလှည့်အကြိမ် အစဉ်အားဖြင့် ကံ (၄) မျိုး

၁။ ဂရုကံ = ကြီးလေးသော ကံ၊

၂။ ဗဟုလကံ = (အာစိဏ္ဏကံ) = အကြိမ်များစွာ ပြုအပ် မှီဝဲအပ်ပြီးသော ကံ၊

၃။ အာသန္နကံ = သေခါနီး၌ ပြုအပ် အောက်မေ့အပ်သော ကံ၊

၄။ ကဋတ္တာကံ = ပြုအပ်ပြီးကာမျှသာ ဖြစ်သော ကံ —

ဤသို့လျှင် အကျိုးပေးရာ အလှည့်အကြိမ် အစဉ်အားဖြင့် ကံသည် လေးမျိုး ပြားပြန်၏။

၁။ **ဂရုကံ** — တတ္ထ ကုသလံ ဝါ ဟောတု အကုသလံ ဝါ၊ ဂရုကာဂရုကေသု ယံ ဂရုကံ မာတုယာတာဒိကမ္ပ ဝါ မဟဂ္ဂတကမ္ပ ဝါ၊ တဒေဝ ပဌမံ ဝိပစ္စတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

ယံ ဂရုကန္တိ ယံ အကုသလံ မဟာသာဝဇ္ဇံ ကုသလံ မဟာနုဘာဝံ ကမ္ပ။ (မဟာဋီ-၂-၃၇၇။)

ထိုကံလေးမျိုးတို့တွင် ကုသိုလ်သည်မူလည်း ဖြစ်စေ၊ အကုသိုလ်သည်မူလည်း ဖြစ်စေ၊ ဂရုကံ၊ အဂရုကံ တို့တွင် = ကြီးလေးသောကံ၊ မကြီးလေးသောကံတို့တွင်၊ အကုသိုလ်အရာ၌ အဓိကို သတ်ခြင်း = မာတု-ယာတကံ စသော ပဉ္စာနန္တရိယကံများနှင့် သေသည့်တိုင်အောင် မစွန့်လွှတ်သော နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကံများသည် ရှိကြ၏။ ကုသိုလ်အရာ၌ အာနုဘော်ကြီးသော မဟဂ္ဂုတ်ကံ = ဈာန်ကုသိုလ်များသည် ရှိကြ၏။ ယင်းကံတို့ကား ဂရုကံတို့တည်း။ အကုသိုလ်အရာ၌ အလွန်အပြစ်ကြီးသော ယင်းဂရုကံတို့ကသာလျှင် ရှေးဦးစွာ အကျိုးပေး ၏။ ကုသိုလ်အရာ၌လည်း အလွန်အာနုဘော်ကြီးသော ယင်းဂရုကံ အမည်ရသော မဟဂ္ဂုတ်ကံသာလျှင် ရှေးဦးစွာ အကျိုးပေး၏။ အကျိုးကို ဖြစ်စေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

၂။ **ဗဟုလကံ** — တထာ ဗဟုလာဗဟုလေသုပိ ယံ ဗဟုလံ ဟောတိ သုသီလျံ ဝါ၊ ဒုသီလျံ ဝါ၊ တဒေဝ ပဌမံ ဝိပစ္စတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

အကြိမ်များစွာပြုအပ် အကြိမ်များစွာမှီဝဲအပ်သော ဗဟုလကံ၊ အကြိမ်များစွာ မပြုအပ်၊ အကြိမ်များစွာ မမှီဝဲအပ်သော အဗဟုလကံတို့တွင်လည်း သုသီလျံ = ကောင်းသော အကျင့်မူလည်း ဖြစ်သော၊ ဒုသီလျံ = မကောင်းသော အကျင့်မူလည်း ဖြစ်သော အကြိမ်များစွာပြုအပ် အကြိမ်များစွာမှီဝဲအပ်သော ကံသည် ရှိ၏။ ထို ဗဟုလကံ = အာစိဏ္ဏကံကသာလျှင် ရှေးဦးစွာ အကျိုးကို ဖြစ်စေ၏။ ရှေးဦးစွာ အကျိုးပေး၏။

၃။ **အာသန္နကံ** — ယဒါသန္နံ နာမ မရဏကာလေ အနုဿရိတကမ္ပ။ ယဉ္စိ အာသန္နမရဏော အနုဿရိတံ သက္ကောတိ၊ တေနေဝ ဥပပဇ္ဇတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

မရဏကာလေ အနုဿရိတန္တိ ပရိဗျတ္တဘာဝေန မရဏဿ အာသန္နကာလေ အနုဿရိတံ။ အာသ-န္နကာလေ ကတေ ဝတ္ထဗ္ဗမေဝ နတ္ထိတိ ဟိ ဝုတ္တံ။ (မဟာဋီ-၂-၃၇၇။)

သေခါနီးကာလ၌ အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့အပ်သော ကံသည် အာသန္နကံ မည်၏။ သေခါနီးကာလ၌ ကပ်၍ပြုအပ်သော ကံ၏ အာသန္နကံ မည်မှုသည်ကား ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိတော့ပေ။ ယင်း သေခါနီးကာလ မရဏာသန္ဓေအခါ၌ ပြုအပ် အောက်မေ့အပ်သော ကံကို နီးကပ်သော သေခြင်းတရားရှိသော သတ္တဝါသည် အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ပါမှုကား ထိုကံသာလျှင် အကျိုးကို ဖြစ်စေ၏။ သေခါနီးကာလ မရဏာသန္ဓေ အခါဝယ် မရဏာသန္ဓေဇော၏ အာရုံအဖြစ် ထင်ထင်ရှားရှား ပေါ်နေသော ကံမျိုး ဖြစ်သဖြင့် မရဏာသန္ဓေဇောက ယင်းကံကို အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့နိုင်ခြင်း ဖြစ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။ မဟာဇီ-၂-၃၇၇။)

၄။ **ကဋတ္တာကံ** — ဧတေဟိ ပန တီဟိ မုတ္တံ ပုနပျုနံ လဒ္ဓိသေဝနံ **ကဋတ္တာ ဝါ ပန ကမ္မံ** နာမ ဟောတိ။ တေသံ အဘာဝေ တံ ပဋိသန္ဓိံ အာကမုတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

ဂရုကကံ ဗဟုလကံ အာသန္နကံ သုံးမျိုးတို့မှ လွတ်သော အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရအပ်သော အာသေဝန ပစ္စည်းရှိသော ဤဘဝ၌ ဖြစ်စေ၊ ရှေးရှေး ဘဝများစွာ၌ ဖြစ်စေ ပြုအပ်သော ပြုအပ်ကာမျှဖြစ်သော ကံသည် ကဋတ္တာကံမည်၏။ အထက်ပါ ဂရုကကံ စသော ကံသုံးမျိုးတို့သည် မရှိလတ်သော် ဤကဋတ္တာကံက ပဋိသန္ဓေ အကျိုးကို ငင်၏။ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်စေ၏။

ပဋိသန္ဓိဇနကဝသေန ဟိ ဂရုကာဒိကမ္မစတုက္ကံ ဝုတ္တံ။ (မဟာဇီ-၂-၃၇၇။)

ဂရုကကံ ဗဟုလကံ အာသန္နကံ ကဋတ္တာကံဟူသော ဤ ကမ္မစတုက္ကံကို ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတတ်သော ဇနကကံ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။

မှတ်ချက် — သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌ကား ဂရုကကံ အာသန္နကံ အာစိဏ္ဏကံ ကဋတ္တာကံဟု အာသန္နကံကို နံပါတ်-၂- အာစိဏ္ဏကံကို နံပါတ်-၃- အရာ၌ထားသည်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ကား အာစိဏ္ဏကံကို နံပါတ်-၂- အာသန္နကံကို နံပါတ်-၃- အရာ၌ထားသည်။ အားလုံး အသင့်ယုတ္တိရှိသည်ချည်းပင် ဖြစ်သည်။]

ကိစ္စနှင့်စပ်၍ ကံ (၄) မျိုး

- ၁။ ဇနကကံ = ဝိပါကံ ကဋတ္တာရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သောကံ၊
- ၂။ ဥပတ္တမ္ဘကကံ = အားပေးထောက်ပံ့တတ်သောကံ၊
- ၃။ ဥပပိဋကကံ = ကပ်၍ ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သောကံ၊
- ၄။ ဥပယာတကကံ = ကပ်၍ဖြတ်တတ်သောကံ၊

ဤသို့လျှင် ကိစ္စနှင့်စပ်သဖြင့် ကံလေးမျိုး ရှိ၏။

၁။ **ဇနကကံ** — တတ္ထ ဇနကံ နာမ ကုသလမ္ပိ ဟောတိ အကုသလမ္ပိ။ တံ ပဋိသန္ဓိယမ္ပိ ပဝတ္တေပိ ရူပါရူပ-ဝိပါကက္ခန္ဓေ ဇနေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

ထိုကံလေးမျိုးတို့တွင် ဇနကကံမည်သည် ကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ပဋိသန္ဓေအခါ ပဝတ္တိအခါတို့၌ ကဋတ္တာရုပ် = ဝိပါကရုပ်တရားများနှင့် ဝိပါကံနာမ်တရားတို့ကို ထိုဇနကကံက ဖြစ်စေတတ်၏။ ဝိပါကရုပ်တရားဟူရာ၌ ကမ္မဇရုပ်များနှင့် ကမ္မပစ္စယ ဥတုဇရုပ်များကို ဆိုလိုသည်။ ကမ္မပစ္စယ ဥတုဇရုပ်တရားဟူသည် နတ်သား နတ်သမီးတို့၏ ဘုံဗိမာန် ဥယျာဉ် ပဒေသာပင် စသည်နှင့် စကြာဝတေးမင်းတို့၏ စကြာရတနာ စသည်တို့ကဲ့သို့သော ကံလျှင် အကြောင်းရင်းခံရှိသော ဥတုဇရုပ်များတည်း။

၂။ **ဥပတ္တမ္ဘကကံ** — **ဥပတ္တမ္ဘကံ** ပန ဝိပါကံ ဇနေတုံ န သက္ကောတိ၊ အညေန ကမ္မေန ဒိန္နာယ ပဋိသန္ဓိယာ ဇနိတေ ဝိပါကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနကသုခဒုက္ခံ ဥပတ္တမ္ဘေတိ၊ အဒ္ဓါနံ ပဝတ္တေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

သုခဒုက္ခသန္တာနဿ၊ နာမရူပပ္ပဗန္ဓဿဝါ စိရတရပ္ပဝတ္တိဟေတုဘူတံ ဥပတ္တမ္ဘကံ။ (မဟာဋီ-၂-၃၇၉။)

ဥပတ္တမ္ဘကကံသည်လည်း ကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ယင်း ဥပတ္တမ္ဘကကံကား ပဋိသန္ဓေဝိပါကံစသည့် အကျိုးဝိပါကံတရားကို မိမိကိုယ်တိုင်က တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်။ အခြားတစ်ပါးသော ဇနကကံစသည်က ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးခဲ့သော် ပဝတ္တိ အကျိုးဝိပါကံတရားများကို ဖြစ်စေခဲ့သော် ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ချမ်းသာသုခ သန္တာန်အစဉ်ကို ဆင်းရဲဒုက္ခ သန္တာန်အစဉ်ကို တစ်နည်းဆိုရသော် နာမ်ရုပ် အစဉ်ကို ကြာမြင့်သည်ထက် ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေအောင် အားပေးထောက်ပံ့ထား၏။ ကိုယ်တိုင်က အကျိုးမပေးနိုင်သော်လည်း တစ်ပါးသော ကံက အကျိုးပေးခွင့်ရလာအောင်၊ အကျိုးပေးခွင့် ရနေပြန်လျှင်လည်း အကျိုးပေးသန်လေအောင်၊ အကျိုးပေးသည့် အခါမှာလည်း ထိုအကျိုးတရားများ ကြာရှည်စွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လေအောင် ကုသိုလ်အရာမှာဖြစ်စေ၊ အကုသိုလ်အရာမှာဖြစ်စေ လျော်စွာအားပေးထောက်မ ကူညီတတ်သော ကံဟု ဆိုလိုသည်။

၃။ **ဥပပိဋ္ဌကကံ** — **ဥပပိဋ္ဌကံ** အညေန ကမ္မေန ဒိန္နာယ ပဋိသန္ဓိယာ ဇနိတေ ဝိပါကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနကသုခဒုက္ခံ ပိဋ္ဌေတိ ဗာဓေတိ၊ အဒ္ဓါနံ ပဝတ္တိတုံ န ဒေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

ဥပပိဋ္ဌကံ သုခဒုက္ခပ္ပဗန္ဓေ ပဝတ္တမာနေ သဏိကံ သဏိကံ ဟာပေတိ။ (မဟာဋီ-၂-၃၇၉။)

ဤ ဥပပိဋ္ဌကကံမှာလည်း ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ နှစ်မျိုးလုံးပင် ဖြစ်နိုင်၏။ အခြားသော ဇနကကံစသော ကံက ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးခဲ့သော် ပဝတ္တိအကျိုးဝိပါကံကို ဖြစ်စေခဲ့သော် ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ချမ်းသာသုခ သန္တာန်အစဉ် ဆင်းရဲဒုက္ခ သန္တာန်အစဉ်ကို တစ်နည်းဆိုသော် ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော နာမ်ရုပ်အစဉ်ကို ညှဉ်းဆဲတတ် နှိပ်စက်တတ်သော၊ ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး ဆက်လက် ဖြစ်စေခြင်းငှာ အခွင့်မပေးတတ်သောကံသည် ဥပပိဋ္ဌကကံတည်း။ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သော သုခဒုက္ခ သန္တာန်အစဉ်၌ ထိုသုခဒုက္ခ အစဉ်သန္တာန်ကို တစ်နည်း ရုပ်နာမ် အစဉ်သန္တာန်ကို တဖြည်းဖြည်း ဆုတ်ယုတ်စေတတ်သော ကံတည်း။ တစ်ပါးသောကံကို အကျိုးပေးခွင့် မရလေအောင်၊ အခွင့်ရ၍ အကျိုးပေးနေသော ကံကိုလည်း အကျိုးပေး မထက်သန်လေအောင်၊ ရပြီးသော အကျိုးတရားကိုလည်း မဖွံ့ဖြိုးလေအောင် ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်သော ကံဟုလိုသည်။

၄။ **ဥပယာတကကံ** — **ဥပယာတကံ** ပန သယံ ကုသလမ္ပိ အကုသလမ္ပိ သမာနံ အညံ ဒုဗ္ဗလကမ္ပံ ယာတေတွာ တဿ ဝိပါကံ ပဋိဗာဟိတွာ အတ္တနော ဝိပါကဿ ဩကာသံ ကရေတိ။ ဧဝံ ပန ကမ္မေန ကတေ ဩကာသေ တံ ဝိပါကံ ဥပ္ပန္နံ နာမ ဝုစ္စတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

ဥပယာတကကံသည်လည်း ကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ယင်းကံသည် မိမိကိုယ်တိုင်က ကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင် အကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်သဖြင့် မိမိမှတစ်ပါးသော အခြားအားနည်းသော ကံကို သတ်တတ်၏။ ကံကို သတ်တတ်၏ ဟူသည်မှာလည်း ထိုကံ၏ အကျိုးဝိပါကံကို တားမြစ်ခြင်းပင်တည်း။ သို့အတွက် ဥပယာတကကံသည် အခြားတစ်ပါးသော အားနည်းသော ကံကို သတ်၍ ထိုကံ၏ အကျိုးဝိပါကံကို တားမြစ်၍ မိမိ၏ အကျိုးဝိပါကံ၏ ဖြစ်ခွင့်ကို ပြုလုပ်တတ်၏။ ဤသို့လျှင် ဥပယာတကကံသည် မိမိ၏ အကျိုးဝိပါကံ၏ ဖြစ်ခွင့်ကို ပြုလုပ်သည်ရှိသော် ထိုဝိပါကံတရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည် မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ နှိပ်စက်ရုံတွင် မကဘဲ တစ်ပါးသော အားနည်းနေသော ကံကို လုံးဝအကျိုးမပေးနိုင်အောင်၊ ပေးပြီးသော အကျိုး-

များကိုလည်း ပြတ်သွားအောင် သတ်ဖြတ်သော ကံကို “ဥပယာတက”ကံဟု ခေါ်ဆိုသည် ဟူလိုသည်။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၆။)

ဥပပိဋ္ဌကကံနှင့် ဥပယာတကကံ

ယင်းကံနှစ်မျိုးတို့၏ ထူးခြားမှုကို မဟာဋီကာတွင် ဤသို့လည်း ဆက်လက်၍ ဖော်ပြထား၏ — ဥပပိဋ္ဌက ကံကား အခြားသော ကံ၏ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြတ်နိုင်၏။ မိမိမူကား မိမိ၏ အကျိုးဝိပါက်ကို မဖြစ်စေနိုင်။ ဥပယာတကကံကား အားနည်းသော ကံတစ်ပါးကို ဖြတ်တောက်၍ မိမိ၏ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဤကား အထူးတည်း။

များပြားသော အနာရောဂါရှိမှု အနာရောဂါထူပြောမှု စသည်ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော အကြောင်းတရား ကို အနီး၌ ချထားခြင်း အနီး၌ ကျရောက်စေခြင်းဖြင့် အခြားသောကံက ပေးနေသော အကျိုးတရားကို နှိပ်စက် တတ်သော ကံသည် ဥပပိဋ္ဌကကံမည်၏။ (အခြားကံက ပေးနေသော အကျိုးတရားကို နှိပ်စက်တတ်သော ဥပပိဋ္ဌ- က ကံဟူသည် အနာရောဂါ ထူပြောခြင်းစသည်ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော အကြောင်းတရားကို ထိုအခြားကံ၏ အကျိုးတရား အနီး၌ ကျရောက်စေခြင်း ချထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။) ထိုအတူပင် အခြားကံက ပေးနေသော အကျိုးတရားကိုပင်လျှင် ကပ်၍ ဖြတ်တတ်သော ကံသည် ဥပယာတကကံ မည်၏။ ဤသို့ ယူဆရာ၌ အကြောင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ — အခြားကံတစ်ပါးကို သတ်ဖြတ်၍ မိမိ၏ အကျိုးဝိပါက်အား အကျိုးပေးခွင့်ကို ပြုခြင်းဖြင့် အကျိုးကို ဖြစ်စေရန် ရင့်ကျက်လာခြင်း အကျိုးပေးခြင်း သဘောတရားသည် ဥပယာတကကံ၌ ရှိသည် ဖြစ်ခဲ့သော် ဥပယာတကကံ အမည်မရနိုင်ဘဲ ဇနကကံ မည်သည်သာ ဖြစ်ပေရာသည်။ ဇနကကံ စသည့် အမည်ရမှုကို အကျိုးဝိပါက်ကို အစွဲပြု၍သာ အလိုရှိအပ်ပေသည် = အကျိုးဝိပါက်ကို အစွဲပြု၍ ဇနကကံ စသည် အမည်ရမှုကို အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ကံကို အစွဲပြု၍ အလိုမရှိအပ်ပေ။ သို့အတွက် ဥပယာတကကံဟူသည် အခြားအကျိုးပေးနေသော ကံတစ်ပါးကို မသတ်ဘဲ ထိုကံတစ်ပါး၏ အကျိုးဝိပါက်ကိုသာ ကပ်၍ ဖြတ်တတ် သတ်တတ်သောကံ ဖြစ်သည်ဟု ယူဆလျှင် သင့်မြတ်သကဲ့သို့ ထင်မြင်မိပေသည်။ စူးစမ်းဆင်ခြင်ပါလေ။ — ဤကား မဟာဋီကာဆရာတော်၏ မိန့်မှာချက်ပင် ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ-၂-၃၇၉။)

တစ်နည်း ကံလေးမျိုး အယူအဆ

၁။ **ဇနကကံ** — ပဋိသန္ဓေအခါ၌သော်လည်းကောင်း၊ ပဝတ္တိအခါ၌သော်လည်းကောင်း၊ ဣဋ္ဌဖြစ်သော ကုသလဝိပါက် နာမ်ခန္ဓာနှင့် ကဋတ္တာရုပ်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်ကံသည် **ဇနကကံ**မည်၏။ ပဋိသန္ဓေ အခါ၌သော်လည်းကောင်း၊ ပဝတ္တိအခါ၌သော်လည်းကောင်း၊ အနိဋ္ဌဖြစ်သော အကုသလဝိပါက် နာမ်ခန္ဓာနှင့် ကဋတ္တာရုပ်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကုသိုလ်ကံသည် **ဇနကကံ** မည်၏။ (ကဋတ္တာရုပ် = ကမ္မဇရုပ်)

၂။ **ဥပတ္တန္တကကံ** — ကံတစ်ခုကို ပြုပြီးခဲ့သော် ထိုကံသည် အခြားတစ်ပါးသော ကုသိုလ်ဇနကကံက ဖြစ်စေ- အပ်သော အလိုရှိအပ် ကောင်းမြတ်သော သုဂတိပဋိသန္ဓေကဲ့သို့ ဣဋ္ဌဖြစ်သော အကျိုးတရားကို နှိပ်စက်တတ် ဖြတ်တတ်သော အကြောင်းတရား မဖြစ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဇနကကံ၏ အကျိုးတရားကို တိုးပွားစေတတ် သော အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဇနကကံ၏ အစွမ်းအာနုဘော်အားလျော်စွာ ထက်ဝန်းကျင် မွေးမြူအပ် ပြုစုအပ် ပွားစေအပ်သည်ဖြစ်၍ သာ၍ ရှည်မြင့်စွာဖြစ်သော ဝိပါက်ခန္ဓာအစဉ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာ စေ၏။ ထိုကံမျိုးသည် **ဥပတ္တန္တကကံ** မည်၏။ (ဤကား ကုသိုလ်ကံ ကုသိုလ်ကို ထောက်ပံ့ပုံတည်း။)

(မဟာဋီ-၂-၃၇၉။)

အကယ်၍ ကံတစ်ခုကို ပြုပြီးခဲ့သော် ထိုကံသည် အခြားတစ်ပါးသော အကုသိုလ်ဇနကကံ တစ်ခုက ဖြစ်စေအပ်သော အလိုမရှိအပ် မကောင်းမြတ်၍ အနိဋ္ဌစင်စစ်ဖြစ်သော (အပါယ်ဒုဂ္ဂတိ ပဋိသန္ဓေကဲ့သို့သော) အကျိုးတရားကို နှိပ်စက်တတ် ဖြတ်တတ်သော အကြောင်းတရား မဖြစ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း အကုသိုလ် ဇနကကံ၏ အစွမ်း အာနုဘော်အားလျော်စွာ ထက်ဝန်းကျင် မွေးမြူအပ် ပြုစုအပ် ပွားစေအပ်သည်ဖြစ်၍ သာ၍ ရှည်မြင့်သော အနိဋ္ဌ အကျိုးဝိပါက်ခန္ဓာအစဉ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုကံမျိုးသည် **ဥပတ္တုဗ္ဗကကံ** မည်၏။ (အကုသိုလ်ကံ တစ်ခုက အကုသိုလ်ကံတစ်ခု၏ အကျိုးတရားကို ထောက်ပံ့ပုံတည်း။) (မဟာဋီ-၂-၃၇၉။)

၃။ **ဥပပိဋ္ဌကကံ** — ကုသိုလ်ဇနကကံသည် ဖြစ်စေအပ်သော ကုသိုလ်၏ အကျိုးတရားကို ယင်းကုသိုလ်ကံနှင့် တိုက်ရိုက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အကုသိုလ်ကံတစ်ခုက အနာရောဂါထူပြောခြင်း စသည့် အကြောင်းတရားဖြစ်ကာ နှိပ်စက်၏။ (ကုသိုလ်ဇနကကံကြောင့် လူ့ဘဝ လူ့ခန္ဓာအစဉ်ကဲ့သို့သော ကုသိုလ်ကံတစ်ခုက ဝိပါက်ခန္ဓာအစဉ်ကို ရရှိ၏။ ကောင်းကျိုးတည်း။ အခြားအကုသိုလ်ကံ တစ်ခုကြောင့် ထိုလူ့ဘဝ၌ အနာရောဂါ ထူပြောရပြန်၏။ ယင်းသို့ဖြစ်သော် ထိုအကုသိုလ်ကံက မူလကုသိုလ် ဇနကကံ၏ အကျိုးတရားကို နှိပ်စက်သည် မည်၏။) ထိုနှိပ်စက်သော အကုသိုလ်ကံသည် **ဥပပိဋ္ဌကကံ** မည်၏။ ယင်းအကုသိုလ်ကံသည် အတိတ် အကုသိုလ် ကံလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ပစ္စုပ္ပန် အကုသိုလ်ကံလည်း ဖြစ်နိုင်၏။

အကုသိုလ် ဇနကကံသည် ဖြစ်စေအပ်သော အနိဋ္ဌဖြစ်သော အကုသိုလ်၏ အကျိုးတရားကို ယင်းကံနှင့် တိုက်ရိုက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံတစ်ခုက ဓာတ်ညီညွတ်မှု စသည်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်း တရားဖြစ်ကာ နှိပ်စက်၏။ (အတိတ် အကုသိုလ် ဇနကကံတစ်ခုကြောင့် အနာရောဂါထူပြောနေ၏။ မကျန်း မမာဖြစ်နေ၏။ အတိတ်ကုသိုလ်ကံ တစ်ခုကြောင့်ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် ပစ္စုပ္ပန်တွင် ဒိဋ္ဌဓမ္မ အကျိုးပေးနိုင်သော ဘာဝနာ ပွားများအားထုတ်ခြင်းစသော ကုသိုလ်ကံတစ်ခုကြောင့် ဖြစ်စေ ဓာတ်ညီညွတ်မှုစသည်ကို ရရှိလာ၏။ တစ်ဖန်ပြန်၍ ကျန်းမာလာ၏။) ထိုကုသိုလ်ကံမျိုးသည် အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးတရားကို ကပ်၍နှိပ်စက်တတ် သော **ဥပပိဋ္ဌကကံ** မည်၏။ (မဟာဋီ-၂-၃၈၀။)

၄။ **ဥပယာတကကံ** — အကြင်ကံသည် ကုသိုလ် ဇနကကံ၏ စွမ်းအင်သတ္တိနှင့် စပ်သဖြင့် သာ၍ရှည်မြင့်သော ဝိပါက်ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ် ဖြစ်ထိုက်သည်လည်းဖြစ်သော ကောင်းကျိုးကိုသော်လည်း ဖြတ်တတ်သော အကြောင်းတရားဖြစ်ခြင်းဖြင့် ကပ်၍ သတ်တတ် ဖြတ်တတ်၏။ ထိုကံသည် **ဥပယာတကကံ** မည်၏။

အကြင်ကံသည် အကုသိုလ် ဇနကကံ၏ စွမ်းအင်သတ္တိနှင့်စပ်သဖြင့် သာ၍ရှည်မြင့်သော ဝိပါက်ရုပ်နာမ် သန္တာန်အစဉ် ဖြစ်ထိုက်သည်လည်းဖြစ်သော မကောင်းကျိုးကိုသော်လည်း ဖြစ်တတ်သော အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ကပ်၍ သတ်တတ် ဖြတ်တတ်၏။ ထိုကံသည် ဥပယာတကကံ မည်၏။ (ဇနကကံ တစ်ခု၏ အကျိုး ဖြစ်သော ဝိပါက် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ကို ကပ်၍ ဖြတ်တတ် သတ်တတ်သော ကံသည် ဥပယာတကကံ မည်၏။) (မဟာဋီ-၂-၃၈၀။)

ကံကိုသတ်ခြင်း ဖြတ်ခြင်းမည်သည် ထိုကံ၏ အကျိုးဝိပါက်ကို တားမြစ်ခြင်းပင်တည်း။ ထိုသို့ တားမြစ်ခြင်း သည်လည်း တားမြစ်သော ကံဟူသော မိမိ၏ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အခွင့်အလမ်းကို ပြုလုပ်ခြင်း ပင်တည်း။

ဗုဒ္ဓဝိသယနှင့် သာဝကဝိသယ = ဘုရားအရာနှင့် သာဝကအရာ

ဣတိ ဣမေသံ ဒွါဒသန္တံ ကမ္မာနံ ကမ္မန္တရဉ္စေဝ ဝိပါကန္တရဉ္စ ဗုဒ္ဓါနံ ကမ္မဝိပါကဉာဏဿေဝ ယာထာ-
ဝသရသတော ပါကဋ္ဌံ ဟောတိ။ အသာဓာရဏံ သာဝကေဟိ။ ဝိပဿကေန ပန ကမ္မန္တရဉ္စ ဝိပါကန္တရဉ္စ
ဧကဒေသတော ဇာနိတဗ္ဗံ။ တဿှာ အယံ မုခမတ္တဒဿနေန ကမ္မဝိသေသော ပကာသိတောတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၇။)

ဗုဒ္ဓါဝေဏိကတာယ အသာဓာရဏဿေဝ ဉာဏဿ ဂေါစရဘာဝတော ကမ္မန္တရာဒိ “အသာဓာရဏံ
သာဝကေဟိ”တိ ဝုတ္တံ။ ဧကဒေသတော ဇာနိတဗ္ဗံ အနဝသေသတော ဇာနိတုံ န သက္ကာ အဝိသယတ္တာ။ သဗ္ဗေန
သဗ္ဗံ အဇာနနေ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟော န ပရိပူရတိတိ။ (မဟာဋီ-၂-၃၈၀။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံမှ စ၍ ဤဥပယာတကကံ တိုင်အောင် ဖော်ပြခဲ့သော ဤ (၁၂)မျိုးသော ကံတို့၏ -

၁။ **ကမ္မန္တရ** = ကံတို့၏ အားရှိသည်၏အဖြစ် အားမရှိသည်၏အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော ထူးထွေကွဲပြားမှုသည်
လည်းကောင်း၊

၂။ **ဝိပါကန္တရ** = အကျိုးဝိပါကတရားတို့၏ ယုတ်ညံ့သည်၏ အဖြစ်၊ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်၊ မည်းညစ်သည်
၏ အဖြစ်၊ ဖြူစင်သည်၏ အဖြစ် စသော ထူးထွေကွဲပြားမှုသည်လည်းကောင်း၊

ဤ (၂) မျိုးသော သဘောတရားသည် သဗ္ဗညု ဘွဲ့ထူးကြီးကို ခံယူတော်မူကြသော ရှင်တော်မြတ်ဘုရား
တို့၏ ကံအထူး အကျိုးဝိပါကအထူးကို သိတော်မူတတ်သော **ကမ္မဝိပါကဉာဏ်တော်မြတ်**အားသာလျှင်
မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘော၊ ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိကိစ္စအားဖြင့် ထင်ရှားပေသည်။ သာဝက-
တို့နှင့် မဆက်ဆံပေ။ ထိုကမ္မဝိပါကဉာဏ်တော်သည် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တို့နှင့်သာ သီးသန့် သက်ဆိုင်သည့်
အာဝေဏိကဂုဏ်တော် တစ်ပါးလည်း ဖြစ်၏။ သာဝကတို့နှင့် မဆက်ဆံဘဲ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တို့နှင့်သာ
ဆက်ဆံသည့် အသာဓာရဏ ဉာဏ်တော်တစ်ပါးလည်း ဖြစ်၏။ ဤကမ္မန္တရ၊ ဝိပါကန္တရကား ထိုအာဝေဏိက
အသာဓာရဏ ဖြစ်တော်မူသော ကမ္မဝိပါကဉာဏ်တော်၏သာလျှင် ကျက်စားရာအာရုံ ဖြစ်သောကြောင့် ကမ္မန္တရ
ဝိပါကန္တရကို အကြွင်းအကျန်မရှိ ကုန်စင်အောင်သိမှုသည် သာဝကတို့နှင့် မဆက်ဆံသည့် သဗ္ဗညု သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ
ဘုရားရှင်တို့၏ အရာသာဖြစ်၏။

သို့သော် ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းလျက်ရှိသော ဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်သည် ကံတို့၏ အားရှိ-
သည်၏အဖြစ် အားမရှိသည်၏ အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော ကံတို့၏ ထူးထွေကွဲပြားမှု ကမ္မန္တရကိုလည်းကောင်း၊
အကျိုးဝိပါကတရားတို့၏ ယုတ်ညံ့သည်၏ အဖြစ်၊ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်၊ မည်းညစ်သည်၏ အဖြစ်၊ ဖြူစင်-
သည်၏ အဖြစ်စသော ဝိပါကတရားတို့၏ ထူးထွေကွဲပြားမှု ဝိပါကန္တရကိုလည်းကောင်း **ဧကဒေသ = တစ်ခိတ်
တစ်ဒေသ**အားဖြင့် သိသင့်၏ သိထိုက်၏ သိရမည်ဖြစ်၏။ ယင်းကမ္မန္တရ ဝိပါကန္တရတို့ကို အကြွင်းအကျန်မရှိ
ကုန်စင်အောင် သိခြင်းငှာကား သာဝကတို့သည် မစွမ်းနိုင်ကုန်။ သာဝကတို့၏အရာ မဟုတ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။
ထိုကမ္မန္တရ ဝိပါကန္တရတို့ကို အချင်းခပ်သိမ်း လုံးလုံးမသိခဲ့သော်မူ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ် ပိုင်း-
ခြားယူတတ်သော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သည် မပြည့်စုံပေ။ ထို့ကြောင့် အရိပ်အမြွက်မျှကို ပြသဖြင့် ဤကံအထူးကို
(ကမ္မန္တရ ဝိပါကန္တရကို) အဋ္ဌကထာဆရာတော်သည် ထင်ရှား ပြတော်မူ၏ဟု မှတ်ပါ။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၃၇။ မဟာဋီ-၂-၃၈၀။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် အညီ ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းလျက်ရှိသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရရှိရေးအတွက် ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုးတရားကိုကား တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် သိအောင် ရှုပွားရတော့မည် ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ ရှုရာ၌ အတိတ်ကံကြောင့်သာ ပစ္စုပ္ပန်၌ ပဋိသန္ဓေဝိပါက် နာမ်ရုပ်စသော အကျိုးဝိပါက်တရားများသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကြသဖြင့်၊ ပစ္စုပ္ပန်တွင် ပြုစုပျိုးထောင်လိုက်သော (ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယ) ကံကြောင့် သို့မဟုတ် အတိတ်ဘဝထိုထိုက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အပရာပရိယဝေဒနီယကံကြောင့် နောင်အနာဂတ်၌လည်း (သံသရာခရီး မဆုံးသေး သူတို့အဖို့) ပဋိသန္ဓေဝိပါက် နာမ်ရုပ်စသော အကျိုးတရားများသည် ဖြစ်ပေါ်လာကြမည် ဖြစ်သဖြင့် ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို (ကမ္မန္တရ ဝိပါကန္တရကို) တစ်စိတ်တစ်ဒေသ သိလိုပါက သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်လိုပါက အတိတ်နှင့် အနာဂတ်မှာ မလွဲမရှောင်သာ ရှုပွားရတော့မည်သာဟု မှတ်ပါ။ အတိတ်ဘဝက ထူထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံ ဟူသော အတိတ် အကြောင်းတရားငါးပါးဟူသည် အတိတ်ခန္ဓာငါးပါးကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အတိတ်ခန္ဓာငါးပါး၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုသာ ဖြစ်၏။ အလားတူပင် ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားငါးပါးဟူသည်လည်း ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုပင် အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါး၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုသာ ဖြစ်၏။ အနာဂတ် အကျိုးတရားငါးပါးဟူသည်လည်း အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်၏။ သို့အတွက် အတိတ် အကြောင်းတရားကြောင့် ပစ္စုပ္ပန် အကျိုးတရားဖြစ်ပုံ၊ ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားကြောင့် အနာဂတ် အကျိုးတရားဖြစ်ပုံတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ယထာဘူတဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်လိုသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် အတိတ်ခန္ဓာငါးပါး အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုကား မလွဲမရှောင်သာ သိမ်းဆည်း ရှုပွားရတော့မည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ကမ္မန္တရ - ဝိပါကန္တရ

ကမ္မန္တရန္တိ ကမ္မဝိသေသော ကမ္မာနံ ဗလာဗလဘေဒေါ။ ဝိပါကန္တရန္တိ ဝိပါကဝိသေသော၊ တဿ ဟိနပဏီတတာဒိဘေဒေါ။ (မဟာဋီ-၂-၃၇၉။)

ကမ္မန္တရဟူသည် ကံတို့၏ ထူးထွေကွဲပြားမှု = အားရှိသောကံ အားမရှိသောကံစသည့် ကံအမျိုးမျိုးတည်း။ ဝိပါကန္တရဟူသည် အကျိုးတရားတို့၏ ထူးထွေကွဲပြားမှု = ယုတ်ညံ့သော အကျိုးတရား မွန်မြတ်သော အကျိုးတရား စသည့် အကျိုးအမျိုးမျိုးတည်း။ တစ်နည်းဆိုသော် ဇနကကံ ဥပတ္တမ္မကကံ ဥပပိဋကကံ ဥပယာတကကံ ဟူသော ကံအမျိုးမျိုးသည် ကမ္မန္တရတည်း။ ယင်းကံအမျိုးမျိုးတို့၏ဆိုင်ရာ အကျိုးအမျိုးမျိုးသည် ဝိပါကန္တရတည်း။ (မဟာဋီ-၂-၃၇၉-၃၈၀။)

သတ္တဝါ တစ်ဦးတစ်ဦးမှာပင် ကံအမျိုးမျိုးရှိနိုင်၍ ယင်းကံ၏ အကျိုးတရားတို့လည်း အမျိုးမျိုးပင် ရှိနိုင်သည်။ ဘုရားရှင်၏ ဝိပါကတော် (၁၂) ပါးကိုပင် ပုံစံထား၍ ကြည့်ပါ။ ဝိပါကတော် တစ်မျိုးတစ်မျိုးအတွက် သီးသန့်ကံ တစ်မျိုးစီရှိ၏။ ဦးခေါင်းတော်ခဲရသည့် ဝိပါကတော်အတွက် ကံတစ်မျိုး၊ ခါးတော်နာရသည့် ဝိပါကတော်အတွက် ကံတစ်မျိုး၊ ဝမ်းတော်လားရသည့် ဝိပါကတော်အတွက် ကံတစ်မျိုး ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဝိပါကတော်နှင့် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကံကား အသီးသီးပင် ရှိ၏။

အလားတူပင် သတ္တဝါ တစ်ဦးတစ်ဦးအဖို့ ဘဝတစ်လျှောက်ဝယ် တွေ့ကြုံခံစားရသည့် ဣဋ္ဌာရုံလည်း အမျိုးမျိုးရှိ၏။ အနိဋ္ဌာရုံလည်း အမျိုးမျိုးရှိ၏။ ဣဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့ကြုံရသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော ပဉ္စဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္စိုင်း၊ သန္တိရဏ၊ တဒါရုံတို့ကား ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြရသည့် ကုသလဝိပါက

တို့တည်း။ အနိဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့ကြုံရသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော ပဉ္စဝိညာဏ် သမ္ပဋိစိုက် သန္တီရဏ၊ တဒါရုံတို့ကား အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြရသည့် အကုသလဝိပါက်တို့တည်း။

ဣဋ္ဌာရုံမှာ ဘဝတစ်လျှောက်ဝယ် အမျိုးမျိုးရှိသဖြင့် ကုသလဝိပါက်လည်း အမျိုးမျိုးပင်ရှိရ၏။ အနိဋ္ဌာရုံ မှာလည်း အမျိုးမျိုးပင် ရှိနိုင်သဖြင့် အကုသလဝိပါက်လည်း အမျိုးမျိုးပင် ရှိနိုင်၏။ ကုသလဝိပါက် အမည်ရသော ကောင်းကျိုး အမျိုးမျိုးကို တွေ့ကြုံခံစားရလျှင် ယင်းကုသလဝိပါက် အမျိုးမျိုး၏ အကြောင်းရင်းကံမှာလည်း အမျိုးမျိုးပင် ရှိနိုင်၏။ အလားတူပင် အကုသလဝိပါက်အမျိုးမျိုးကို တွေ့ကြုံခံစားရလျှင် ယင်း၏အကြောင်းရင်း အကုသိုလ်ကံမှာလည်း အမျိုးမျိုးပင် ရှိနိုင်၏။

ဘဝတစ်လျှောက်တွင် တွေ့ကြုံခဲ့ရသည့် တွေ့ကြုံဆဲဖြစ်သည့် တွေ့ကြုံလတ္တံ့ဖြစ်သည့် ထိုများစွာကုန် သော ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုးတရားတို့ကိုကား (ကမ္မန္တရ ဝိပါကန္တရတို့ကိုကား) သာဝကများသည် ကုန်စင်အောင် မသိနိုင်ပေ။ အတိတ် အနာဂတ်တို့၌လည်း နည်းတူပင် ဖြစ်၏။ သို့သော် ဘုရားရှင်ကား အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးလုံး၌ပင် ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုးတရားတို့ကို အကြွင်းအကျန်မရှိ အကုန်အစင် သိမြင်တော် မူ၏။ သို့သော် သာဝကများသည် ကံအမျိုးမျိုးနှင့် ကံ၏ အကျိုးအမျိုးမျိုးကို ကုန်စင်အောင် မသိနိုင်သော်လည်း တစ်စိတ်တစ်ဒေသ တစ်ချို့တစ်ဝက်မျှကိုကား သိရှိရမည် ဖြစ်သည်။ ကံ-ကံ၏ အကျိုးတရားကို လုံးလုံးမသိခဲ့ လျှင်ကား ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် မပြည့်စုံနိုင်။ သို့အတွက် ပဋိသန္ဓေခန္ဓာငါးပါးစသည့် အချို့အချို့သော အကျိုး- ဝိပါက်ခန္ဓာတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သည့် အကြောင်းတရားတို့ကိုကား ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရရှိရေးအတွက် သိရှိအောင် ကြိုးပမ်းရတော့မည်သာဟု သန္နိဋ္ဌာန်ကျ မုချပုံသေ မှတ်သား နာယူလေရာသည်။

လိုက်နာရမည့် ခည်းကမ်းတစ်ရပ်

အကြောင်းတရားများကို ရှာဖွေရာ၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ရရှိထားပြီး ဖြစ်သင့်သော အင်္ဂါရပ်တစ်ခုကို ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထား၏။

ပစ္စယသမုပ္ပန္နေ ဟိ အပရိဂ္ဂဟိတေ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟော န သက္ကာ ဟောတိ ကာတုံ၊ တသ္မာ ဓမ္မဋ္ဌိတိ- ဉာဏဂ္ဂဟဏေနေဝ တဿ ဟေတုဘူတံ ပုဗ္ဗေ သိန္နိ နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏံ ဝုတ္တမေဝ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
(ပဋိသံ-ဋ္ဌ-၁-၁၈။)

ဤအထက်ပါ ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသည်နှင့်အညီ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ = အကြောင်း တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလို သိမ်းဆည်းလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပစ္စယသမုပ္ပန္နဟု ခေါ်ဆို အပ်သော အကျိုးရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း သိမ်းဆည်းခြင်း ရုပ်နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်းဟူသော နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏ်ကို ရှေးဦးစွာ ရရှိအောင် ကြိုးစား အားထုတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဆိုလိုသည်မှာ ဤသို့ဖြစ်၏ - အတိတ်အကြောင်းတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလို သိမ်းဆည်း လိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အတိတ်အကြောင်းတရားကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်နေသည့် ပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မ အမည်ရသည့် ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ထို အတိတ်အကြောင်းတရားများ၏ စွဲမှီရာ (ဆိုင်ရာ ရှေးရှေး အတိတ်အကြောင်းတရားများကြောင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်နေသည့်) ပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မ အမည် ရသည့် အတိတ် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းထားပြီး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူထားပြီး

ဖြစ်ရမည်။ တစ်ဖန် ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားငါးပါးကြောင့် တစ်နည်းဆိုသော် အတိတ်ဘဝတစ်ခုက ပြုစု ပျိုးထောင်ခဲ့သော အပရာပရိယဝေဒနီယကံကြောင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော အနာဂတ် အကျိုးတရားငါးပါး ဟူသော ပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မ အမည်ရသည့် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူလို သိမ်းဆည်းလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားတို့၏ စွဲမှီ၍ဖြစ်ရာ ပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မ အမည်ရသည့် ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို လည်းကောင်း၊ ထိုပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားများကြောင့် (သို့မဟုတ် အတိတ်ဘဝက ထူထောင်ခဲ့သော အပရာ- ပရိယဝေဒနီယကံကြောင့်) ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အနာဂတ် အကျိုးတရားငါးပါးဟူသော ပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မ အမည်ရသည့် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းထားပြီး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူထားပြီး ဖြစ်ရမည်။

အတိတ်ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်မှသာလျှင် ထိုအတိတ်ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြ ကုန်သော အတိတ်အကြောင်းတရားတို့ကိုလည်း ရှာဖွေရလွယ်ကူမည်။ အတိတ်အကြောင်းတရားများကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရားများ ထင်ရှားဖြစ်ပုံကိုလည်း ရှု၍ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အလားတူပင် အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါး- တို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ပါမှလည်း ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားများကြောင့် အနာဂတ်အကျိုးတရားဖြစ်ပုံ၊ သို့မဟုတ် အတိတ်က ထူထောင်ခဲ့သော အပရာပရိယဝေဒနီယကံကြောင့် အနာဂတ်အကျိုးတရားဖြစ်ပုံကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အတိတ်အဆက်ဆက် အနာဂတ်အဆက်ဆက်၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။

သို့အတွက် အသင်သူတော်ကောင်းသည် အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်ပုံကို မသိမ်းဆည်းရ- သေးမီ ရှေးအဖို့၌ အတိတ်ခန္ဓာငါးပါး၊ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါး၊ အနာဂတ်ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ကြိုတင်၍ သိမ်းဆည်း ထားပြီး ဖြစ်ရမည်ဟူသော ဤအချက်ကို ရှေးဦးစွာ ကြိုတင်၍ မှတ်သား နာယူထားလေရာသည်။

အလုပ်ခခန်းကို စတင်အားသစ်ပုံ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားများကို ရှုသင့်ပုံနှင့် ရှုပုံနည်းစနစ် ဥပဒေသများကို ရှင်းလင်းတင်ပြပြီး ဖြစ်ပေသည်။ ယခုအခါတွင် —

- ၁။ အစမှ အဆုံးသို့တိုင်အောင်၊
- ၂။ အဆုံးမှ အစသို့တိုင်အောင်၊
- ၃။ အလယ်မှ အစသို့တိုင်အောင်၊
- ၄။ အလယ်မှ အဆုံးသို့တိုင်အောင်၊

ဟောကြားထားတော်မူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ရှုကွက် စည်းကမ်းဥပဒေသ (၄) မျိုးတို့ကို ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်လျက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ရှုကွက်တို့ကို ရေးသားတင်ပြမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့တင်ပြရာ၌ ပဋိသန္ဓေ = ဝိပါက် နာမ်ရုပ် အကျိုးတရားတို့ကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းရင်း ဇနကကံကို သိမ်းဆည်းရှုပွားပုံ ရှာဖွေပုံစနစ်ကိုသာ ပဓာနထား၍ ရေးသားဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။

အတိတ်အကြောင်းတရားတို့ကို တိုက်ရိုက်ရှာဖွေပုံ သိမ်းဆည်းပုံ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း (၄) နည်းတို့တွင် အစ အဝိဇ္ဇာမှသည် အဆုံး ဇရာမရဏသို့တိုင်အောင် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားရာ၌ အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သောအဝိဇ္ဇာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် တိုက်ရိုက်ရှာဖွေ သိမ်းဆည်းရန် အဋ္ဌကထာများက အောက်ပါအတိုင်း ညွှန်ကြားထားတော်မူကြ၏။

သော “ဣဒံ နာမရူပံ န အဟေတု န အပ္ပစ္စယာ နိဗ္ဗတ္တံ၊ သဟေတု သပ္ပစ္စယာ နိဗ္ဗတ္တံ။ ကော ပနဿ ဟေတု၊ ကော ပန ပစ္စယော”တိ ဥပပရိက္ခန္ဓော “အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ တဏှာပစ္စယာ ကမ္မပစ္စယာ အာဟာရပစ္စယာ စာ”တိ တဿ ပစ္စယံ ဝဝတ္ထပေတွာ — (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၁-၂၄၂။)

သော “ဣမေ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ကိ” ဟေတုကာ”တိ ဥပပရိက္ခန္ဓော “အဝိဇ္ဇာဒိ ဟေတုကာ”တိ ပဿတိ။
(မ-ဋ္ဌ-၁-၂၈၁။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာများ၏ သတ်မှတ် ညွှန်ကြားချက်အရ အတိတ်အကြောင်းတရားများကို တိုက်ရိုက်ရှာဖွေ သိမ်းဆည်းလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ —

- ၁။ မိမိရရှိပြီးသမာဓိများကို တစ်ဖန်ပြန်၍ အဆင့်ဆင့် ထူထောင်ပါ။ ထိုနောင် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနတို့၌-
- ၂။ ရုပ်သက်သက်ကို သိမ်းဆည်းပါ။ (၆-ဒွါရ၊ ၄၂-ကောဋ္ဌာသ၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားအားလုံးကို သိမ်းဆည်းပါ။)
- ၃။ နာမ်သက်သက်ကို (၆)လိုင်းလုံး ကုန်စင်အောင် သိမ်းဆည်းပါ။
- ၄။ ရုပ်-နာမ် ခွဲပါ။
- ၅။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ။

ဤအပိုင်းတွင်ကား သမာဓိစွမ်းအင်ကြီးမားဖို့ အလွန်လိုအပ်နေပါသည်။ ထိုသို့ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနတို့၌ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းရာ ရုပ်နာမ်ကို ခွဲရာ၊ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားရာ၌ လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအားမှာ အလွန်အားကောင်းဖို့ လိုအပ်ပါသည်။ အကယ်၍ ဉာဏ်အရောင်အလင်းသည် အားပျော့နေပါက မွေးမှိန်နေပါက သမာဓိကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကို အရောင် ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် တလက်လက်

တောက်ပသည့်တိုင်အောင် ထူထောင်ပါ။ ထိုနောင် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနတို့၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ သိမ်းဆည်းလျက် — “ဤ ရုပ်နာမ်သည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသနည်း”ဟု သိလိုသော စိတ်ဓာတ်ဖြင့် အတိတ်ဘက်သို့ ရှုနေသော ဉာဏ်ကို စေလွှတ်ကြည့်ပါ။ အတိတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို စေလွှတ် လိုက်သဖြင့် ဉာဏ်အရောင်အလင်းသည် အတိတ်ဘက်သို့ ဦးစွာလျက် တန်းသွားတတ်ပါသည်။ ယခု ပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေစသော ဝိပါက်ရုပ်နာမ်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းရင်းကံကို ဉာဏ်ထက်မြက်ပါက တန်း၍ တွေ့တတ်ပါသည်။ တွေ့ခဲ့သော် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံတို့ကို စိစစ်စူးစမ်း ရှာဖွေလျက် ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါးမှစ၍ အကြောင်းနှင့် အကျိုးဆက်စပ်ကာ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်ပါသည်။ (အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ တို့ကို ရှာဖွေပုံ အကြောင်းအကျိုးစပ်ပုံ သိမ်းဆည်းပုံကို နောက်တွင် ထပ်မံ၍ဖော်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။)

အလယ်မှ အခသို့

အကယ်၍ အတိတ်အကြောင်းတရားတို့ကို ထိုသို့ တိုက်ရိုက် ဉာဏ်ဖြင့် လှမ်းရှုသောအခါ အောင်မြင်မှုကို မရရှိခဲ့သော် အတိတ်အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေ၍ မတွေ့ခဲ့သော် အလယ်ဖြစ်သော အာဟာရလေးပါးမှစ၍ အရင်းအစဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာသို့တိုင်အောင် သိမ်းဆည်းသော နည်းစနစ်ကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုအာဟာရများမှာ —

၁။ ကမ္မဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော နောင်အနာဂတ် ဘဝတစ်ခုခုအတွက် (ဥပမာ - ဓမ္မကထိကနတ်သား ဖြစ်ရန်အတွက်) ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ ယခုပစ္စုပ္ပန်တွင် ပြုစုပျိုးထောင်နေသော ကုသိုလ်သင်္ခါရစေတနာအုပ်စုတွင် အကျုံးဝင်သော ဖဿ၊ စေတနာ၊ ဝိညာဏ်ဟူသော ဖဿာဟာရ၊ မနောသဓမ္မတနာဟာရ၊ ဝိညာဏာဟာရ တို့နှင့် ယင်းနာမ်အာဟာရတို့၏ မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်တို့နှင့် အတူဖြစ်ကြသော စတုသမုဋ္ဌာနိကဩဇာဟူသော ကဗဠိကာရာဟာရတို့လည်း ရှိကြ၏။ ကုသိုလ်သင်္ခါရအုပ်စု နာမ်တရားတို့နှင့် မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ပင်တည်း။

၂။ လက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေအခိုက်၌ ဖြစ်သော ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော ပဋိသန္ဓေအခိုက် ဖြစ်ပေါ် သွားကြကုန်သော ဖဿာဟာရ မနောသဓမ္မတနာဟာရ၊ ဝိညာဏာဟာရ၊ ကဗဠိကာရာဟာရတို့လည်း ရှိကြ၏။ ပဋိသန္ဓေ နာမ်တရား ရုပ်တရားတို့ပင်တည်း။

ယင်းသို့ ကမ္မဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော အာဟာရ၊ ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော အာဟာရဟူသော အာဟာရနှစ်မျိုးတို့တွင် အသင်သူတော်ကောင်းသည် မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ အာဟာရကစ၍ သိမ်းဆည်းနိုင် ပါသည်။

ဝိပါကဝဋ် အာဟာရ (၄) ပါးက စတင် သိမ်းဆည်းပုံ

အကယ်၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် လက်ရှိဘဝ၏ ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်လျက်ရှိသော ပဋိသန္ဓေအာဟာရ (၄)ပါးမှ စတင်၍ သိမ်းဆည်းလိုသည် ဖြစ်အံ့ — သမာဓိကို အဆင့်ဆင့်ထူထောင်ပြီးလျှင် မိမိသိမ်းဆည်းနေကျ ရုပ်နာမ်တို့ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနလုံးတို့၌ သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ ပဋိသန္ဓေ ကလလရေကြည်အခိုက်၌ ဖြစ်ခဲ့သော နာမ်ရုပ်တို့ကို သိလိုသော စိတ်ဓာတ်ဖြင့် ဉာဏ်အရောင်အလင်းဖြင့် ထိုးစိုက်၍ ကြည့်ပါ။ ပဋိသန္ဓေ ကလလရေကြည်အခိုက်က ဖြစ်ခဲ့သော နာမ်ရုပ်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် လှမ်းရှုပါ။ ဉာဏ်အရောင်အလင်းမှာ ဝန်းကျင်ပတ်ချာ အရပ် (၁၀) မျက်နှာ၌ ပျံ့နှံ့နေသဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် စူးစိုက်၍ ကြည့်လိုက်

သည့် ဘက်၌လည်း လင်းနေမည်သာ ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ကလလရေကြည်ကို တွေ့ခဲ့သော် ယင်းကလလ ရေကြည်၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စိုက်၍ရူပါ။ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို တွေ့မြင်လာသောအခါ ယင်းရုပ် ကလာပ်အမှုန်များကို ဓာတ်ခွဲပါ။ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များမှာ ဟဒယဒသကကလာပ်, ကာယဒသကကလာပ်, ဘာဝဒသကကလာပ်ဟု ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား သုံးမျိုး ရုပ်အမျိုးအစား သုံးဆယ်ရှိ၏။ (တစ်မျိုးတစ်မျိုး၌ အရေ အတွက်ကား ကံအားလျော်စွာ အနည်းအများရှိနိုင်သည်။) ယင်းရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား သုံးမျိုး ရုပ်အမျိုးအစား သုံးဆယ်မှာ ရုပ်တရားဖြစ်၍ ယင်းတွင်ပါဝင်သော ဟဒယဝတ္ထုကို မှီတွယ်၍ ဖြစ်နေသော စိတ်စေတသိက်တို့ကား နာမ်တရားများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းနာမ်တရားတို့မှာ အကယ်၍ တိဟိတ်သောမနဿ ပဋိသန္ဓေဖြစ်လျှင် (၃၄) လုံးရှိမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းရုပ်နာမ်တို့ကား ဝိပါကဝဋ်တရားတွင် အကျုံးဝင်သော အာဟာရလေးပါးတို့ပင်တည်း။ ယင်းရုပ်နာမ်တို့သည် မည်သည့် အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြရပါသနည်းဟု စူးစမ်းဆင်ခြင် တတ်သော ဉာဏ်ဖြင့် အတိတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို တစ်ဆင့်စေလွှတ်၍ ကြည့်ခဲ့သော် အတိတ်က ပြုစုပျိုးထောင် ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံတို့ကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ (စူးစမ်းပုံကို အောက်တွင် ထပ်မံ၍ ဆက်လက်ဖော်ပြပါမည်။) တွေ့ရှိခဲ့သော် ပဋိသန္ဓေခန္ဓာငါးပါးမှ စ၍ အကြောင်းအကျိုးစပ်ကာ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ပါသည်။ [အနာဂတ်ဝိပါကဝဋ်ဖြစ်သော အနာဂတ်ပဋိသန္ဓေ အာဟာရ လေးပါးကစ၍လည်း သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ပြောင်းပြန်လှန်၍ အကြောင်းတရားတို့ကိုလည်း သိမ်းဆည်းနိုင်ပါသည်။ ဤနည်းမှာ - အနာဂတ်မှသည် အတိတ် အဝိဇ္ဇာသို့တိုင်အောင် ပြောင်းပြန်လှန်၍ ရှုရသော ပဋိလောမ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းပင် ဖြစ်သည်။]

ကမ္မဝဋ် အာဟာရ (၄) ပါးက စတင် သိမ်းဆည်းပုံ

အကယ်၍ ပဋိသန္ဓေ အာဟာရလေးပါးက စတင်သိမ်းဆည်းရာ၌ အောင်မြင်မှု မရခဲ့သော် ကမ္မဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော နောင်အနာဂတ်ဘဝအတွက် ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ ယခု ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင် ပြုစုပျိုးထောင်နေ သော အာဟာရလေးပါးက စတင်၍ သိမ်းဆည်းနိုင်ပါသည်။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် နောင် အနာဂတ်တွင် ဓမ္မကထိကနတ်သား ဖြစ်ရန်အတွက် ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ ကုသိုလ်သင်္ခါရမျိုးစေ့တို့ကို ပြုစု ပျိုးထောင်နေသည် ဆိုပါစို့။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့နှင့် မှီရာရုပ်တရားစုတို့မှာ အာဟာရလေးပါးတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။ ရုပ်-နာမ်နှစ်ပါးပင်တည်း။ ယင်းရုပ်နာမ်ကစ၍ သိမ်းဆည်းပါ။

စတင်အားသစ်ပုံ - ရှေးဦးစွာ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အနာဂတ် ဘဝတစ်ခုအတွက် ရည်ရွယ်၍ ပြုစုပျိုးထောင်ထားသည့် အနီးစပ်ဆုံး ကုသိုလ်သင်္ခါရအုပ်စုက စတင်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ဥပမာ - ဓမ္မကထိက နတ်သားဖြစ်ရန် ရည်ရွယ်တောင့်တလျက် ရုပ်ပွားတော်အား သို့မဟုတ် စေတီတော်အား ဆီမီးပူဇော်ပါ။ ဓမ္မကထိကနတ်သား ဖြစ်လိုကြောင်းကို ဆုတောင်းပန်ထွာပါ။ ယင်းကောင်းမှုကုသိုလ်သင်္ခါရကို ပြုစုပျိုးထောင်စဉ် ဖြစ်ပေါ်နေသော စိတ်အစဉ် အမျိုးမျိုးကို ဂရုတစိုက် မှတ်သားထားပါ။

ထိုနောင် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ထိုနေရာမှာပင် ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အခြားတစ်နေရာမှာပင် ဖြစ်စေ ထိုင်၍ တရားနုလုံးသွင်းပါ။ ရှေးဦးစွာ မိမိရရှိထားပြီးသော သမာဓိကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။ ဥပစာရ သမာဓိမျှကိုသာ ရရှိထားပြီးသူဖြစ်ပါက ဥပစာရသမာဓိကိုလည်းကောင်း, စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကို ရရှိထားပြီးသူ ဖြစ်ပါက စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကိုလည်းကောင်း, တစ်နည်းဆိုရသော် မိမိရရှိထားပြီးသည့် ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာဈာန်သမာဓိ တစ်မျိုးမျိုးကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။ ထိုသမာဓိနှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်ကြောင့် ပြီးပြီး ပြက်ပြက် အရောင်တလက်လက် တောက်ပလာသည့်တိုင်အောင် သမာဓိကိုထူထောင်ပါ။

ထိုနောင် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနလုံးတို့၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ အထူးသဖြင့် ဓမ္မာရုံလိုင်း အကောင်းအုပ်စု နာမ်တရားများကိုလည်းကောင်း မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း ဦးစားပေး၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ကြိမ်ဖန်များစွာ ရုပ်နာမ်ခွဲပါ။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ။ ထိုသို့ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းနေသော ဉာဏ်ကြောင့်လည်း အရောင်အလင်းများသည် ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် တလက်လက် ထွက်ပေါ်လာတတ်ပေသည်။ ဤတွင် ဗဟိဒ္ဓရုပ်နာမ်တို့ကိုပါ သိမ်းဆည်းနေရခြင်းမှာလည်း ဗဟိဒ္ဓရုပ်နာမ်တို့ကို မသိမ်းဆည်းတတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အတိတ်ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းဖို့ရန် ခက်ခဲသောကြောင့်ဖြစ်၏။

ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်ကလည်း မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်တွင် ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ — ဤသို့စသည်ဖြင့် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနလုံးတို့၌ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးပါမှ — သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိ ဝိဟရတိ — စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်ပုံ စသည့် ရှုကွက်များကို အစဉ်အတိုင်း သိမ်းဆည်းရှုပွားရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ လုပ်ငန်းခွင်၌ ဦးထိပ်ရွက် ပန်ဆင်ရမည့် စည်းကမ်းဥပဒေသ တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။

အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနတို့၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းနေသော ထိုဉာဏ်ကြောင့် ဉာဏ်အရောင် အလင်းသည် ပိုမို၍ တောက်ပလာသောအခါ ယခင် ရုပ်ပွားတော်အား သို့မဟုတ် စေတီတော်အား ဆီမီးပူဇော်၍ ဓမ္မကထိက နတ်သားဖြစ်ရန် ဦးတည်ချက်ဖြင့် ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သည့် ကုသိုလ်သင်္ခါရအုပ်စု နာမ်တရားတို့ကို စတင်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

သိမ်းဆည်းပုံမှာ ဤသို့တည်း — မိမိလက်ရှိသိမ်းဆည်းထားသော ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ အနီးကပ်ဆုံး အတိတ်ဘက်သို့ စိတ်ကို စေလွှတ်၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို တစ်စတစ်စ သိမ်းဆည်းပါ။ ရုပ်ပွားတော်အား သို့မဟုတ် စေတီတော်အား ဆီမီးပူဇော်ခဲ့သည့် ထိုကောင်းမှုကုသိုလ်ကို ပြုနေသော မိမိကိုယ်ကို ဗဟိဒ္ဓကဲ့သို့ပင် သဘောထား၍ ဗဟိဒ္ဓ၌ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းသည့် ပုံစံအတိုင်း ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။

ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းနေသော ဉာဏ်အရောင်အလင်းဖြင့် အနီးကပ်ဆုံး ဣရိယာပုထ်ဖြစ်သည့် ဆီမီးပူဇော်နေသည့် အာရုံဘက်သို့ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်ကြည့်ပါ။ ရုပ်နာမ်တို့ကို ဆက်လက် သိမ်းဆည်းပါ။ အကယ်၍ ဆီမီးပူဇော်နေသည့်ပုံသည် ထိုဉာဏ်အလင်းရောင်အတွင်း၌ ပေါ်လာခဲ့သော် ထိုပုံ၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဗဟိဒ္ဓ၌ကဲ့သို့ မြင်အောင် ဆက်ရှုပါ။ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို တွေ့မြင်သောအခါ (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ ရုပ်တရားတို့ကို ဆက်လက်သိမ်းဆည်းပါ။ ရုပ်ကလာပ်များကို ဓာတ်ခွဲလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းပါ။ အထူးသဖြင့် နှလုံးအိမ်၌ရှိသော (၅၄) မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကို ထပ်မံ၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ဟဒယဝတ္ထုကို ဆက်လက် သိမ်းဆည်းပါ။ ထပ်ကာ ထပ်ကာ ရှုပါ။ ထိုအခါ ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ ဖြစ်နေသော အိမ်ရှင်ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို လွယ်လွယ်ကူကူပင် သိမ်းဆည်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ ဆီမီးမပူဇော်မီ ရှေ့ပိုင်းသို့လည်းကောင်း၊ ဆီမီးပူဇော်နေဆဲ အချိန်ပိုင်းသို့လည်းကောင်း၊ ဆီမီးပူဇော်ပြီး နောက်ပိုင်းသို့လည်းကောင်း ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ်ပြု၍ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ ယင်းဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကိုပင် ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန် သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုအခါ ယင်း ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်တို့၏ အကြား-အကြား၌ ဖြစ်ပေါ်သွားခဲ့ကြသော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုပင် မှီ၍ ဖြစ်ခဲ့ကြကုန်သော ဆီမီးပူဇော်သည့် ကုသိုလ်သင်္ခါရအုပ်စု နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝကို ဆုတောင်းပန်ထွာနေသည့် အဝိဇ္ဇာတဏှာ ဥပါဒါန်အုပ်စု ကိလေသဝဋ် နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း လွယ်လွယ်ကူကူပင် သိမ်းဆည်း၍ ရရှိနိုင်ပေလိမ့်မည်။ ထိုတွင် ကိလေသဝဋ် နာမ်တရားတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြ၏။

- ၁။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း (၁) ကြိမ်၊
- ၂။ ဇော (၇) ကြိမ်၊
- ၃။ တဒါရုံ (ကျခဲသော်) (၂) ကြိမ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

- ၁။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ စိတ်+စေတသိက် --- ၁၂ - လုံး။
- ၂။ ဇောအသီးအသီး၌ စိတ်+စေတသိက် --- ၂၀ - လုံး။
- ၃။ တဒါရုံအသီးအသီး၌ --- ၁၂ - (၃၄) လုံး။

ထိုက်သလို အသီးအသီး ရှိနိုင်၏။ ဇော၌ ဒိဋ္ဌိ မပါသော် (၁၉)လုံးလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ တဒါရုံ၌ အဟိတ် ကုသလဝိပါက်တဒါရုံ သို့မဟုတ် မဟာဝိပါက်တဒါရုံတို့ ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်သည်။

ကိလေသဝဋ် (၃) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဓမ္မကထိကနတ်သားဟု အသိမှားမှုသဘော၊
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ယင်းဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်မှုသဘော၊
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ယင်းဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝကို စိတ်ကပ်ရောက်စွဲနေမှုသဘော၊ (ကာမုပါဒါန်တည်း။)

ဇောဝယ် ဓမ္မကထိကနတ်သားဟု အသိမှားမှုသဘောကား အဝိဇ္ဇာတည်း။ ဓမ္မကထိကနတ်သားဟု စွဲလမ်း ယုံကြည်မှုသဘောကား သက္ကာယဒိဋ္ဌိတစ်မျိုးတည်း။ လောကသမညာ အတ္တစွဲတည်း။ ယင်းသက္ကာယဒိဋ္ဌိလည်း ပါဝင်၍ သောမနဿ အသင်္ခါရိကဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် အလုံး (၂၀)စီရှိမည် ဖြစ်သည်။ ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းနာမ်တရားစုတို့ကို နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟူသော နာမ်ယန အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲ ဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားရမည် ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် အဝိဇ္ဇာ (၂၀) စသည်ဖြင့် ရေးသားထားပါသည်။ တဒါရုံမှာ ကျသော်လည်း ရှိရာ၏။ မကျသော်လည်း ရှိရာ၏။ ဇောတွင် သောမနဿဖြစ်သော် တဒါရုံတွင်လည်း သောမနဿ ဖြစ်၏။ ဇောတွင် ဥပေက္ခာဖြစ်သော် တဒါရုံတွင်လည်း ဥပေက္ခာပင် ဖြစ်၏။ အဟိတ် တဒါရုံ၌ (၁၁/၁၂) ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏။ မဟာဝိပါက် တဒါရုံကျသော် (၃၄/၃၃) စသည် ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏။ ယင်းကိလေသဝဋ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိတို့၏ မှီရာဟဒယဝတ္ထုရုပ်နှင့် တကွသော (၅၄) မျိုးကုန်သော ရုပ်တရားတို့ကား ရူပက္ခန္ဓာတည်း။

ကိလေသဝဋ် မနောဒွါရီထိ စိတ်စေတသိက်တို့ကား နာမ်တရား

မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကား ရုပ်တရား -

ဤသို့ ရုပ်-နာမ် ခွဲပါ။ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ။

ကမ္မဝဋ် (၂) ပါး

တစ်ဖန် ယင်းကိလေသဝဋ်ကို အစွဲပြု၍ (= ဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝကို ရည်ရွယ်တောင့်တ၍) ဖြစ်ပေါ် လာသော ဆီမီးလှူသည့် ကုသိုလ် သင်္ခါရအုပ်စု နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ဟဒယဝတ္ထုနှင့် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကိုပင် ဦးစားပေး၍ သိမ်းဆည်းပါက ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်တို့၏ အကြားအကြား၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော ယင်းကုသိုလ်သင်္ခါရအုပ်စု နာမ်တရား တို့ကိုလည်း လွယ်လွယ်ကူကူပင် သိမ်းဆည်းနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ယင်းဆီမီးလျှံသည့် ကုသိုလ်သင်္ခါရအုပ်စုကို ပြုစုပျိုးထောင်စဉ်က ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ စိတ်ပါလက်ပါဖြင့် ဉာဏ်ယှဉ်လျက် ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့လျှင် သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် ဖြစ်၏။ ဇောအသီးအသီး၌ နာမ်တရား (၃၄)လုံးစီ ရှိမည် ဖြစ်၏။ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ပင် ဖြစ်၏။ တဒါရုံမှာ ကျသော်လည်းရှိရာ၏။ မကျသော်လည်းရှိရာ၏။ အဟိတ် တဒါရုံ မဟာဝိပါက တဒါရုံ ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏။ တဒါရုံကျခဲ့သော် ဝီထိစိတ် အစဉ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

- ၁။ မနောဒွါရဝဇ္ဇန်း (၁) ကြိမ် = နာမ်တရား (၁၂),
- ၂။ ဇော (၇) ကြိမ်, ဇောအသီးအသီး၌ နာမ်တရား (၃၄) စီ,
- ၃။ တဒါရုံ (၂) ကြိမ်, တဒါရုံအသီးအသီး၌ နာမ်တရား (၃၄) စီ —
(အဟိတ်တဒါရုံကျခဲ့သော် နာမ်တရား - ၁၂ - ဖြစ်သည်။)

ယင်းမနောဒွါရဝီထိတို့မှာလည်း အကြိမ်များစွာ ဖြစ်နိုင်၏။ ယင်းနာမ်တရားတို့ကိုလည်း နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဟူသော နာမ်ယနအသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းပါ။ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်း ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ရုပ်-နာမ် ခွဲပါ။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားပါ။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ထိုသို့ ကုသိုလ်သင်္ခါရကို ပြုစုပျိုးထောင်စဉ်က တစ်နည်းဆိုရသော် နောင်အနာဂတ်ဘဝအတွက် ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်တို့ကို ထူထောင်စဉ်က ကြိုးကြား-ကြိုးကြား၌ အခြားအခြားသော ဝီထိစိတ်များလည်း ဖြစ်ပေါ်သွားကြသည်ကို သတိပြုမိလျှင် ထိုဝီထိစိတ်များကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းပါ။

ခံထားရမည့် မှတ်ကျောက်

ဤကဲ့သို့ ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် အမည်ရသည့် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ အသင်သူတော်ကောင်းသည် သိမ်းဆည်းမိသော သိမ်းဆည်းရသော ဝီထိစိတ်အစဉ်များသည် ယခင် မိမိဆုတောင်းခဲ့စဉ် ကုသိုလ်ပြုစဉ်က တကယ်တမ်းဖြစ်ခဲ့သော နာမ်တရားများ ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို သတိပြုကြည့်ပါ။ ကောင်းမှုပြုစဉ်က စိတ်အစဉ်များနှင့် ယခုတစ်ဖန်ပြန်၍ မိမိကိုယ်တိုင် သိမ်းဆည်းရှုပွား၍ရသော စိတ်အစဉ်များသည် တစ်ထပ်တည်း တူညီနေပါလျှင် ကောင်းမှုပြုစဉ်က နာမ်တရားတို့ကို အမှန်အတိုင်း ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း သိမ်းဆည်းနိုင်ပြီဟု ယုံကြည်မှုရှိလျှင် ကိုယ်တိုင်သိနေပါလျှင် အတိတ်အကြောင်းတရားများကို စတင်ရှာဖွေရာ၌ အသင်သူတော်-ကောင်းအဖို့ လမ်းပွင့်သွားပြီ ဖြစ်ပါသည်။

အကယ်၍ ကောင်းမှုပြုစဉ်က စိတ်အစဉ်များနှင့် မိမိပြန်လည်၍ သိမ်းဆည်းနိုင်သော စိတ်အစဉ်များသည် မတူညီကြဟု သတိပြုမိလျှင် သမာဓိကို ထူထောင်၍ နည်းတူ ထပ်မံကြိုးစားရမည် ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ ကောင်းမှုပြုစဉ်က စိတ်အစဉ်များကို တိတိကျကျ မှန်မှန်ကန်ကန် တကယ်ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း သိမ်းဆည်းမိပါက ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ပါက ကိလေသဝဋ်ကို ကမ္မဝဋ်၌ပင် ထည့်သွင်းရေတွက်ရသော (ဝိသုဒ္ဓိ- ၂-၂၃၇။)၌ ဖော်ပြထားသော နည်းအရ အနာဂတ်ဝိပါကဝဋ်၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ကမ္မဝဋ်၌ အကျုံးဝင်သော အာဟာရ (၄) ပါးကို သိမ်းဆည်းမိပြီ ဖြစ်ပေသည်။

အတိတ်သို့ ဉာဏ်ကို ရှေးရှုလွှတ်ပါ

နန္ဒီ — ထိုသို့ ကမ္မဝဋ် အာဟာရလေးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ပါက ယင်းကမ္မဝဋ် ကုသိုလ်သင်္ခါရအုပ်စု၏ စွဲမှီရာ အကြောင်းခံဖြစ်သော ကိလေသဝဋ် နာမ်တရားတို့ကို ဆက်လက်သိမ်းဆည်းပါ။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ကာမုပါဒါန် ဦးဆောင်သည့် မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်များပင်တည်း။ (ဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝကို လိုလားတောင့်တသော ကိလေသဝဋ် စိတ်အစဉ်မျိုးကို ဆိုလိုပါသည်။) ယေဘုယျအားဖြင့် လောဘဒိဋ္ဌိအုပ်စု မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်များတည်း။

ဝေဒနာ — တစ်ဖန် ယင်းနန္ဒီတရား = တဏှာတရား = ကိလေသဝဋ်၏ စွဲမှီရာ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဝေဒနာကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ သုတ္တန်နည်းအရ ဝေဒနာမှာ ဝိပါက်ဝေဒနာသာဖြစ်၏။ ပဉ္စဒွါရဝီထိ၌ ပဉ္စဝိညာဏ် သမ္ပဋိတို့၌ သန္တီရဏ တဒါရုံတို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ၊ မနောဒွါရ၌ တဒါရုံနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၀၁-၂၀၂။)

ပဉ္စဝိညာဏ် သမ္ပဋိတို့၌ သန္တီရဏ ဝေဒနာတို့မှာ ရှေးက ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းမပါဘဲ၊ နောက်က ဝုဠောလည်း မပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိပေ။ မဟန္တာရုံဝီထိ အတိမဟန္တာရုံဝီထိ ဖြစ်က ဇောမပါဘဲလည်း ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိပေ။ တစ်ဖန် တဒါရုံမှာလည်း ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဝုဠော၊ ဇောတို့မပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိပေ။ တစ်ဖန် မနောဒွါရဝီထိ၌ တဒါရုံမှာလည်း မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် ဇောတို့မပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိပေ။ တစ်ဖန် ဝေဒနာသည်လည်း ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့မပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိပေ။

သို့အတွက် ဝိပါက်ဝေဒနာကို အဦးမူသဖြင့် ယင်းဝိပါက်ဝေဒနာနှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၊ ဝီထိစဉ် တစ်ခု၏ အတွင်း၌ ဖြစ်သွားကြသော နာမ်တရားတို့ကို ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းပါကလည်း အပြစ် မဖြစ်နိုင်ပါ။ အကြောင်း-အကျိုး စပ်ရာ၌သာ ဝိပါက်ဝေဒနာနှင့် အကြောင်း-အကျိုး စပ်ပါ။

ဥပမာ — ဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝကို ဆုမတောင်းမီ ထိုနတ်သားဘဝအာရုံကို နှစ်ခြိုက် ပျော်မွေ့နေသော ခံစားမှုမျိုးတည်း။ ဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝ အာရုံမှာ အတိက္ကဋ္ဌာရုံ ဖြစ်သဖြင့် — အတိက္ကဋ္ဌ ပန သောမနဿ သဟဂတာနေဝ သန္တီရဏ တဒါရုဗ္ဗဏာနိ — ဟူသော အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟနှင့်အညီ ဝေဒနာမှာ သောမနဿ ဝေဒနာပင် ဖြစ်သည်။ ဝိပါက်ဝေဒနာတို့၌ သောမနဿဝေဒနာဖြစ်သကဲ့သို့ ယင်းဝိပါက်ဝေဒနာတို့နှင့် ဝီထိစိတ်အစဉ် တစ်ခုအတွင်းဝယ် ကျရောက်ဖြစ်ပွားသွားကြကုန်သော ဇောတို့၌လည်း သောမနဿဝေဒနာပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းဇောတို့မှာ ယောနိသောမနသိကာရဖြစ်က ကုသိုလ်ဇော၊ အယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်က အကုသိုလ်ဇော ထိုက်သလို စောနိုင်၏။ ဤ၌ ယောနိသောမနသိကာရဟူသည်မှာ ဘုရားရှင်၏ တရားစစ် တရား မှန်များကို နတ်ပြည်နတ်လောကဝယ် ဓမ္မဒါန အလှူကြီး ပေးလှူနိုင်မည့် ကုသိုလ်အခွင့်အလမ်းကြီးများ ပွင့်လန်းလျက်ရှိပုံကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်နေသော နှလုံးသွင်းမှုမျိုးတည်း။ အနာဂတ် ဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝကို လှမ်း၍ အာရုံယူနေသဖြင့် မနောဒွါရိကဇောဝီထိများသာ ဖြစ်ကြ၏။ တဒါရုံမှာ ကျသော်လည်း ရှိရာ၏။ မကျသော်လည်း ရှိရာ၏။ ယင်းတဒါရုံ ဝိပါက်ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ယင်းမနောဒွါရဝီထိ တစ်ဝီထိလုံးအတွင်း ရှိသော နာမ်တရားအားလုံးကိုပင် သိမ်းဆည်းပါ။ ရုပ်-နာမ် ခွဲပါ။ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းပါ။

အကယ်၍ ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံစသည့် အာရုံ (၆)ပါးကို အာရုံပြု၍ ဤကဲ့သို့သော ရူပါရုံစသည့် အာရုံမျိုးကို နောင်အနာဂတ် သမ္ပတ္တိဘဝ၌ ရလိုကြောင်း ဆုတောင်းပန်ထွာ၍ ကုသိုလ်သင်္ခါရတရားတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်သည် ဖြစ်အံ့။ ဤဝေဒနာပိုင်းတွင် ပဉ္စဒွါရဝီထိ၌ ပါဝင်သော ဝိပါက်ဝေဒနာ၊ မနောဒွါရဝီထိ၌ ပါဝင်သော ဝိပါက်ဝေဒနာ

အားလုံး ထိုက်သလိုဖြစ်နိုင်၏။ ထိုအခါတွင် ပဉ္စဝိညာဏ် သမ္ပုဋ္ဌိ၌ သန္တရဏ တဒါရုံ ဝိပါကံ ဝိညာဏ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိပါကံဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ယင်းပဉ္စဒွါရဝီရိယ မနောဒွါရဝီရိယများ၏ အတွင်း၌ ပါဝင်သော နာမ်တရား တို့ကိုလည်းကောင်း မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းပါ။ မိမိတို့၏ ဆုတောင်းပန်ထွာမှုအပေါ် အခြေတည်၍ ဝိပါကံဝေဒနာတို့၏ ထူးထွေကွဲပြားမှုကို သဘောပေါက်လေရာသည်။

ပဿ — တစ်ဖန် ယင်းဝေဒနာတရား၏ တစ်နည်းဆိုသော် ယင်းဝေဒနာဦးဆောင်သည့် နာမ်တရားစု၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဖဿကို သိမ်းဆည်းပါ။ ဥပမာ - ဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝကို ဆုတောင်းရာဝယ် ဆုမတောင်းခင် ဆုမတောင်းမီ ရှေးဦးစွာ ထိုဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝကို လှမ်း၍ အာရုံယူမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ လှမ်း၍ အာရုံယူရာ၌ ထိုဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝအာရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ထိုဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝအာရုံနှင့် မိမိ၏ အသိစိတ်ကို ဆက်သွယ်ပေးနေသော ဖဿသည် ဖြစ်၏။ ယင်းဖဿကို သိမ်းဆည်းပါ။ ယင်းဖဿနှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း ယင်းဖဿနှင့် ဝီရိယစဉ် တစ်ခု၏ အတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိကြသော နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

အကယ်၍ ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံစသည့် အာရုံ (၆)ပါးတို့ကို ထိုက်သလို အာရုံပြု၍ ယင်းကဲ့သို့သော အာရုံမျိုးများကို နောင်အနာဂတ် သမ္ပတ္တိဘဝတစ်ခု၌ ရလိုကြောင်း ဆုတောင်းပန်ထွာခဲ့သည် ဖြစ်အံ့။ ထိုပစ္စုပ္ပန်အာရုံ (၆)ပါး-တို့နှင့် အသိစိတ်ကို ဆက်သွယ်ပေးနေသည့် ယင်းအာရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ဖဿကို စတင်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် ယင်းဖဿနှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း ယင်းဖဿ ပါဝင်သော ဝီရိယစိတ်အစဉ် တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ မှီရာဝတ္ထုရုပ် တို့ကိုလည်းကောင်း ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ စက္ခုဉ္စ ပဋိစ္စ ရူပေစ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စက္ခုဝိညာဏံ၊ တိဏ္ဍံ သင်္ဂတိ ဖဿော၊ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ စသော ဒေသနာတော်များနှင့် အညီတည်း။

သဠာယတန — ဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝကို သို့မဟုတ် မိမိလိုလားတောင့်တသည့် အာရုံအမျိုးမျိုးတို့ နှင့် ပြည့်စုံသည့် သမ္ပတ္တိဘဝကို ဆုတောင်းပန်ထွာမှု မပြုမီ၊ ပြုဆဲ၊ ပြုပြီးအချိန်တို့၌ အသင်သူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်ဝယ် သဠာယတန အမည်ရသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအထားဖြင့် ရုပ်သန္တတိအစဉ်အားဖြင့် ရှေးနှင့်နောက် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းသဠာယတနတို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော်တွင် စက္ခယတန၊ သောတာယတန၊ ဃာနာယတန၊ ဇိဝှာယတန၊ ကာယာယတန၊ မနာယတန ဟူသော အတွင်းအာယတန (၆)ပါးကို ပဓာနထား၍ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ အတွင်းအာယတနတို့သည် ရူပါယတန၊ သဒ္ဓါယတန၊ ဂန္ဓာယတန၊ ရသာယတန၊ ဖောဠဗ္ဗာယတန၊ ဓမ္မာယတနဟူသော အပြင်အာယတနတို့မပါဘဲ အတွင်းအာယတနချည်းသက်သက် မဖြစ်နိုင်သဖြင့် အတွင်း အာယတနတို့ကို သိမ်းဆည်းပါက ရုပ်တုံး ရုပ်ခဲ နာမ်တုံး နာမ်ခဲဟူသော ရုပ်ဃန နာမ်ဃန ပြုရေး ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုင်ရေး အတွက် အပြင်အာယတနတို့ကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။

ပုံစံတစ်ခု အနေအားဖြင့် စက္ခယတနကို ပရမတ်သို့ဆိုင်အောင် သိမ်းဆည်းလိုသည် ဆိုပါစို့။ စက္ခယတန အမည်ရသော စက္ခုပသာဒသည် မိမိတစ်ခုတည်း စက္ခယတနချည်းသက်သက် မဖြစ်နိုင်၊ စက္ခုဒသကကလာပ် အနေဖြင့်သာ အုပ်စုအလိုက် ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား ရှိ၏။ ယင်းစက္ခုဒသကကလာပ်အတွင်း၌ တည်ရှိသော စက္ခယတနကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုင်အောင် သိမ်းဆည်းလိုပါက စက္ခုဒသကကလာပ်အတွင်း၌

ပါဝင်တည်ရှိကြသော (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကို ရုပ်တုံးရုပ်ခဲဟူသော ရုပ်ယနပြုအောင် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ သိမ်းဆည်းပါ။ သို့မှသာလျှင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်မည်။ ယင်း (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့တွင် -

- ၁။ စက္ခုပသာဒကား စက္ခာယတန (အတွင်းအာယတန)
- ၂။ ဝဏ္ဏကား ရူပါယတန (အပြင်အာယတန)
- ၃။ ဂန္ဓကား ဂန္ဓာယတန (အပြင်အာယတန)
- ၄။ ရသကား ရသာယတန (အပြင်အာယတန)
- ၅။ ပထဝီ တေဇော ဝါယောတို့ကား ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန (အပြင်အာယတန)
- ၆။ အာပေါ၊ ဩဇာ၊ ဇီဝိတတို့ကား ဓမ္မာယတန (အပြင်အာယတန)

အားလုံးပေါင်းသော် အာယတန (၆)ပါးဖြစ်သည်။ စက္ခာယတနသည် အထက်ပါ အပြင်အာယတနများနှင့် ပေါင်းစပ်မိမှသာလျှင် ဖြစ်နိုင်စွမ်းရှိ၏။ မိမိချည်းကား ဖြစ်နိုင်သည့်စွမ်းအား မရှိပေ။ သို့အတွက် အတွင်း အာယတနကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားလိုလျှင် အပြင်အာယတနကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းရှုပွားရ၏။ သောတာယတန၊ ယာနာယတန၊ ဇိဝှာယတန၊ ကာယာယတနတို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။ တစ်ဖန် မနာယတန အမည်ရသော အသိစိတ်ဟူသမျှသည် ဓမ္မာယတန အမည်ရသော စေတသိက်များ မပါဘဲ၊ ပဉ္စဝေါကာရ = ခန္ဓာငါးပါးရှိသော သတ္တဝါတို့အဖို့ မှီရာဝတ္ထုရုပ်ဟူသော အာယတန များမပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့်စွမ်းအား မရှိ။ မနာယတနကို ယနပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားလိုပါက အပြင်အာယတနဖြစ်သည့် စေတသိက် ဓမ္မာယတနများကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်း ရှုပွားရ၏။ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တရားတို့ကိုလည်း သိမ်းဆည်းရှုပွားရ၏။

သို့အတွက် အတွင်းအာယတနကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းပါက အပြင်အာယတန များလည်း ထိုက်သလိုအကျုံးဝင်လာသဖြင့် အတွင်းအာယတန (၆) ပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းလျှင် အပြင်အာယတန (၆) ပါးတို့ကိုလည်း သိမ်းဆည်းပြီးပင် ဖြစ်တော့၏။ ယင်းအာယတန (၁၂) ပါးတို့ဟူသည်မှာလည်း ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်-နာမ် နှစ်ပါးတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ဖဿနှင့် ဝေဒနာတို့ မဖြစ်မီအချိန်က ရှိခဲ့ ဖြစ်ခဲ့သော ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျှင် သဠာယတနကို သိမ်းဆည်းနေသည်ပင် ဖြစ်ပေတော့သည်။

ယင်းသဠာယတန၏ နယ်ကား ပဋိသန္ဓေနာမ်ရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သို့တိုင်အောင် ကျယ်ပြန့်လျက်ရှိ၏။ သို့အတွက် အထက်ဖော်ပြပါ ဝေဒနာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဖဿတို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ ယင်းဖဿ၏ အကြောင်းခံဖြစ်သော သဠာယတနတို့ကို ယင်းဖဿ မဖြစ်မီ အချိန်ကစ၍ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေ- သို့တိုင်အောင် ဉာဏ်ကို စေလွှတ်လျက် ရုပ်နာမ်တို့ကို တစ်စတစ်စ ရှေးသို့ တိုး၍တိုး၍ သိမ်းဆည်းပါ။

ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် များနေသော်

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် နောင်အနာဂတ်ဘဝအတွက် ရည်ရွယ်မှန်းထား၍ သင်္ခါရမျိုးစေ့ များကို ထူထောင်လျက် ဆုတောင်းပွဲများကို ဘဝတစ်လျှောက်၌ အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ကျင်းပခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ အကယ်၍ ဓမ္မကထိကနတ်သား ဖြစ်လိုလျှင်လည်း ဓမ္မကထိကနတ်သားဖြစ်ရန် သင်္ခါရမျိုးစေ့များကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ထူထောင်လျက် ကြိမ်ဖန်များစွာပင် ဆုမွန်ကောင်း တောင်းဆိုခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ အနီးကပ်ဆုံး ဆုတောင်းပွဲတွင် ဖြစ်ခဲ့သည့် ကမ္မဝဋ် အာဟာရလေးပါးတို့ကို (= ရုပ်နာမ်တို့ကို) အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် နည်းစနစ်အတိုင်း စတင်၍ သိမ်းဆည်းကာ ကျန်ဆုတောင်းပွဲများတွင် ဖြစ်ခဲ့သည့် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန် ဟူသော ကိလေသဝဋ်၊

သင်္ခါရ-ကံ တည်းဟူသော ကမ္မဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော အာဟာရလေးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ဤသဠာယ-တနပိုင်းတွင်ပင် ပေါင်းစုခြင်း၍ -

- ၁။ ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးနည်းဖြင့် နှစ်ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- ၂။ ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့် ငါးပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- ၃။ သဠာယတနနည်းဖြင့် ခြောက်ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊

ပဋိသန္ဓေ နာမ်ရုပ်ဘက်သို့ တာဝုလျက် အတိတ်ဘက်သို့ တဖြည်းဖြည်း ဉာဏ်ကိုစေလွှတ်ကာ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။

မေးမြန်းဖွယ်ရာ အချက်တစ်ရပ်

သုတ္တန်နည်းအရ သဠာယတနတရားများမှာ ဝိပါကဝဋ်တရားများသာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်း သဠာယတနတွင် ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်တရားများသည် မပါဝင်ကြပေ။ သို့ပါလျက် အဘယ်ကြောင့် သဠာယတနစာရင်းတွင် ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်တရားတို့ကိုပါ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းနေရပါသနည်းဟု မေးမြန်းဖွယ်ရာ ရှိလာပြန်၏။ အဖြေကား မကင်းစကောင်းသောကြောင့် ဟူ၏။

ဝီထိမှ အလွတ်ဖြစ်သော ဝီထိမုတ်စိတ်မှတစ်ပါး စိတ်တို့မည်သည် ကိန်းသေမြဲသော စိတ္တနိယာမ သဘောတရားအရ ဝီထိဟု ခေါ်ဆိုသည့် စိတ်အစဉ်အတိုင်းသာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ယင်းဓမ္မတာလမ်းကြောင်းမှ တိမ်စောင်း၍ ပြောင်းလဲ၍ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ မရှိကြပေ။ သို့အတွက် သဠာယတန အမည်ရသည့် ဝိပါကဝဋ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုခဲ့သော် ယင်းတို့ဖြစ်နေကျ နိယာမ ဓမ္မတာလမ်းကြောင်းအတိုင်းသာ ဖြစ်နေကြသည့် ယင်းဝိပါကတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရ၏။ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ပိုင်းခြားယူရ၏။ ယင်းသို့ စိတ္တနိယာမလမ်းကြောင်းအတိုင်း ဖြစ်နေကြသည့် သဠာယတန အမည်ရသော အထူးသဖြင့် မနာယတနတွင် အကျုံးဝင်သော ဝိပါကတရားတို့ကို ဝီထိစိတ်အစဉ်အတိုင်း သိမ်းဆည်းခဲ့သော် နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟူသော နာမ်ယန အသီးအသီးကို ပြိုကွဲသွားအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းနိုင်ပါက ယင်းဝိပါကနာမ်တရားတို့၏ အကြားအကြား၌ တည်ရှိကြသော ဖြစ်ပေါ်လေ့ ရှိကြသော ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် တရားစုတို့ကိုလည်း လွယ်လွယ်ကူကူပင် သိမ်းဆည်းမိပြီး ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

ဥပမာ - စက္ခုဒွါရဝီထိ ဆိုကြပါစို့။ ယင်းစက္ခုဒွါရဝီထိ၏အတွင်း၌ ပါရှိတည်ရှိကြသော - **စက္ခုဝိညာဏ်၊ သမ္ပဒ်၊ သန္တရဏ၊ တဒါရုံ** ဟူသော မနာယတနတွင် အကျုံးဝင်သော ဝိပါကနာမ်တရားစုတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုသော် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်၏ ရှေ့တွင် ကပ်လျက်ရှိသော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းဟူသော အာဝဇ္ဇန်းစိတ် မပါဘဲ စက္ခုဒွါရဝီထိစိတ်တို့သည် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကြသဖြင့် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းက စ၍သာ သိမ်းဆည်းရ၏။ ဝိပါကတရားများကို သန္တတိယနစသည့် နာမ်ယန အတုံးအခဲပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းရင်းပင် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းကိုပါ သိမ်းဆည်းပြီး ဖြစ်သွား၏။ တစ်ဖန် တဒါရုံဝိပါကကို သိမ်းဆည်းလိုပါက ဇောမပါဘဲ တဒါရုံမှာလည်း ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာမရှိ၊ ဖြစ်နိုင်သည့် ဓမ္မတာမရှိ၊ ဇောယူထားသည့် အာရုံကိုသာ တဒါရုံက ဆက်ခံသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် တဒါရုံကို သိမ်းဆည်းရင်း ဇောကိုလည်း သိမ်းဆည်းမိပြီး ဖြစ်သွား၏။

တစ်ဖန် ဇောမှာလည်း ပဉ္စဒွါရဝီထိ၌ ဝုဋ္ဌောမပါဘဲ၊ မနောဒွါရဝီထိ၌ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းမပါဘဲ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ မရှိသဖြင့် တဒါရုံဝိပါကကို သိမ်းဆည်းမှုသည် ပဉ္စဒွါရဝီထိ၌ ဝုဋ္ဌောနှင့် ဇောကိုပါ၊ မနောဒွါရဝီထိ၌ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် ဇောကိုပါ သိမ်းဆည်းခြင်းလုပ်ငန်းကို ပူးတွဲဆောင်ရွက်ပြီး ဖြစ်သွား၏။

ယင်းဇောတို့မှာ ဂုဠောနှင့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် မူတည်၍ ယောနိသောမနသိကာရ ဖြစ်လျှင် ကုသိုလ်ဇော၊ အယောနိသောမနသိကာရဖြစ်လျှင် အကုသိုလ်ဇောများ ထိုက်သလို ဖြစ်ကြ၏။ အကုသိုလ်ဇောတို့ကား ကိလေသဝဋ်တရားလည်း ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ကမ္မဝဋ်တရားလည်း ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ကုသိုလ်ဇော တို့ကား ကမ္မဝဋ်တရားစုတို့တည်း။ သို့အတွက် ဝိပါကဝဋ်တရားတို့ကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုင်အောင် သိမ်းဆည်းခဲ့သော် ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်တရားတို့သည်လည်း တစ်နွယ်ငင် တစ်စင်ပါဟူသော အဝိနာဘာဝနည်း အရ ပါဝင်၍ သွားကြ၏။ ယင်းကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် ဝိပါကဝဋ်တရားစုတို့မှာ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ မှီရာဝတ္ထုရုပ် တို့ကိုသာ ထိုက်သလို မှီ၍ ဖြစ်ကြရသဖြင့် နာမ်တရားတို့ကို ပုံစံမှန် သိလိုပါက သိမ်းဆည်းလိုပါက မှီရာဝတ္ထုရုပ် တို့ကိုလည်း ပူးတွဲလျက် သိမ်းဆည်းရပြန်၏။ ယင်းမှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့မှာလည်း ဝိပါကဝဋ်တရားစုတို့ပင်တည်း။ မကင်းစကောင်းသော အဝိနာဘာဝနည်းအရ ဆိုရသော် စတုသမုဋ္ဌာနိက ရုပ်တရားစုတို့ပင်တည်း။ သို့အတွက် ဝိပါကဝဋ်အမည်ရသော သဠာယတနများကို ယန အသီးအသီး ပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုင်အောင် သိမ်းဆည်းလျှင် ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်တို့လည်း ပါဝင်နိုင်၍ ရောနှော၍ သိမ်းဆည်းရန် ရေးသားတင်ပြရခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ယောဂီတို့၌ တွေ့ကြုံတတ်သည့် သဘာဝတစ်ရပ်

ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ ရုပ်နာမ်ပရမတ် အာရုံပေါ်သို့သာ စိတ်ကျလျက် ရုပ်နာမ် သက်သက်ကိုပင် ပဋိသန္ဓေမတိုင်မီ ဘဝတစ်လျှောက်၌ တကယ်ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း သိမ်းဆည်းမိလျှင် ပို၍ကောင်းသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ထိုသို့ အတိတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကိုစေလွှတ်လျက် ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ကြိုးကြား- ကြိုးကြား ရံခါရံခါ ကောင်းမှုပြုခဲ့သည့်ပုံများ မကောင်းမှုပြုခဲ့သည့်ပုံများလည်း ပေါ်လာတတ်၏။ ယင်းသို့ ပုံများ ပေါ်လာခြင်းမှာ သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ဓာတ်သည် သူကောင် ငါကောင်စသည့် အကောင်အထည် အတုံးအခဲတို့ အပေါ်၌ သံသရာတစ်လျှောက်ဝယ် ကျက်စားမှုများခဲ့သဖြင့် ရုပ်နာမ် ပရမတ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာက ပညတ် အတုံးအခဲပေါ်သို့ တစ်ခါတစ်ရံ စိတ်ကျရောက်သွားခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။

ယင်းသို့ ရုပ်ပုံများ ပေါ်လာခဲ့သော် ထိုပုံများ၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် စိုက်ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓ၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဦးတည်၍ ရုပ်တရားတို့ကို (၃၁)ဘုံကို ခြုံငုံ၍ သိမ်းဆည်းထားပြီးသော အသင်ယောဂီ သူတော်စင်အဖို့ ထိုပုံများ၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် ရှုမှုမှာ မခက်ခဲတော့ပြီ ဖြစ်၏။ ဓာတ်ကြီး လေးပါးကို ရှုနိုင်မြင်နိုင်ပါက မကြာမီ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို တွေ့ရှိမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ကို (၆)ဒွါရ၊ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ ရှိကြသည့်အတိုင်း ဓာတ်ခွဲလျက် ပရမတ်ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ အထူး သဖြင့် နှလုံးအိမ်၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ရုပ် (၅၄) မျိုးတို့ကို ဦးစားပေးလျက် သိမ်းဆည်းပါ။ ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ။ ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍ ဖြစ်နေသော ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ဤအပိုင်းတွင်ကား ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ရေးမှာ အလွန်အရေးပါလျက် ရှိ၏။ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်ပါက ယင်းဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် တို့၏ အကြားအကြား၌ ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကို မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်သွားကြကုန်သော စိတ္တနိယာမ လမ်းကြောင်းအတိုင်း ဝီထိစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်သွားကြကုန်သော နာမ်တရားတို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ကုသိုလ်ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်များ အကုသိုလ်ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်များကို ဖြစ်ခဲ့သည့်ပုံစံအတိုင်း ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် ယန အသီးသီးကို ဖြိုခွဲလျက် ပရမတ်သို့ဆိုင်အောင် သိမ်းဆည်းပါ။ အောင်မြင်ပါက — ရုပ်တရား နာမ်တရား၊ ရုပ်တရား နာမ်တရား — ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရုပ်နာမ်ကိုသာ ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

ဤသို့လျှင် အနီးကပ်ဆုံးသော ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် ဝိပါကဝဋ်ဟူသော အာဟာရလေးပါး ရုပ်နာမ်တရား တို့ကစ၍ ပစ္စုပ္ပန်ပဋိသန္ဓေဟူသော အတိတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကိုစေလွှတ်၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို တစ်စတစ်စ တိုး၍ တိုး၍ သိမ်းဆည်းရာဝယ် အောင်မြင်မှုရခဲ့သော် —

- ၁။ လွန်ခဲ့သည့် (၁) ရက်က ရုပ်နာမ်၊
- ၂။ လွန်ခဲ့သည့် (၂) ရက်က ရုပ်နာမ်၊
- ၃။ လွန်ခဲ့သည့် (၃) ရက်က ရုပ်နာမ်၊
- ၄။ လွန်ခဲ့သည့် (၄) ရက်က ရုပ်နာမ်၊
- ၅။ လွန်ခဲ့သည့် (၅) ရက်က ရုပ်နာမ်၊ ။ ပ ။
- ၆။ လွန်ခဲ့သည့် (၁) လက ရုပ်နာမ်၊ ။ ပ ။
- ၇။ လွန်ခဲ့သည့် (၁) နှစ်က ရုပ်နာမ်၊
- ၈။ လွန်ခဲ့သည့် (၂) နှစ်က ရုပ်နာမ်၊
- ၉။ လွန်ခဲ့သည့် (၃) နှစ်က ရုပ်နာမ်၊
- ၁၀။ လွန်ခဲ့သည့် (၄) နှစ်က ရုပ်နာမ်၊
- ၁၁။ လွန်ခဲ့သည့် (၅) နှစ်က ရုပ်နာမ်၊ ။ ပ ။
- ၁၂။ လွန်ခဲ့သည့် (၁၀) နှစ်က ရုပ်နာမ်၊ —

ဤသို့ စသည်ဖြင့် အတိတ်ရုပ်နာမ်တို့ကို တစ်စတစ်စ တိုး၍တိုး၍ တဖြည်းဖြည်း သိမ်းဆည်းပါ။ အကယ်၍ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ လူကြီးအရွယ် လူလတ်အရွယ် လူငယ်အရွယ် ကလေးအရွယ် စသည်ဖြင့် ကြိုးကြား-ကြိုးကြား၌ ရုပ်ပုံများ ပေါ်လာလျှင်လည်း အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုပုံများ၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် စိုက်ရှု၍ ရုပ်နာမ်တို့ကိုပင် ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

သတိပြုသင့်သော အချက်များ

ဤကဲ့သို့ အတိတ်အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေရာ၌ ကြိုတင်၍ သိထားသင့်သော အချက်များလည်း ရှိကြပေသည်။ ယင်းအချက်တို့ကို ဤ၌ အကျဉ်းချုပ်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ —

လောကသမုဒယံ ခေါ် ကစ္စာန ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတော ယာ လောကေ နတ္ထိတာ၊ သာ န ဟောတိ။ လောကနိရောဓံ ခေါ် ကစ္စာန ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတော ယာ လောကေ အတ္ထိတာ၊ သာ န ဟောတိ။ ပ ။ အပရပစ္စယာ ဉာဏမေဝဿ ဧတ္ထ ဟောတိ။ (သံ-၁-၂၅၇-၂၅၈။)

သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတောတိ သမ္မာပညာ နာမ သဝိပဿနာ မဂ္ဂပညာ၊ တာယ ပဿန္တဿာတိ အတ္ထော ။ ပ ။ **အပရပစ္စယာ**တိ န ပရပစ္စယေန ၊ အညဿ အပတ္တိယာယေတွာ အတ္တပစ္စက္ခဉာဏမေဝဿ ဧတ္ထ ဟောတိတိ။ (သံ-ဋ-၂-၃၂။)

သမ္ပပ္ပညာယာတိ အဝိပရိတပညာယ ယထာဘူတပညာယ။ တေနာဟ “**သဝိပဿနာ မဂ္ဂပညာ**”တိ။ (သံ-ဋီ-၂-၃၇။)

ဉာဏသမင်္ဂီ ပုဂ္ဂလော စက္ခုမာ ဝိယ စက္ခုနာ ရူပါနိ၊ ဉာဏေန ဝိဝဋ္ဌေ ဓမ္မေ ပဿတိ။ (သံ-ဋ-၂-၄၉။)

အထ ခေါ် ရူပါနိ ဝိယ စက္ခုဝိညာဏေန ရူပါဒီနိ တေသံ စ သမုဒယာဒိကေ ပစ္စက္ခေ ကတွာ ဒဿနန္တိ ဝိဘာဝေတုံ “**ပဿတော**”တိ ဝုတ္တန္တိ ဧဝံ ဝါ ဧတ္ထ အတ္ထော။ (သံ-ဋီ-၂-၆၃။)

အထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ဖြစ်၏ - သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ်ကို လောကသမုဒယဟု ခေါ်ဆို၏။ အနုလောမပစ္စယကာရ = အနုလောမပစ္စိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟုလည်း ခေါ်ဆို၏။ သင်္ခါရလောက၏ ချုပ်စဉ်ကို လောကနိရောဓဟု ခေါ်ဆို၏။ ပဋိလောမပစ္စယကာရ = ပဋိလောမပစ္စိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဟုလည်း ခေါ်ဆို၏။

အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ ဟူသော အကြောင်းတရားတို့ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာ ဟူသော အကျိုးတရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းတည်းဟူသော အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်လျက် အထပ်ထပ်ဖြစ်ခြင်းသဘောကို လောက သမုဒယဟု ခေါ်ဆို၏။

တစ်နည်း - အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော - အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ခြင်း၊ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ခြင်း စသည့် ပစ္စိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၏ အကြောင်းနှင့် အကျိုး ဆက်နွယ်လျက် အထပ်ထပ်ဖြစ်ခြင်း သဘောတရားကိုလည်း လောကသမုဒယဟု ခေါ်ဆို၏။

တစ်ဖန် - အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အကြောင်းတရားတို့၏ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာဟူသော အကျိုးတရားတို့၏ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန်စံသောအခါ၌ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘောကို သင်္ခါရ လောက၏ ချုပ်စဉ် လောကနိရောဓဟု ခေါ်ဆို၏။

တစ်နည်း - အဝိဇ္ဇာယတွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော - ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော အဝိဇ္ဇာ၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းစသော ပစ္စိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၏ ချုပ်စဉ်ကိုလည်း လောကနိရောဓ ဟုပင် ခေါ်ဆို၏။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းလောကသမုဒယ၊ လောကနိရောဓ နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ္ဂပညာဟူသော သမ္မပ္ပညာဖြင့် ကောင်းစွာသိမြင်အောင် ကြိုးပမ်းရ၏။ ယင်းဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ္ဂ ပညာဟူသော သမ္မပ္ပညာကား အပရပစ္စယဉာဏ် = အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်တည်း။ သူတစ်ပါးအား ကိုယ်စား ယုံကြည်မှု မရှိဘဲ မိမိကိုယ်တိုင် ထွင်းဖောက်သိမြင်သော အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်တည်း။

သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ် = လောကသမုဒယကို အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အတ္တသည် သေလျှင်ပြတ်၏ဟု စွဲယူသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသည် ဖြစ်ခွင့်မရှိလေရာ။ သင်္ခါရလောက၌ အကြောင်းနှင့်အကျိုး ဆက်နွယ်လျက် အထပ်ထပ်ဖြစ်နေကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် ထင်ရှားရှိနေ- ကြကုန်စဉ် ယင်းသင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်စဉ်ကို အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အဘယ်မှာလျှင် “အတ္တသည် သေလျှင်ပြတ်၏ မရှိ”ဟူသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသည် ဖြစ်ခွင့်ရှိနိုင်ရာပါအံ့နည်း။

တစ်ဖန် သင်္ခါရလောက၏ ချုပ်စဉ် = လောကနိရောဓကို အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်သော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ “အတ္တသည် မြဲ၏”ဟု စွဲယူသော သဿတဒိဋ္ဌိသည် ဖြစ်ခွင့် မရှိလေရာ။ သင်္ခါရတို့၏ အနုပ္ပါဒ်- နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းမှုကို အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ အတ္တသည် မသေမပျောက် အမြဲတည်၏ဟု စွဲယူသော သဿတဒိဋ္ဌိသည် အဘယ်မှာလျှင် ထောက်ရာ တည်ရာကို ရရှိနိုင်အံ့နည်း။

ထိုကဲ့သို့ လောကသမုဒယခေါ်သည့် သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ်နှင့် လောကနိရောဓခေါ်သည့် သင်္ခါရလောက၏ ချုပ်စဉ်ကို အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် ရှုရာ၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ရှုမြင်ပုံ အခြင်းအရာကို အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြထားသော သံယုတ် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့က ဤသို့ သရုပ်ဖော်ထား၏။

မျက်စိအမြင်ရှိသော ယောက်ျားသည် ရူပါရုံတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်တွေ့နေရသကဲ့သို့ အလားတူပင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း — သင်္ခါရလောက၏ ဖြစ်စဉ် လောကသမုဒယကို ရှုနေသောဉာဏ် သို့မဟုတ် သင်္ခါရလောက၏ ချုပ်စဉ် လောကနိရောဓကို ရှုနေသော ဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဉာဏ်ရောင် အောက်တွင် ဟင်းလင်းပွင့်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော ဓမ္မတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၏ အကြောင်းရင်း သမုဒယဓမ္မတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၏ နိရောဓဓမ္မတို့ကိုလည်းကောင်း အတ္တပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက်ပြု၍ သိမြင်နေပါ၏ ဟူပေ။

(သံ-ဋ္ဌ-၂-၄၉။ သံ-ဋီ-၂-၆၃။)

ထိုသို့ မျက်စိဖြင့် မြင်သကဲ့သို့ တွေ့မြင်နေသောအခါဝယ် သံသရာတစ်လျှောက်ဝယ် ပညတ်နယ်၌ ကျက်စားမှု များပြားခဲ့သော အလေ့အကျက်များခဲ့သော စိတ်ဓာတ်၏ စွမ်းအားကြောင့် ယင်းစိတ်တို့တွင် = ယင်းဇောဝီထိစိတ်အစဉ်တို့တွင် အကျိုးဝင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းခေါ် မနသိကာရက ရံခါ ပညတ်ကို လှမ်း၍ အာရုံယူမိသောကြောင့် = ပညတ်ကို နှလုံးသွင်းမိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနေသော ပိုင်းခြားယူနေသော သင်္ခါရပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်စသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့က ရံခါ နှံ့သွားခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ရုပ်ကလာပ်များစွာတို့၏ အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ ခပ်ကြီးကြီးများကို တွေ့မြင်နေတတ်၏။ ရံခါ ကြိုးကြားကြိုးကြားတွင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော မနောဒွါရိကဇောဝီထိတို့တွင် အကျိုးဝင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းခေါ် မနသိကာရက ပညတ်အတုံးအခဲများ ပညတ်ပုံရိပ်များကို လှမ်း၍ အာရုံယူမိတတ်၏။ ထိုအခါမျိုးတွင်လည်း ပညတ်ပုံရိပ်များသည် ပေါ်လာတတ်ပေသည်။ ငယ်ရွယ်စဉ်က ပုံရိပ်များ ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုနေသည့် ပုံရိပ်များ မကောင်းမှုအကုသိုလ်ပြုနေသည့် ပုံရိပ်များ စသည်ဖြင့် ပုံရိပ်အမျိုးမျိုးတို့လည်း ယင်းမနသိကာရ၏ စွမ်းအားကြောင့် ပေါ်လာတတ်၏။

ယင်းပညတ်ပုံရိပ်တို့မှာလည်း **သင်္ခါရနိမိတ်**တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။

တတ္ထ နိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာနံ သင်္ခါရာနမေဝေတံ အဓိဝစနံ။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၈၄။)

သင်္ခါရနိမိတ္တန္တိ “သင်္ခါရာနံ သမူဟာဒိဃနဝသေန၊ သကိစ္စပရိစ္ဆေဒတာယ စ သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာန” နှိ ဝုတ္တော ဝါယမတ္ထော။ သင်္ခါရာနံ ပန တထာ ဥပဋ္ဌာနံ သင်္ခါရဝိနိမိတ္တံ န ဟောတိတိ အာဟာ **“အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာနံ သင်္ခါရာနမေဝေတံ အဓိဝစနံ”** နှိ ။ (မဟာဋီ-၂-၄၄၇။)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာဆရာတော်က နိမိတ္တအရ သင်္ခါရနိမိတ်ကို ဆိုလိုကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ထိုနိမိတ္တဟူသော အမည်သည် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အမည်ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၈၄။) ၌ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

ဤကဲ့သို့ ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ဆက်စပ်၍ ဋီကာဆရာတော်များက — “အဓိဝစနံ နာမံ ရှိရာ ဥပစာ” ဟူသော သဒ္ဒါစည်းကမ်းနှင့် အညီ ဤသို့ ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုထားတော်မူကြ၏။

ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် တကယ့် ဝိပဿနာနယ်မြေ အစစ်သို့ ရောက်အောင် မစီးဖြန်းရသေးသော မစီးဖြန်းဖူးသေးသော (အထူးသဖြင့် ယခုကဲ့သို့ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့ကို အားသစ်ဆဲမျှသာ ရှိနေသေးသော) ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စီးဖြန်းဖူးသော်လည်း ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ခေတ္တယာယီဖြစ်စေ ခပ်ကြာကြာဖြစ်စေ ချထားသောပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို သဝိဂ္ဂဟခေါ်သည့် သန္တာန်ခြပ် အတုံးလိုက် အခဲလိုက် တစ်ရံတစ်ခါ မြင်နေတတ်သေး၏။ ရုပ်တရားတို့ကို သန္တတိယန အတုံးအခဲ၊ သမူဟယန အတုံးအခဲ၊ ကိစ္စယန အတုံးအခဲ မပြုဘဲ၊ နာမ်တရား တို့ကိုလည်း သန္တတိယန အတုံးအခဲ၊ သမူဟယန အတုံးအခဲ၊ ကိစ္စယန အတုံးအခဲ၊ အာရမ္မဏယန အတုံးအခဲ မပြုဘဲ တစ်ရံတစ်ခါ တွေ့မြင်နေတတ်၏။

- ၁။ သန္တတိယန အတုံးအခဲ = ရုပ်နာမ်သန္တတိ အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ၊
- ၂။ သမူဟယနအတုံးအခဲ = ရုပ်နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ၊
- ၃။ ကိစ္စယန အတုံးအခဲ = ရုပ်နာမ်လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ၊
- ၄။ အာရမ္မဏယန အတုံးအခဲ = သင်္ခါရတို့ကို အာရုံယူတတ်သော ဝိပဿနာရှုနေသော နာမ်တရားတို့၏ အတုံးအခဲ —

ဤအတုံးအခဲတို့မှာ ဝိပဿနာဘာဝနာကို မပွားများရသေးသော ယခုကဲ့သို့ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့ကို ရရှိရေးအတွက် အားသစ်နေဆဲဖြစ်သော၊ သို့မဟုတ် ဝိပဿနာဘာဝနာကို စီးဖြန်း-ဖူးသော်လည်း ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ချထားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အဖို့ ထင်လာမြင်လာသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရ တရားတို့၏ အတုံးအခဲတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ သင်္ခါရတရားတို့ မရှိက ယင်းအတုံးအခဲတို့လည်း မရှိနိုင်ပြီ။ သင်္ခါရ တို့မှ လွတ်သော အတုံးအခဲမည်သည် မရှိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပေါင်းအစုဖြစ်သော သန္တတိယန အတုံးအခဲ သမူဟယန အတုံးအခဲ ကိစ္စယန အတုံးအခဲ အာရမ္မဏယန အတုံးအခဲတို့၏ **သင်္ခါရနိမိတ်**ဟူသော အမည်ကို အစိတ်အစိတ်ဖြစ်သော ယနပြုပြီးသော ပရမတ်အစစ် ဓာတ်အနှစ်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ တင်စား၍ သင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် **သင်္ခါရနိမိတ်**ဟု ခေါ်ဆိုထားခြင်း ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၄၄၇။)

ဉာဏေ တိက္ခေ ဝဟန္တေ သင်္ခါရေသု လဟုံ ဥပဋ္ဌဟန္တေသု ဥပ္ပါဒံ ဝါ ဌိတိံ ဝါ ပဝတ္တံ ဝါ နိမိတ္တံ ဝါ န သမ္မာပုဏ္ဏာတိ။ ခယဝယဘေဒနိရောဓေယေဝ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၇၇။)

နိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ ယံ သင်္ခါရနံ သမူဟာဒိယနဝသေန၊ သကိစ္စပရိစ္ဆေဒတာယ စ သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာနံ၊ တံ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ (မဟာဋီ-၂ -၄၃၉။)

နိမိတ္တဓမ္မေသုတိ သမူဟာဒိယနဝသေန စ သကိစ္စပရိစ္ဆေဒတာယ စ သပရိဂ္ဂဟေသု ခန္ဓေသု။
(မူလဋီ-၁-၁၁၃။)

နိမိတ္တဓမ္မာ သင်္ခါရာ တေဟိ သနိမိတ္တာ သဝိဂ္ဂဟာ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္တိတိ တေသံ အဘာဝိတဘာဝနဿ ဘာဝိတဘာဝနဿ စ ဥပဋ္ဌဟနာကာရံ ဒဿေန္တော **“သမူဟာဒိ”**တိအာဒိမာဟ။ (အနုဋီ-၁-၁၂၁။)

= ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်ကို ရွက်ဆောင်သည်ရှိသော် သင်္ခါရတရားတို့သည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း = ဥဒယဗ္ဗယ၏ အစွမ်းဖြင့် လျင်လျင်မြန်မြန် ထင်လာလတ်ကုန်သော် — (ယင်းသင်္ခါရတို့၏ အဖြစ်ကို နှလုံးမသွင်း-တော့ဘဲ အပျက်ကိုသာလျှင် တစ်ဘက်သတ် နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် — မဟာဋီ-၂-၄၃၉။)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

- ၁။ ဥပ္ပါဒ = ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်ဟူသော အခြင်းအရာထူးသို့လည်းကောင်း၊
- ၂။ ဌိတိ = တည်ခြင်း ဌိဟူသော ဇရာသို့လည်းကောင်း၊
- ၃။ ပဝတ္တ = ဥပါဒ်နွှံ့ကပဝတ္တတရားသို့လည်းကောင်း၊
- ၄။ နိမိတ္တ = သင်္ခါရတရားတို့၏ အထည်ကိုယ် လုံးလုံးလျောင်းလျောင်း သဏ္ဌာန်စသည် ထင်ခြင်းမျှသို့ လည်းကောင်း —

ဝိပဿနာဉာဏ်သည် မရောက်ရှိတော့ပေ။ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် လိုက်မမှီတော့ပေ။

- ၁။ ခယ = ကုန်ခြင်းသဘော၊
- ၂။ ဝယ = ပျက်ခြင်းသဘော၊
- ၃။ ဘေဒ = ပြိုခြင်းသဘော၊
- ၄။ နိရောဓ = ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ခြင်းသဘော၊

ဤ ခယ ဝယ ဘေဒ နိရောဓဟု ဆိုအပ်သော ခဏကနိရောဓ = ခဏအားဖြင့် ချုပ်ပျက်ခြင်း သဘော-တရား၌သာလျှင် သတိသည် ကောင်းစွာတည်နေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၇၇။)

သင်္ခါရနိမိတ် — အထည်ကိုယ် လုံးလုံးလျောင်းလျောင်း သဏ္ဌာန်စသည်ကဲ့သို့ ထင်လာသော သန္တတိ-ယန သမူဟယန ကိစ္စယန အာရမ္မဏယနဟူသည့် ယနအတုံးအခဲ မပြိုသေးသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အစုအပုံ အတုံးအခဲကို သင်္ခါရနိမိတ်ဟု ခေါ်ဆို၏။ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို မစီးဖြန်းရသေးသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းဖူးသော်လည်း ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် မဆိုက်ရောက်သေးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း သင်္ခါရနိမိတ်တို့သည် အတုံးလိုက် အခဲလိုက် ရံခါ ထင်လာတတ်သေး၏။

ခယာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော ယန-သည် ပဇာတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၂၆၄။)

ဘင်္ဂီနုပဿနတော ပဋ္ဌာယ တဿာ ပါရိပူရိတိ ယနသညာယ ပဟာနံ ဟောတိ၊ တတော ပုဗ္ဗေ အပရိပုဏ္ဏတယ တံ န ဟောတိ။ (မဟာဋီ-၂-၄၁၇။) — ဤ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့နှင့် အညီ ဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိပါမှ ခယာနုပဿနာဉာဏ် = ဘင်္ဂီနုပဿနာဉာဏ်သည် ပြီးပြည့်စုံလာ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းဉာဏ်က ယနသညာကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။

သာဝကတို့သည် ဧကဒေသ = အချို့အဝက်သော သင်္ခါရတို့ကိုသာ သိမ်းဆည်း ရှုပွားနိုင်သဖြင့် ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ်တို့လည်း ရှိရာ၏။ ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် မသိမ်းဆည်း-လိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ်တို့လည်း ရှိရာ၏။ ရံခါ မသိမ်းဆည်းလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ်တို့၏ အစုအပုံ အတုံးအခဲကြီးများကို ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ မဆိုက်မီ တွေ့နေရတတ်သေးသည်။ ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားသော အခါ၌ကား ယင်းရုပ်ကလာပ် အတုံးအခဲများ လုံးဝပျောက်၍ ပရမတ္ထဓာတ်သား သက်သက် အာရုံပေါ်သို့ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ကျရောက်သွားပေသည်။

ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ မတိုင်မီ၌ကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဟူသည့် မနသိကာရအပေါ်၌ အခြေစိုက်၍ ယင်းသင်္ခါရ အတုံးအခဲကြီးများသည် အထည်ကိုယ် လုံးလုံးလျောင်းလျောင်း ပုံသဏ္ဌာန်စသည်ဖြင့် ထင်လာတတ်ပေသည်။ ဝိပဿနာဘာဝနာဉာဏ်က ပြည့်ပြည့်စုံစုံ မဖြစ်ပေါ်လာသေးသည့်အတွက် ရုပ်တုံး ရုပ်ခဲ နာမ်တုံး နာမ်ခဲဟူသည့် အတုံးအခဲတို့ အပေါ်၌ မှတ်သားတတ် နှလုံးသွင်းတတ်သော ယနသညာကို မပယ်စွန့်နိုင်သေးသောကြောင့် ဖြစ်၏။ (မဟာဋီ-၂-၄၁၇။)

ယခုကဲ့သို့ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနေသည့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်း၌လည်း အလားတူပင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ မနသိကာရ နှလုံးသွင်းမှုအပေါ်၌ အခြေတည်၍ အထည်ကိုယ် လုံးလုံးလျောင်းလျောင်း ပုံသဏ္ဌာန်ကဲ့သို့ သင်္ခါရနိမိတ်တို့သည် ထင်လာတတ်ပေသည်။

သို့သော် ယခုအတုံးအခဲ မပြုသေးသည့် ယင်းပညတ်ပုံရိပ်တို့ကား အာကာသကသိုဏ်းပညတ် စသည်တို့ ကဲ့သို့ ပရမတ္ထဓာတ်သားကို ထုတ်ယူ၍ မရရှိနိုင်သည့် ပညတ်ပုံရိပ်တို့ကား မဟုတ်ကြပေ။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ယင်းပညတ်ပုံရိပ် အတုံးအခဲတို့၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို နေရာတကျ စတင်သိမ်းဆည်းတတ်ပါက ပရမတ္ထဓာတ်သား အနှစ်တို့ကို ယင်းပညတ်ပုံရိပ် အတုံးအခဲတို့မှ ထုတ်ယူ၍ ရရှိနိုင်ပေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စတင်သိမ်းဆည်းနိုင်ပါက ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို ဆက်လက် သိမ်းဆည်းနိုင်သည်။ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို မှီ၍ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်သည် - ဤသို့ စသည်ကို ဆိုလိုပေသည်။

ပညတ်နယ်မှာ အလေ့အကျက်များခဲ့သော စိတ်ဓာတ်၏ စွမ်းအင်ကြောင့် ယင်းစိတ်တို့တွင် ပါဝင်သော မနသိကာရက ပညတ်အတုံးအခဲတို့ကို အာရုံယူမိသောကြောင့် = “ဤသို့တွေ့လေမလား - ဤပုံတွေ့လေမလား” ဤသို့စသော အတွေးအခေါ်များကြောင့် = အမှတ်သညာများကြောင့် ပညတ်အတုံးအခဲများ ပညတ်ပုံရိပ်များ ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ရာ ပရမတ်ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ အာရုံယူနိုင်ပါက ပရမတ်သို့ တစ်ဖန်ပြန်၍ ဆိုက်ရောက်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ပညတ်မှ ပရမတ်ဟူသည့် ဓာတ်အနှစ်ကို ထုတ်ယူခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ကလလရေကြည်သို့ ဆိုက်ပြီ

ထိုသို့ အတိတ်ရုပ်နာမ်တို့ကို တဖြည်းဖြည်း နောက်ကြောင်းပြန်၍ သိမ်းဆည်းရာ၌ ယောဂီအများစုတို့၌ အမှတ်တရ ကောင်းမှုပြုခဲ့သည့်ပုံများ၊ အမှတ်တရ မကောင်းမှုပြုခဲ့သည့်ပုံများလည်း ရံခါ ပေါ်လာတတ်၏။ ဝမ်းသာနေသည့်ပုံများ၊ ဝမ်းနည်းနေသည့်ပုံများလည်း ရံခါ ပေါ်လာတတ်၏။ ဝမ်းသာနေသည့် စိတ်အစဉ်များကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ရှုနိုင်သောအခါ ယခုတစ်ဖန် ပြန်၍ ဝမ်းသာမှုကို ခံစားနေရတတ်၏။ ဝမ်းနည်းနေသည့် စိတ် အစဉ်များကို တစ်ဖန် ပြန်၍ ရှုနိုင်သောအခါ၌ တစ်ဖန် ပြန်၍ ဝမ်းနည်းနေတတ်၏။ အတိတ်၏ အရိပ်များ ပစ္စုပ္ပန်၌ ရောင်ပြန်ဟပ်နေခြင်း ဖြစ်၏။

ယခု ပစ္စုပ္ပန်တွင် ဝမ်းသာဖွယ်အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံပါက ဝမ်းသာမှု ဖြစ်တတ်သကဲ့သို့ ဝမ်းနည်းဖွယ်ရာ အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံပါက ဝမ်းနည်းတတ်သကဲ့သို့၊ အလားတူပင် အတိတ်၏ ဝမ်းသာဖွယ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ ဝမ်းသာခြင်း၊ အတိတ်၏ ဝမ်းနည်းဖွယ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ ဝမ်းနည်းခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုအခါ အတိတ်ကို အတိတ် မှာပင် ထားခဲ့၍ ရုပ်နာမ်တို့ကိုပင် ဆက်လက် သိမ်းဆည်းနိုင်အောင် ကြိုးစားပါ။

ထိုသို့ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ယောဂီအများစုတို့သည် ကြီးရာမှ ငယ်ငယ်ဆင်းသွားသည့် မိမိ၏ ရုပ်ပုံလွှာများကို အထူးသတိပြုမိတတ်ကြ၏။ ကလေးဘဝက မကျေနပ်ချက်တွေ တစ်ပုံကြီးဖြင့် ခြေဆောင့်ပုံ တို့ကိုလည်း တွေ့မြင်နေတတ်၏။ ဝမ်းသာမှု တစ်ပုံကြီးဖြင့် မြူးထူးနေပုံကိုလည်း တွေ့မြင်နေတတ်၏။ ထိုအခါတွင် ထိုပုံများ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးမှစ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကိုပင် ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။

တဖြည်းဖြည်း ကလေးဘဝမှ အမိဝမ်းတွင်းသို့၊ အမိဝမ်းတွင်းမှ ကလလရေကြည်သို့ တိုင်အောင် ရုပ် နာမ်တို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ အချို့ယောဂီများ၌ကား ကလလရေကြည်ကို စတင် သတိပြုမိရာ၌ ကလလရေကြည်တုံးမှာ ကြီးနေသည်ကို တွေ့ရတတ်၏။ ကလလရေကြည် တည်စဉ်ကဲ့သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်-

ရောက်သေးခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ဤတွင် ကလလရေကြည်အကြောင်းကို အနည်းငယ် ရှင်းလင်းတင်ပြပေအံ့။

ပဌမံ ကလလံ ဟောတိ၊ ကလလာ ဟောတိ အဗ္ဗဒံ။ (သံ-၁-၂၀၈။)

ကလလံ သမ္ပုဇ္ဈတီတိ အတ္တဘာဝေါ ဘူတုပါဒါရူပသင်္ခါတော သန္တာနဝသေန ပဝတ္တမာနော ကလလံ နာမာတိ ကထိယတိ။ (သံ-ဋီ-၁-၃၀၆-၃၀၇။)

၁။ **ကလလရေကြည်** — ကလလရေကြည်ဟူသည် ပဋိသန္ဓေတည်စမှ စ၍ (၇)ရက်အတွင်း၌ ဖြစ်သော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သန္တာန်အစဉ်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော ဟူသော ရုပ်အစဉ်၏ ဝေါဟာရ ဖြစ်၏။ ထိုကလလရေကြည်၏ ပမာဏသည် ဟိမဝန္တာ၌ရှိသော ပင်ကိုယ် သဘာဝအားဖြင့် အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့သော အမွှေးရှိသော တောဆိတ်၏ အမွှေးတစ်မျှကို ဆီကြည်၌ နှစ်၍ ပြန်ထုတ်သောအခါ အမွှေးမှ လျှောကျ၍ အဖျား၌ စုနေသော ဆီကြည်ပေါက် ပမာဏ ရှိ၏။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၀၀။ မူလဋီ-၂-၁၇။ အနုဋီ-၂-၂၃။)

၂။ သံယုတ္တဘာဏကပုဂ္ဂိုလ်တို့ အလိုအားဖြင့် ဝမ်းမှ ခွဲယူအပ်သော ဆိတ်ငယ်၏ အမွှေး (၃)ချောင်းကို ကျစ်၍ ဆီကြည်၌ နှစ်ပြီး ပြန်ထုတ်သောအခါ အဖျား၌ တည်သော ဆီကြည်ပေါက် ပမာဏ ရှိ၏။
(သံ-ဋ္ဌ-၁-၂၇၄။ သံ-ဋီ-၁-၃၀၆။)

ယင်းကဲ့သို့ သန္တာန်အစဉ်၏ အစွမ်းဖြင့် အဆက်မပြတ် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေသော ရေကြည်အတုံးအခဲကို အတုံးလိုက် အခဲလိုက် ယန မပြုမီ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်က တွေ့မြင်လိုက်သောအခါ ယင်း ရေကြည် အတုံးအခဲမှာ ခပ်ကြီးကြီး အတုံးအခဲ ဖြစ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်မှာလည်း အားသစ်စသာ ဖြစ်နေသေးသဖြင့် မရင့်ကျက်သေးသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရံခါ ပညတ် အတုံးအခဲကို နှလုံးသွင်းမိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ကလလရေကြည်ကို အတုံးလိုက် အခဲလိုက် တွေ့မြင်နေခြင်း ဖြစ်၏။ ယင်းအတုံးအခဲတွင် ကာယဒသကကလာပ်ပေါင်းလည်း များစွာ ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ယနမပြုသေးသော ယင်း ကာယဒသကကလာပ်တို့၏ အပေါင်းအစု အတုံးအခဲကား — အာဒါသတလံ ဝိယ ဝိပ္ပသန္နတ္တာ **ပသာဒရူပံ**။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၈၁။) ဟူသော အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ မှန်ပြင်ကဲ့သို့ ကြည်လင်နေသော အတုံးအခဲ ဖြစ်၏။

ထိုအကြည်တုံး၌လည်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်အောင်စိုက်ရှု၍ ရုပ်ကလာပ်အမှန်များကိုသာ တွေ့မြင် သောအခါ ရုပ်နာမ်တို့ကို ဆက်လက်သိမ်းဆည်းပါ။ ကလလရေကြည် တည်စဉ် ခေါင်ဆုံးအချိန်သို့ ရောက် အောင် တဖြည်းဖြည်း ရုပ်နာမ်တို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ပဋိသန္ဓေ ကလလရေကြည် တည်စဉ်၌ ဟဒယဒသကကလာပ်၊ ကာယဒသကကလာပ်၊ ဘာဝဒသကကလာပ်ဟု ရုပ်ကလာပ်အမျိုးအစား (၃) မျိုး ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀) ရှိ၏။ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ။ သိမ်းဆည်းပါ။ တစ်ဖန် ယင်း ရုပ်တရားတို့တွင် ပါဝင်သော ဟဒယဝတ္ထုကို ဆက်လက်၍ အကြိမ်ကြိမ် သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုအခါတွင် ယင်း ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍ ဖြစ်နေကြသော ပဋိသန္ဓေနာမ်တရားတို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ လူသားများအတွက် ကွက်၍ဆိုရမူ ယင်းနာမ်တရားတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြ၏။

- ၁။ တိဟိတ် သောမနဿ ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်လျှင် နာမ်တရား (၃၄)
- ၂။ တိဟိတ် ဥပေက္ခာ ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်လျှင် နာမ်တရား (၃၃)
- ၃။ ဒွိဟိတ် သောမနဿ ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်လျှင် နာမ်တရား (၃၃)
- ၄။ ဒွိဟိတ် ဥပေက္ခာ ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်လျှင် နာမ်တရား (၃၂)
- ၅။ အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာ သန္တိရဏ ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်လျှင် နာမ်တရား (၁၁)

ဤသို့ အသီးအသီး ဖြစ်၏။ ရုပ်ကလာပ် အမျိုးအစား (၃) မျိုး၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀) ကား ရုပ်တရား၊ ပဋိသန္ဓေ စိတ်စေတသိက်တို့ကား နာမ်တရားတည်း။ ခန္ဓာနည်းအရ ခန္ဓာငါးပါးတည်း။ တိဟိတ် သောမနဿ ပဋိသန္ဓေတည်နေသူကို ပုံစံထား၍ ယင်းခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အောက်ပါအတိုင်း မှတ်သားပါ။

- ၁။ ရုပ်ကလာပ် အမျိုးအစား (၃)မျိုး၊ ရုပ်အမျိုးအစား (၃၀)ကား — ရူပက္ခန္ဓာ၊
- ၂။ နာမ်တရား (၃၄) မှ ဝေဒနာကား — ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊
- ၃။ နာမ်တရား (၃၄) မှ သညာကား — သညာက္ခန္ဓာ၊
- ၄။ နာမ်တရား (၃၄) မှ ကျန်စေတသိက် (၃၁) ကား — သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊
- ၅။ နာမ်တရား (၃၄) မှ အသိစိတ်ကား — ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၊

ဤသို့လျှင် ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါးတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးသည် ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော အာဟာရလေးပါးတည်း။

ယင်းခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ အာဟာရလေးပါးသည် မည်သည့် အကြောင်းတရားကြောင့် ထင်ရှားဖြစ် ပေါ်လာရပါသနည်းဟု သိလိုသော စိတ်ဓာတ်ဖြင့် ရှေးအတိတ်ဘဝဘက်သို့ ဉာဏ်ကိုစေလွှတ်၍ ဉာဏ်အလင်း- ရောင်ဖြင့် ထိုးစိုက်၍ ရှုကြည့်ပါ။

တနည်း — သဠာယတန အမည်ရသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ပဋိသန္ဓေသို့ဆိုက်အောင် တစ်စတစ်စ သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ ယင်းသဠာယတနသည် ပဋိသန္ဓေ နာမ်ရုပ်ကြောင့် ဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် သိမ်းဆည်းပါ။ (ဤ၌ နာမ်အရ ပဋိသန္ဓေအခိုက် စေတသိက်တို့ကိုသာ ရည်ညွှန်းထားပါသည်။ တစ်နည်း ယူဆပုံ များသည် နောက်တွင် ထင်ရှားလတ္တံ့။) ထိုနောင် ယင်းပဋိသန္ဓေနာမ်ရုပ်သည် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် ယင်းပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သည် မည်သည့် အကြောင်း တရားကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရပါသနည်းဟု သိလိုသော စိတ်ဓာတ်ဖြင့် အတိတ်ဘဝဘက်သို့ ရှေးရှု ဉာဏ်ကို စေလွှတ်လျက် အတိတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်အရောင်အလင်းဖြင့် ထိုးစိုက် ရှုကြည့်ပါ။

ထိုသို့ရှုခဲ့သော် ကောင်းမှုကုသိုလ် ပြုလုပ်နေသည့် လုပ်ငန်းရပ် တစ်ခုခုသော်လည်း ပေါ်လာတတ်၏။ သေခါနီးပုံသော်လည်း ပေါ်လာတတ်၏။ ဇော စောနေသည့် ပုံသော်လည်း ပေါ်လာတတ်၏။ ကံ-ကမ္မနိမိတ်- ဂတိနိမိတ်ဟူသော နိမိတ်သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော်လည်း ပေါ်လာတတ်၏။

အကယ်၍ မပေါ်ခဲ့သော် လက်ရှိဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် ယင်းပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့် ကပ်လျက် အခြားမရှိ တည်ရှိခဲ့သော ဖြစ်ခဲ့သော အတိတ်ဘဝက စုတိကို လှမ်း၍ သိမ်းဆည်းကြည့်ပါ။ ဉာဏ်ဖြင့် ရှုကြည့်ပါ။

မအောင်မြင်ခဲ့သော် သို့မဟုတ် ဉာဏ်အရောင်အလင်းက မှိန်နေသဖြင့် ဝါးတားတား မထင်မရှား ဖြစ်နေ သော် မိမိရရှိထားပြီးသည့် အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်သမာဓိကိုပင် အရောင်အလင်း ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် တလက်လက် တောက်ပလာသည်တိုင်အောင် တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။ ဤစကားမှာ အာနာပါနဿတိ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဝိပဿနာသို့ ကူးလာသူအတွက် ပြောဆိုသောစကား ဖြစ်ပါသည်။ မိမိ ရရှိထား- ပြီးသည့် ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက အကြောင်းရင်းဖြစ်သည့် သမာဓိကို ပြန်လည်၍ ထူထောင်ဖို့သာ လိုရင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသမာဓိနှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်ကြောင့် အရောင်အလင်းသည် ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် တလက်လက် ထွက်ပေါ်လာသောအခါ ထို ဉာဏ်အရောင်အလင်းဓာတ်ဖြင့် တစ်ဖန် ပြန်၍ ထိုးစိုက်ရှုကြည့်ပါ။ အောင်မြင်မှု ရတတ်ပါသည်။

ဤသို့ ပြုကျင့်သော်လည်း အောင်မြင်မှုကို မရရှိသေးလျှင် ရှေးနည်းအတိုင်း သမာဓိကိုပင် အဆင့်ဆင့် ပြန်လည်ထူထောင်၍ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနတို့၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို ပြန်လည်၍ တစ်ဖန် သိမ်းဆည်းပါ။ ရုပ်နာမ်နှင့် ပတ်သက်သော အသိဉာဏ်ကို သန့်ရှင်းသထက် သန့်ရှင်းအောင် လေ့ကျင့်ပါ။ ထိုနောင် အထက်တွင် ဖော်ပြ ခဲ့သည့်အတိုင်း ကမ္မဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော အာဟာရလေးပါးမှ စ၍ လက်ရှိဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သို့ တိုင်အောင် ရုပ်နာမ်တို့ကို ခပ်စိပ်စိပ် ပြန်လည်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်သို့ ဆိုက်ရောက်သောအခါ- ဌ်လည်း အတိတ်က ရုပ်နာမ်ကို သိလိုသောစိတ်ဖြင့်သာ ရုပ်နာမ်ကိုသာ ပရမတ်ကိုသာ အာရုံယူလျက် ဆက်လက် သိမ်းဆည်းကြည့်ပါ။ အတိတ်ဘဝက စုတိရုပ်နာမ်နှင့် သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါက ဖြစ်ခဲ့သော ရုပ်နာမ်စသည် တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ မလျော့သော ဇွဲလုံ့လ ဝီရိယဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ကြိုးစား ဖို့ကား လိုအပ်ပါသည်။ အချို့ယောဂီများ၌ (၃-၄) ရက်ခန့်အထိ အကြိမ်များစွာ ရှုရတတ်ပါသည်။

အကယ်၍ ဤနည်းစနစ်ဖြင့်လည်း အောင်မြင်မှုကို မရရှိသေးလျှင် လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် နည်းအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ရုပ်နာမ်နှင့် ပတ်သက်သည့် အသိဉာဏ်ကို သန့်ရှင်းသထက် သန့်ရှင်းအောင် လေ့ကျင့်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ (သိမ်းဆည်းပုံကို လက္ခဏာဒိ- စတုတ္ထပိုင်းတွင် ကြည့်ပါ။)

ထိုသို့ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနတို့၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနတို့၌ -

- ၁။ ရုပ်သက်သက်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- ၂။ နာမ်သက်သက်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- ၃။ ရုပ်-နာမ် ခွဲခြင်း = ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- ၄။ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း၊

ဟူသော လုပ်ငန်းရပ်ကြီး (၄) ခုကို ပြုလုပ်ပါ။ ထိုနောင် နောင်အနာဂတ် ဘဝအတွက် ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ ပြုစုပျိုးထောင်ထားသည့် ကမ္မဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော အာဟာရလေးပါးက စ၍ ပဋိသန္ဓေတိုင်အောင်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို ခပ်စိပ်စိပ် ပြန်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် ယင်းပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ အကြောင်းရင်းကို သိလိုသော စိတ်ဖြင့် အတိတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို ရှေးရှု စေလွှတ်လျက် လင်းရောင်ခြည် စွမ်းအင်၏ အကူအညီဖြင့် ရှုကြည့်ပါ။ အောင်မြင်မှုကို ရရှိတတ်ပါသည်။ အကြိမ်ကြိမ် ကြိုးစားဖို့ကား လိုအပ်ပါသည်။

ယောဂီအများစု၌ တွေ့ရှိတတ်ပုံ အခြင်းအရာ

ဤအထက်ပါ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးတို့တွင် နည်းလမ်းတစ်မျိုးမျိုးဖြင့်ကား အောင်မြင်မှုကို ရရှိတတ်ပါသည်။ လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအား အလွန်အားကောင်းဖို့လိုသည်။ ဇွဲလုံ့လဝီရိယ အလွန်ကြီးမားဖို့လိုပေသည်။ စိုက်စိုက် စူးစူး အထူးမြဲမြံ ရှုအားသန်ဖို့ အထူးလိုအပ်သည့် အချိန်ပင်ဖြစ်သည်။ ဤအခါမျိုးကား ယောကျ်ားမြတ်တို့၏ ဇွဲလုံ့လဝီရိယ မိန်းမမြတ်တို့၏ ဇွဲလုံ့လဝီရိယကို အသုံးချရမည့် အချိန်အခါမျိုးတည်း။

ဤဘဝ ပဋိသန္ဓေ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးနောက် အတိတ်ဘဝ စုတိအခိုက် ရုပ်နာမ်တို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းသော်လည်း သိမ်းဆည်း၍ မရနိုင်ခဲ့သော် အတိတ်ဘဝ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါက ဖြစ်ခဲ့သော ရုပ်နာမ်တို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းကြည့်ပါ။ ဉာဏ်ဖြင့် စိုက်ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ယောဂီအများစုတွင် -

- ၁။ သေနသည့် ပုံသော်လည်းကောင်း၊
- ၂။ သေခါနီး ပုံသော်လည်းကောင်း၊
- ၃။ အကျိုးပေးတော့မည့်ကံ၏ စွမ်းအင်ကြောင့် သေခါနီးအခါဝယ် ထင်နေသော ကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ် ဟူသော နိမိတ်သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော်လည်းကောင်း၊

ထင်နေတတ်၏။ ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေတတ်၏။ သေနသည့်ပုံနှင့် သေခါနီးပုံတို့ကို တွေ့မြင်ရသော အခါ အချို့ယောဂီတို့သည် စီးကျမျက်ရည် အသွယ်သွယ် ဖြစ်ကြရပြန်၏။ ယောက်ျားရင့်မကြီးတို့သော်မှလည်း ငိုပွဲကြီး ကြုံရတတ်ပြန်၏။ သံသရာခရီးတစ်လျှောက်၌ ကြိမ်ဖန်များစွာ တွေ့ခဲ့ရသော ကြေကွဲဖွယ်ရာ ဇာတ်လမ်းများပင်တည်း။ ထိုသို့ ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ရာ၌ ပြုကျင့်ရမည့် လမ်းစဉ်ကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု တင်ပြပေအံ့။

သေနသည့်ပုံကို တွေ့မြင်ပါက ယင်းအသေကောင်၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စိုက်၍ ရှုပါ။ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကိုသာ တွေ့ရှိသောအခါ ရုပ်ကလာပ်များကို ဓာတ်ခွဲလျက် ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ယင်းရုပ်ပရမတ်တရားတို့မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် ဥတုဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်တရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ဤ၌ ယေဘုယျဟု ဆိုခြင်းမှာ ယင်းအလောင်းကောင်၌ မှီတွယ်နေကြသော ပိုးလောက်တို့မှာ မသေသေးပါက ယင်းပိုးလောက်တို့၌ ကာယအကြည်ဓာတ် ပါဝင်သည့် ကာယဒသကကလာပ်စသော ကမ္မဇရုပ်ကလာပ် စသည်တို့လည်း ရှိနိုင်သေးသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ယင်းရုပ်တရားအားလုံးတို့ကို ခြုံငုံ၍ ရုပ်တရား ရုပ်တရားဟု သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် စုတိစိတ်ကျခိုက် ရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း စုတိစိတ်မတိုင်မီ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါ ရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါ ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းမှု လုပ်ငန်းရပ်ကြီး အောင်မြင်သောအခါ နှလုံးအိမ်ရှိ (၅၄) မျိုးကုန်သော ရုပ်တရားတို့ကို ဆက်လက်၍ ဦးစားပေးကာ သိမ်းဆည်းပါ။ အထူးသဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို မှီ၍ ဖြစ်နေသော အိမ်ရှင် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို မိအောင် သိမ်းဆည်းပါ။ ယင်းဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သောအခါ ယင်းဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို မသေခင် ရှေးဘက်သို့ အနည်းငယ်တိုး၍ ကြည့်လိုက် သေခါနီးကာလဘက် စုတိစိတ်ဘက်သို့ ပြန်ဆုတ်ကြည့်လိုက်ဖြင့် ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ် ပြုလုပ်၍ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုကြည့်ပါ။ ဤကား သေနသည့်ပုံပေါ်ရာ၌ လုပ်ငန်းခွင် စတင်ပုံတည်း။

အကယ်၍ အတိတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ အတိတ်ရုပ်နာမ်တို့ကို အာရုံယူလိုက်သောအခါ သေနသည့်ပုံ မပေါ်ဘဲ သေခါနီးပုံ ပေါ်ခဲ့သော် ထိုသေခါနီးပုံ၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကိုပင် မြင်အောင် စတင်၍ ရှုပါ။ ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ဟဒယဝတ္ထုကို ဦးစားပေးသိမ်းဆည်းလျက် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ဆက်လက်သိမ်းဆည်းပါ။ မသေသေးမီ ရှေ့ပိုင်းဘက်သို့လည်းကောင်း သေနသည့် စုတိဘက်သို့လည်းကောင်း၊ ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ် ပြုလုပ်၍ ယင်းဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ဦးစားပေး၍ သိမ်းဆည်းပါ။

သေနသည့်ပုံထင်ရာ၊ သေခါနီးပုံထင်ရာ ဤနှစ်မျိုးလုံး၌ ယခုကဲ့သို့ ရုပ်တရားများနှင့် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ သိမ်းဆည်းနိုင်သော အဆင့်သို့ ရောက်ရှိသွားပါက ရှေးဆက်ရမည့် လုပ်ငန်းခွင်မှာ တူညီသွားပြီ ဖြစ်ပေသည်။ အကယ်၍ အတိတ်ရုပ်နာမ်ကို လှမ်း၍ အာရုံယူရာ၌ ကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ် ဟူသော နိမိတ်သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ခဲ့သော် ဤအပိုင်းမှ စ၍ ရှေးသို့ ဆက်လက် ပြုကျင့်ရမည့် လုပ်ငန်းခွင်မှာ တူညီသွားပြီ ဖြစ်ပေသည်။ အကယ်၍ အတိတ်ရုပ်နာမ်တို့ကို လှမ်း၍ သိမ်းဆည်းရာ၌ သေနသည့်ပုံလည်း မထင်ဘဲ၊ သေခါနီးပုံလည်း မထင်ဘဲ ကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ် သုံးမျိုးတို့တွင်

တစ်မျိုးမျိုးလည်း မထင်ဘဲ၊ စုတိရုပ်နာမ်၊ သေခါနီး မရဏာသန္တရုပ်နာမ်စသည့် ရုပ်နာမ် ပရမတ်တို့ကိုသာ တွေ့ရှိသည် ဖြစ်အံ့။ ထိုသို့ ရုပ်နာမ်ပရမတ်တို့ကိုသာ သိမ်းဆည်းနိုင်ခဲ့သော် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ခဲ့သော် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံဟူသော အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေရေးမှာ မခက်ခဲတော့ပြီ ဖြစ်၏။ သို့အတွက် — ဤနေရာ ဤအဆင့်မှ စ၍ စုပေါင်းဖော်ပြပေအံ့။

အကြောင်းပြချက်

အဘယ်အကြောင်းကြောင့် ထိုသေခါနီးကာလ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှေ့တိုး နောက်ဆုတ်ပြု၍ ရှုနေရပါသနည်းဟူမူ — ထိုသေခါနီးကာလ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်၌ အကျိုးပေးတော့ မည့်ကံ၏ စွမ်းအင်သတ္တိကြောင့် ထိုအတိတ်ဘဝ မရဏာသန္တရဇောက ယူနေသည့် အာရုံနိမိတ်များသည် ထင် နေသောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်ဟု ဖြေဆိုလေရာ၏။ ထိုနိမိတ်တို့ကား ကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ် သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော နိမိတ်တည်း။ ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် —

ကမ္မဗလေန ဆန္တံ ဒွါရာနံ အညတြသ္မိံ ပစ္စုပ္ပန္တတိ။

= ထိုကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ် သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသည် အကျိုးပေးတော့မည့် ကံ၏ စွမ်းအင် သတ္တိကြောင့် ဒွါရ (၆)ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါး၌ ထိုက်သလို ထင်လာနိုင်သည်ဟူသော သင်္ဂဟအဋ္ဌကထာစသော အဋ္ဌကထာအဆိုအမိန့်များနှင့် မဆန့်ကျင်ပြီလောဟု မေးဖွယ်ရာရှိ၏။ မဆန့်ကျင်ဟုပင် ဖြေဆိုလေရာ၏။ ထို မရဏာသန္တရအခါ ထင်လာသော နိမိတ်သည် —

- ၁။ ရူပါရုံ ဖြစ်အံ့၊ စက္ခုဒွါရ မနောဒွါရဟူသော ဒွါရ (၂)ပါး၌၊
- ၂။ သဒ္ဓါရုံ ဖြစ်အံ့၊ သောတဒွါရ မနောဒွါရဟူသော ဒွါရ (၂)ပါး၌၊
- ၃။ ဂန္ဓာရုံ ဖြစ်အံ့၊ ဃာနဒွါရ မနောဒွါရဟူသော ဒွါရ (၂)ပါး၌၊
- ၄။ ရသာရုံ ဖြစ်အံ့၊ ဇိဝှာဒွါရ မနောဒွါရဟူသော ဒွါရ (၂)ပါး၌၊
- ၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဖြစ်အံ့၊ ကာယဒွါရ မနောဒွါရဟူသော ဒွါရ (၂)ပါး၌၊
- ၆။ ဓမ္မာရုံ ဖြစ်အံ့၊ မနောဒွါရ တစ်မျိုးတည်း၌ ထင်လာပေသည်။

သို့အတွက် အာရုံ (၆) ပါးတို့တွင် မည်သည့်အာရုံပင် ဖြစ်ပါစေ၊ ပရမတ်ပင် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ၊ ဓမ္မာရုံတွင် အကျိုးဝင်သော ပညတ်ပင်ဖြစ်ခြင်းလည်း ဖြစ်ပါစေ၊ ဘဝင်မနောဒွါရ၌ကား ထင်ရမြဲဓမ္မတာပင် ဖြစ်သဖြင့် ဘဝင် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသော နိမိတ်ကိုသာ ရှာဖွေခြင်းဖြစ်ရကား ဘဝင်မနောဒွါရကို ရှေးဦးစွာ ထပ်ကာ ထပ်ကာ သိမ်းဆည်းခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဘဝင်မနောဒွါရကို သိမ်းဆည်းနိုင်ပါမှ ဘဝင်မနောဒွါရတွင် ထင်လာသော ရှေးရှု ကျရောက်လာသော အာရုံနိမိတ်ကို တစ်ဖန် သိမ်းဆည်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အတိတ်ရုပ်နာမ်တို့ကို လှမ်း၍ သိမ်းဆည်းရာ၌ အတိတ်ဘဝ၏ စုတိရုပ်နာမ်၊ မရဏာသန္တ သေခါနီးအခါ၌ ဖြစ်ပေါ်နေကြသော ရုပ်နာမ်စသည်တို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်သည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ထိုသေခါနီး မရဏာသန္တဇော၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ်ဟူသော နိမိတ် (၃) မျိုး တို့တွင် ထင်လာသော ထင်နေသော အာရုံနိမိတ် တစ်မျိုးမျိုးကို လွယ်လွယ်ကူကူပင် သိမ်းဆည်း၍ ရနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထိုအာရုံနိမိတ်ကိုပါ ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းထားပါ။

မည်သို့ သက်ဆိုင်ပါသနည်း

ယင်းကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံတစ်မျိုးမျိုးနှင့် အတိတ်အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေမှုသည် မည်သို့ သက်ဆိုင်ပါသနည်းဟု မေးမြန်းဖွယ်ရာ ရှိလာပြန်၏။ အဖြေမှာ သက်ဆိုင်သည်ဟူ၍ပင် ဖြစ်သည်။

ကမ္မဗလေန ဆန္တံ ဒွါရာနံ အညတြသ္မိံ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ။ — ဟူသော အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာစကားနှင့် အညီ ယင်းနိမိတ်တို့သည် လက်ရှိ ပစ္စုပဋ္ဌာဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေရုပ်နာမ် စသော ဝိပါကအကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေမည့် ကံတရား၏ စွမ်းအားကြောင့် မရဏာသန္ဓေအခါ၌ ရှေးရှု ကျရောက်လာခြင်း ထင်လာခြင်း ဖြစ်၏။ သို့အတွက် ယင်းနိမိတ်များသည် အတိတ် ကံအကြောင်းတရားကို ရှာဖွေရာ၌ အဓိကသော့ချက်တစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ သော့ချက်တစ်ခု ဖြစ်ပုံကို တစ်နည်းဆိုသော် အတိတ် အကြောင်းတရား ရှာဖွေပုံကို ကံ-အာရုံထင်ပုံ ပုံစံတစ်ခုကို ထုတ်ပြကာ ရှင်းလင်းတင်ပြပေအံ့။

ကံ-အာရုံ ထင်ပုံ

တထာ စ မရန္တာနံ ပန မရဏကာလေ ယထာရဟံ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟံ ဘဝန္တရေ ပဋိသန္ဓိဇနကံ ကမ္မံ ဝါ ။ ပ ။ ကမ္မဗလေန ဆန္တံ ဒွါရာနံ အညတြသ္မိံ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ။ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။)

အတိတ် သေခါနီး မရဏသန္ဓေစောတော့မည့် အချိန်ပိုင်းတွင် ဘဝတစ်လျှောက်၌ သံသရာ တစ်လျှောက်၌ သတ္တဝါတစ်ဦး ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သည့် ကံများစွာရှိသည်တို့တွင် ဘဝတစ်ပါးဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော လက်ရှိပစ္စုပဋ္ဌာဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုပေးတော့မည့် ကံသည် စုတေခါနီးအခါဝယ် အခြားအခြားသော ကံများ ထက် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလျက် မျက်နှာချင်းဆိုင် ဖြစ်နေ၏။ မျက်နှာပြုနေ၏။ ရှေးရှု မျက်နှာမူနေ၏။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဘဝင်မနောဒွါရ၌ကား ထင်နေ၏။

ကမ္မံ ပန အတိတမေဝ၊ တဉ္စ မနောဒွါရဂ္ဂဟိတံ — ဟူသော အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ ထိုမနောဒွါရ၌ ထင်လာသော မနောဒွါရဖြင့် ယူအပ်သော ယင်းကံအာရုံသည် မရဏသန္ဓေစော မစောမီ သေခါနီး၌ ကပ်၍ ဖြစ်စေ၊ ဘဝတစ်လျှောက် ခပ်ဝေးဝေးက ဖြစ်စေ၊ အတိတ် သံသရာတစ်လျှောက်က ဖြစ်စေ ပြုခဲ့သော ကံသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုကံအာရုံထင်မှုသည် —

၁။ ပုဗ္ဗေကတသညာဖြင့် ထင်သည်လည်း ရှိ၏။

၂။ သမ္ပတိကတသညာဖြင့် ထင်သည်လည်း ရှိ၏။

၁။ **ပုဗ္ဗေကတသညာ** — ရှေးတုန်းက ပြုအပ်ဖူး၏ဟူသော အမှတ်သညာသည် ပုဗ္ဗေကတသညာတည်း။ ထင်ပုံမှာ — ဒါနမှု၊ သီလမှု၊ ဘာဝနာမှု တစ်ခုခုကို ပြုခဲ့စဉ်က ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ကုသိုလ်စေတနာ ဖြစ်ခဲ့အံ့။ ထိုကုသိုလ်စေတနာကို ပြန်၍ အမှတ်ရခြင်း ထိုကုသိုလ်စေတနာကို ပြန်၍ အာရုံပြုနိုင်ခြင်းတည်း။

၂။ **သမ္ပတိကတသညာ** — ယခုပြုအပ်၏ဟူသော အမှတ်သညာသည် သမ္ပတိကတသညာတည်း။ ယင်း သမ္ပတိကတသညာဖြင့် ထင်လာပုံကို အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဋ္ဌကထာ၌ ဤသို့ဖော်ပြထား၏။

တမေဝ ဝါ ပန ဇနကဘူတံ ကမ္မံ အဘိနဝကရဏဝသေန ဒွါရပတ္တံ ဟောတိ။

(အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ၊ ဝီထိမုတ်ပိုင်း။)

ယခုလက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေတတ်သော စွမ်းအားရှိသော ဇနကဖြစ်သော ထိုကံသည် သေခါနီးကာလ၌ အသစ်တစ်ဖန် ထပ်မံ ပြုလုပ်ရသည်၏ အစွမ်းဖြင့် = အသစ်တစ်ဖန်ထပ်မံ ပြုလုပ်ရသကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဘဝင်မနောဒွါရ၌ ဆိုက်ရောက်လာ၏။ ရှေးရှု ကျရောက်လာ၏။ ထင်လာ၏။ ထိုသို့ ထင်လာရာ၌ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ သွားရမည့်သူအတွက် မကောင်းသည့် ကံများကို အသစ်တစ်ဖန် ပြုနေရသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ထင်လာ၍ သုဂတိသို့ သွားရမည့်သူအတွက် ကောင်းသည့် ကုသိုလ်ကံများကို အသစ်တစ်ဖန် ပြုနေရသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ပြုနေရသကဲ့သို့ ထင်လာ၏။ လူ့ပြည်လောကသို့ လားရမည့်သူအတွက်- ကား ကောင်းသည့် ကုသိုလ်ကံများသာ ထင်လာနိုင်ရကား ကုသိုလ်ကံထင်ပုံကို ပုံစံတစ်ခုဖြင့် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ ယင်းပုံစံမှာ အတိတ်အကြောင်းတရားများကို ရှာဖွေနည်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။

အတိတ်အကြောင်းတရားများကို ရှာဖွေနည်း

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် လက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေအခိုက် ရုပ်နာမ်တို့ကို ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီး သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ တစ်နည်းဆိုရသော် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ကို သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ အတိတ်ဘဝ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခိုက်၌ ဖြစ်ခဲ့သော ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် မနောဒွါရကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းရ၏။ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် မနောဒွါရကို သိမ်းဆည်းနည်းမှာ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုသေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါက ဖြစ်ခဲ့သော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုပင် ဦးစားပေး၍ သိမ်းဆည်းပါ။

ထိုသို့ ဟဒယဝတ္ထုကို သိမ်းဆည်းပြီး၍ ထိုဟဒယဝတ္ထုကိုပင် မှီ၍ဖြစ်နေသော အိမ်ရှင် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို သိမ်းဆည်းနိုင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သောအခါ ယင်းဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် မနောဒွါရကို မသေမီ ခပ်လှမ်းလှမ်းဘက်သို့လည်းကောင်း၊ သေခါနီးကာလဘက်သို့လည်းကောင်း ရွှေ့တိုးနောက်ဆုတ် ပြုလုပ်၍ သိမ်းဆည်းကြည့်ပါက ကံအာရုံမိတ်ထင်သည့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါက ယင်းကံအာရုံကို ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ ယင်းအကျိုးပေးတော့မည့် ကံအာရုံသည် သေခါနီး ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် မနောဒွါရ၌ ထင်နေသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဤတွင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦး၏ ကံအာရုံထင်ပုံကို ပုံစံအဖြစ် ဖော်ပြပေအံ့။

ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အတိတ်ဘဝ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို = မနောဒွါရကို ရွှေ့တိုးနောက်ဆုတ်စနစ်ဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် လှမ်း၍ ရှုလိုက်ရာ အသစ်တစ်ဖန် ပြုလုပ်နေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကံလေးမျိုးတို့သည် ယင်းမနောဒွါရ၌ မရှေးမနှောင်း ထင်နေကြ၏။ ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အတိတ်ဘဝဝယ် ရဟန်းတော်ဘဝဖြင့် ကံတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့၏။ သေခါနီး မနောဒွါရတွင် —

- ၁။ စာချနေသည့် ကံတစ်ခု -
- ၂။ တရားဟောနေသည့် ကံတစ်ခု -
- ၃။ တရားပြပေးနေသည့် ကံတစ်ခု -
- ၄။ တရားအားထုတ်နေသည့် ကံတစ်ခု -

ဤကံလေးမျိုးတို့သည် မရှေးမနှောင်း အလုအယက် ထင်နေကြ၏။ အကျိုးပေးဖို့ရန် အခွင့်ကို အလုအယက် အရယူနေကြ၏။ ထိုကံလေးမျိုးတို့တွင် မည်သည့်ကံက ပဋိသန္ဓေစသည့် အကျိုးဝိပါက်ကို တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေတတ်သည့် ဇနကကံ ဖြစ်ပါသနည်း၊ မည်သည့်ကံက အကျိုးပေးနေပါသနည်းဟု ကံတစ်ခုစီ တစ်ခုစီကို ထပ်မံ၍ စိစစ်ကြည့်ရ၏။

ရှေးဦးစွာ စာချနေသည့် ကံကိုပင် စိစစ်ကြည့်ခိုင်း၏။ ထိုစာချခိုက်ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော ဓမ္မဒေသနာ = တရားစာပေ ဟောကြားပြသမှု ပို့ချမှု ကုသိုလ်စေတနာ သင်္ခါရအုပ်စုနာမ်တရားတို့ကို တစ်နည်းဆိုသော် မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိစိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့ကို သိမ်းဆည်းရ၏။

သိမ်းဆည်းပုံမှာ ထိုသို့ စာပေပို့ချနေစဉ်၌ စာချနေသည့်ပုံဝယ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စတင်၍ မြင်အောင် ရှုရ၏။ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်သောအခါ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ကို ဓာတ်ခွဲလျက် ရုပ်ပရမတ် တရားတို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းရ၏။ ဟဒယဝတ္ထုကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းရ၏။ ယင်းဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍ ဖြစ်နေသော စာချစဉ်အချိန်က ဖြစ်ပေါ်နေသော အိမ်ရှင် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းရ၏။ မသေမီ မနီးမဝေး မနောဒွါရနှင့် သေခါနီး မနောဒွါရတို့ကို ရွှေတိုးနောက်ဆုတ်စနစ်ဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ သိမ်းဆည်းရ၏။ (အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း အတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေအခါ၌ ကံအာရုံထင်ခဲ့သော် ဤနည်းအတိုင်းပင် လိုက်နာပြုကျင့်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။)

အကြောင်းပြချက်ကား ရှိသည်သာ ဖြစ်ပါသည်

အဘယ်ကြောင့် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ရွှေတိုးနောက်ဆုတ် ပြုလုပ်လျက် အခေါက်ခေါက် အခါခါ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုနေရပါသနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ အကြောင်းကား ဤသို့တည်း - ထို ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် မနောဒွါရတို့၏ အကြားအကြား၌ ဝီထိစိတ်များ ဖြစ်ကြ၍ အထူးသဖြင့် ယခုပုံစံထုတ်ပြသည့်အတိုင်း စာပေ ကျမ်းဂန် ပို့ချသင်ကြားပေးနေသည့် ဓမ္မဒေသနာအမည်ရသော မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိစိတ် အစဉ်များ ဖြစ်ကြ၍ ထိုဝီထိစိတ်တို့၏ အကြားအကြားတွင် သို့မဟုတ် ဝီထိစိတ်တို့၏ အဆုံးအဆုံးတွင် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်သည် တစ်ဖန်ပြန်၍ ဖြစ်တတ်၏။ (စာချစဉ်၌ ပဉ္စဒွါရဝီထိများလည်း ကြီးကြားကြီးကြား ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ နည်းတူပင် မှတ်ပါ။) ထို့ကြောင့် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို စိုက်၍ ရွှေတိုးနောက် ဆုတ်ပြုလုပ်လျက် အဖန်ဖန်ရှုခဲ့သော် ထိုဘဝင်များ၏ အကြားအကြား၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော ဝီထိစိတ်များ ကိုလည်း အလွယ်တကူပင် တွေ့မြင်နိုင်၏။ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်၏။ ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို အခြေစိုက်၍ ရွှေတိုးနောက်ဆုတ် ပြုလုပ် ယင်းဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် ကို ရှုနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤ၌ ရှုလိုရင်းတရားမှာကား ဘဝင်များ၏ အကြားအကြား၌ တည်ရှိခဲ့ကြသော ဖြစ်ခဲ့ ကြသော ဝီထိစိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့သာ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုသို့ ဝီထိစိတ်အစဉ် နာမ်တရားတို့ကို ရှုရာ၌ ဘဝ တစ်လျှောက်တွင် အများဆုံး ဖြစ်နေကြသည့် ဘဝင်စိတ်တို့ကို ဦးစားပေး၍ ရှုလျှင် ပို၍ သဘောပေါက် မြန်သောကြောင့် လွယ်လွယ်ကူကူ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ရနိုင်သောကြောင့် ထိုသို့ ဘဝင်များကို ရှုနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထိုဘဝင်စိတ်များကို ရှုလိုက်လျှင် ရှုနိုင်လျှင် ထိုဘဝင်စိတ်တို့ ရပ်စဲသွားသောအခါ ဘဝင်အရပ်တွင် ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော ဝီထိစိတ်အစဉ် နာမ်တရားတို့ကိုလည်း အလွယ်တကူပင် သိမ်းဆည်း နိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ စာချစဉ် ဘဝင်တို့၏ အကြားအကြား၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော နာမ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ စာပေပို့ချ သင်ကြားပေးနေသည့် ဓမ္မဒေသနာ အမည်ရသော မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်များကို ရှာဖွေသိမ်းဆည်းရ၏။ သိမ်းဆည်း၍ ရခဲ့သော် ယင်းကုသိုလ်စေတနာ သင်္ခါရအုပ်စုတို့ကို ထပ်ကာထပ်ကာ သိမ်းဆည်းရ၏။ ယင်းမနောဒွါရဝီထိတို့ကား အကြိမ်များစွာ ဖြစ်နိုင်ကြ သည်သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းကုသိုလ်စေတနာအုပ်စု သင်္ခါရတရားတို့ကား အနိစ္စတရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ဖြစ်ပြီး သည်နှင့် ပျက်သွားကြ၏။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့သည် ချုပ်ပျက်သွားသောအခါ ဝိပါက်အဗျာကတတရားတို့ကဲ့သို့

စွမ်းအင်သတ္တိ တစ်စုံတစ်ရာကို မထားခဲ့ဘဲ ချုပ်ပျက်သွားသည်ကား မဟုတ်။ နောင်တစ်ချိန် အခါအခွင့်သင့်က မိမိ ဆုတောင်းပန်ထွာထားသည့် ဘဝတစ်ခုကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအင်ကမ္မသတ္တိကို ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် မြှုပ်နှံပြီးမှသာလျှင် ချုပ်ပျက်သွားကြ၏။ သို့အတွက် ယင်းကုသိုလ်သင်္ခါရတရားတို့နှင့် ကပ်၍ ယင်းကုသိုလ်သင်္ခါရ တရားတို့ကို ထပ်ကာထပ်ကာ သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ ချုပ်ပျက်သွားသောအခါ ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် မြှုပ်နှံထားခဲ့သော ကမ္မသတ္တိကို တွေ့အောင် ရှာဖွေရ၏။

ဤယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ကား ယင်းကမ္မသတ္တိကို ရှာဖွေတွေ့ရှိသောအခါ ယင်းကမ္မသတ္တိကြောင့် (= နာနာကွ-
ဏိကမ္မသတ္တိကြောင့်) ဤဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေနာမ်ရုပ်စသည့် ဝိပါကရုပ်နာမ်တို့ ဖြစ်သည်ကို မတွေ့ရပေ။

အလားတူပင် တရားဟောနေသည့် ကံကိုလည်း လက်ရှိပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေစသော ဝိပါကရုပ်နာမ် အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကကံ ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို သိရှိရန်အတွက် ကမ္မသတ္တိကို ရှာဖွေစေလျက် ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ရှိမရှိကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် အရှုခိုင်းလိုက်သောအခါ ယင်းတရား-
ဟောသည့် ကံကလည်း ပဋိသန္ဓေဝိပါက ရုပ်နာမ်စသည်တို့ကို မဖြစ်စေကြောင်း သိရပြန်၏။

တစ်ဖန် တရားပြပေးနေသည့်ကံကို တတိယအကြိမ် ဆန်းစစ်ကြည့်ရန် ညွှန်ကြားပေးလိုက်၏။ တရား ပြပေးနေသည့် ဓမ္မဒေသနာကုသိုလ် သင်္ခါရတရားတို့ကို တွေ့အောင် ရှာဖွေစေလျက် ကမ္မသတ္တိကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုစေလျက် ယင်းကမ္မသတ္တိကြောင့် ဤဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေဝိပါကစသည့် ဝိပါကရုပ်နာမ်တို့သည် ဖြစ်ကြ၏ မဖြစ်ကြ၏ဟူသော အချက်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်စေရာ ယင်းတရားပြသည့် ကံကလည်း ဤဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေ ရုပ်နာမ်စသည့် အကျိုးဝိပါကတရားတို့ကို မဖြစ်စေကြောင်း တွေ့ရပြန်၏။

တစ်ဖန် တရားအားထုတ်သည့် ကံကြောင့် ဤဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေဝိပါက ရုပ်နာမ်စသည့် အကျိုးတရား တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာသည် မလာသည်ကို ထိုယောဂီအား ဆန်းစစ်ကြည့်ရန် ညွှန်ကြားပေးလိုက်၏။ ဤအပိုင်း တွင်ကား ယောဂီသူတော်ကောင်း အပေါင်းတို့ သိထားသင့်သော အချက်များ များစွာရှိလာ၏။ ယင်းအချက်တို့ကို ရှေးဦးစွာ ကြိုတင်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

စေတနာသုတ္တန် ကောက်နုတ်ချက်

၁။ ယဉ္ဇ ဘိက္ခဝေ စေတေတိ၊ ယဉ္ဇ ပကပ္ပေတိ၊ ယဉ္ဇ အနုသေတိ။ အာရမ္မဏမေတံ ဟောတိ ဝိညာဏဿ ဌိတိယာ အာရမ္မဏေ သတိ ပတိဋ္ဌာ ဝိညာဏဿ ဟောတိ၊ တသ္မိံ ပတိဋ္ဌိတေ ဝိညာဏေ ဝိရူဠေ အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ၊ အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိယာ သတိ အာယတိံ ဇာတိ ဇရာမရဏံ သောကပရိဒေဝ-
ဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ။ ဧဝမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ။

၂။ နော စေ ဘိက္ခဝေ စေတေတိ၊ နော စေ ပကပ္ပေတိ၊ အထ စေ အနုသေတိ။ အာရမ္မဏမေတံ ဟောတိ၊ ဝိညာဏဿ ဌိတိယာ၊ အာရမ္မဏေ သတိ ပတိဋ္ဌာ ဝိညာဏဿ ဟောတိ၊ တသ္မိံ ပတိဋ္ဌိတေ ဝိညာဏေ ဝိရူဠေ အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ၊ အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိယာ သတိ အာယတိံ ဇာတိ ဇရာမရဏံ သောက-
ပရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ။ ဧဝမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ။

(သံ-၁-၂၉၅။)

၁။ ရဟန်းတို့ . . . ကာမ-ရူပ-အရူပတည်းဟူသော ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ ဖြစ်စေတတ်သော အကြင် ကုသိုလ် စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာကိုလည်း ဖြစ်စေ၏။ “ငါသည် ယောက်ျားဖြစ်ရလို၏၊ ငါသည် မိန်းမဖြစ်ရလို၏၊ ငါသည် ရဟန်းဖြစ်ရလို၏၊ ငါသည် ဓမ္မကထိကနတ်သား ဖြစ်ရလို၏။” — ဤသို့ စသည်ဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်

ကြံစည်စိတ်ကူးမှု အကြင် ဝိတက်ကိုလည်း ဖြစ်စေ၏။ ကာမရာဂါနုဿယစသည့် အကြင် အနုဿယဓာတ်ကိုလည်း ဖြစ်စေ၏။ ဤစေတနာ၊ ဝိတက်၊ အနုဿယဓာတ်ဟူသော တရားသုံးပါးအပေါင်းသည် နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိသော ကမ္မဝိညာဏ်၏ တည်ရှိလာရန် အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ကမ္မဝိညာဏ် တည်ရှိဖို့ရန် အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ကမ္မဝိညာဏ်၏ တည်မှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုကမ္မဝိညာဏ်သည် တည်ရှိသည်ရှိသော် စည်ပင်သည်ရှိသော် နောင်အခါ၌ တစ်ဖန်ဘဝသစ်ဟု ဆိုအပ်သော ဖြစ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ နောင်အခါ၌ တစ်ဖန်ဘဝသစ်ဟု ဆိုအပ်သော ဖြစ်ခြင်းသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် နောင်အခါ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်း ဇာတိ၊ အိုရခြင်း ဇရာ၊ သေရခြင်း မရဏ၊ စိုးရိမ်ရခြင်း သောက၊ ငိုကြွေးမြည်တမ်းရခြင်း ပရိဒေဝ၊ ကိုယ်ဆင်းရဲရခြင်း ဒုက္ခ၊ စိတ်ဆင်းရဲရခြင်း ဒေါမနဿ၊ ပြင်းစွာပူပန်ရခြင်း ဥပါယာသတို့သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဤသို့လျှင် အလုံးစုံသော ဆင်းရဲဒုက္ခအစုအပုံသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၂။ ရဟန်းတို့ . . . အကယ်၍ ကာမ-ရူပ-အရူပတည်းဟူသော ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ ဖြစ်စေတတ်သော အကြင် တေဘူမက ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာကို မဖြစ်ပေါ်စေကာမူ၊ အကယ်၍ “ငါသည် ယောက်ျား ဖြစ်ရလို၏။ ငါသည် မိန်းမဖြစ်ရလို၏။ ငါသည် ရဟန်းဖြစ်ရလို၏။ ငါသည် ဓမ္မကထိကနတ်သား ဖြစ်ရလို၏။” ဤသို့စသည်ဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့် ကြံစည်စိတ်ကူးမှု အကြင်ဝိတက်ကို မဖြစ်ပေါ်စေကာမူ၊ အနုဿယဓာတ်သည် အကယ်၍ ကိန်းအောင်းနေသေးသည် ဖြစ်ငြားအံ့။ ဤအနုဿယဓာတ်၏ ကိန်းအောင်းခြင်းသည်ပင် နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိသော ကမ္မဝိညာဏ်၏ တည်ရှိလာဖို့ရန် အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ကမ္မဝိညာဏ်တည်ရှိဖို့ရန် အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ကမ္မဝိညာဏ်၏ တည်မှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုကမ္မဝိညာဏ်သည် တည်ရှိသည်ရှိသော် စည်ပင်သည်ရှိသော် နောင်အခါ၌ တစ်ဖန်ဘဝသစ်ဟု ဆိုအပ်သော ဖြစ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ နောင်အခါ၌ တစ်ဖန်ဘဝသစ်ဟု ဆိုအပ်သော ဖြစ်ခြင်းသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် နောင်အခါ၌ ဇာတိ ဇရာမရဏ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသတရားတို့သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဤသို့လျှင် အလုံးစုံသော ဆင်းရဲဒုက္ခ အစုအပုံသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

(သံ-၁-၂၉၅။)

ဤအထက်ပါ စေတနာသုတ္တန်ဝယ် —

၁။ စေတနာအရ သံသရာဝဋ်ကို လည်ပတ်စေတတ် ဖြစ်စေတတ်သော လောကီကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ် စေတနာကို ကောက်ယူရ၏။

၂။ ကပ္ပနာအရ လောဘမူစိတ် (၈)ခု၌ ယှဉ်သော တဏှာ ဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်သော “ငါသည် လူဖြစ်ရလို၏။ ငါသည် နတ်ဖြစ်ရလို၏။ ငါသည် ယောက်ျားဖြစ်ရလို၏။ ငါသည် မိန်းမဖြစ်ရလို၏။” ဤသို့စသည်ဖြင့် ကြံစည် စိတ်ကူးမှု ဝိတက်ကို အရကောက်ယူရ၏။

၃။ အနုဿယဓာတ်အရ ကာမရာဂါနုဿယစသော အနုဿယဓာတ် (၇)မျိုးတို့ကို အရကောက်ယူရ၏။

အနာဂတာ ဧဝံ ဟိ ကာမရာဂါဒယော နိပ္ပရိယာယတော “အနုဿယ”တိ ဝတ္ထုဗ္ဗတံ အရဟန္တိ။

(သံ-ဋီ-၂-၈၁။)

အနုဿယဓာတ်တို့၏ အကုသိုလ်စေတနာတို့၌ ကိန်းဝပ်မှုကား ထင်ရှားသောကြောင့် အထင်ရဋီအားဖြင့် အကုသိုလ်စေတနာတို့၌ အနုဿယဓာတ်တို့ ကိန်းဝပ်ကြောင်းကို အဋ္ဌကထာ၌ (သံ-ဋီ-၂-၃၈။) ဖွင့်ဆိုထား၏။ လောကီကုသိုလ် စေတနာတို့၌လည်း အနုဿယဓာတ်တို့ကား ကိန်းဝပ်ကြသည်သာ ဖြစ်ကုန်၏။

(သံ-ဋီ-၂-၈၁။)

သဒိဿူပစာရအားဖြင့် တင်စား၍ ပစ္စုပ္ပန်တရားတို့၌ အနုသယဓာတ်တို့၏ ကိန်းဝပ်တည်နေကြောင်းကို အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။ မုချအားဖြင့်ကား အနာဂတ်ဖြစ်ကုန်သော ကာမရာဂစသော တရားတို့ကို သာလျှင် အနုသယဓာတ်တို့ဟူ၍ ခေါ်ဆိုခြင်းငှာ ထိုက်ပေသည်။ (သံ-ဋီ-၂-၈၁။)

[မှတ်ချက် - တိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်၌ ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထား၏။ ယင်းအနုသယတို့ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် သုံးမျိုးလုံး ဖြစ်နိုင်ပုံကို အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၃၁၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၀၅-၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၈။ တို့တွင်လည်းကောင်း၊ ယင်းသုံးမျိုးတို့တွင်လည်း အနာဂတ်သာ မုချအားဖြင့် အနုသယမည်သည်ဟူသော အဆိုကို - မ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၂၈၆-၇။ အနုဋီ၊ ၃၊ ၁၉၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၈၁။ သာရတ္ထ၊ ၁၊ ၇၅။ တို့တွင်လည်းကောင်း ကြည့်။ တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ-၂။ စာမျက်နှာ-၂၁၇။ - ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၁၅။ ၌ကား - အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်ရှားရသေးသော ကာမရာဂစသော တရားသည် အနုသယမည်ရကား ထိုအနုသယကို အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူ၍ မဆိုထိုက်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ အရိယမဂ်တရားဖြင့် ပယ်သတ်ထိုက်သော ဤကိလေသာ သည် အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်ရှားရသေးသည့် အတွက်ကြောင့်သာလျှင် ရှိ၏ဟူ၍ ခေါ်ဆိုရကြောင်းကိုလည်း- ကောင်း ဖွင့်ဆိုထား၏။]

၄။ ဝိညာဏ်အရ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံများကို ထမြောက်အောင် ပြုစွမ်းနိုင်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ဇောစိတ်များကို ကောက်ယူရ၏။ ထိုဇောစိတ်တို့သည် နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော စွမ်းအား ရှိသော စေတနာ = ကံနှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်သောကြောင့် ကမ္မဝိညာဏ် မည်၏။

၅။ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိအရ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့် ကမ္မဘဝကို ကောက်ယူပါ။ နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်၌ ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်စသည်ကား ကမ္မဝိညာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော ဝိပါကိဝိညာဏ်တည်း။ ယင်းပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်ကိုလည်း ပုနဗ္ဘဝဟု ဆိုသည်။ နောင်အနာဂတ် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကမ္မဘဝကိုလည်း ပုနဗ္ဘဝဟုပင် ဆိုသည်။

ဤအထက်ပါ တရားများကို ကြောင်း-ကျိုး ဆက်စပ်ပုံမှာ ဤသို့ဖြစ်၏ - စေတနာ၊ ကပ္ပနာ၊ အနုသယ-ဓာတ် - ဤတရားသုံးမျိုးကြောင့် ကမ္မဝိညာဏ် ဖြစ်ပွားရသည်။ ကမ္မဝိညာဏ်ကြောင့် ပုနဗ္ဘဝဟူသော ကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝ = အနာဂတ်ဇာတိ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်စသည် ဖြစ်ပွားလာရ၏။ ဤကား အမှတ် (၁) ဟောကြားတော်မူချက်၏ ဆိုလိုရင်းတည်း။

အမှတ် (၂) ဒေသနာတော်၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ဖြစ်၏။

ဧတ္ထ စ “နော စေ ဘိက္ခဝေ စေတေတိ နော စေ ပကပ္ပေတိ အထ စေ အနုသေတိ”တိ ဧဝံ ဘဂဝတာ ဒုတိယနယေ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဘဝနိဗ္ဗတ္တကကုသလာကုသလာယူဟနံ၊ ပကပ္ပနဉ္စ ဝိနာပိ ဘဝေသု ဒိဋ္ဌာဒီနဝဿ ယောဂိနော အနုသယပစ္စယာ ဝိပဿနာစေတနာပိ ပဋိသန္ဓိဇနကာ ဟောတီတိ ဒဿနတ္ထံ ကုသလာကုသလဿ အပ္ပဝတ္တိ စေပိ၊ တဒါ ဝိဇ္ဇမာနတေဘူမကဝိပါကာဒိဓမ္မေသု အပ္ပဟိနကောဋီယာ အနုသယိတကိလေသပစ္စယာ ဘဝဝဇ္ဇဿ ကမ္မဝိညာဏဿ ပတိဋ္ဌိတတာ ဟောတီတိ ဒဿနတ္ထဉ္စ ဝုတ္တော။ (သံ-ဋီ-၂-၈၃။)

အာရမ္မဏမေတံ ဟောတီတိ အနုသယေ သတိ ကမ္မဝိညာဏဿ ဥပ္ပတ္တိယာ အဝါရိတတ္တာ ဧတံ အနုသယဇာတံ ပစ္စယောဝ ဟောတီ။ (သံ-ဋ္ဌ-၂-၆၆။)

စေတနာ၊ ကပ္ပနာတရားတို့ ထင်ရှားမရှိလတ်သော် အနုသယဓာတ်ကို အရိယမဂ်တည်းဟူသော မွေးညှပ် ဖြင့် မနုတ်ပယ်ရသေးသည့်အတွက် အနုသယဓာတ်ကိလေသာသည် ကိန်းဝပ် တည်ရှိနေသေးလျှင် ကျန်နေ-

သေးလျှင် နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော စွမ်းအားရှိသော ကမ္မဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ပွားလာနိုင် သည်သာတည်း။

ဆိုလိုသည်မှာ ဤသို့တည်း - ဘဝကို အပြစ်မြင်၍ ဝိပဿနာတရားကို အမြဲအားထုတ်နေသော ဝိပဿနာဉာဏ်များ အဆက်မပြတ် အဖြစ်များနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်မြတ်၏ သန္တာန်ဝယ် အရဟတ္တမဂ်ကို မရသေးမီ ရှေးအဖို့၌ ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကို အားထုတ်မှု “စေတနာ”လည်း မရှိ။ ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေရန် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ကြံစည်စိတ်ကူးမှု “ကပ္ပနာ”လည်း ထင်ရှားမရှိ။ သို့သော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ အနုသယဓာတ်ကား အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်ရှားရသေး သည့်အတွက် ကိန်းဝပ်လျက်ပင် ရှိနေသေး၏။

[အထ ၁၁ အနုသေတီတိ ကုမိနာ တေဘူမကဝိပါကေသု ပရိတ္တကြိယာသု ရူပေတိ ဧတ္ထ အပ္ပဟီန ကောဋိယာ အနုသယော ဂဟိတော။ (သံ-ဋ-၂-၆၆။)

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာနှင့် အညီ ပဉ္စဝိညာဏ် သမ္ပဋိစိုက်၍ သန္တိရဏ တဒါရုံဝိပါကတို့၌လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေ-ဘဝင်-စုတိဟူသော ဝိပါကစိတ်တို့၌လည်းကောင်း၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ဝုဋ္ဌောဟူသော ကာမကြိယာစိတ်တို့၌လည်းကောင်း၊ ရုပ်တရားတို့၌လည်းကောင်း ကိန်းဝပ်တည်နေသော အနုသယဓာတ်ကို ကောက်ယူပါ။]

ယင်းဝိပါကတရား၊ ကာမကြိယာတရား၊ ရုပ်တရားတို့၌ ကိန်းဝပ်တည်နေသော အနုသယဓာတ်တို့သည် ဝိပဿနာကုသိုလ်ဇောတို့အား နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည့် စွမ်းအားရှိသော ကမ္မဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာရန် အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးလျက် ရှိကြ၏။ ယင်းအနုသယဓာတ် တို့၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှုကြောင့် ဝိပဿနာကုသိုလ်ဇောတို့သည် နောင် တစ်ဖန် ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် ကမ္မဝိညာဏ်အဖြစ် ရပ်တည်လာနိုင်ကြ၏။ (ဝိပဿနာဇောတို့၌ အနုသယ- ဓာတ် ကိန်းဝပ်မှု မရှိသော်လည်း ဝိပဿနာဇောတို့၏ အကြား အကြား၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော ဝိပါက ကြိယာ- တရားတို့နှင့် ရုပ်တရားတို့၌ ကိန်းဝပ်တည်နေကြသော အနုသယဓာတ်တို့က ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းကြောင့် ဝိပဿနာဇောတို့သည် ကမ္မဝိညာဏ်အဖြစ် ရပ်တည်လာနိုင်ကုန်၏ဟု ဆိုလိုပေသည်။) တစ်နည်း -

ကာမံ အနုသယာ လောကီယကုသလစေနာသုပိ အနုသေန္တိ ယေဝ။ (သံ-ဋီ-၂-၈၁။)

ဝိပဿနာဇောတို့သည်လည်း လောကီတရားတို့သာ ဖြစ်ကြသဖြင့် လောကီ ကုသိုလ်စေတနာအားလုံး၌ လည်း အနုသယဓာတ်တို့သည် ကိန်းဝပ်ကြကုန်သည်သာ ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာ စေတနာသည်လည်း အနုသယဓာတ် မကင်းသေးသော လောကီ ကုသိုလ်စေတနာပင် ဖြစ်၍ နောက်ဘဝ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်သေးသည်သာတည်း။ (သံ-ဋီ-၂-၈၁။)

ထိုသို့ ကမ္မဝိညာဏ်များ ဖြစ်ပွားမှုကြောင့် “ပုနတ္တဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ”ဟူသော ဒုတိယဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်ရသည်။ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ်ကို ရည်ရွယ်၍ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် “ပုနတ္တဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ” တွင်ပါဝင်သော ကမ္မဘဝကြောင့် တတိယဘဝ၌ ဇာတိဟူသော ပဋိသန္ဓေတည်နေရမှု ဖြစ်ပေါ်လေသည်။ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိကို ရည်ရွယ်၍ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤကား အထက်ပါ ပထမ စေတနာသုတ်၌ ဟောတော်မူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ကြောင်း-ကျိုးစပ်နည်း ဖြစ်သည်။ စေတနာသုတ္တန်၏ ဆိုလိုရင်း ကောက်နုတ်ချက်တည်း။ ဤသုတ္တန်၏ ဆိုလိုရင်းကို သဘောပေါက်ပါက အောက်တွင် ဆက်လက်ဖော်ပြမည့် ဆုတောင်းခန်းနှင့် ကြောင်း-ကျိုးဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားကိုလည်း သဘောပေါက်နိုင်ပေလိမ့်မည်။

ကိလေသဝဋ်နှင့် ကမ္မဝဋ်

အထက်တွင် ပုံစံထုတ်ပြထားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ကံ (၄) မျိုးတို့တွင် စာချသည့်ကံ၊ တရားဟောသည့်ကံ၊ တရားပြသည့်ကံတို့က အကျိုးမပေးဘဲ အမှတ် (၄) ဖြစ်သည့် တရားအားထုတ်သည့် ကံကသာလျှင် ဤဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ ဝိပါက် ဝိညာဏ်စသည့် အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေသည်ကို တွေ့ရ၏။

ထိုသူတော်ကောင်းကား အတိတ်ဘဝတွင် ရဟန်းဘဝဖြင့် တရားဘာဝနာများကို အားထုတ်ခဲ့၏။ အာနာပါနဿတိသမာဓိကို စတုတ္ထဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် သမာဓိကို ထူထောင်နိုင်ခဲ့၏။ ယင်းအာနာပါန စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကအဖြစ် အသုံးပြု၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ခဲ့၏။ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်များကို ဓာတ်ခွဲလျက် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ခဲ့၏။ သို့သော် ကြောင်း-ကျိုးဆက် = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို လုံးဝမရှုခဲ့မိပေ။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို မရရှိခဲ့ပေ။ ယင်းရုပ်-နာမ်ပရမတ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးတန်တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုခဲ့၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်များလည်း ဖြစ်ပွားခဲ့၏။ သို့သော် အရိယမဂ်သို့ကား မဆိုက်နိုင် ဖြစ်ခဲ့၏။ မြင်းမြီးဆွဲ မောင်ဆန်ဟု အသိများသော အရှင်ဆန္ဒမထေရ်ကဲ့သို့ပင်တည်း။

ယင်းဝိပဿနာဇောဝိထိစိတ်အစဉ်တို့တွင် ပါဝင်တည်ရှိသော သင်္ခါရစေတနာတို့၏ စွမ်းအင်ကမ္မသတ္တိကြောင့် ဤဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေ ဝိပါက်ရုပ်နာမ်စသည့် ဝိပါက်ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်နေသည်ကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေ၏။

ထိုယောဂီသည် ဝိပဿနာဇောဝိထိတို့၏ အတွင်းဝယ် ဇောအသီးအသီး၌ တည်ရှိကြသော စိတ်စေတသိက် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှေးဦးစွာ သိမ်းဆည်း၏။ တစ်ဖန် ယင်းသင်္ခါရတို့မှ အကျိုးပေးနေသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ထပ်မံ သိမ်းဆည်းရာ စိတ်စေတသိက် = နာမ်တရား (၃၄)လုံး ရှိသည်ကို တွေ့၏။ ထိုနောင် ယင်းဝိပဿနာကုသိုလ် သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ပျက်သွားသောအခါ ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် မြုပ်နှံထားခဲ့သော ကမ္မသတ္တိကို ဆက်လက်၍ ရှာဖွေ၏။ ယင်းကမ္မသတ္တိကြောင့် ပဋိသန္ဓေအခိုက် ကမ္မဇရုပ်တရား အမျိုးအစား (၃၀)တို့ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေ နာမ်တရား (၃၄)လုံးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကိုလည်းကောင်း တွေ့ရှိ၏။

ဤအပိုင်းတွင် ပိုမို၍ သဘောပေါက်နိုင်ရန် ရှုပုံစနစ်ကို အနည်းငယ် ရှင်းလင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။ ဤအပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည်ကား အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာန၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီး သိမ်းဆည်းထားပြီးလည်း ဖြစ်၏။ ဤဘဝ ပဋိသန္ဓေ ရုပ်နာမ်တို့သို့ တိုင်အောင် ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ပြီးလည်း ဖြစ်၏။ သို့အတွက် ထိုသူတော်ကောင်းသည် စိတ်ကြောင့် စိတ္တဇရုပ်များ တဖွားဖွား ဖြစ်နေသည်ကို လွယ်ကူစွာ သဘောပေါက်ပြီးလည်း ဖြစ်၏။ ဥတုကြောင့် ဥတုဇရုပ်များ တဖွားဖွား ဖြစ်နေသည်ကိုလည်း လွယ်ကူစွာ သဘောပေါက်ပြီးလည်း ဖြစ်၏။ အာဟာရကြောင့် အာဟာရဇရုပ်များ တဖွားဖွား ဖြစ်နေသည်ကိုလည်း လွယ်ကူစွာ သဘောပေါက်ပြီးလည်း ဖြစ်၏။

အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကမ္မသတ္တိကို ရှာဖွေတွေ့ရှိသော အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း-

- ၁။ စိတ်ကြောင့် စိတ္တဇရုပ်များသည် တဖွားဖွား ဖြစ်နေကြသကဲ့သို့၊
- ၂။ ဥတုကြောင့် ဥတုဇရုပ်များသည် တဖွားဖွား ဖြစ်နေကြသကဲ့သို့၊
- ၃။ အာဟာရကြောင့် အာဟာရဇရုပ်များသည် တဖွားဖွား ဖြစ်နေကြသကဲ့သို့၊

အလားတူပင် ထိုကမ္မသတ္တိကြောင့် တစ်နည်းဆိုသော် ထိုကံကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်စသည့် ကမ္မဇရုပ်များသည်လည်း တဖွားဖွား ဖြစ်ပေါ်နေကြသည်ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုကြည့်ပါ။

ရှုနည်းမှာ -

၁။ အတိတ်က ကမ္မသတ္တိကို ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်လိုက် -

၂။ ပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်စသည့် ကမ္မဇရုပ်များကို ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်လိုက် -

ဤသို့လျှင် အကြောင်းကို ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်လိုက်၊ အကျိုးကို ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်လိုက် ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ ရှုကြည့်ပါ။ ယင်းကမ္မသတ္တိကြောင့် ကမ္မဇရုပ်များသည် ဖြစ်ရိုးမှန်ပါက ယင်းကံကြောင့် ကမ္မဇရုပ်များသည် တဖွားဖွား ဖြစ်နေကြသည်ဟု - ဖြစ်နေပုံ အခြင်းအရာကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက်ထွင်းဖောက် တွေ့မြင်နေမည် ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် ရှုရာ၌ ရုပ်ကလာပ်များနှင့် အကြောင်းအကျိုး မစပ်ပါနှင့်၊ ကံကြောင့် ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်များ၏ ဖြစ်နေပုံကို မကြည့်ပါနှင့်၊ မရှုပါနှင့်။ ရုပ်ကလာပ်ဟူသည် သမူဟပညတ်စသည့် ပညတ်မက္ခာသေးသော အတုံးအခဲများသာ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ရုပ်ကလာပ်များကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ဓာတ်ခွဲလျက် ပရမတ်ရုပ်တရားတို့နှင့်သာ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပါ။ ပရမတ် အချင်းချင်းကိုသာ အကြောင်း-အကျိုး စပ်ကြည့်ပါ။ ပရမတ် အချင်းချင်းသာလျှင် ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ကမ္မသတ္တိကြောင့် ကမ္မဇရုပ်များ ဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မြင်ရ၍ အားရကျေနပ်မှုကို ရရှိသောအခါ ပဋိသန္ဓေနာမ်တရားတို့သည်လည်း ယင်းကမ္မသတ္တိကြောင့်ပင် ဖြစ်မဖြစ်ကို ထပ်မံ၍ ရှုကြည့်ပါ။ အကြောင်းကမ္မသတ္တိကို ဉာဏ်ဖြင့် ရှုလိုက် အကျိုးဝိပါကနာမ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်ရှုလိုက် - ဤသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အကြိမ်ကြိမ် ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။ ယင်းကမ္မသတ္တိကြောင့်ပင် ပဋိသန္ဓေ နာမ်တရားတို့သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာကြရသည်ဟု ဉာဏ်ဖြင့် ကျေကျေနပ်နပ် တွေ့မြင်သောအခါ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို စတင်၍ သိမ်းဆည်းနိုင်ပေပြီ။ [ဤကဲ့သို့ ကံအများစု ထင်လာရာ၌ ကံတစ်ခုမှာ ဇနကကံဖြစ်ပါက ကြွင်းကျန်သော ကံများမှာ ဥပတ္တမ္ဘကံများ ဖြစ်တတ်ကြပေသည်။]

အထက်တွင် ပုံစံထုတ်ပြထားသော ယောဂီသူတော်ကောင်းကား သင်္ခါရ-ကံတို့ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိပြီးနောက် တစ်နည်းဆိုသော် ကမ္မဝဋ်ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိပြီးနောက် ကိလေသဝဋ်တရားတို့ကို ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းပြန်ရာ ထိုသူတော်ကောင်း၏ ဆုတောင်းမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။ အခြားအခြားသော ကောင်းမှုကုသိုလ်တို့ကို ပြုလုပ်ရာ၌သော်လည်းကောင်း၊ ရံခါ တရားမထိုင်ခင် သို့မဟုတ် တရားထိုင်ပြီးရာ အခါ၌သော်လည်းကောင်း တောင်းလေ့ရှိသော ဆုတောင်းမှာ -

၁။ လူဖြစ်ပါရစေ၊

၂။ ရဟန်းဖြစ်ပါရစေ၊

၃။ သာသနာပြုနိုင်ပါရစေ၊ - ဟူသော

ဤဆုတောင်း (၃)မျိုးပင် ဖြစ်၏။ အခြားအခြားသော ကုသိုလ်ကံများကိုလည်း ထူထောင်ခဲ့သော်လည်း ယင်းကံတို့က အကျိုးပေးဖို့ရန် အခွင့်မသာဘဲ ဝိပဿနာ စေတနာကံတို့က အကျိုးပေးဖို့ရန် အခွင့်သာသွား၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်များ အဆက်မပြတ် အဖြစ်များနေချိန်ဝယ် အထက်တွင်ဖော်ပြထားခဲ့သော စေတနာ၊ ကပ္ပနာ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

တရားတို့ ထင်ရှားမရှိသော်လည်း ဝိပဿနာဉာဏ်များ မဖြစ်သည့်အခိုက်၌ကား ယင်းစေတနာ၊ ကပ္ပနာတရားတို့ ကြိုးကြားကြိုးကြား ဖြစ်ပေါ်ကြသည်ကို ထို ယောဂီသန္တာန်၌ တွေ့ရ၏။ သူ၏ ဆုတောင်းခန်းကို ကြည့်ပါ။

ကိလေသဝဋ် (၃) ပါး

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) သာသနာပြုနိုင်သည့် လူဟု ရဟန်းဟု အသိမှားမှုသဘော၊
- ၂။ တဏှာ (၂၀) သာသနာပြုနိုင်သည့် လူ့ဘဝ ရဟန်းဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်သည့်သဘော၊
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) သာသနာပြုနိုင်သည့် လူ့ဘဝ ရဟန်းဘဝကို စိတ်ကပ်ရောက်စွဲနေသည့်သဘော (ကာမ-ပါဒါန်)။

[မှတ်ချက် — ဤ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့ကား စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ ပြိုင်တူဖြစ်နိုင်သော တရားတို့ဖြစ်ကြ၏။ အကြိမ်များစွာဖြစ်၍ ခိုင်မြဲလာသော တဏှာကိုပင် ဤ၌ ဥပါဒါန်ဟု ဆိုသည်။ (၂၀) ဟူသည်မှာ သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက လောဘမူစိတ်စေတသိက် နာမ်တရား စုတို့တည်း။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိမှာ လူ - ရဟန်းဟု စွဲလမ်း ယုံကြည်နေသော လောကသမညာအတ္တစွဲတည်း။ ယင်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့သည်ကား မနောဒွါရိကဇောဝီထိ ပုံစံအားဖြင့် ဖြစ်ခဲ့ကြ၏။ ဇောအသီး အသီး၌ တည်ရှိကြသော ယှဉ်ဖက် နာမ် တရားစုတို့ကိုပါ ယနပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းရသဖြင့် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန် အဝင်အပါ ဇောအသီးသီး၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားစုတို့ကို ရည်ရွယ်၍ (၂၀)ဟု ရေးသားထား ပါသည်။ ဒိဋ္ဌိ မပါသော် (၁၉)၊ ဝီတိ မပါသော် (၁၉)၊ ဝီတိ ဒိဋ္ဌိ နှစ်မျိုးလုံး မပါသော် (၁၈) စသည်လည်း ရှိနိုင်၏။ ရှိသည့်အတိုင်း ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်ပါသည်။]

ကမ္မဝဋ် (၂) ပါး

- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) = ဝိပဿနာ ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စု၊
- ၅။ ကံ = ယင်းဝိပဿနာ ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စု (၃၄)၏ ကမ္မသတ္တိ၊

ယင်းကမ္မဝဋ်တရားတို့မှာလည်း မနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်များသာ ဖြစ်ကြပေသည်။ ဤသို့လျှင် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံဟူသော အတိတ်အကြောင်းတရား ငါးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းမှု လုပ်ငန်းကြီး-ကား အောင်မြင်သွားပြီ ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် ဤမျှဖြင့်ကား မကျေနပ်သင့်သေးပေ။ ဆက်လက်၍ ဆန်းစစ် သင့်သော အချက်များလည်း များစွာပင် ရှိနေသေး၏။ ယင်းအချက်တို့ကိုလည်း ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

အာရုံချင်း တူညီရမည်

- ၁။ အတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေဇော၏ အာရုံ၊
- ၂။ လက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ပဋိသန္ဓေနာမ်တရားစု၏ အာရုံ၊
- ၃။ လက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ဘဝင်နာမ်တရားစု၏ အာရုံ၊
- ၄။ လက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ စုတိနာမ်တရားစု၏ အာရုံ၊

ဤအာရုံ (၄)မျိုးတို့ကား တူညီရမိ ဓမ္မတာ ဖြစ်၏။ အထက်တွင် ပုံစံထုတ်ပြထားသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၌ အထက်ပါ အာရုံတို့မှာ ကံအာရုံ တစ်ခုတည်းပင် ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာ ကုသိုလ်စေတနာကံတည်း။ အကယ်၍ အတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေဇော၏ အာရုံမှာ ကမ္မနိမိတ်ဖြစ်လျှင် လက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေ

ဘဝင် စုတိတို့မှာလည်း ယင်းကမ္မနိမိတ်အာရုံပင် ဖြစ်၏။ အကယ်၍ အတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေဇာ၏ အာရုံမှာ ဂတိနိမိတ် အာရုံဖြစ်ခဲ့လျှင် လက်ရှိပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့၏ အာရုံမှာလည်း ယင်းဂတိနိမိတ် အာရုံပင်ဖြစ်သည်။ မရဏာသန္ဓေဇာ၏ အာရုံသည် တစ်မျိုးတည်းပင်ဖြစ်လျှင် အထက်တွင် ပုံစံထုတ်ပြထားသော ယောဂီ၌ အဘယ်ကြောင့် ကံအာရုံ အမျိုးမျိုး ထင်နေရပါသနည်း - ဤသို့ မေးရန်ရှိ၏။ မရဏာသန္ဓေဇာ မစောမီ မရဏာသန္ဓေနှင့် အလွန်နီးကပ်နေသော အချိန်ပိုင်းသို့ တိုင်အောင် လှမ်း၍ ရှုမိသောကြောင့်ဟု ဖြေဆိုရာ၏။ မရဏာသန္ဓေဇာအခိုက်၌ကား ဝိပဿနာဘာဝနာကံအာရုံ တစ်မျိုးသာ နောက်ဆုံးထင်တော့သည် - ဟူ၏။

နာမ်တရားချင်း တူညီမှု

အကယ်၍ အတိတ်ဘဝက ထူထောင်ခဲ့သော (လက်ရှိဘဝတွင် အကျိုးပေးနေသော) ကုသိုလ် သင်္ခါရ စေတနာအုပ်စုမှာ နာမ်တရား (၃၄)လုံး ရှိခဲ့လျှင် ဤဘဝ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့၌လည်း နာမ်တရား (၃၄)လုံး စီပင် ရှိတတ်ကြ၏။ အကယ်၍ အတိတ်ဘဝက ထူထောင်ခဲ့သော ကုသိုလ် သင်္ခါရစေတနာအုပ်စုသည် သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ခဲ့လျှင် ဤဘဝ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့သည်လည်း သောမနဿဝေဒနာနှင့်ပင် ယှဉ်တတ်ကြ၏။ အကယ်၍ အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကုသိုလ် သင်္ခါရစေတနာအုပ်စုသည် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ခဲ့လျှင် ဤဘဝ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့သည်လည်း ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ပင် ယှဉ်တတ်ကြ၏။ ဤကား အမြတ်စား ထူထောင်ခဲ့သော တိဟိတ် ဥက္ကဋ္ဌကံအတွက် သတ်မှတ်ချက်တည်း။ အညံ့ဖြစ်သည့် တိဟိတ် သြဇကကံအတွက်မူ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိ၌ ဉာဏ်မယှဉ်နိုင်သဖြင့် စိတ်စေတသိက် အရေအတွက် လျော့ဖွယ်ရာ ရှိပေသည်။ ဤအဆင့်အထိ အားထုတ်နိုင်သူတို့မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ အဖြစ်များကြသည်။ တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုသာ အတွေ့များ၏။

ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်

ဤအပိုင်းတွင် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် = မနောဒွါရ၏ အာရုံကို ရှု၍ရလာပြီ ဖြစ်သောကြောင့် ဘဝင်နာမ်တရား မည်ရွေးမည်မျှ ရှိသည်ကို အတိအကျ သိအောင် မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံကို ပူးတွဲ သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းဘဝင်စိတ်စေတသိက် = နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့၌ အာရုံချင်း၊ စိတ်စေတသိက် အရေအတွက်ချင်း တူညီမှု ရှိသည် မရှိသည်ကိုကား အကြိမ်ကြိမ် စစ်ဆေးပါ။ အကြိမ်ကြိမ် ရှုပါ။

စံထားရမည့် မှတ်ကျောက်

အတိတ်က ရုပ်နာမ်အစဉ်သည် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်အစဉ် ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို မည်သို့ သိရှိနိုင်ပါသနည်းဟု မေးမြန်းဖွယ်ရှိလာ၏။ အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ယောဂီ၏ ပုံစံကိုပင် စံထား၍ ရှင်းပြပါမည်။ ထိုယောဂီသည် အတိတ်အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေရာဝယ် သေခါနီးကာလတွင် ကံလေးမျိုးတို့ အလုအယက် ထင်လာကြောင်းကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေကြောင်းကို အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့၏။ ထိုတွင် -

- ၁။ ပထမ ကံအာရုံ၌ စာချသည့်ပုဂ္ဂိုလ် စာတက်သည့်ပုဂ္ဂိုလ် -
- ၂။ ဒုတိယ ကံအာရုံ၌ တရားဟောသည့်ပုဂ္ဂိုလ် တရားနာသည့်ပုဂ္ဂိုလ် -
- ၃။ တတိယ ကံအာရုံ၌ တရားပြပေးသည့်ပုဂ္ဂိုလ် တရားသင်ယူနေသည့်ပုဂ္ဂိုလ် -

ဤသို့ ပုဂ္ဂိုလ်ခပ်များများလည်း ယင်းယောဂီ၏ မနောဒွါရတွင် ထင်လာ၏။ စာချသည့်ပုဂ္ဂိုလ် တရား-ဟောသည့်ပုဂ္ဂိုလ် တရားပြပေးသည့်ပုဂ္ဂိုလ်ဘက်၌ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း စာတက်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်၊ တရားနာသည့်ပုဂ္ဂိုလ်၊ တရားသင်ယူနေသည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းသင်ယူနေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဘက်၌ များစွာရှိနေကြ၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် မည်သည့် ရုပ်နာမ်အစဉ်သည် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်အစဉ်ဖြစ်သည်ကို အကြိမ်ကြိမ် ဆန်းစစ်ကြည့်ရ၏။

ယင်းသို့ ကောင်းမှုများကို ကုသိုလ်သင်္ခါရများကို ပြုစုပျိုးထောင်စဉ် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ တစ်ယောက်ပြီး တစ်ယောက် ဓာတ်ကြီး (၄)ပါးက စ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းကြည့်ပါ။ မိမိ၏ ရုပ်နာမ်အစဉ် မဟုတ်ခဲ့ပါမူ လက်ရှိ ပဋိသန္ဓေတိုင်အောင်သော မိမိ၏ ရုပ်နာမ်အစဉ်အတန်းနှင့် အတိတ် ရုပ်နာမ်သည် အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်း မဟုတ်သည်ကို တွေ့ရှိနိုင်၏။ အကယ်၍ ထိုအတိတ် ရုပ်နာမ်သည် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်အစဉ် ဖြစ်ပါမူ မိမိ သိမ်းဆည်း၍ရသော ထိုအတိတ် ရုပ်နာမ်အစဉ်နှင့် ယခုလက်ရှိ ပဋိသန္ဓေသို့တိုင်အောင် သိမ်းဆည်းထားသော မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်သည် အပ်ချည်ကြိုး တစ်ချောင်းကို သွယ်တန်းထားသကဲ့သို့ အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်းအဖြစ် = ဖြစ်ပျက် ဖြစ်ပျက်နှင့် အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်းအဖြစ် ယောဂီ၏ ဉာဏ်တွင် ထင်နေမည်ဖြစ်သည်။ ရုပ်နာမ်တို့ကို မြဲသည်ဟူ၍ ဆိုလိုသည်ကား မဟုတ်၊ ရှေးနှင့်နောက် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်ပျက်နေသည့် ဖြစ်ပျက် အစဉ်အတန်း အနေအထားဖြင့် အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်း ဖြစ်မှုကိုသာ ဆိုလိုပါသည်။ ထိုသို့ ရုပ်နာမ် အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်းအဖြစ် တစ်တန်းတည်းအဖြစ် ဉာဏ်တွင် တွေ့မြင်နေပါမူ ထိုအတိတ်က ရုပ်နာမ်အစဉ်မှာ မိမိ၏ ရုပ်နာမ်အစဉ်သာ ဖြစ်ကြောင်း အတိတ် ဘဝင်မနောအကြည်မှာ မိမိ၏ ဘဝင်မနောအကြည် ဖြစ်ကြောင်းကို ယောဂါဝစရ-ပုဂ္ဂိုလ်သည် လွယ်လွယ်ကူကူပင် သဘောပေါက် နားလည်နိုင်၏ သိရှိနိုင်၏။

ဘဝင်မနောအကြည် — သံသရာခရီး တစ်လျှောက်ဝယ် သတ္တဝါတို့၏ နာမ်သန္တတိအစဉ်တွင် ဘဝင်စိတ်များကား အများဆုံး ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်လတ္တံ့ နာမ်တရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ အတိတ် ဘဝင်မနောအကြည်နှင့် ပစ္စုပ္ပန် ဘဝင်မနောအကြည်တို့ကို အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်းအဖြစ် မြင်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်တတ်ဖို့ ဤအပိုင်းတွင် အထူးလိုအပ်ပေသည်။

ပဘဿရမိဒံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ၊ တဉ္စ ခေါ အာဂန္တုကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဒ္ဓံ။ (အံ-၁-၉။)

အထ ဝါ သဗ္ဗမ္ပိ စိတ္တံ သဘာဝတော ပဏ္ဏရမေဝ၊ အာဂန္တုကောပက္ကိလေသဝေါဒါနေ ဟိ ပန သာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇာနံ ဥပက္ကိလိဒ္ဓဝိသုဒ္ဓတရတာ ဟောန္တိတိ။ (မူလဋီ-၁-၉၅။)

ဤအထက်ပါ ဒေသနာတော်များနှင့်အညီ ဘဝင်စိတ်သည်ကား ပဘဿရ = ပြီးပြီးပြန်ပြန် အရောင်တလက်လက် ကြည်လင်တောက်ပလျက် ရှိ၏။ စိတ်အားလုံးသည်လည်း သဘာဝအားဖြင့် ဖြူစင်လျက် ကြည်လင်လျက်ပင် ရှိ၏။ ဧည့်သည် အာဂန္တုကသဖွယ် ဖြစ်ကုန်သော ကိလေသာတို့ကြောင့်သာ စိတ်တို့သည် ညစ်နွမ်းကြရကုန်၏။

သို့အတွက် အတိတ်က ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ဦးစားပေးလျက် အတိတ် နာမ်သန္တတိအစဉ်ကို လှမ်းရှုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကြည်လင်နေသော ဘဝင်စိတ် အစဉ်အတန်းကိုလည်းကောင်း၊ ထိုဘဝင်အကြည်ဓာတ်တို့၏ အကြား အကြား၌ ဖြစ်သွားကြကုန်သော ကြည်နေသော ဖြူစင်နေသော ဝီထိစိတ်တို့ကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေသောအခါ ကြည်လင်နေသော အနိစ္စအနေအထားအားဖြင့် ဖြစ်နေသော မနောအကြည် အစဉ်အတန်းကို အစဉ်အတန်းတစ်ခုအဖြစ် တစ်ဆက်တည်းအဖြစ် တွေ့မြင်နေတတ်၏။ လက်ရှိ မိမိ၏

နာမ်သန္တတိအစဉ်အထိ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပျက်နေသည့် အစဉ်အတန်းကို တွေ့နိုင်၏။ ထိုအခါ ထိုအတိတ်က ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်သည် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ပင် ဖြစ်ကြောင်းကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အလွယ်-တကူပင် နားလည် သဘောပေါက်သွားပေသည်။

ကိလေသဝဋ် ခန္ဓာ (၅) ပါး

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ကိလေသဝဋ် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့သည် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း (၁)ကြိမ်၊ ဇော (၇)ကြိမ်၊ တဒါရုံ (၂)ကြိမ် အနေအထားဖြင့် ဖြစ်ခဲ့ကြ၏။

- ၁။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ စိတ်+စေတသိက် = နာမ်တရား - ၁၂ -
 - ၂။ ဇောအသီးအသီး၌ စိတ်+စေတသိက် = နာမ်တရား - ၂၀ -
 - ၃။ တဒါရုံအသီးအသီး၌ စိတ်+စေတသိက် = နာမ်တရား - ၃၄ - (၁၂)
- ယင်းနာမ်တရားစုတို့ကား နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးတို့တည်း။

- ၄။ ယင်းခန္ဓာလေးပါးတို့၏ မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုနှင့် တကွသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကား ရူပက္ခန္ဓာတည်း။ သို့အတွက် —

- ၁။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ အလားတူပင်
- ၂။ ဇောအသီးအသီး၌ ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊
- ၃။ တဒါရုံအသီးအသီး၌ ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊

ဤသို့ အသီးအသီး ရှိကြ၏။ ဇောနှင့် တဒါရုံတို့၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့ဝယ် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး စိတ်စေတသိက် အရေအတွက် မတူညီတတ်ကြပေ။ အရေအတွက် အယုတ်အလျော့ ရှိနိုင်၏။ တဒါရုံမှာ ကျသော်လည်း ရှိရာ၏။ မကျသော်လည်း ရှိရာ၏။ အဟိတဝိပါက်တဒါရုံ၊ မဟာဝိပါက်တဒါရုံ ထိုက်သလိုကျနိုင်၏။

ကမ္မဝဋ် ခန္ဓာ (၅) ပါး

အထက်တွင် ပုံစံထုတ်ပြထားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တွင် ကမ္မဝဋ်ဖြစ်ကြသော သင်္ခါရနှင့် ကံတို့မှာ ဝိပဿနာစေတနာတို့ ဖြစ်ကြောင်းကို အထက်၌ တင်ပြခဲ့၏။ ထိုကမ္မဝဋ်တရားတို့မှာလည်း —

- ၁။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း (၁)ကြိမ် = နာမ်တရား-၁၂လုံး။
- ၂။ ဇော (၇)ကြိမ် = နာမ်တရား (၃၄)လုံးစီ။
- ၃။ တဒါရုံ (၂)ကြိမ် = နာမ်တရား (၃၄)လုံးစီ။ —

ဤသို့သော မနောဒွါရာဝိထိ အနေအထားဖြင့် ဖြစ်ခဲ့ကြ၏။ ယင်းဝိထိစိတ် အသီးအသီးတို့၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ် အသီးအသီးတို့ကား (ဟဒယဝတ္ထုနှင့်တကွ ၅၄-မျိုးကုန်သော ရုပ်တရားတို့ကား) ရူပက္ခန္ဓာတည်း။ ထိုကြောင့် -

- ၁။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊
- ၂။ ဇောအသီးအသီး၌ ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊
- ၃။ တဒါရုံအသီးအသီး၌ ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊

ဤသို့ အသီးအသီး ဖြစ်ကြ၏။ နုသော တရုဏ ဝိပဿနာဇောများ၏ နောင်၌ တဒါရုံ ကျနိုင်ကြောင်းကို ရှေးနာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြထားပြီး ဖြစ်၏။ အချို့ ယောဂီများ၌ တဒါရုံမှာ မကျတတ်ပေ။ အချို့

ယောဂီများ၌ တဒါရုံကျတတ်၏။ ဇောနှင့်တဒါရုံတို့၌ ယောဂီတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး စိတ်စေတသိက် အရေအတွက် အယုတ်အလျော့ ရှိတတ်၏။ ပီတိပါသည်လည်း ရှိတတ်၏။ မပါသည်လည်း ရှိတတ်၏။ ဉာဏ်ပါသည်လည်း ရှိတတ်၏။ ဉာဏ်မပါသည်လည်း ရှိတတ်၏။ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ရှိတတ်၏။ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ရှိတတ်၏။ တဒါရုံမှာလည်း အဟိတ်တဒါရုံ သဟိတ် မဟာဝိပါက်တဒါရုံ ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏။

ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာ (၅) ပါး

အထက်တွင် ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းခန္ဓာငါးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းပုံကိုလည်းကောင်း ဖော်ပြခဲ့၏။ ယင်းပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့ကား ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်၏။ ဤအဆင့်အထိ ရောက်ရှိလာသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် လက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးမှစ၍ ဤဘဝ ပဋိသန္ဓေသို့တိုင်အောင်သော ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းထားပြီး ဖြစ်နေ၏။ ယင်းခန္ဓာငါးပါး တို့တွင် ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာငါးပါးတို့လည်း များစွာပါဝင်လျက်ပင် ရှိကြ၏။ ဘဝခန္ဓာငါးပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏ်ခန္ဓာငါးပါး၊ သမ္ပဋိစ္ဆိင်း ခန္ဓာငါးပါး၊ သန္တီရဏခန္ဓာငါးပါး၊ တဒါရုံခန္ဓာငါးပါးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ အရာကျယ်၏။

ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား

ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤကိလေသဝဋ်ခန္ဓာငါးပါး၊ ကမ္မဝဋ်ခန္ဓာငါးပါး၊ ဝိပါကဝဋ်ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးသောအခါ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရားတို့ကို တစ်ဆင့်တက်၍ သိမ်းဆည်းနိုင်ပြီ ဖြစ်ပေသည်။

၁။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် ဟူသော ကိလေသဝဋ်ကြောင့် သင်္ခါရ ကံဟူသော ကမ္မဝဋ် ဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။

(က) ကိလေသဝဋ် မနောဒွါရဝိထိကို အကြောင်းခံ၍

(ခ) ကမ္မဝဋ် မနောဒွါရဝိထိဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍

(က) ကိလေသဝဋ်က အကြောင်းတရား

(ခ) ကမ္မဝဋ်က အကျိုးတရား ဤသို့ သိမ်းဆည်းရ၏။ တစ်ဖန် -

၂။ ကမ္မဝဋ် မနောဒွါရဝိထိကို အကြောင်းခံ၍ ဝိပါကဝဋ် ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါး ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ -

(က) ကမ္မဝဋ်က အကြောင်းတရား

(ခ) ဝိပါကဝဋ်က အကျိုးတရား - ဤသို့စသည်ဖြင့် သိမ်းဆည်းရ၏။

တစ်နည်းဆိုရသော်

အတိတ်က ပြုစုပျိုးထောင်ထားခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် ရူပက္ခန္ဓာဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်း အတိတ်အကြောင်းတရားများကြောင့် ပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်သောအခါ ဤသို့ အကြောင်းအကျိုး တို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာ (၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏။
တဏှာ (၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေ ရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏။
ဥပါဒါန် (၂၀)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏။
သင်္ခါရ (၃၄)က အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား။
- ၅။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏။
ကံက အကြောင်းတရား၊ ပဋိသန္ဓေရူပက္ခန္ဓာက အကျိုးတရား —

ဤသို့စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရ၏။ (အကျယ်ကို နောက်တွင် ထပ်မံ၍ ဖော်ပြပါမည်။) ဤသို့လျှင် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကိလေသဝဋ်ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ ကမ္မဝဋ်ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ ဝိပါကဝဋ်ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးတို့ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ သိမ်းဆည်းထားရ၏။ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူထားရ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ အောက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ၏ ညွှန်ကြား သတ်မှတ်ထားချက်ကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်

“နာမရူပဝဝတ္ထာနေ ဉာဏ်န္တိ အဝတ္တာ ဧဝ ကသ္မာ “ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်”န္တိ ဝုတ္တန္တိ စေ? ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေနေဝ ပစ္စယသမုပ္ပန္နပရိဂ္ဂဟဿ သိဒ္ဓတ္တာ။ ပစ္စယသမုပ္ပန္နေ ဟိ အပရိဂ္ဂဟိတေ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟော န သက္ကာ ဟောတိ ကာတုံ။ တသ္မာ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏဂဟဏေနေဝ တဿ ဟေတုဘူတံ ပုဗ္ဗေ သိဒ္ဓိ နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏံ ဝုတ္တမေဝ ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကသ္မာ ဒုတိယတတိယဉာဏံ ဝိယ “သမာဒဟိတ္တာ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ”တိ န ဝုတ္တန္တိ စေ? သမထဝိပဿနာနံ ယုဂနဒ္ဓတ္တာ။

“သမာဒဟိတ္တာ ယထာ စေ ဝိပဿတိ၊
ဝိပဿမာနော တထာ စေ သမာဒဟေ။
ဝိပဿနာ စ သမထော စ တဒါ အဟု၊
သမာနဘာဂါ ယုဂနဒ္ဓါ ဝတ္တရေ”တိ —

ဟိ ဝုတ္တံ။ တသ္မာ သမာဓိံ အဝိဿဇ္ဇေတွာ သမာဓိဉ္စ ဉာဏဉ္စ ယုဂနဒ္ဓံ ကတွာ ယာဝ အရိယမဂ္ဂေ။ တာဝ ဥဿုက္ကာပေတဗ္ဗန္တိ ဉာပနတ္ထံ “ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်” မိစ္ဆေဝ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ ။

(ပဋိသံ-ဋ္ဌ-၁-၁၈ ။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ စကားရပ်များမှာ — ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ် = အကြောင်းတရား တို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၌ ပညာသည် ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ် မည်၏။ (ပဋိသံ-၁။)ဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်ကြီးနှင့် စပ်၍ ဖွင့်ဆိုထားသော စကားရပ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းအဋ္ဌကထာစကားရပ်တို့၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏-

ရုပ်နာမ်တို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားတတ်သည့် နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏ်ဟု မခေါ်ဆိုဘဲလျှင် အဘယ်ကြောင့် ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်ဟု ခေါ်ဆိုရပါသနည်းဟု ဤသို့ အကယ်၍ မေးငြားအံ့ — အဖြေမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့သည် အကြောင်းတရား၌ တည်နေကြကုန်၏။ အကြောင်းတရားကြောင့်သာ ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာကြကုန်၏။ ယင်းသို့ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့၏ တည်နေကြောင်း ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော အကြောင်းတရားစုသည် **ဓမ္မဋ္ဌိတိ** မည်၏။ ထိုအကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားစုတို့၏ တည်ရာ ဖြစ်ပေါ်လာရာ အကြောင်းတရားစုကို ထိုးထွင်းသိသော ဉာဏ်သည် **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်** မည်၏။ ဤဓမ္မဋ္ဌိတိ အမည်ရသော ဉာဏ်သည် -

ဥပစာရသမာဓိ သို့မဟုတ် အပ္ပနာဈာန်သမာဓိကဲ့သို့သော တစ်မျိုးမျိုးသော ကောင်းစွာတည်ကြည်သော သမာဓိနှင့်ယှဉ်သော ဘာဝနာစိတ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝလက္ခဏာသို့ ဆိုက်အောင် ဟုတ်တိုင်း- မှန်စွာ သိမြင်တတ်သော **ယထာဘူတဉာဏဒဿန** အလို့ငှါ ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကို ကြိုးစားအားထုတ်၍ ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်ပြီးသော နာမ်ရုပ်ရှိသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ သန္တာန်ဝယ် ထိုနာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းဖို့ရန် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူဖို့ရန် အလှည့် ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ ထိုနာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်သော အခါ၌ ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။

တစ်ဖန် ယင်းအကြောင်းတရားတို့ ဟူသည်မှာလည်း အထက်တွင် အကြိမ်ကြိမ် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကိလေသဝဋ် အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်တရား နာမ်တရား၊ ကမ္မဝဋ် အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ နာမ်ရုပ်မှ အလွတ်ဖြစ်သော အကြောင်းတရားမည်သည် မရှိစကောင်းပေ။ ယင်းသို့ ဖြစ်လျှင် အကြောင်းရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သည့် ပိုင်းခြားယူတတ်သည့် ဉာဏ်ကိုလည်း **နာမရူပ-ဝေဇ္ဇာနဉာဏ်**ဟု မခေါ်ဆိုဘဲလျှင် အဘယ်ကြောင့် **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပါသနည်းဟု မေးရန်ရှိလာ၏။ ယင်းအမေးကို အထက်ဖော်ပြပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက ရှင်းပြခြင်း ဖြေဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

အဖြေ — အကျိုးပစ္စယုပ္ပန် နာမ်ရုပ်တို့ကို မသိမ်းဆည်းနိုင်လျှင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမယူနိုင်လျှင် အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းမှုဟူသော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်။ ဆိုလိုသည်မှာ အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း -

အတိတ်အကြောင်းတရားများအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော -

၁။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ ဦးဆောင်ပြဓာန်းသည့် ကိလေသဝဋ် အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရား-

၂။ ကုသိုလ် သင်္ခါရစေတနာ ဦးဆောင်ပြဓာန်းသည့် ကမ္မဝဋ် အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရား-

ဤကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် အမည်ရသော နာမ်ရုပ်တရားတို့သည်လည်း ယင်းနာမ်ရုပ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သည့် ဆိုင်ရာအကြောင်းတရားများ ထင်ရှားရှိကြသည်သာ ဖြစ်၏။ ယင်းကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် အမည်ရကြသော နာမ်ရုပ်အုပ်စုတို့သည် အကြောင်းကင်း၍ အကြောင်းမရှိဘဲ အလိုအလျောက် ဖြစ်ပေါ်လာကြသော တရားစုတို့ကား မဟုတ်ကြပေ။ သင်္ခတပရမတ်နယ်၌ အကြောင်းမရှိဘဲ အလိုအလျောက် ဖြစ်ပေါ်လာသော တရားမည်သည် မရှိစကောင်းသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်အမည်ရသော ယင်းနာမ်ရုပ်အုပ်စုတို့သည် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားစုတို့ကို စွဲမှီ၍သာ ဖြစ်ပေါ်လာကြရသော သဘာဝဓမ္မ သင်္ခတပရမတ်တရားများသာ ဖြစ်ကြရသဖြင့် ယင်းကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် နာမ်ရုပ်အစုတို့သည်လည်း ဆိုင်ရာအကြောင်းတရားဘက်က ကြည့်သော် အကျိုးပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မ အမည်ရကြသည်သာ ဖြစ်ကြ၏။

- ၁။ **အာသဝသမုဒယော အဝိဇ္ဇာသမုဒယော** = (မ-၁-၆၇။) = အာသဝေါတရားတို့ကို အကြောင်းခံ၍ အဝိဇ္ဇာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် အာသဝေါတရားတို့ကား အကြောင်းပစ္စည်းတရား၊ အဝိဇ္ဇာကား အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတည်း။
- ၂။ **ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ** — ဝေဒနာကို အကြောင်းခံ၍ တဏှာသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် ဝေဒနာကား အကြောင်းပစ္စည်းတရား၊ တဏှာကား အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတည်း။
- ၃။ **တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ** — တဏှာကို အကြောင်းခံ၍ ဥပါဒါန်သည် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏ဟု ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် တဏှာကား အကြောင်းပစ္စည်းတရား၊ ဥပါဒါန်ကား အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတည်း။
- ၄။ **အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ** — သစ္စာလေးပါး အမှန်တရားကိုမသိမှု အဝိဇ္ဇာကို အကြောင်းခံ၍ သင်္ခါရတရားတို့သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာကြရကုန်၏ဟု ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာကား အကြောင်းပစ္စည်းတရား၊ သင်္ခါရတို့ကား အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့တည်း။
- ၅။ **ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ** — ဥပါဒါန်ကို အကြောင်းခံ၍ ကမ္မဘဝ (ဥပပတ္တိဘဝ)သည် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏ဟု ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် ဥပါဒါန်ကား အကြောင်းပစ္စည်းတရား၊ ကမ္မဘဝ = ကံကား အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတည်း။

ဤသို့လျှင် အတိတ် အကြောင်းတရားများအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့သည်လည်း တစ်နည်းဆိုသော် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ ဦးဆောင် ပြဇာန်းသည့် နာမ်ရုပ် အစုတို့သည်လည်း ယင်းတို့၏ စွဲမှီရာ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အတိတ်ဘဝက ဖြစ်ခဲ့သော ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားတို့သည် ထင်ရှား ရှိကြကုန်သည်သာ ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် ယင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားများဘက်က ကြည့်ခဲ့သော် ယင်းအဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ ဦးဆောင် ပြဇာန်းသော နာမ်ရုပ် အစုအပုံတို့သည်လည်း ပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မ = ပစ္စယသမုပ္ပန္နဓမ္မ = အကြောင်းတရားတို့ကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော အကျိုးတရားဟူသော အမည်ကို ရကြသည်သာ ဖြစ်ကြ၏။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပစ္စယသမုပ္ပန္န အမည်ရသော ဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားတို့ကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်ဟု အမည်တပ်ထားသော ယင်းနာမ်ရုပ်အစုတို့ကို ရှေးဦးစွာ မသိမ်းဆည်း နိုင်သေးလျှင် ယင်းနာမ်ရုပ်အစုကြောင့် = တစ်နည်းဆိုသော် ယင်းကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် အမည်ရသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကြောင့် ဤပစ္စယုပ္ပန်ဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေဝိပါက်ဝိညာဏ်စသော ဝိပါက်နာမ်ရုပ်တို့ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပွားပေါ်ပေါက်၍ လာကြရသည်ကို မည်သို့မျှ သိရှိနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှုသဘောတရားကို မည်သို့မျှ သိရှိနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို ကြောင်းကျိုးစပ်လျက် မည်သို့မျှ သိမ်းဆည်းနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို မသိမ်းဆည်းနိုင်ပါက ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကိုလည်း မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ရရှိနိုင်တော့မည် မဟုတ်ပေ။

တစ်နည်း — အတိတ်က အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် ဦးဆောင်ပြဇာန်းသည့် ကိလေသဝဋ် နာမ်ရုပ်တို့ကို မသိမ်းဆည်းနိုင်သေးပါက ယင်းကိလေသဝဋ်ကြောင့် သင်္ခါရ ကံ ဟူသော ကမ္မဝဋ် ဖြစ်ပေါ်လာရသည်ကို မည်သို့မျှ မသိနိုင်ပေ။ တစ်ဖန် ယင်းသင်္ခါရ-ကံဟူသော ကမ္မဝဋ် နာမ်ရုပ်တရားစုတို့ကို မသိမ်းဆည်းနိုင်သေးပါက

ယင်းကမ္မဝဋ်ကြောင့် ဤပစ္စုပ္ပန်တွင် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ဟူသော ဝိပါကဝဋ် ဖြစ်ပေါ်လာရသည်ကို မည်သို့မျှ မသိနိုင်ပေ။ တစ်ဖန် ယင်းပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ကို မသိမ်းဆည်းနိုင်သေးပါက ယင်းပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်ကြောင့် ပဋိသန္ဓေနာမ်ရုပ် ဖြစ်သည်ကို မည်သို့မျှ သိမ်းဆည်း၍ ရနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ တစ်ဖန် ယင်းပဋိသန္ဓေနာမ်ရုပ်ကို မသိမ်းဆည်းနိုင်သေးပါက ယင်းနာမ်ရုပ်ကြောင့် သဠာယတနဖြစ်သည်ကို မည်သို့မျှ သိမ်းဆည်းနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ဤသို့စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါလေ။

ထို့ကြောင့် နာမရူပဝဝတ္ထာနုဉာဏ်ဟု မသုံးစွဲဘဲ **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်**ဟု သုံးစွဲလိုက်ခြင်းဖြင့် ထိုဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်မဖြစ်မီ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်ကိုရအောင် အားမထုတ်မီ ရှေးအဖို့၌ ကြိုတင် ပြီးစီးထားပြီး ဖြစ်ရမည့် နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း (အတိတ်နာမ်ရုပ် ပစ္စုပ္ပန်နာမ်ရုပ် နှစ်မျိုးလုံးကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း) **နာမရူပဝဝတ္ထာနုဉာဏ်**ကို ဟောပြီးသားသာလျှင် ဖြစ်သည်ဟု သိရှိပါလေ။

ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် ဒုတိယ သီလမယဉာဏ်၊ တတိယ သမာဓိဘာဝနာမယဉာဏ်ကဲ့သို့ ဤဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ် ၌လည်း — သမာဒဟိတွာ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ = တည်ကြည်သောသမာဓိကို ရရှိပြီး၍ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၌ဖြစ်သော ပညာသည် ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်မည်၏ဟု အဘယ့်ကြောင့် မဟောပါသနည်းဟု မေးရန်ရှိလာပြန်၏။

အဖြေမှာ သမထနှင့် ဝိပဿနာတို့ကို အစုံအစုံအားဖြင့် ပွားများထိုက်သောကြောင့် ဟူ၏။

“အကယ်၍ သမာဓိကို ထူထောင်ပြီးမှ ဝိပဿနာရှုသည် ဖြစ်အံ့၊ သမာဓိကို ထူထောင်ပြီးမှ ဝိပဿနာ ရှုသကဲ့သို့ အလားတူပင် ဝိပဿနာရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း အကယ်၍ သမာဓိကို တစ်ဖန်ထပ်၍ ထူထောင်သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုအခါ၌ ဝိပဿနာသည်လည်းကောင်း သမထသည်လည်းကောင်း တူညီသော အဖို့ဘာဂ ညီမျှသော အဖို့ဘာဂ ရှိနေ၏။ ထမ်းပိုးတစ်ခု၌ နွားနှစ်ကောင်တို့ကို အတူယှဉ်တွဲ၍ က၊ထားသကဲ့သို့ သမထနှင့် ဝိပဿနာတို့သည် ယှဉ်စုံတွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်၏။” —

ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (အာနာပါန စတုတ္ထဈာန်ကဲ့သို့သော သမာဓိတစ်ခုခုကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဝင်စားပြီးလျှင် ထိုသမာဓိမှ ထသောအခါ ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာသို့ ကူးသွား၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာအခိုက်၌ တစ်ဖန်ထပ်၍ ပထမဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းပထမဈာန်မှ ထ၍ ယင်းပထမဈာန်သမာပတ္တိဝီထိ၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ဈာနသမာပတ္တိ နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာရှု၏။ တစ်ဖန် ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းဒုတိယဈာန်မှ ထ၍ ယင်းဒုတိယဈာန်သမာပတ္တိဝီထိ၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ဒုတိယဈာနသမာပတ္တိ နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပြန်၏ - ဤသို့စသည်ဖြင့် ထိုထိုဈာန်ကို ဝင်စား၍ ထိုထိုဈာန်မှထလျက် ထိုထိုဈာနသမာပတ္တိ နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခဲ့သော် သမထနှင့် ဝိပဿနာကို အစုံအစုံအားဖြင့် ယှဉ်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျင့်သည်မည်၏။ ယုဂနဒ္ဒနည်း ဟူလိုသည်။ ဤသဘောတရား တို့ကို အထက်ပါ စကားရပ်တို့က ရည်ညွှန်းထားပေသည်။) (ယုဂနဒ္ဒနည်းအကြောင်းသည် ဝိပဿနာပိုင်းတွင် ထင်ရှားလတ္တံ့။)

ထို့ကြောင့် သမာဓိကို မစွန့်လွှတ်ဘဲ သမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ ဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း အစုံယှဉ်စပ် ဖွဲ့ချည်မှုကို ပြု၍ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သည်တိုင်အောင် ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများ အားထုတ်ထိုက်၏ဟု သိစေခြင်း အကျိုးငှာ - **ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ** = အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၌ဖြစ်သော ပညာသည် ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်မည်၏ ဟူ၍သာလျှင် ဟောကြားတော်မူအပ်၏ဟု သိရှိပါလေ။ (ပဋိသံ-ဋ္ဌ-၁-၁၈။)

ဤကား အထက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်တည်း။

ထို့ကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည် လက်ရှိပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေရာ၌ ယင်းပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ အကြောင်းတရားအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းခံရသော ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် နာမ်ရုပ်တရားတို့ကို ရှေးဦးစွာ တွေ့ရှိအောင် ရှာဖွေရ၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အောင် ကြိုးစားရ၏။ ဉာဏ်ဖြင့် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခဲ့သော် ယင်းကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် နာမ်တရား ရုပ်တရားတို့ကို ယနအသီးအသီး ပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် နာမ်ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်း နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏ်ကို ရရှိအောင် နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းကို ရှေးဦးစွာ ကြိုတင် ပြုလုပ်ရ၏။ ယင်းသို့ ပြုလုပ် ပြီးစီးသော အခါကျမှသာလျှင် -

ယင်းကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် ဖြစ်ကြသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ တို့ကြောင့် ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျိုးဝင်သော ဤပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်စသည်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းမှုကို ဆက်လက်၍ ရှုပွားရမည် ဖြစ်သည်။

တစ်နည်းဆိုသော် - ယင်းကိလေသဝဋ်ကြောင့် ကမ္မဝဋ်ဖြစ်ပုံ၊ ယင်းကမ္မဝဋ်ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်၌ ဝိပါကဝဋ် ဖြစ်ပုံတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှု၍ = အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှု သဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှု၍ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို ဆက်လက် သိမ်းဆည်းပါ။ ဤသည်ကား ကြောင်း-ကျိုးဆက် = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို ရှုရာ၌ ကြိုတင် သိထားရမည့် စည်းကမ်း ဥပဒေသတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ခန္ဓာ (၅) ပါးဟူသည်

နောင်အနာဂတ် ဓမ္မကထိကနတ်သားဘဝအတွက် ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင် ပြုစု ပျိုးထောင်နေသော ကမ္မဝဋ်တွင် အကျိုးဝင်သော အာဟာရလေးပါးဟူသော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ပစ္စုပ္ပန် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြရသော ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတစ်လျှောက်တွင် အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်နေကြသော ပစ္စုပ္ပန် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်သကဲ့သို့ အလားတူပင် အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်- ခဲ့သော ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်လည်း ယင်းအတိတ်ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုပင် အစွဲ ပြု၍ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြသော အတိတ်ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်းမျှသာ ဖြစ်သည်ကိုကား သဘောပေါက်ပါလေ။

ကိလေသဝဋ်ချင်း ကမ္မဝဋ်ချင်း မတူညီကြပုံ

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ ဟူသော အမည်ချင်း တူညီကြသော်လည်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာချင်းကား ကွာခြားလျက် ရှိတတ်ကြ၏။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အဝိဇ္ဇာချင်း မတူညီကြ၊ တဏှာချင်း မတူညီကြ၊ ဥပါဒါန်ချင်း မတူညီကြ၊ သင်္ခါရ ကံချင်းလည်း မတူညီကြပေ။

အချို့ကား အမျိုးသမီးဖြစ်ချင်ကြ၏၊ အချို့ကား အမျိုးသားဖြစ်ချင်ကြ၏၊ အချို့ကား ဘုန်းကြီးဖြစ်ချင်ကြ ၏၊ အချို့ကား သီလရှင်ဖြစ်ချင်ကြ၏၊ အချို့ကား လူဖြစ်ချင်ကြ၏၊ အချို့ကား နတ်ဖြစ်ချင်ကြ၏။

အချို့ကား အတိတ်၌ အမျိုးသား ဖြစ်နေပါလျက် အမျိုးသားဘဝဖြင့် သားမယားကို ပြုစုလုပ်ကျွေးရသည်မှာ ပင်ပန်း ဆင်းရဲလွန်းလှ၍ အမျိုးသမီးဘဝကို ရရှိရန် ဆုတောင်း ပန်ထွာသူများလည်း ရှိကြ၏။ အချို့ကား

အတိတ်၌ အမျိုးသမီးပင် ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ယင်းအမျိုးသမီးဘဝကို ရွံရှာစက်ဆုပ်၍ အမျိုးသားဘဝကို ရရှိရန် ဆုတောင်း ပန်ထွာလာသူများလည်း ရှိတတ်ကြ၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်ချင်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မတူညီကြပေ။ ယင်းသို့ မတူညီကြသောကြောင့် သင်္ခါရ ကံကို ခြံရံထားသည့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် ကွဲပြားသလောက် အကျိုးတရားများလည်း ကွဲပြားရပြန်သည်။ ဆုတောင်းပန်ထွာထားသည့်အတိုင်း အမျိုးသွီးဖြစ်လာသူ အမျိုးသား ဖြစ်လာသူ ရဟန်းဖြစ်လာသူ သီလရှင်ဖြစ်လာသူ လူဖြစ်လာသူ နတ်ဖြစ်လာသူများကို ယောဂီအများစု၌ တွေ့ရတတ်၏။

တစ်ဖန် သင်္ခါရနှင့်ကံတို့ကို ကြည့်လိုက်ပြန်ကလည်း အချို့ယောဂီများ၌ ဘာဝနာ သင်္ခါရ ကံက အကျိုးပေးနေသည်ကို တွေ့ရ၏။ အချို့ယောဂီများ၌ သီလကုသိုလ် သင်္ခါရ ကံက အကျိုးပေးနေသည်ကို တွေ့ရ၏။ အချို့ယောဂီများ၌ ဒါနကုသိုလ် သင်္ခါရ ကံက အကျိုးပေးနေသည်ကို တွေ့ရ၏။

တစ်ဖန် ဒါနတွင်လည်း အချို့၌ ပန်းလှူခဲ့သည့် ကုသိုလ် သင်္ခါရ ကံက၊ အချို့၌ ဆွမ်းလှူခဲ့သည့် ကုသိုလ် သင်္ခါရ ကံက၊ အချို့၌ ဆီမီးလှူခဲ့သည့် ကုသိုလ် သင်္ခါရ ကံက အကျိုးပေးနေသည်ကို တွေ့ရ၏။ ဤသို့စသည် ဖြင့် ဒါနကုသိုလ် သင်္ခါရ ကံသည်လည်း အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၊ လှူဖွယ်ဝတ္ထု၊ လှူပုံအခြင်းအရာ စသည်သို့လိုက်၍ အမျိုးမျိုးပင် ရှိနိုင်သည်ကို တွေ့ရပေသည်။

အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ ဟူသော အမည်ချင်း တူညီသော်လည်း အဝိဇ္ဇာချင်း မတူညီကြ။ တဏှာချင်း မတူညီကြ၊ ဥပါဒါန်ချင်း မတူညီကြ၊ သင်္ခါရ ကံချင်းလည်း မတူညီကြပေ။ သတ္တဝါတိုင်း၌ မိမိတို့ ကိုယ်ပိုင် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံများ သီးသန့် အသီးအသီး တည်ရှိကြသည်သာ ဖြစ်ကြ၏။

ကံတို့၏ မတူထူးခြားမှုကြောင့် ယောက်ျားအသွင်သဏ္ဌာန် မိန်းမအသွင်သဏ္ဌာန် လူအသွင်သဏ္ဌာန် နတ်အသွင်သဏ္ဌာန်စသည့် လိင်အသွင်သဏ္ဌာန်၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားမှုသည် ဖြစ်လာ၏။ လိင်အသွင်သဏ္ဌာန်၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားမှုကြောင့် ယောက်ျားဟု မှတ်သားမှု မိန်းမဟု မှတ်သားမှု လူဟု မှတ်သားမှု နတ်ဟု မှတ်သားမှုစသည့် မှတ်သားမှုသည်၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မှတ်သားမှုသည်၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားမှုကြောင့် ယောက်ျား မိန်းမ လူ နတ် ဗြဟ္မာစသည့် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲမှု ဝေါဟာရ၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲမှု ဝေါဟာရ၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားမှုကြောင့် ပကပ္ပနာ အမည်ရသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် (ဒိဋ္ဌိ)တို့နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ကြံစည်စိတ်ကူးမှု စိတ်ဓာတ်၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့နှင့် ယှဉ်နေသော စိတ်ဓာတ်၏ မတူထူးခြား ကွဲပြားမှုကို စိတ်ဆန်းကြယ်မှုဟု ခေါ်၏။ စိတ်ဆန်းကြယ်ခြင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့ တည်ထောင် ဖန်ဆင်းလိုက်သော သင်္ခါရ ကံတို့သည် ဆန်းကြယ်ကြကုန်၏။ သင်္ခါရ ကံတို့၏ ဆန်းကြယ်ခြင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့သည် ဆန်းကြယ်ကြရ၏။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မတူထူးခြားသည့် အကျိုးတရားရှိသူတို့ ဖြစ်ကြရ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၁၀၇-၁၀၈။)

ဤအရာ၌ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့၏ ထူးထွေကွဲပြားမှု ဆန်းကြယ်မှုကြောင့် အကျိုး ဝိပါကတရားတို့၏ ဆန်းကြယ်ပုံ သတ္တဝါတို့၏ ဆန်းကြယ်ပုံကို ပိုမို၍ နက်ရှိုင်းစွာ သဘောပေါက် နားလည်နိုင်ရန် အတွက်လည်းကောင်း၊ ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့အဖို့ အတိတ်အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေရာ၌ အထောက်အကူ ပြုစေနိုင်ဖို့ရန်အတွက်လည်းကောင်း ရည်စူး၍ ဝတ္ထုသာမကများကို ထုတ်ဆောင် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

သုမနာမင်းသမီး၏ ရှေးဆုတောင်း

သုမနာ ရာဇကုမာရီတိ မဟာသက္ကာရံ ကတွာ ပတ္တနံ ပတ္တေတွာ ဧဝံ လဒ္ဓနာမာ ရာဇကညာ။
(အံ-ဋ-၃-၁၃။)

သုမနာမင်းသမီးကား ကောသလမင်းကြီး၏ နာမည်ကျော် သမီးတော်တစ်ပါးပင်တည်း။ ကြီးစွာသော ပူဇော်သက္ကာရကိုပြု၍ ဆုတောင်းပန်ထွာ၍ သုမနာဟူသော အမည်ကို ရရှိလာသော မင်းသမီးတစ်ဦးတည်း။

ဝိပဿီဘုရားရှင် ပွင့်ထွန်းပေါ်ပေါက်တော်မူရာအခါ၌ ဝိပဿီဘုရား အမျိုးရှိသော သံဃာတော်တို့အား တိုင်းသူပြည်သားတို့ ဆွမ်းဖြင့် ပြုစုလုပ်ကျွေး ပူဇော်ခွင့် ရရှိသော ပထမဦးဆုံးနေ့တွင် ဝိပဿီဘုရားရှင်သည် သံဃာတော်တစ်သိန်း ခြံရံလျက် စစ်သူကြီး၏ အိမ်သို့ ဆွမ်းအလှူခံရန် ကြွတော်မူ၏။ သုမနာမင်းသမီး၏ အလောင်းလျာဖြစ်သော အမျိုးကောင်းသမီးသည် လမ်းခုလတ် တစ်နေရာမှ စောင့်၍ — အဖိုးတစ်သိန်း ထိုက်တန်သော ရွှေခွက်တွင် ရေမရောသည့် နို့ဃနာဆွမ်းကို အပြည့်ထည့်၍ အခြားရွှေခွက်တစ်ခုဖြင့် အပေါ်မှ ဖုံးအုပ်ပြီးလျှင် သုမနာအမည်ရသော မြတ်လေးပန်းကုံးတို့ကို ယင်းရွှေခွက်အပေါ်၌ ဖုံးအုပ်လျက် ပန်းကုံးအသွင် ပြုပြင်ပြီးနောက် ဝိပဿီဘုရားအမျိုးရှိသော သံဃာတော်အား လှူဒါန်းပြီးလျှင် ဤသို့ ဆုတောင်း ပန်ထွာခဲ့၏။

ဘဝါဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိယံ မေ သတိ ပရိတဿနဇီဝိတံ နာမ မာ ဟောတု၊ အယံ သုမနမာလာ ဝိယ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ပိယာဝ ဟောမိ၊ နာမေန စ သုမနာယေဝ။ (အံ-ဋ-၃-၁၃-၁၄။)

“ဘုရားတပည့်တော်မအား ဘဝကြီးငယ် အသွယ်သွယ်၌ ဖြစ်ရခြင်းသည် ထင်ရှားရှိခဲ့ပါမူ ကြောင့်ကြောင့်-ကြကြ တောင့်တောင့်တတဖြင့် အသက်မွေးရခြင်းမည်သည် မဖြစ်ပါစေသတည်း၊ ဖြစ်လေရာ ဖြစ်လေရာ ဘဝတိုင်း ဘဝတိုင်း၌ ဤမြတ်လေးပန်းကုံးသို့ လူများအပေါင်း၏ ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သူ (အမျိုးသမီး)သာ ဖြစ်ရပါလို၏၊ အမည်နာမအားဖြင့်လည်း သုမနာသာ ဖြစ်ရပါလို၏။” —

ဤအထက်ပါ ကောင်းမှုနှင့် ဆုတောင်းတို့ကို ကြည့်ပါက ကိလေသဝဋ်နှင့် ကမ္မဝဋ်တို့သည် စုံစုံညီညီ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရှိနိုင်ပေ၏။ —

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ = မကြောင့်မကြ မတောင့်မတရဘဲ အသက်မွေးရသည့် လူများအပေါင်း၏ ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သည့် သုမနာအမည်ရှိသော အမျိုးသမီးဟု အသိမှားခြင်းသဘော။
- ၂။ တဏှာ = ယင်းအမျိုးသမီးဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်ခြင်းသဘော။
- ၃။ ဥပါဒါန် = ယင်းအမျိုးသမီးဘဝသို့ စိတ်ကပ်ရောက်စွဲနေခြင်းသဘော။
- ၄။ သင်္ခါရ = ဝိပဿီဘုရား အမျိုးရှိသော သံဃာတော်တို့အား မြတ်လေးပန်းနှင့် နို့ဃနာဆွမ်းကို လှူဒါန်းသည့် ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စု။
- ၅။ ကံ = ယင်းကုသိုလ်စေတနာအုပ်စု၏ ကမ္မသတ္တိ။

ဤအကြောင်းတရား (၅)ပါးတို့ကား အထက်တွင်ဖော်ပြထားသော အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ အဖွင့်အရ ကောသလမင်းကြီး၏ သမီးတော် သုမနာမင်းသမီး၏ ပဋိသန္ဓေခန္ဓာငါးပါးအစရှိသော အချို့သော ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။

ဥမ္မာဒန္တိ၏ ရှေးဆုတောင်း

ဥမ္မာဒန္တိအလောင်း အမျိုးကောင်းသမီးတစ်ဦးသည် သုံးနှစ်ကျွန်ခံမှ ရရှိသည့် မိမိ အလွန်နှစ်သက် မြတ်နိုးသည့် ဝတ်ပန်းပုဆိုးကို ခိုးသူတို့၏ လုယက်ခံရသဖြင့် ပျောက်ပျက်သော သင်္ကန်းရှိသော သစ်ခက်သစ်ရွက် များကို ရစ်ပတ်၍လာသော ကဿပဘုရားရှင်၏ တပည့်သားသာဝက ရဟန်းတော်တစ်ပါးအား လှူဒါန်းပြီးနောက် ဤသို့ ဆုတောင်းပန်ထွာခဲ့၏။ —

ဘန္တေ အဟံ ဘဝေ ဘဝေ ဝိစရန္တိ ဥတ္တမရူပဓရာ ဘဝေယျံ ၊ မံ ဒိသွာ ကောစိ ပုရိသော သကဘာဝေန သန္တာရေတုံ မာ အသက္ခိ။ မယာ အဘိရူပတရာ နာမ အညာ မာ ဟောတူတိ ပတ္တနံ ပဋ္ဌပေသိ။
(ဇာတက-၄-၅-၂၂၃။)

အရှင်ဘုရား တပည့်တော်မသည် ဘဝကြီးငယ် အသွယ်သွယ်၌ ကျင်လည်ရသည် ရှိသော် အမြတ်ဆုံး ရုပ်အဆင်းကို ဆောင်နိုင်သည့် အမျိုးသမီး ဖြစ်ရပါလို၏။ ဘုရားတပည့်တော်မကို တွေ့မြင်ခဲ့သော် တစ်စုံတစ်ယောက်သော ယောက်ျားသည် = (မည်သည့် ယောက်ျားမဆို) မိမိ၏ ပင်ကိုယ်သဘောအတိုင်း မိမိကိုယ်ကို ဆောင်ထားခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပါစေသတည်း။ ဘုရားတပည့်တော်မထက် သာလွန်၍ ရုပ်အဆင်းလှပသော အခြား အမျိုးသမီးမည်သည် မရှိပါစေသတည်း။

ဤကား ဥမ္မာဒန္တိအလောင်း အမျိုးကောင်းသမီး၏ ရှေးဆုတောင်းတည်း။ ယင်းဆုတောင်းကြောင့် ဥမ္မာဒန္တိဘဝတွင် အမြတ်ဆုံးသော ရုပ်အဆင်းကို ဆောင်နိုင်သည့် အလှဆုံး အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်ရပြန်၏။ သိဝိမင်းကြီးကို အစထား၍ မြင်ရသူ ယောက်ျားတိုင်းလိုလိုပင် မိမိကိုယ်ကို မိမိ စိတ်သဘောအတိုင်း ဆောင်မထားနိုင်ဘဲ ဖောက်ပြန်သည့် ကိုယ်အမူအရာ နှုတ်အမူအရာ စိတ်အမူအရာများ ဖြစ်ကြရ၏။ ဤ၌ -

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ = အသာဆုံးအမြတ်ဆုံး ရုပ်အဆင်းကိုဆောင်နိုင်သည့် အမျိုးသမီး၊ ယောက်ျားများကို မိမိသဘောအတိုင်း မရပ်တည်နိုင်အောင် ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် ဖြစ်စေနိုင်သည့် အမျိုးသမီးဟု အသိမှားခြင်း သဘော။
- ၂။ တဏှာ = ယင်းအမျိုးသမီးဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်ခြင်းသဘော။
- ၃။ ဥပါဒါန် = ယင်းအမျိုးသမီး ဘဝသို့ စိတ်ကပ်ရောက်စွဲနေခြင်းသဘော။
- ၄။ သင်္ခါရ = ရဟန်းတော်အား ဝတ်ပန်းပုဆိုး လှူဒါန်းရသည့် ကုသိုလ်စေတနာ အုပ်စု။
- ၅။ ကံ = ယင်းကုသိုလ်စေတနာအုပ်စု၏ ကမ္မသတ္တိ။

ဤသို့လျှင် အကြောင်းတရား (၅)ပါး စုံညီသွား၏။ အကြောင်းတရားများ စုံညီသည့်အတွက် အကျိုးတရားတို့လည်း စုံစုံညီညီပင် ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ စိတ်ဆန်းကြယ်၍ ကံဆန်းကြယ်၏။ ကံဆန်းကြယ်ခြင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့ ဆန်းကြယ်ကြရ၏။

ဣဇ္ဈတိ ဘိက္ခဝေ သီလဝတော စေတောပဏိမိ ဝိသုဒ္ဓတ္တာ။ (အံ-၃-၇၁။)

ရဟန်းတို့ သီလစင်ကြယ်နေသည့် အတွက်ကြောင့် သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အား စိတ်၏ တောင့်တချက် ဟူသမျှသည် မချွတ်ဧကန် ပြည့်စုံတတ်ပေ၏။ (အံ-၃-၇၁-ဒါနူပပတ္တိသုတ်။)

ပဘာဝတီ၏ ရှေးဆုတောင်း

ဘဝတစ်ခုတွင် ညီအစ်ကို နှစ်ဦးတို့အနက် ပဘာဝတီအလောင်း အမျိုးကောင်းသမီးသည် အစ်ကိုကြီး ဖြစ်သူ၏ အိမ်ရှင်မ ဖြစ်ခဲ့ရ၏။ ညီငယ်ဖြစ်သူကား မင်းကုသအလောင်းတည်း။ အစ်ကိုကြီးကိုပင် မှီခို၍ အတူ နေထိုင်ကြ၏။ တစ်နေ့တွင် မွန်မြတ်သော မုန့်တစ်မျိုးကို စီမံ၍ စားကြ၏။ ညီဖြစ်သူကား အိမ်တွင် မရှိခိုက်ဖြစ်၍ ညီငယ်အတွက် ချန်ထား၏။

ထိုအချိန်တွင် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓ တစ်ဆူသည် ဆွမ်းရပ်တော် မူလာ၏။ ညီငယ်အတွက် ချန်ထားသော မုန့်ကို မရိုးဖြစ်သူ ပဘာဝတီအလောင်း အမျိုးကောင်းသမီးက အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်အား လောင်းလှူ လိုက်၏။ ထိုအချိန်တွင် ညီငယ်ဖြစ်သူသည် ပြန်လည်ရောက်ရှိလာ၏။ မကျေနပ်သဖြင့် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓ၏ သပိတ်မှ မုန့်ကို ဒေါသရွှေ့ထား၍ ယူမှားမိ၏။

မရိုးဖြစ်သူကား မိမိ၏ မိခင်အိမ်မှ ထောပတ်ကို ယူဆောင်၍ အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓ၏ သပိတ်တော်၌ လောင်းလှူလိုက်၏။ ထောပတ်တို့မှ အရောင်များ တောက်ပထွက်ပေါ်လာသည်ကို တွေ့ရ၍ အလွန်ဝမ်းသာ အားရဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ဆုတောင်းပန်ထွာလေသည်။

ဘန္တေ ဣမိနာ ဒါနဗလေန နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဌာနေ မေ သရီရံ ဩဘာသဇာတံ ဟောတု၊ ဥတ္တမရူပဓရာ စ ဘဝေယျ၊ ဣမိနာ စ မေ အသပ္ပုရိသေန သဒ္ဓိံ ဧကဌာနေ ဝါသော မာ အဟောသိ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၅-၃၀၆။)

“အရှင်ဘုရား ဤဒါန၏ စွမ်းအားကြောင့် ဖြစ်လေရာဌာန ဖြစ်လေရာရာဘုံဘဝ၌ ဘုရားတပည့်တော်မ၏ ခန္ဓာကိုယ်သည် အရောင်အလင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော ခန္ဓာကိုယ် ဖြစ်ပါစေသတည်း။ အသာဆုံး အမြတ်ဆုံး ရုပ်အဆင်းကို ဆောင်နိုင်သူလည်း ဖြစ်ရပါလို၏။ ဤမသူတော်နှင့်လည်း တစ်နေရာတည်း၌ အတူတကွ နေထိုင်ရခြင်းသည် မဖြစ်ပါစေသတည်း။”

ဤကား ပဘာဝတီအလောင်း အမျိုးကောင်းသမီး၏ ဆုတောင်းခန်းတည်း။ ဤဆုတောင်းခန်း၌ —

- ၁။ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ ထွန်းလင်းတောက်ပသည့် အသာဆုံး အမြတ်ဆုံး ရုပ်အဆင်းကို ဆောင်နိုင်သည့် အမျိုးသမီးဟု အသိမှားခြင်းသဘောကား အဝိဇ္ဇာတည်း။
- ၂။ ယင်းအမျိုးသမီးဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်ခြင်း သဘောကား တဏှာတည်း။
- ၃။ ယင်းအမျိုးသမီးဘဝသို့ စိတ်ကပ်ရောက်စွဲနေခြင်း သဘောကား ဥပါဒါန်တည်း။
- ၄။ အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓအား ထောပတ်လှူဒါန်းသည့် ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စုကား သင်္ခါရတည်း။
- ၅။ ယင်းကုသိုလ် စေတနာအုပ်စု၏ ကမ္မသတ္တိကား ကံတည်း။

ဤသို့လျှင် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ ဟူသော အကြောင်းတရားငါးပါးတို့သည် စုံညီသွားကြ၏။

ယော သီလဝါ သီလဝန္တေသု ဒဒါတိ ဒါနံ။
 ဓမ္မေန လဒ္ဓိံ သုပသန္တစိတ္တော။
 အဘိသဒ္ဓဟံ ကမ္မဖလံ ဥဠာရံ၊
 တံ ဝေ ဒါနံ ဝိပုလပ္ပလန္တိ ဗြူမိ။ (မ-၃-၃၀၀။)

- ၁။ သီလရှိခြင်း၊
- ၂။ တရားသော နည်းလမ်းဖြင့် ရှာဖွေရရှိသော လှူဖွယ်ဝတ္ထုဖြစ်ခြင်း၊

၃။ ကြည်လင်သော စိတ်ထားရှိခြင်း၊

၄။ ပြန့်ပြော ကြီးကျယ် မွန်မြတ်သော ကံ-ကံ၏ အကျိုးတရားကို အလွန်ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရား ရှိခြင်း-
ဤအင်္ဂါလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အလှူပေးပုဂ္ဂိုလ်သည်

၅။ သီလရှိကုန်သော အရှင်ကောင်း အရှင်မြတ် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့၌

အလှူဒါနကို ပေးလှူ၏။ ထိုကဲ့သို့သော အလှူဒါနမျိုးကို စင်စစ်ဧကန် အမှန်အားဖြင့် ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုး
များမြတ်သော အကျိုးရှိ၏ဟူ၍ ငါဘုရားသည် ဟောကြားတော်မူ၏။ (မ-၃-၃၀၀။)

ဤအထက်ပါ ဒက္ခိဏဝိဘင်္ဂသုတ္တန် ဒေသနာတော်နှင့် အညီ အထက်ပါ ပဘာဝတီအလောင်း
အမျိုးကောင်းသမီး၏ အလှူဒါနကား အလှူပေးပုဂ္ဂိုလ်ဘက်၌ ရှိသင့်သော အင်္ဂါရပ်လေးချက်၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်
ဘက်၌ ရှိသင့်သော သီလစင်ကြယ်ခြင်းဟူသော အင်္ဂါတစ်ချက်၊ ပေါင်းသော် အင်္ဂါငါးချက်နှင့် ပြည့်စုံလင်သော
ဒါနမျိုးလည်း ဖြစ်၏။ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ဘက်၌ ကိလေသာအာသဝေါ လျှော့ကျ ကင်းစင်တော်မူပြီးသည့် အရှင်-
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့၏ သီလမျိုး ဖြစ်နေသဖြင့် “တိုင်းထက်အလွန်၊ တံခွန်နှင့်ဘုရား”ဟူ၏သို့ အကောင်းဆုံး ဖြစ်နေ၏။
သီလစင်ကြယ်နေသည့် သူတော်ကောင်းတို့၏ ဒါနမျိုး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စိတ်၏ တောင့်တချက်ဟူသမျှသည်
မချွတ်ဧကန် ပြီးစီး ပြည့်စုံတတ်သည့် ဒါနမျိုးလည်း ဖြစ်နေပြန်၏။ သို့အတွက် ယင်းဒါနက အကျိုးပေးသောအခါ
သူမျှော်လင့် တောင့်တ ထားသည့်အတိုင်း (၁၂)တောင် တိုက်ခန်းဝယ် မီးမထွန်းဘဲ လင်းရသည့် ပဘာဝတီ
အမည်ရသည့် အလှဆုံး အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်လာရ၏။

မင်းကုသ၏ ရှေးဆုတောင်း

မတ်ဖြစ်သူ မင်းကုသအလောင်းကလည်း မရိုးဖြစ်သူ၏ ဆုတောင်းကို ကြားသိရသောအခါ သူ့အတွက်
ဝေစုရထားသည့် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၏ သပိတ်တော်မှ ပြန်ယူထားသည့် မုန့်ကိုပင် တစ်ဖန်ပြန်၍ မရိုးဖြစ်သူ
လှူဒါန်းထားသည့် ထောပတ်၏ အပေါ်က လောင်းလှူလျက် အောက်ပါအတိုင်း ဆုတောင်း ပန်ထွာပြန်၏ -

ဘန္တေ ဣမံ ယောဇနသတေ ဝသန္တမ္ပိ အာနေတွာ မမ ပါဒစာရိကံ ကာတုံ သမတ္ထော ဘဝေယန္တိ။
(ဇာတက-ဋ္ဌ-၅-၃၀၆။)

“အရှင်ဘုရား ဤအမျိုးသမီးသည် ယူဇနာတစ်ရာ ဝေးကွာသော အရပ်၌ နေချင်လည်းနေပါစေ၊
ဤအမျိုးသမီးကို ဆောင်ယူ၍ ဘုရားတပည့်တော်၏ ခြေရင်းအလုပ်အကျွေးကို ပြုလုပ်ဖို့ရန် စွမ်းနိုင်သည့်
ယောက်ျားကောင်း ဖြစ်ရပါလို၏” -

ဤကား မင်းကုသ၏ ရှေးဆုတောင်းနှင့် ကောင်းမှုတည်း။ ဤဒါနပွဲ၌ မင်းကုသအလောင်းကား
ပဘာဝတီ၏အလောင်း အမျိုးကောင်းသမီး၏ အပေါ်၌ လိုလားတပ်မက်သော တဏှာခြံရံလျက် ကံကို
ပြုစုပျိုးထောင်ထား၏။

၁။ ယူဇနာတစ်ရာဝေးသော အရပ်၌ပင် နေထိုင်သော်လည်း ယင်းအမျိုးသမီးကို ယူဆောင်၍ ခြေရင်း
အလုပ်အကျွေး ပြုလုပ်ရန် စွမ်းနိုင်သည့် ယောက်ျားဟု အသိမှားခြင်းသဘောကား အဝိဇ္ဇာတည်း။

၂။ ယင်းယောက်ျားဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်ခြင်းသဘောကား တဏှာတည်း။

၃။ ယင်းယောက်ျားဘဝသို့ စိတ်ကပ်ရောက် စွဲနေခြင်းသဘောကား ဥပါဒါန်တည်း။

၄။ အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား မုန့်ဆွမ်းလှူဒါန်းသည့် ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စုကား သင်္ခါရတည်း။

၅။ ယင်းကုသိုလ်စေတနာအုပ်စု သင်္ခါရ၏ ကမ္မသတ္တိကား ကံတည်း။

ဤဒါနပွဲ၌လည်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟု အကြောင်းတရားငါးပါး စုံညီသွား၏။

တတ္ထ ယံ သော ကုဒ္ဓေါ ဂန္ဓာ ပူဝံ ဂဏှိ၊ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မဿ ဝသေန ဝိရူပေါ အဟောသိ၊ ပုဗ္ဗပတ္ထနာယ သာ စ တံ န ဣစ္ဆိတိ။ (ဇာတက-၄-၅-၃၀၆။)

ယင်းဒါနပွဲ၌ မင်းကုသအလောင်းလျာကား ဒေါသအမျက် ချောင်းချောင်းထွက်လျက် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၏ သပိတ်တော်မှ မုန့်ကို ပြန်ယူခဲ့မိ၏။ ယင်းဒေါသ ခြံရံထားသည့် ကံ၏ စွမ်းအားကြောင့် မင်းကုသဘဝတွင် အကျည်းတန် အရပ်ဆိုးသူ ဖြစ်ရပြန်၏။ ပဘာဝတီကို အကြောင်းပြု၍ စိတ်ဆင်းရဲရသူ ဖြစ်ရပြန်၏။ တစ်ဖန် ပဘာဝတီကလည်း မင်းကုသအပေါ်၌ အလိုမရှိသော စိတ်ထားဖြင့် ကောင်းမှုကုသိုလ်ကို ကြံချ စိုက်ပျိုးခဲ့သည့် အတွက် မင်းကုသကို အလိုမရှိ ဖြစ်ရပြန်၏။ သို့သော် မင်းကုသအလောင်းကား ပဘာဝတီကို မရရအောင် ဆောင်ယူလိုသည့် စိတ်ထားဖြင့် ကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သဖြင့် ထိုကံက အကျိုးပေးနေသည့် မင်းကုသဘဝတွင် ပဘာဝတီကို အကြောင်းခံ၍ ရှက်ပွဲကြီးပေါင်း များစွာ ကြုံခဲ့ရ၏။ ပဘာဝတီကို မရရအောင် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ကြံဆောင်ခဲ့ရ၏။

နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ဧကနိကာယမ္ပိ သမနုပဿာမိ ဧဝံ စိတ္တံ၊ ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဂတာ ပါဏာ ။ ပ ။ တေဟိပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဂတေဟိ ပါဏေဟိ စိတ္တံယေဝ စိတ္တတရံ။ (သံ-၂-၁၂၃။)

ရဟန်းတို့ . . . တိရစ္ဆာန်ဖြစ်ကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် ဆန်းကြယ်ကြကုန်သကဲ့သို့ ဤအတူ ဤသို့ ဆန်းကြယ်သော အခြားတစ်စုံတစ်ခုသော သတ္တဝါ အပေါင်းအစုကိုသော်လည်း ငါဘုရားသည် မြင်တော်မမူ။ ရဟန်းတို့ . . . တိရစ္ဆာန်ဖြစ်ကုန်သော ထိုသတ္တဝါတို့သည်လည်း ကမ္မဝိညာဏ်ခေါ်သော စိတ်ဖြင့်သာလျှင် တစ်နည်းဆိုသော် ကံ၏ ဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် ဆန်းကြယ်ကြကုန်၏။

(သံ-၂-၁၂၃ = ဂဒ္ဒလဗဒ္ဒသုတ္တန်။)

တိရစ္ဆာနဂတာ ပါဏာ စိတ္တေန ဝေ နိတ္တိတာတိ ကမ္မစိတ္တေန ဝေ စိတ္တိတာ။ တံ ပန ကမ္မစိတ္တံ ဣမေ ဝဋ္ဋကတိတ္ထိရာဒယော “ဧဝံ စိတ္တာ ဘဝိဿာမာ”တိ အာယူဟန္တာ နာမ နတ္ထိ။ ကမ္မံ ပန ယောနိံ ဥပနေတိ၊ ယောနိမူလကော တေသံ စိတ္တဘာဝေါ။ ယောနိဥပဂတာဟိ သတ္တာ တံတံယောနိကေဟိ သဒိသစိတ္တာဝ ဟောန္တိ။ ဣတိ ယောနိသိဒ္ဓေါ စိတ္တဘာဝေါ။ ကမ္မသိဒ္ဓါ ယောနိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (သံ-၄-၂-၂၉၉။)

ကမ္မစိတ္တေန နာတိ ကမ္မဝိညာဏေန။ **ကမ္မစိတ္တေန** နာတိ ဝါ ကမ္မဿ စိတ္တဘာဝေန။ သော ကမ္မဿ ဝိစိတ္တဘာဝေါ တဏှာဝသေန ဇာယတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (သံ-၄-၂-၂၇၃။)

ကမ္မ၌ စိတ္တတော နိဗ္ဗတ္တံ။ (မူလဋီ-၁-၆၆။)

မင်းကုသအလောင်း ပဘာဝတီအလောင်းတို့၏ ပြုစုပျိုးထောင်လိုက်သော ကုသိုလ် သင်္ခါရစေတနာ အုပ်စုတို့ကဲ့သို့ သတ္တဝါ တစ်ဦးတစ်ဦး၏ ထိုထို ကုသိုလ်သင်္ခါရ အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်စဉ် ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော ထိုထို ကုသိုလ်သင်္ခါရ အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့နှင့် စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်သွားသော အသိစိတ်ဝိညာဏ်သည် ကမ္မဝိညာဏ်မည်၏။ ယင်းကမ္မဝိညာဏ် အမည် ရသော စိတ်သည် တဏှာကြောင့် ဆန်းကြယ်ရ၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် (မကင်းစကောင်းသော အဝိနာဘာဝ- နည်းအားဖြင့် ဆိုရသော်) အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲနေသော ကပ္ပနာခေါ် ကြံစည်စိတ်ကူးမှု ဆန်းကြယ်သောကြောင့် ယင်းကမ္မဝိညာဏ်သည် ဆန်းကြယ်ရ၏။ အထက်ပါ ပဘာဝတီအလောင်းနှင့် မင်းကုသ အလောင်းတို့၏ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်ချင်း မတူညီပုံ ယင်းအဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲနေကြသော ကြံစည်စိတ်ကူးမှု ကပ္ပနာချင်း မတူညီပုံကို သတိပြုကြည့်ပါ။

ယင်းကမ္မဝိညာဏ်သည် တစ်နည်း ယင်းကမ္မဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲနေသော စေတနာသည် နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းကမ္မဝိညာဏ်ကိုပင် တစ်နည်း ကမ္မဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာကိုပင် ကံဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။ ထို့ကြောင့် **ကမ္မဉ္စိ ခိတ္တတော နိဗ္ဗတ္တံ** = ကံဆန်းကြယ်ခြင်း သည် တဏှာကြောင့်၊ တဏှာသည် စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

“ငုံး၊ ခါ”စသော သတ္တဝါတို့သည် “ဤသို့ အဆန်းတကြယ် ဖြစ်ကြကုန်အံ့”ဟု အားထုတ်ခြင်း ကြောင့်ကြ ဗျာပါရပြုခြင်း မည်သည် မရှိပေ။ ကံဆန်းကြယ်သောကြောင့်သာလျှင် အဆန်းတကြယ် ဖြစ်ကြရကုန်၏။

ကံသည် ယောနိအမည်ရသော ပဋိသန္ဓေသို့ ပို့ဆောင်ပေး၏။ အခြေနှစ်ချောင်းသတ္တဝါ ဖြစ်စေမည့် ကံက အခြေနှစ်ချောင်းကို ဖြစ်စေမည့် ယောနိအမည်ရသော ပဋိသန္ဓေသို့ ပို့ဆောင်ပေး၏။ အခြေလေးချောင်း ဖြစ်စေမည့် ကံက အခြေလေးချောင်းကိုဖြစ်စေမည့် ယောနိအမည်ရသော ပဋိသန္ဓေသို့ ပို့ဆောင်ပေး၏။ လူချော လူလှ၊ မိန်းမချော မိန်းမလှ ဖြစ်စေမည့်ကံက ထိုထို လူချော လူလှ၊ မိန်းမချော မိန်းမလှ ဘဝကို ပုံသွင်းပေးမည့် ယောနိအမည်ရသော ပဋိသန္ဓေသို့ ပို့ဆောင်ပေး၏။ အကျည်းတန် အရုပ်ဆိုးစေမည့် ကံကလည်း ထိုထို အကျည်းတန် အရုပ်ဆိုးစေမည့် ဘဝကို ပုံသွင်းပေးမည့် ယောနိအမည်ရသော ပဋိသန္ဓေသို့ ပို့ဆောင်ပေး၏။

ထို့ကြောင့် ထိုထိုသတ္တဝါတို့ ဆန်းကြယ်စွာ ဖြစ်ပေါ်ရခြင်းသည် ထိုကံက ပို့ဆောင်ပေးအပ်သော ယောနိ = ပဋိသန္ဓေကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ မှန်ပေသည် — ယောနိ = ပဋိသန္ဓေသို့ ကပ်ရောက်ကြရကုန်သော သတ္တဝါတို့သည် ယင်းပဋိသန္ဓေ = ယောနိနှင့် တူစွာသာလျှင် တစ်နည်းဆိုသော် ယင်းပဋိသန္ဓေ = ယောနိရှင် မိဘတို့နှင့် တူစွာသာလျှင် ဆန်းဆန်းကြယ်ကြယ် ဖြစ်ကြရလေသည်။ သားသမီးတို့၏ ဆန်းကြယ်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ယောနိ = ပဋိသန္ဓေကြောင့်၊ ယောနိ = ပဋိသန္ဓေသည် ကံကြောင့် ပြီးစီး ဖြစ်ပေါ်လာရလေသည်။ သို့အတွက် ကံအရင်းခံသော ယောနိ = ပဋိသန္ဓေမျိုးဓာတ်ကြောင့် ပဋိသန္ဓေရှင် မိဘတို့နှင့် သားသမီးတို့သည် များသောအားဖြင့် တူညီကြရလေသည်။ မိဘတို့သည် အခြေနှစ်ချောင်းရှိသူတို့ ဖြစ်ကြပါက သားသမီးတို့သည်လည်း အခြေနှစ်ချောင်း ရှိသူတို့ပင် ဖြစ်ကြရ၏။ မိဘတို့သည် အခြေလေးချောင်း ရှိသူတို့ ဖြစ်ကြပါက သားသမီးတို့သည်လည်း အခြေလေးချောင်း ရှိသူတို့သာ ဖြစ်ကြရလေသည်။ မိဘတို့သည် ရုပ်အဆင်းလှပါက သားသမီးတို့လည်း ရုပ်အဆင်းလှတတ်၍ မိဘတို့သည် အကျည်းတန် အရုပ်ဆိုးပါက သားသမီးတို့လည်း အကျည်းတန် အရုပ်ဆိုးတတ်ကြပေသည်။ သားသမီးနှင့် မိဘတို့၏ အမျိုးအနွယ်တူညီပုံကို သတိပြုကြည့်ပါ။ ကံဆန်းကြယ်ခြင်းသည် တဏှာကြောင့် ဖြစ်ရ၏။ ကံသည် စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ ထို့ကြောင့် ကံ ပဋိသန္ဓေတို့၏ အကြောင်းရင်းခံဖြစ်သော စိတ်သည်သာလျှင် ကံ ပဋိသန္ဓေသို့ ကပ်ရောက်ရသူ သတ္တဝါတို့ထက် ဆန်းကြယ်လေသည်။ (သံ-၂-၁၂၃။ သံ-ဋ-၂-၂၉၉။ သံ-ဇီ-၂-၂၅၃။)

မယ်မင်းကြီးမ - သုဘဒ္ဒါ၏ ဆုတောင်းခန်း

တစ်ချိန် သုံးလောကထွဋ်ထား သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်တော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူခိုက် ဓမ္မာသနပလ္လင်ထက်ဝယ် တရားဓမ္မစက်ကို ဟောကြားတော်မူလျက်ရှိ၏။ ထိုအခါ (၃၂)ပါးသော ယောက်ျားမြတ်တို့၏ လက္ခဏာ၊ (၈၀)သော လက္ခဏာတော်ငယ်၊ (၆)သွယ်သော ရောင်ခြည်တော်တို့ဖြင့် တင့်တယ် စမွယ်တော်မူလျက် ဗြဟ္မာမင်း၏ အသံတော်နှင့်တူသော မြတ်သော အသံတော်ဖြင့် ပင်လုံးကျွတ်ပွင့်နေသော ခက်ဖျားစုံရှိသော တောအုပ်ကြီးနှင့်တူသော အနက်သဒ္ဓါတို့ဖြင့် ပြည့်စုံလျက်ရှိသော နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိဗ္ဗာန်ကတရားကောင်းတို့ကို ဟောကြားပြသ

ဆိုဆုံးမတော်မူလျက်ရှိသော မြတ်စွာဘုရားကို ကြည်ညိုသဒ္ဓါ ဆပွားလျက်ရှိသော တရားနာပရိသတ်တို့တွင် ပါဝင်သော ဘိက္ခုနီမငယ် တစ်ဦးက စဉ်းစားခဲ့၏ - “ငါသည် သံသရာခရီးဝယ် ကျင်လည်ခိုက် ဤကဲ့သို့သော ယောက်ျားမြတ်၏ ခြေရင်းအလုပ်အကျွေးသည် (= ပါရမီ ဖြည့်ဖက်သည်) ဖြစ်ခဲ့ဖူးလေသလော”ဟု စဉ်းစားခဲ့၏။ ထိုအချိန်တွင် ထိုဘိက္ခုနီမ၏ သန္တာန်ဝယ် အတိတ်ဘဝ ဇာတ်ကြောင်းကို ပြန်ပြောင်း၍ သိနိုင် အမှတ်ရနိုင်သော ဇာတိဿရဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့် လှမ်းမြော်၍ ကြည့်လေရာ ဆဒ္ဓန်ဆင်မင်း ဘဝတွင် ပါရမီဖြည့်ဖက် = ခြေရင်းအလုပ်အကျွေး ဖြစ်ခဲ့ရဖူးသည်ကို တွေ့ရှိသောအခါ ထိုဘိက္ခုနီမ၏ သန္တာန်ဝယ် နှစ်သက်ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်သည့် ပီတိသောမနဿပန်းတို့သည် ပွင့်လန်း၍ လာကြလေကုန်၏။ ယင်းပီတိ သောမနဿ ပြဇာန်းသည့် ကုသိုလ်ဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၏ စွမ်းအားကြောင့် မွန်မြတ်သော စိတ္တဇရုပ် တို့သည် တစ်ကိုယ်လုံးသို့ ပျံ့နှံ့လျက် ဖြစ်ပွားနေကြကုန်၏။ သို့သော် ဤသို့ ဆက်လက်၍ စဉ်းစားပြန်၏ -

ပါဒပရိစာရိကာ နာမ သာမိကာနံ ဟိတဇ္ဈာသယာ အပ္ပကာ၊ အဟိတဇ္ဈာသယာဝ ဗဟုတရာ၊ ဟိတဇ္ဈာသယာ နုခေါ အဟံ ဣမဿ မဟာပုရိသဿ အဟောသိ၊ အဟိတဇ္ဈာသယာတိ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၅-၃၇။)

“= ခြေရင်းအလုပ်အကျွေးတို့မည်သည်ကား (= ပါရမီဖြည့်ဘက် အိမ်ရှင်မတို့မည်သည်ကား) အိမ်ရှင် ယောက်ျားတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားတောင့်တသည့် အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ်ရှိသူတို့ကား နည်းပါးလှကုန်၏။ အိမ်ရှင်ယောက်ျားတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားတောင့်တသည့် အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ် မရှိသူတို့ကသာ အလွန်အလွန် များလှကုန်၏။ ငါသည် ဤယောက်ျားမြတ်၏ အပေါ်၌ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားတောင့်တသည့် အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ်ခံရှိသူပင် ဖြစ်ခဲ့လေသလော၊ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားတောင့်တသည့် အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ် မရှိသူပင် ဖြစ်ခဲ့လေသလော” -

ဤသို့ စဉ်းစားခန်းဝင်ခဲ့၏။ ထိုအခါ အိမ်ရှင်ယောက်ျား၏ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားတောင့်တသည့် အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ် မရှိသူဖြစ်ခဲ့ကြောင်း၊ မပြောပလောက်သည့် အကြောင်းတရား အနည်းငယ် အသေး အဖွဲကလေးတွေကို အကြောင်းပြု၍ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခဲ့ကြောင်းတို့ကို ပြန်ပြောင်း၍ သတိရသောအခါ ချိုးပွဲချ၍ ငိုပွဲကြီး တစ်ဖန် ဆင်နွှဲရပြန်၏။ ထိုအခါတွင် ဘုရားရှင်က ဆဒ္ဓန်ဆင်မင်းဝတ္ထုကို ဟောကြားပေးတော်မူရ၏ -

ဆဒ္ဓန်ဆင်မင်းတွင် ဆင်ပေါင်း ရှစ်သောင်း အခြံအရံရှိ၏။ အားလုံး ဥပေါသထဆင်မျိုးချည်း ဖြစ်ကြ၏။ အားလုံး ကောင်းကင်ပျံနိုင်ကြ၏။ ဆဒ္ဓန်ဆင်မင်းတွင် စူဠသုဘဒ္ဓါ မဟာသုဘဒ္ဓါဟု မိဖုရားနှစ်ဦး ရှိခဲ့၏။ စူဠသုဘဒ္ဓါကား ငိုပွဲကြီး ယင်ခဲ့ရသော ဘိက္ခုနီမကလေး၏ အလောင်းလျာပင် ဖြစ်ခဲ့၏။

တစ်နေ့တွင် ဆဒ္ဓန်ဆင်မင်း ဦးဆောင်သည့် ဆင်အပေါင်းတို့သည် အင်ကြင်းပန်းများ ပွင့်လန်းသည့် အခါဝယ် အင်ကြင်းတော၏ အတွင်း၌ တောကစားကြ၏။ စူဠသုဘဒ္ဓါကား လေအထက်က တည်နေ၏။ မဟာသုဘဒ္ဓါကား လေအောက်က တည်နေ၏။ ဆဒ္ဓန်ဆင်မင်း၏ လေညာနှင့် လေအောက် တစ်ဘက်တစ်ချက် တည်နေကြ၍ တောကစားကြ၏။ ဆဒ္ဓန်ဆင်မင်းက ပင်လုံးကျွတ်ပွင့်နေသော အင်ကြင်းပင်ကြီးကို ဦးကင်းဖြင့် ပွတ်တိုက်ကာ ကစားလိုက်၏။ ထိုအခါ လေအထက်၌ တည်နေသော စူဠသုဘဒ္ဓါ၏ ကိုယ်ပေါ်သို့ သစ်ကိုင်းခြောက် သစ်ရွက်ခြောက် ပိုးကောင်စသည်တို့ ပြုတ်ကျ၍ လေအောက်၌ တည်နေသော မဟာသုဘဒ္ဓါ၏ ကိုယ်ပေါ်သို့ အင်ကြင်းပန်းဝတ်မှုန်နှင့် ပွင့်ချပ် ပွင့်လွှာတို့ ပြုတ်ကျကြကုန်၏။ ထိုအခါ ထိုအပြုအမူကို မနှစ်ခြိုက်သော စူဠသုဘဒ္ဓါသည် - “ဤဆင်မင်းသည် သူချစ်မြတ်နိုးအပ်သည့် မယားဖြစ်သူ မဟာသုဘဒ္ဓါ၏ ကိုယ်ပေါ်သို့ ပန်းဝတ်မှုန် ပွင့်ချပ်လွှာတို့ကို ကျစေ၏။ ငါ၏ ကိုယ်ပေါ်၌ကား သစ်ကိုင်းခြောက်တို့နှင့် ရောနေသည့် သစ်ရွက်ဟောင်းတို့နှင့် ပိုးကောင် (ခါချဉ်)တို့ကို ကျစေဘိ၏။ ရှိစေ၊ ပြုသင့်တာကို သိစေရမယ်”ဟု

ဘုရားလောင်း၏ အပေါ်၌ ရန်ငြိုးဖွဲ့လေ၏။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၅-၃၉-၄၀။)

တစ်ဖန် တစ်နေ့တွင် ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းသည် ဆင်အပေါင်းခြံရံလျက် ဆဒ္ဒန်အိုင်သို့ ရေကစားရန် ဆင်းသက်ခဲ့၏။ ဆင်အပေါင်းတို့သည် ပျော်ရွှင်စွာရေကစားကြ၏။ ထိုအခါ ဆဒ္ဒန်အိုင်၏ အတွင်း၌ လှည့်လည်၍ ရေကစားလျက်ရှိသော ဆင်တစ်ကောင်သည် အလွန်နှစ်သက် မြတ်နိုးဖွယ်ကောင်းသည့် အလွန်ထူးဆန်းသည့် သတ္တုဒွယ် အမည်ရသည့် ပဒုမ္မာကြာပန်းကြီး တစ်ပွင့်ကို ရရှိ၍ ယူဆောင်ခဲ့ပြီးလျှင် ဘုရားအလောင်းတော် ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းအား ဆက်သလာ၏။ ထိုအခါတွင်လည်း ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းက ယင်းပဒုမ္မာကြာပန်းကြီး၏ ဝတ်မှုန်များကို မဟာသုဘဒ္ဒါ၏ ကိုယ်ပေါ်သို့ ကြိတ်ပေးလိုက်၏။ ပဒုမ္မာကြာပန်းကြီးကိုလည်း မဟာသုဘဒ္ဒါအားပင် ပေးလိုက်၏။ ထိုအပြုအမူကို မြင်ရ၍ စူဠသုဘဒ္ဒါသည် - “ဤဆင်မင်းကား သတ္တုဒွယ်အမည်ရသည့် ပဒုမ္မာကြာပန်းကြီးကို မိမိ၏ ချစ်မြတ်နိုးအပ်သည့် မယားဖြစ်သူ မဟာသုဘဒ္ဒါအားသာ ပေး၏။ ငါအားကား မပေးလေ” ဟု ဒုတိယအကြိမ် ထပ်မံ၍ အလောင်းတော် ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း၏ အပေါ်၌ ရန်ငြိုးဖွဲ့လေပြန်၏။ “ရှိပစေ၊ သိစေ-ရမည်”ဟူသော စိတ်ဓာတ်များကို မွေးမြူလိုက်၏။

ထိုအချိန်တွင် ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း ဦးဆောင်သည့် ဆင်အပေါင်းတို့သည် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ (၅၀၀)တို့အား ချီမြိန် ကောင်းမြတ်သော သစ်သီးဆွမ်းတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကြာစွယ်ကြာရင်းတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ချီမြိန် ကောင်းမြတ်သော ရေကန်ရေတို့ဖြင့်လည်းကောင်း ပြုစုလုပ်ကျွေးခွင့် လျှာဒါန်းခွင့်ကို ရရှိနေကြ၏။ တစ်နေ့တွင် ဆင်အပေါင်းတို့သည် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့အား သစ်သီးဆွမ်းများကို လျှာဒါန်းကြ၏။ ထိုအလှူပွဲတွင် စူဠသုဘဒ္ဒါလည်း ပါဝင်၏။ စူဠသုဘဒ္ဒါသည် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့အား မိမိရှာဖွေရရှိလာသည့် သစ်သီးဆွမ်းကို လျှာဒါန်းပြီးနောက် ဤသို့ ဆုတောင်းပန်ထွာလေ၏ -

ဘန္တေ ဣတော စဝိတွာ မဒ္ဒရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သုဘဒ္ဒါ နာမ ရာဇကညာ ဟုတွာ ဝယပ္ပတ္တာ ဗာရာဏသီရညော အဂ္ဂမဟေသိဘာဝံ ပတွာ တဿ ပိယာ မနာပါ။ တံ အတ္တနောရုစိံ ကာရေတုံ သမတ္တာ ဟုတွာ တဿ အာစိက္ခိတွာ ဧကံ လုဒ္ဒကံ ပေသေတွာ ဣမံ ဟတ္ထိ ဝိသပီတေန သလ္လေန ဝိဇ္ဇာပေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိံ ဝိဿဇ္ဇေန္တေ ယမကဒန္တေ အာဟရာပေတုံ သမတ္တာ ဟောမိ။ (ဇာတက-ဋ္ဌ-၅-၄၀။)

- ၁။ အရှင်မြတ်တို့ဘုရား - ဤကောင်းမှုကြောင့် တပည့်တော်မသည် ဤဆင်ဘဝမှ စုတေခဲ့သော် မဒ္ဒရာဇ် မင်းမျိုး၌ သုဘဒ္ဒါအမည်ရှိသော မင်းသမီး ဖြစ်ရပါလို၏။
- ၂။ အရွယ်သို့ရောက်သောအခါ ဗာရာဏသီမင်း၏ ချစ်မြတ်နိုးအပ်သည့် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်ရပါလို၏။
- ၃။ ထိုဗာရာဏသီမင်းကို မိမိ၏ အလိုအကြိုက်သို့ လိုက်ပါအောင် ပြုလုပ်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သူ ဖြစ်ရပါလို၏။
- ၄။ ထိုဗာရာဏသီမင်းအား ပြောကြား၍ မုဆိုးတစ်ယောက်ကို စေခိုင်း၍ ဤဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းကို ဆိပ်လူးမြားဖြင့် ပစ်ခွင်း၍ အသေသတ်နိုင်ရပါလို၏။
- ၅။ ရောင်ခြည်တော် ခြောက်သွယ်တို့ဖြင့် ကွန်မြူးစမွယ်လျက်ရှိသော ဆင်စွယ်အစုံတို့ကို ဆောင်ယူစေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သူ ဖြစ်ရပါလို၏။ -

ဤသည်တို့ကား စူဠသုဘဒ္ဒါ၏ ဆုတောင်းများပင် ဖြစ်ကြသည်။

- ၁။ သုဘဒ္ဒါအမည်ရှိသော မဒ္ဒရာဇ်မင်းသမီး၊ ဗာရာဏသီမင်း၏ ချစ်မြတ်နိုးအပ်သည့် မိဖုရားခေါင်ကြီး၊ ဗာရာဏသီမင်းကို မိမိ၏ အလိုအကြိုက်သို့ လိုက်ပါစေနိုင်သူ မိဖုရားခေါင်ကြီး၊ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းကို ဆိပ်လူးမြားဖြင့် ပစ်ခွင်း၍ အသေသတ်နိုင်သည့် မိဖုရားကြီး၊ ဆင်စွယ်တို့ကို ဆောင်ယူစေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သူ အမျိုးသမီးဟု အသိမှားခြင်းသဘောကား အဝိဇ္ဇာတည်း။

- ၂။ ယင်းအမျိုးသမီးဘဝကို တွယ်တာ တပ်မက်ခြင်းသဘောကား တဏှာတည်း။
- ၃။ ယင်းအမျိုးသမီးဘဝသို့ စိတ်ကပ်ရောက် စွဲနေခြင်းသဘောကား ဥပါဒါန်တည်း။
- ၄။ အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့အား သစ်သီးဆွမ်း လှူဒါန်းသည့် ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စုတို့ကား သင်္ခါရတည်း။
- ၅။ ယင်းကုသိုလ်စေတနာအုပ်စု သင်္ခါရ၏ စွမ်းအင်သတ္တိ = ကမ္မသတ္တိကား ကံတည်း။

အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အကြောင်းတရားငါးပါးတို့ စုံညီသွား၏။ စူဠသုဘဒ္ဓါ အဝင်-အပါ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း ဦးဆောင်သည့် ဆင်အပေါင်းတို့ကား သီလစင်ကြယ်ကြ၏။ သီလတည်းဟူသော မြေပေါ်၌ ရပ်တည်၍ သီလရှိတော်မူကြသည့် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်ကောင်း အရှင်မြတ်တို့အား တရားသော နည်းလမ်းဖြင့် ရှာဖွေရရှိကြသော သစ်သီးဆွမ်းတို့ကို ကြည်လင်သော စိတ်ထား ကံ-ကံ၏အကျိုးတရားကို ယုံကြည်သည့် သဒ္ဓါတရား အပြည့်အဝဖြင့် လှူဒါန်းခွင့် ရရှိကြ၏။ ကောင်းမှုတည်းဟူသော မျိုးစေ့၏ ကြံချစိုက်ပျိုးရာ လယ်ယာမြေကောင်းသဖွယ် ဖြစ်သော အရှင်ကောင်း အရှင်မြတ်တို့၌ ကောင်းမှုတည်းဟူသော မျိုးစေ့ကို ကြံချစိုက်ပျိုးခွင့်ကို ရရှိသွားကြ၏။ သို့အတွက် စူဠသုဘဒ္ဓါ၏ တောင့်တသည့် ဆုအားလုံးသည် တစ်နေ့တွင် ပြည့်ဝစုံညီသွားပေသည်။

မဒ္ဒရာဇ်မင်းသမီးလည်း ဖြစ်ရ၏။ ဗာရာဏသီမင်း၏ ချစ်မြတ်နိုးအပ်သည့် မိဖုရားခေါင်ကြီးလည်း ဖြစ်ရ၏။ ဗာရာဏသီမင်းကို မိမိ၏အလိုအကြိုက်သို့ လိုက်ပါစေနိုင်သူလည်း ဖြစ်ရ၏။ သောနုတ္တိရ်မုဆိုးကို စေလွှတ်၍ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းကို ဆိပ်လူးမြားဖြင့် ပစ်ခွင်းစေလျက် အသေသတ်နိုင်သူလည်း ဖြစ်ရ၏။ ရောင်ခြည်တော် ခြောက်သွယ်တို့ဖြင့် ကွန့်မြူးစမ္ပယ်လျက်ရှိသော ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း၏ စွယ်တော်အစုံတို့ကို ဆောင်ယူစေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သူလည်း ဖြစ်ရ၏။ သို့သော် ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း၏ စွယ်တော်အစုံတို့သည် မိမိ၏ လက်ဝယ်သို့ ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ၌ကား ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း၏ ဂုဏ်တော် ကျေးဇူးတော်တို့ကို အမှတ်ရသဖြင့် ငိုပွဲကြီးဆင်၍ သေပွဲကြီးဝင်ခဲ့ရပြန်လေသည်။ (ဇာတက-၄-၅-၅၆။)

သတိဗြုသင့်လှ၏ — ဤစူဠသုဘဒ္ဓါ၏ ဇာတ်ကြောင်းကို ပြန်ပြောင်း၍ ကြည့်ပါက — ဒေါသတကြီးဖြင့် မကျေနပ်မှုတွေ တစ်ပုံကြီး ခြံရံ၍ ကံများကို အရမ်း မထူထောင်သင့်ကြောင်းကို သဘောပေါက်သင့်လှ၏။ ကံတစ်ခုကို ထူထောင်ပြီး၍ ကံအရာ မြောက်သွားသောအခါ၌ကား ပြန်လည် နှုတ်သိမ်းရန် အလွန်ခက်ခဲသွားပြီဖြစ်၏။ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ၊ အပရာပရိယဝေဒနီယကံများ ဖြစ်ခဲ့လျှင် အရိယမဂ်တည်းဟူသော မွေးညှပ်နှင့် ကင်း၍ အထူးသဖြင့် အရဟတ္တမဂ်တည်းဟူသော မွေးညှပ်နှင့်ကင်း၍ ပယ်နှုတ်ခြင်းငှာကား မတတ်ကောင်းလေရာသည်။ လူသားတစ်ဦးလည်း ဖြစ်လာရ၍ မိဘုရားကြီးဘဝကိုလည်း ရရှိလာသော သုဘဒ္ဓါအဖို့ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းကဲ့သို့သော တောထဲ၌သာ ပျော်မွေ့နေသော ဆင်တစ်ကောင်ကို မသတ်ဘဲ နေမည်ဆိုပါက ဘဝခြားနေသည့်အတွက် နေသင့်လှပေ၏။ သို့သော် ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းကို သတ်လိုသော စိတ်ဓာတ်များ ခြံရံလျက် ကံကို ထူထောင်မိသည့်အတွက် ထိုကံက အကျိုးပေးနေသော ဘဝတွင် မသတ်ဘဲ မနေနိုင် ဖြစ်နေ၏။ နှုတ်ပယ်ဖို့ရန် အလွန်ခက်ခဲသွားပြီ ဖြစ်ပေသည်။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း ကံတစ်ခုကို အမှားမှား အယွင်းယွင်း ထူထောင်ခဲ့မိလျှင်ကား စူဠသုဘဒ္ဓါကဲ့သို့ပင် ငိုပွဲကြီးဆင်ရတတ်၏။ သေပွဲကြီးလည်း ဝင်ရတတ်ပေ၏။ သတိရှိစေ။ —

မဟာပဒုမပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၏ အလောင်းလျာ အမျိုးကောင်းသမီး၏ ဆုတောင်း

မဟာပဒုမပစ္စေကဗုဒ္ဓါအလောင်း အမျိုးကောင်းသားသည် ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်ကို ရည်သန်တောင့်တ၍ ပါရမီတို့ကို ဖြည့်ကျင့်တော်မူစဉ် တစ်ခုသောဘဝ၌ သူတစ်ပါးတို့၏ သားမယားတို့ကို လွန်ကျူးဖျက်ဆီးသည့် ပရဒါရကံကို ပြုကျင့်ခဲ့မိ၏။ ထိုမကောင်းမှုကြောင့် ငရဲသို့ရောက်၍ ငရဲမှ လွတ်လာသောအခါ လူ့ပြည်ဝယ် အမျိုးသမီးဘဝသို့ ရောက်ရှိရပြန်၏။ ထိုအမျိုးသမီးဘဝတွင် အမိဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေနေရသည့်အခါ ခံစားရသည့် အလွန်ပူလောင်သည့် ဒုက္ခ၊ မွေးလာသည့်အခါ မိဘ ဆွေမျိုးသားချင်းတို့၏ မုန်းတီးမှုကို ခံရသည့် ဒုက္ခ၊ အိမ်ရှင်မ ဘဝသို့ ရောက်သောအခါ အိမ်ရှင်ယောက်ျားနှင့် ယောက္ခမတို့၏ မုန်းတီးမှုကို ခံရသည့်ဒုက္ခ ဤသို့စသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခ အမျိုးမျိုးနှင့် ရင်ဆိုင်တိုးနေရ၏။ ပရဒါရကံ၏ အကျိုးဆက်ပင်တည်း။ တစ်နေ့တွင် အခြား အမျိုးသမီးများကို ခေါ်ဆောင်၍ တောင်ထိပ်ပွဲသို့ သွားရောက်ပျော်ပါးနေသော အိမ်ရှင်ယောက်ျား၏ နောက်သို့ စားဖွယ်သောက်ဖွယ် အပြည့်အစုံယူဆောင်လျက် ရထားဖြင့် နောက်ကလိုက်သွား၏။ ထိုနေ့တွင် နန္ဒမူလိုဏ်ဂူ တွင် ခုနှစ်ရက်တို့ပတ်လုံး နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူပြီး၍ နိရောဓသမာပတ်မှ ထလာတော်မူသော အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတစ်ဆူသည် ထိုအမျိုးကောင်းသမီးအား ချီးမြှောက်ရန်အတွက် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွလာ တော်မူ၍ ကောင်းကင်ခရီးမှ သက်ဆင်းတော်မူပြီးလျှင် ထိုအမျိုးသမီးနှင့် ရင်ဆိုင်အရပ်တွင် ဆွမ်းခံ ကြွလာတော်မူ၏။ သဒ္ဓါတရား ပြည့်ဝစုံညီသော ထိုအမျိုးကောင်းသမီးသည် ရထားပေါ်မှ ဆင်းသက်လျက် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၏ သပိတ်တော်ကို ယူဆောင်ပြီးလျှင် မွန်မြတ်သော ဆွမ်း ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်တို့ကို သပိတ်၌ အပြည့်ထည့်၍ ပဒုမ္မာကြာပန်းများကို သပိတ်အောက်က ခံလျက် အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား သပိတ်တော်ကို ဆက်ကပ်ပြီး လျှင် သူအလိုရှိသော ဆု (၄)မျိုးကို တောင်း၏။ ထိုနောင် သပိတ်ပေါ်သို့ ပဒုမ္မာကြာပန်းတစ်စည်းကို ထပ်တင်၍ ငါးခုမြောက် ဆုတစ်ခုကိုပါ ထပ်တောင်းပြန်၏။

ထိုအမျိုးသမီး၏ ဆုတောင်းခန်းမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။ —

- ၁။ ဘန္တေ ယထာ ဣဒံ ပုပ္ဖံ၊ ဧဝါဟံ ယတ္ထ ယတ္ထ ဥပပဇ္ဇာမိ၊ တတ္ထ တတ္ထ မဟာဇနဿ ပိယာ ဘဝေယျံ မနာပါ။
- ၂။ ဘန္တေ ဒုက္ခော ဂဟ္တဝါသော၊ တံ အနုပဂမ္မ ပဒုမပုပ္ဖေဇေ ပဋိသန္ဓိ ဘဝေယျံ ။
- ၃။ ဘန္တေ ဇေဂုစ္ဆော မာတုဂါမော၊ စက္ကဝတ္ထိမိတာပိ ပရဝသံ ဂစ္ဆတိ။ တသ္မာ အဟံ ဣတ္ထိဘာဝံ အနုပဂမ္မ ပုရိသော ဘဝေယျံ ။
- ၄။ ဘန္တေ ဣမံ သံသာရဒုက္ခံ အတ္တိက္ကမ္မ ပရိယောသာနေ တုမေဟိ ပတ္တံ အမတံ ပါပဏေယျံ။
- ၅။ ပုပ္ဖသဒိသော ဧဝ မေ ဂန္ဓော စေဝ ဝဏ္ဏော စ။ (သုတ္တနိပါတ-ဋ္ဌ-၁-၆၉။)
- ၁။ အရှင်ဘုရား ဤပဒုမ္မာကြာပန်းကို လူများအပေါင်းသည် နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်သကဲ့သို့ ဤအတူ ဘုရား တပည့်တော်မသည် ဖြစ်လေရာရာ ဘဝတိုင်း၌ လူများအပေါင်း၏ ချစ်မြတ်နိုးအပ်သူ ဖြစ်ရပါလို၏။
- ၂။ အရှင်ဘုရား အမိဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းသည်ကား ဆင်းရဲလှပါ၏။ ထိုအမိဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်းသို့ မကပ်ရောက်ရမူ၍ ပဒုမ္မာကြာပန်း၏ အတွင်း၌သာလျှင် ပဋိသန္ဓေ တည်နေရသူ ဖြစ်ရပါလို၏။
- ၃။ အရှင်ဘုရား မာတုဂါမ အမျိုးသမီးဘဝဟူသည် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ကောင်းလှပါ၏။ စကြာဝတေးမင်း၏ သမီးရတနာပင် ဖြစ်သော်လည်း ယောက်ျားဟု ခေါ်ဆိုသည့် သူတစ်ပါး၏ အလိုသို့သာ လိုက်ပါနေရသူ

ဖြစ်ပါ၏။ ထို့ကြောင့် တပည့်တော်မသည် အမျိုးသမီးဘဝသို့ မကပ်ရောက်ရမူ၍ ယောက်ျား စင်စစ်သာ ဖြစ်ရပါလို၏။

၄။ အရှင်ဘုရား ဤသံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခကို ကျော်လွှား လွန်မြောက်ပြီး၍ နောက်ဆုံးဘဝ၌ အရှင်မြတ် တို့သည် သိတော်မူအပ် မြင်တော်မူအပ် ရတော်မူအပ် ရောက်တော်မူအပ်သည့် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကို ရောက်ရ ရရပါလို၏။

၅။ ဘုရားတပည့်တော်၏ ကိုယ်ရနံ့သည်လည်းကောင်း၊ အရောင်အဆင်းသည်လည်းကောင်း ဤပဒုမ္မာ ကြာပန်းနှင့် တူသည်သာလျှင် ဖြစ်ရပါလို၏။

ဘဝကို နာကြည်းချက်ဖြင့် တောင်းထားသော ဆုများပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုဆုတောင်းခန်းတွင် —

၁။ ပဒုမ္မာကြာပန်းကဲ့သို့ လူအများအပေါင်း၏ ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သူ၊ ပဒုမ္မာကြာပန်းအတွင်း၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေရသူ၊ အဆုံးဘဝ၌ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ရနိုင်သူ၊ ပဒုမ္မာကြာပန်း၏ အဆင်းအနံ့နှင့် တူသူ ယောက်ျား ဟု အသိမှားခြင်းသဘောကား အဝိဇ္ဇာတည်း။

၂။ ယင်းယောက်ျားဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်ခြင်းသဘောကား တဏှာတည်း။

၃။ ယင်းယောက်ျားဘဝသို့ စိတ်ကပ်ရောက် စွဲနေခြင်းသဘောကား ဥပါဒါန်တည်း။

၄။ အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဘုရားရှင်အား ပဒုမ္မာကြာပန်းနှင့် ဆွမ်းလှူဒါန်းသည့် ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စုကား သင်္ခါရတည်း။

၅။ ယင်းကုသိုလ်စေတနာအုပ်စု၏ စွမ်းအင်သတ္တိကား ကံတည်း။

ဤသို့လျှင် အကြောင်းတရားငါးပါး စုံညီသွားပေသည်။ ယင်းအကြောင်းတရားများကြောင့် လူ့ပြည် နတ်ပြည်တို့၌ စုန်ဆန်ကျင်လည်ရာဝယ် ပဒုမ္မာကြာပန်းအတွင်း၌သာ ပဋိသန္ဓေတည်နေရသူ ဖြစ်ခဲ့ရ၏။ နောက်ဆုံးဘဝတွင်လည်း လူ့ပြည် လူ့လောကဝယ် မင်းဥယျာဉ်တော် ရေကန်အတွင်း၌ ပေါက်ရောက် တည်ရှိသော ပဒုမ္မာကြာပန်း၏ အတွင်း၌သာ ပဋိသန္ဓေတည်နေရသူ ဖြစ်လာရ၏။ မဟာပဒုမမင်းသားဟု ရှင်ဘုရင့်သားတော် ဖြစ်လာရ၏။ လူများအပေါင်း၏ ချစ်ခင်မြတ်နိုးမှုကို ခံယူခဲ့ရ၏။ ပဒုမ္မာကြာပန်း၏ အဆင်းနှင့် တူသူ ပဒုမ္မာကြာပန်း၏ အနံ့နှင့် တူသော ကိုယ်ရနံ့ရှိသူ ဖြစ်လာရ၏။ နောက်ဆုံး ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်ကို ရရှိသွားတော်မူ၏။ မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်တရားကို မျက်မှောက်ပြုသွားတော်မူ၏။

စိတ်ဆန်းကြယ်ခြင်းကြောင့် ကံဆန်းကြယ်၏။ ကံဆန်းကြယ်ခြင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့ ဆန်းကြယ်ကြောင်း သက်သေသာဓကများပင် ဖြစ်ကြ၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ ဟူသောအမည်ချင်း တူညီသော်လည်း အဝိဇ္ဇာချင်း၊ တဏှာချင်း၊ ဥပါဒါန်ချင်း၊ သင်္ခါရ ကံချင်း မတူညီပုံနှင့် အကျိုးဝိပါက်ချင်းလည်း မတူညီပုံ သက်သေသာဓကများတည်း။

နိမိတ်ထင်ပုံ အပိုင်း

ကံ- ကမ္မနိမိတ် - ဂတိနိမိတ်

အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အတိတ်အကြောင်းတရားများနှင့် နောင်အနာဂတ် ရှိနေသေးသူတို့အတွက် နောင်အနာဂတ်တွင် အကျိုးပေးတော့မည့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကို ရှာဖွေရာ၌ အရေးကြီးလှသော အချက်တစ်ရပ်မှာ မရဏာသန္ဓေဇာ၏ အာရုံဖြစ်သော ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးပင် ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်တို့၏ အကြောင်းအရာကိုလည်း ကြိုတင်၍ သိထားသင့်ပေသည်။

အကျဉ်းအားဖြင့် ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟု ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံတို့သည် သုံးမျိုးတို့ ရှိကုန်၏။ ထိုသုံးမျိုးသော အာရုံတို့တွင် -

- ၁။ ကံ - ကံမည်သည်ကား အားထုတ်အပ်ပြီးကုန်သော ကုသိုလ်စေတနာ အကုသိုလ်စေတနာတို့တည်း။
- ၂။ ကမ္မနိမိတ် - အကြင်ဝတ္ထုကို (ဒါနဝတ္ထုစသည်ကို) အာရုံပြု၍ ကံကို အားထုတ်၏။ ထိုဝတ္ထုသည် ကမ္မနိမိတ်မည်၏ = ကံ၏ အကြောင်းမည်၏။

တတ္ထ အတိတေ ကပ္ပကောဋိသတသဟဿမတ္ထကသ္မိမ္ပိ ကမ္မေ ကတေ တသ္မိံ ခဏေ ကမ္မံ ဝါ ကမ္မနိမိတ္တံ ဝါ အာဂန္တာ ဥပဋ္ဌာတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၄၈။)

အာဂန္တာတိ အာဂတံ ဝိယ ဟုတွာ။ (မူလဋီ-၂-၁၀၄။)

လွန်ခဲ့သော အတိတ်ဘဝ၌ မဆိုထားဘိ၊ လွန်ခဲ့သော ကမ္ဘာကုဋေတစ်သိန်းတို့၏ အထက်၌သော်မှလည်း ကံကိုပြုအပ်ပြီးသော် ထိုကံ ကမ္မနိမိတ်တို့တွင် ကံသည်သော်လည်းကောင်း၊ ကမ္မနိမိတ်သည်သော်လည်းကောင်း (တကယ်မလာသော်လည်း) လာသကဲ့သို့ ဖြစ်၍ မရဏာသန္ဓေ = သေခါနီးခဏ၌ထင်လာ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၄၈။)

- ၁။ ကံ - အဘိမုဒိဘူတံ ဘဝန္တရေ ပဋိသန္ဓိဇနကံ ကမ္မံ ဝါ ။ ပ ။ တမေဝ ဝါ ပန ဇနကဘူတံ ကမ္မံ အဘိနဝကရဏဝသေန ဒွါရပတ္တံ ဟောတိ ။ ပ ။ ကမ္မံ ပန အတိတမေဝ၊ တဉ္စ မနောဒွါရဂ္ဂဟိတံ။ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။)

လွန်ခဲ့သော ပထမအတိတ်ဘဝက ပြုခဲ့သော ကံပင် ဖြစ်ချင် ဖြစ်ပါစေ၊ လွန်ခဲ့သော ကမ္ဘာတစ်သိန်းထက်က ပြုခဲ့သော ကံပင် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ၊ သတ္တဝါတစ်ဦးအတွက် သံသရာတစ်လျှောက်တွင် ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကံအများရှိသည်တွင် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတော့မည့်ကံသည် စုတေခါနီးအခါဝယ် အခြားကံများထက် ထင်ရှားနေ၏။ အထူးသဖြင့် ဤယခုပစ္စုပ္ပန် လူ့ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတော့မည့် ကုသိုလ်စေတနာကံသည် အတိတ်ဘဝ စုတေခါနီးအခါဝယ် အခြားကံများထက် ထင်ရှားနေ၏။ လူအများတွင် မျက်နှာပေါ်လွင်သူကဲ့သို့ အတိတ်ဘဝ စုတေခါနီးဝယ် မနောဒွါရ၌ ဤပစ္စုပ္ပန်လူ့ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတော့မည့်ကံသည် ပေါ်လွင်စွာ ထင်လာတတ်၏။ ဥပမာ - ကျောင်းဆောက်လှူခဲ့ဖူးသည် ဖြစ်အံ့၊ ကျောင်းလှူစဉ်က ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ ကုသိုလ်စေတနာများ တဖွားဖွား ဖြစ်ခဲ့ငြားအံ့၊ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါဝယ် ထိုကုသိုလ်စေတနာကို ပြန်၍ အမှတ်ရခြင်း၊ ထိုကုသိုလ်စေတနာကို ပြန်၍ အာရုံပြုနိုင်ခြင်း၊ ထိုကုသိုလ်စေတနာသည် မနောဒွါရ၌ ထင်လာခြင်းတည်း။ ဤကား ပုဗ္ဗေကတသညာဖြင့် ကံအာရုံထင်ပုံတည်း။

သမ္ပတိကတသညာ = ယခုပြုအပ်ဖူး၏ ဟူသော အမှတ်သညာဖြင့် ထင်ပုံကား သေခါနီးဝယ် အကျိုးပေးတော့မည့် ကုသိုလ်ကို သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ကို အသစ်တစ်ဖန် ထပ်မံ၍ ပြုနေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် သေခါနီး

မရဏာသန္ဓအခါဝယ် မနောဒွါရ၌ ထင်လာ၏။ ထင်ပုံကား - သေခါနီး မရဏာသန္ဓအခါဝယ် ဝေဒနာနှိပ်စက်၍ မေ့မြောနေစဉ် သေငယ်ဇောမြောနေစဉ် ကျောင်းဆောက်လှူခဲ့သည့် ကံက အကျိုးပေးတော့မည် မှန်လျှင် ယခု လောလောဆယ် ကျောင်းရေစက်ချပွဲ ကျင်းပနေရသကဲ့သို့ ကုသိုလ်စေတနာတွေ အသစ်အသစ် ထပ်ကာထပ်ကာ တဖွားဖွား ဖြစ်နေ၏။ ဆွမ်းလှူသည့်ကံက အကျိုးပေးတော့မည် မှန်လျှင် သေခါနီး မရဏာသန္ဓအခါဝယ် အသစ်တစ်ဖန် ထပ်မံ၍ ဆွမ်းလောင်းလှူနေရသကဲ့သို့ မနောဒွါရ၌ ထင်လာ၏။ အလားတူပင် မကောင်းသည့် အကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေးတော့မည် မှန်လျှင် ထိုမကောင်းမှုကိုပင် သေခါနီး၌ အသစ်တစ်ဖန် ထပ်မံ၍ ပြုနေရသကဲ့သို့ မနောဒွါရ၌ ထင်လာ၏။ သူ့အသက်ကို သတ်ခဲ့ဖူးလျှင် ယခုပင် သတ်ဖြတ်နေရသကဲ့သို့ အလွန် ကြမ်းတမ်းသော အခြင်းအရာများသည် သေခါနီး မနောဒွါရ၌ ထင်နေ၏။ ရှေးတုန်းက ဓားဖြင့် သူတစ်ပါးကို ခုတ်သတ်ခဲ့ဖူးလျှင် ထိုကံကလည်း အကျိုးပေးတော့မည် မှန်လျှင် သေခါနီးဝယ် ယခုပင် အသစ်တစ်ဖန် ခုတ်သတ်နေရသကဲ့သို့ ဒေါသဇောတွေ စောနေတတ်၏။ ယောဂီအများစုကို သုတေသနပြုကြည့်ရာ၌ ဤသမ္ပတိကတသညာဖြင့် ကံအာရုံထင်သည့် ယောဂီအရေအတွက်မှာ များပြားသည်ကို တွေ့ရ၏။

၂။ ကမ္မနိမိတ် - တံ ကမ္မကရဏကာလေ ရူပါဒိကမုပလဒ္ဓ ပုဗ္ဗမုပကရဏဘူတဉ္စ ကမ္မနိမိတ္တံ ဝါ ။ ပ ။ ကမ္မဗလေန ဆန္ဒဒွါရာနံ အညတြသ္မိံ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ။ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။)

ကမ္မဿ နိမိတ္တံ ကမ္မနိမိတ္တံ - ပဋိသန္ဓေစသည့် ဝိပါက်အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သည့် စွမ်းအား ရှိသော ကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့စဉ်က ထိုကံဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော စေတနာသည် ထိုထိုအာရုံကို အစွဲပြု၍ ထိုထို အာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့၏။ ထိုကံကို ပြုစုပျိုးထောင်စဉ်က တွေ့ကြုံခဲ့သမျှ သက်ဆိုင်သော အာရုံကို ကမ္မနိမိတ်ဟု ခေါ်ဆို၏။ ထိုကမ္မနိမိတ်ဟူသည် ရူပါရုံစသည့် အာရုံ (၆)ပါးပင် ဖြစ်၏။ ဒွါရ (၆)ပါး၌ ထိုကံသလို ထင်နိုင်၏။ ထိုရူပါရုံစသော ကမ္မနိမိတ်သည် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်းနှင့်အညီ အချုပ်အားဖြင့် ဥပလဒ္ဓကမ္မနိမိတ် ဥပကရဏကမ္မနိမိတ်ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် ဥပလဒ္ဓကမ္မနိမိတ်ဟူသည် တိုက်ရိုက်ရအပ်သော တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သော ပဓာန = ပြဓာန်းသော အာရုံတည်း။ ဥပကရဏကမ္မနိမိတ်ဟူသည် ကံပြီးမြောက်ဖို့ရန် အဆောက်အဦ အခြံအရံမျှသာ ဖြစ်သော အပဓာန = မပြဓာန်းသော အာရုံတည်း။

ကျောင်းလှူရာ၌ ကျောင်း၏ အသုံးအဆောင်နှင့်တကွ ဆွမ်းသင်္ကန်း စသည်တို့ကိုပါ အခြံအရံ အဖြစ်ဖြင့် ထည့်စွက် လှူဒါန်းကြ၏။ ထိုတွင် သေခါနီးကာလ မရဏာသန္ဓအခါဝယ် မနောဒွါရစသည့် ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ ဒွါရ၌ မိမိလှူဒါန်းခဲ့သော ကျောင်းအာရုံနိမိတ်ကြီး ထင်လာလျှင် ထိုကမ္မနိမိတ်သည် ဥပလဒ္ဓကမ္မနိမိတ်တည်း။ ကျောင်းအသုံးအဆောင် ဆွမ်း သင်္ကန်း တစ်ခုခု ထင်လာလျှင် ထိုကမ္မနိမိတ်သည် ဥပကရဏကမ္မနိမိတ်တည်း။

စေတီတော် ဆင်းတုတော်စသည်အား ဆွမ်း ရေချမ်း ပန်း ဆီမီးတို့ကို လှူဒါန်းရာ၌ သေခါနီး မရဏာသန္ဓ အခါဝယ် စေတီတော်နိမိတ် ထင်လာသည်ဖြစ်အံ့၊ ဆင်းတုတော်နိမိတ်စသည် ထင်လာသည်ဖြစ်အံ့၊ ထိုစေတီတော် ဆင်းတုတော်စသော အာရုံနိမိတ်သည် ဥပလဒ္ဓကမ္မနိမိတ်တည်း၊ ဆွမ်းစသော နိမိတ် ထင်လာသည်ဖြစ်အံ့၊ ထိုဆွမ်းစသည်ကား ဥပကရဏကမ္မနိမိတ်တည်း။

အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား ဆွမ်းနှင့် ပဒုမ္မာကြာပန်းတို့ကို လှူဒါန်းရာ၌ အရှင်ပစ္စေကဗုဒ္ဓါကား ဥပလဒ္ဓကမ္မနိမိတ်တည်း၊ ဆွမ်းနှင့် ပဒုမ္မာကြာပန်းတို့ကား ဥပကရဏတည်း။ ဤသို့စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါလေ။

တစ်ဖန် အကုသိုလ်ဘက်၌လည်း သားငါးတို့ကို လက်နက် ပိုက်ကွန်စသည်တို့ဖြင့် သတ်ဖြတ်ရာ၌ စုတေခါနီး မရဏာသန္ဓအခါဝယ် သတ်ခဲ့သည့် သားကောင် ငါးကောင် သားတုံးတို့သည် ထင်လာသည်ဖြစ်အံ့၊

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

ထိုကမ္မနိမိတ်ကား ဥပလဒ္ဓကမ္မနိမိတ်တည်း။ လက်နက်စသည်တို့သည် ထင်လာကုန်သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုကမ္မ-
နိမိတ်ကား ဥပကရဏကမ္မနိမိတ်တည်း။

လက္ခဏသံယုတ် အဋ္ဌိသုတ္တန် (သံ-၁-၄၄၆။)၌ နွားသတ်သမား တစ်ဦးသည် နွားစသည်တို့ကို များစွာ
သတ်၍ အသက်မွေးခဲ့သဖြင့် သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ ငရဲသို့ ရောက်ရှိသွားကြောင်းကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြား
ထားတော်မူ၏။ ထိုနောင် ထိုငရဲသား သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် ငရဲမှ ကျွတ်လွတ်၍ ပြိတ္တာဘဝသို့ ကူးပြောင်း
ခါနီးတွင် ကမ္မနိမိတ်ထင်ပုံကို အဋ္ဌကထာက ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထား၏။ —

တဿ ကိရနရကာ စဝနကာလေ နိမ္မိသကတာနံ ဂုန္နံ အဋ္ဌိရာသိယေဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ သော ပဋိစ္ဆန္တမ္ပိ
တံ ကမ္မံ ဝိညူနံ ပါကဋ္ဌံ ဝိယ ကရောန္တော အဋ္ဌိသင်္ခလိကပေတော ဇာတော။ (သံ-ဋ္ဌ-၁-၂၀၁။)

ထိုငရဲသား သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် ငရဲမှ စုတေခါနီးအခါ၌ အသားမရှိအောင် ပြုလုပ်ထားအပ်ကုန်သော
နွားတို့၏ အရိုးစုအစုအပုံ နိမိတ်သည်သာလျှင် ထင်လာ၏။ ဥပကရဏကမ္မနိမိတ်အာရုံတည်း။ ထိုငရဲသား
သတ္တဝါသည် ငရဲဘဝတည်းဟူသော ဘဝတစ်ခုဖြင့် ဖုံးကွယ်ထားအပ်သည်လည်း ဖြစ်သော ငရဲမရောက်ခင်
လူ့ဘဝက ပြုခဲ့သော ထိုကံသည် အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်တို့ကဲ့သို့သော ပညာရှိသူတော်ကောင်းတို့၏ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
အဘိညာဏ် ဉာဏ်၌ ထင်ရှားသကဲ့သို့ ပြုလျက် ထင်လာ၏။ ထိုနွားတို့ကို သတ်၍ အသက်မွေးခဲ့သည့်
ထိုအကုသိုလ်ကံ၏ ကြွင်းကျန်နေသေးသော အကျိုးဆက်ကြောင့် ကောင်းကင်တွင် အရိုးစုပြိတ္တာ ဖြစ်နေရ၏။
(သံ-ဋ္ဌ-၁-၂၀၁။)

လူ့ဘဝတွင် နွားတို့ကိုသတ်၍ အသားတခြား အရိုးတခြားပြု၍ အသားတို့ကို ရောင်း၍ အသက်မွေးခဲ့၏။
ထိုနွားအစုအပုံ နွားရိုးအစုအပုံတို့ကို အာရုံပြု၍လည်း အကုသိုလ်တရားများသည် ထိုနွားသတ်ယောက်ျား၏
သန္တာန်ဝယ် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ခဲ့သည်သာတည်း။ နွားသတ်ခြင်းစသည့် ကြီးလေးသော အကုသိုလ်ကံတို့ကြောင့်
ငရဲသို့ ရောက်ခဲ့ရ၏။ ပေါ့ပါးသော ကြွင်းကျန်နေသေးသော အကုသိုလ်ကံတို့ကြောင့် အရိုးစုပြိတ္တာဘဝသို့
ရောက်ခဲ့ရ၏။ ငရဲဘဝမှ ပြိတ္တာဘဝသို့ မကူးမီ စုတေခါနီးဝယ် မိမိသတ်ခဲ့သော နွားတို့၏ အရိုးအစုအပုံ
အာရုံနိမိတ်များ ထင်လာခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ဥပကရဏကမ္မနိမိတ်တည်း။ အကယ်၍ နွားအာရုံထင်ခဲ့မှုကား ထို
နွားအာရုံမှာ ဥပလဒ္ဓကမ္မနိမိတ်တည်း။

ဂေါပကသီဝလိ

မင်း၏ စီးပွားဥစ္စာတို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော ဂေါပကအမျိုးအနွယ်၌ လူဖြစ်လာသော သီဝလိ အမည်
ရှိသောသူသည် တာလပိဋ္ဌိကကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ စေတီတော်တစ်ဆူကို တည်ဆောက် ကိုးကွယ်ခဲ့၏။
ထိုဘုရားဒါယကာဖြစ်သော ဂေါပကသီဝလိ၏ သန္တာန်ဝယ် သေရာညောင်စောင်းထက်၌ လျောင်းစက်စဉ်
စေတီတော်အာရုံသည် ထင်လာ၏။ ထိုဘုရားဒါယကာ ဂေါပကသီဝလိသည် ထိုစေတီတော်ဟူသော အာရုံကိုပင်
အာရုံယူ၍ ကွယ်လွန်သွားလေသော် နတ်ပြည်လောက၌ ဖြစ်လေ၏။ ဤကား ဥပလဒ္ဓကမ္မနိမိတ်အာရုံ ထင်ပုံ-
တည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၄၈။)

အဖြူရောင် ကမ္မနိမိတ်

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကား အတိတ်ဘဝ မရဏာသန္နဇော၏ အာရုံကို လှမ်း၍ ရှာဖွေ ရှုကြည့်သော်-
လည်း လွယ်လွယ်နှင့် ရှုမရဖြစ်နေ၏။ အဖြူရောင်ကိုသာ တွေ့မြင်နေ၏။ ထိုအဖြူရောင်ကို ထိုးဖောက်၍ အဝိဇ္ဇာ

တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ တို့ကို ရှာဖွေကြည့်သော်လည်း လွယ်လွယ်နှင့် မတွေ့နိုင်ဖြစ်နေ၏။ သုံးရက်ခန့် ကြာသွား၏။ ထိုအဖြူရောင်ကို နှလုံးမသွင်းတော့ဘဲ မသေမီ သေခါနီး မရဏာသန္တအခါသို့ မတိုင်မီ ရှေးပိုင်း ဘက်သို့ ကျော်၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်း ကြည့်လိုက်၏။ ထိုအခါတွင် ကျေးလက်တောသူတစ်ဦးက ရဟန်းတော်တစ်ပါးအား သစ်သီးဆွမ်း လှူဒါန်းနေသည့် ကံအာရုံနိမိတ်ကို တွေ့ရှိ၏။

အလှူခံ ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား နာမ်တရား၊ အလှူပေးသည့် အမျိုးသမီးငယ်၏ သန္တာန်၌တည်ရှိသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို တစ်လှည့်စီ ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းလေရာ အလှူခံ ရဟန်းတော်၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်နှင့် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်တို့သည် ရုပ်နာမ်သန္တာန် တစ်ခုတည်းအဖြစ် ဆက်စပ်မှုမရှိဘဲ အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်း မဟုတ်ဘဲ၊ အလှူပေးနေသည့် အမျိုးသမီး၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန် အစဉ်နှင့် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်တို့ကိုသာ အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်းအဖြစ် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်သွား၏။ အတိတ် သစ်သီးဆွမ်း လှူဒါန်းစဉ် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်နှင့် ယခုလက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် တို့သည်လည်း အစဉ်အတန်း တစ်ခုတည်း ဖြစ်နေသည်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ခဲ့၏။ ထိုအခါတွင် သစ်သီးဆွမ်း လောင်းလှူစဉ် ဖြစ်ခဲ့သော စိတ်အစဉ်တို့ကို ဆက်လက်သိမ်းဆည်း၍ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကို ရှာဖွေလေရာ ပညာမဲ့လျက် ဆင်းရဲလှသည့် ကျေးလက်တောသူဘဝကို နာကြည်းသဖြင့် ခေတ်ပညာတတ် မြို့ကြီးသူ ဖြစ်ရလိုကြောင်း ဆုတောင်းပန်ထွာခဲ့သည့် စိတ်အစဉ်တို့ကို တွေ့ရှိခဲ့၏။ ဤ၌ -

- ၁။ ခေတ်ပညာတတ် မြို့ကြီးသူဟု အသိမှားမှုသဘောကား အဝိဇ္ဇာတည်း။
- ၂။ ခေတ်ပညာတတ် မြို့ကြီးသူဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်မှု သဘောကား တဏှာတည်း။
- ၃။ ခေတ်ပညာတတ် မြို့ကြီးသူဘဝသို့ စိတ်ကပ်ရောက်စွဲနေမှု သဘောကား ဥပါဒါန်တည်း။
- ၄။ ရဟန်းတော်အား သစ်သီးဆွမ်း လောင်းလှူသည့် ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စုကား သင်္ခါရတည်း။
- ၅။ ခေတ်ပညာတတ် မြို့ကြီးသူဘဝကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိသော ယင်းကုသိုလ်စေတနာအုပ်စု၏ ကမ္မသတ္တိကား ကံတည်း။

ကိလေသဝဋ် ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် အုပ်စုကား မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း တစ်ကြိမ်၊ ဇော ခုနှစ်ကြိမ် တဒါရုံ နှစ်ကြိမ်အနေဖြင့် ဖြစ်ခဲ့၏။ ဇောအသီးအသီး၌ လောဘဒိဋ္ဌိအုပ်စု နာမ်တရား အလုံး (၂၀)စီ ရှိ၏။ ကမ္မဝဋ်ဖြစ်သော သင်္ခါရ ကံ အုပ်စုသည်လည်း မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း တစ်ကြိမ်၊ ဇော ခုနှစ်ကြိမ် တဒါရုံ နှစ်ကြိမ် အနေဖြင့် ဖြစ်ခဲ့၏။ ဇောအသီးအသီး၌ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြင့် ဉာဏ်ယှဉ်လျက် ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့ခြင်းကြောင့် နာမ်တရား (၃၄)စီ အသီးအသီးရှိ၏။ ယင်းကိလေသဝဋ် မနောဒွါရဝီထိနှင့် ကမ္မဝဋ် မနောဒွါရဝီထိတို့ကား မနောဒွါရဝီထိပေါင်းများစွာ ဖြစ်ခဲ့ကြသည်သာတည်း။ သို့သော် ဧကတ္တနည်းအားဖြင့် ကံတစ်ခုအဖြစ်ဖြင့်သာ သတ်မှတ်၍ ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အကြောင်းတရားငါးပါးကို ထူထောင်ခဲ့သဖြင့် ဤဘဝတွင် သူမျှော်လင့်ခဲ့သည့် ခေတ်ပညာတတ် မြို့ကြီးသူ ဘဝကိုကား ရရှိခဲ့၏။ သို့သော် ဤ၌ တင်ပြလိုသောအချက်မှာ **အဖြူရောင်ကမ္မနိမိတ်** အကြောင်းတရားပင် ဖြစ်သည်။

အတိတေပိ ပစ္စယာ စေဝ ပစ္စယသမုပ္ပန္နဓမ္မာ စ ၊ အနာဂတေပိ ဧတရဟိပိ ပစ္စယာ စေဝ ပစ္စယသမုပ္ပန္န-ဓမ္မာ စ။ (အဘိ-ဋ-၂-၂၄၂။)

- ၁။ အတိတ်၌လည်း အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားသာ ရှိ၏။
- ၂။ အနာဂတ်၌လည်း အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားသာ ရှိ၏။
- ၃။ ပစ္စုပ္ပန်၌လည်း အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားသာ ရှိ၏။

ဤသို့လျှင် ကာလသုံးပါးလုံး၌ အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားသာ ရှိကြောင်းကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် သည် သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်ကြောင်းကို သမ္မာဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာကြီးက ညွှန်ကြားထား၏။ ယင်းညွှန်ကြားချက်နှင့် အညီ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အတိတ်၌လည်း အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားသာရှိသည်ဟု သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် နောက်ထပ် ဒုတိယအတိတ်စသည့် ထိုထိုအတိတ်၌ ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကြောင့် ပထမအတိတ်၌ ပဋိသန္ဓေစသည့် ဝိပါကဝဋ်တရားတို့ ထင်ရှား ဖြစ်ပုံကိုလည်း သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဖြင့် ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းရပြန်၏။

ဤသို့ သိမ်းဆည်းလိုက်သောအခါ ဒုတိယအတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေအခါတွင် အဖြူရောင် ကမ္မနိမိတ် အာရုံသည် ထင်နေပေ၏။ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါ၏ ရှေးပိုင်းဘက်သို့ ဉာဏ်ကိုစေလွှတ်၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလိုက်သောအခါ မရဏာသန္ဓေမစောမီ ရှေးပိုင်းစောစောတွင် စာသင်ကျောင်းတစ်ခုကို ဆောက် လုပ် လှူဒါန်းသည့် ကုသိုလ်ကံကို ရှာဖွေတွေ့ရှိ၏။ ယင်းစာသင်ကျောင်းကို လှူဒါန်းသည့် အခမ်းအနားတွင် စာသင်ကျောင်းကို ပိတ်ဖြူမျက်နှာကြက်များ မိုးကာထား၏။ စာသင်ကျောင်း၏ အတွင်းပတ်လည်တွင်လည်း ပိတ်ဖြူများကို ကာရံထား၏။ ထိုစာသင်ကျောင်းကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည့် ကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေးဖို့ရန် အခွင့်သာလာသဖြင့် ယင်းကံ၏စွမ်းအင်ကြောင့် ဒုတိယအတိတ် သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါဝယ် မရဏာသန္ဓေ- ဇော စောသည့်တိုင်အောင် ယင်းစာသင်ကျောင်း ပေးလှူသည့် အခမ်းအနားတွင် အသုံးပြုခဲ့သော အဖြူရောင် ကမ္မနိမိတ်အာရုံ ထင်လာပေသည်။ ဥပကရဏကမ္မနိမိတ် အာရုံပင်တည်း။ ယင်းဒုတိယအတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေ- ဇော၏ အာရုံကိုပင် ပထမအတိတ်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့က ဆက်ခံ၍ အာရုံယူကြရ၏။ သို့အတွက် ထိုယောဂီ၏ ပထမအတိတ်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့၏ အာရုံမှာ အဖြူရောင် ကမ္မနိမိတ်အာရုံ ဖြစ်ပေသည်။ ဤအချက်ကို မမေ့ပါနှင့်။

[မှတ်ချက် — ထိုယောဂီ၏ ယခုဘဝ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့၏ အာရုံမှာ ပထမအတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေဇောက ယူခဲ့သော ရဟန်းတော်တစ်ပါးအား သစ်သီးဆွမ်း လောင်းလှူသည့် ကံအာရုံ ဖြစ်သည်။ ဤအချက်ကိုလည်း မမေ့ပါနှင့်။ ဘဝတစ်ခုနှင့် တစ်ခု ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့၏ အာရုံချင်း မတူညီပုံကို အထူးသတိပြုပါ။]

စုတိကျပုံ (၄) မျိုး

- ၁။ မရဏာသန္ဓေဇောနောင် စုတိကျသော ဝါရ၊
- ၂။ မရဏာသန္ဓေဇောနောင် ဘဝင်ကျ၍ ဘဝင်နောင် စုတိကျသော ဝါရ၊
- ၃။ မရဏာသန္ဓေဇောနောင် တဒါရုံကျ၍ တဒါရုံနောင် စုတိကျသော ဝါရ၊
- ၄။ မရဏာသန္ဓေဇောနောင် တဒါရုံကျ၍ တဒါရုံနောင် ဘဝင်ကျပြီးလျှင် ဘဝင်နောင် စုတိကျသော ဝါရ။

ဤသို့လျှင် စုတိကျပုံ ဝါရ (၄)မျိုး ရှိ၏။ ထိုယောဂီကား ဇောနောင် ဘဝင် အကြိမ်များစွာ ကျ၍ ဘဝင် နောင်တွင် စုတိကျသော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ဖြစ်ခဲ့၏။

ထိုယောဂီ၏ ပထမအတိတ် ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့သည် ဒုတိယအတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေဇော၏ အာရုံဖြစ်သော အဖြူရောင် ကမ္မနိမိတ်ကိုသာ ဆက်လက်၍ အာရုံယူကြသဖြင့် ပထမအတိတ် သေခါနီးကာလ ဝယ် မရဏာသန္ဓေဇော စောပြီးနောက် ဘဝင်များ နာရီပေါင်းများစွာ ရက်ပေါင်းများစွာ ဆက်တိုက်ဖြစ်ပြီးမှ

စုတိစိတ်ကျခဲ့၏။ ယင်းဘဝင် စုတိတို့သည် အဖြူရောင် ကမ္မနိမိတ်ကိုသာ အာရုံပြုနေကြသဖြင့် ယခုဤဘဝတွင် ပထမအတိတ်၏ သေခါနီးကာလကို လှမ်း၍ ဉာဏ်ဖြင့်ရှုလိုက်သောအခါ ယင်းဘဝင် စုတိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော အဖြူရောင် ကမ္မနိမိတ်ကိုပင် အချိန်ခပ်ကြာကြာ တွေ့ရှိနေရခြင်း ဖြစ်၏။ များသောအားဖြင့် ဤကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတို့သည် သေခါနီးကာလဝယ် နာရီပေါင်းများစွာ ရက်ပေါင်းများစွာ မေ့မြောနေတတ်သူများ ဖြစ်ကြ၏။ ဘဝင်စိတ်များ အဖြစ်များနေခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၏ တိကျမှန်ကန်မှုကား အလွန် အားရကျေနပ်ဖွယ် ရှိပါပေစွ။

သမ္မုဇ္ဈကာလကိရိယာ = တွေ့တွေ့ဝေဝေဖြင့် သေရခြင်း

အညာ သမ္မုဇ္ဈကာလကိရိယာ နာမ ဟောတိ။ (အဘိ-ဋ-၂-၁၄၈။)

ကမ္မာဒိ အနုဿရဏဗျာပါရရဟိတတ္တာ “သမ္မုဇ္ဈကာလကိရိယာ”တိ ဝုတ္တာ။ အဗျာပါရေနေဝ ဟိ တတ္ထ ကမ္မာဒိ ဥပဋ္ဌာနံ ဟောတိတိ။ (မူလဋီ-၂-၁၀၄။)

ဂေါပကသီဝလ်၏ သေခြင်းမျိုးမှတစ်ပါး အခြားသော ပြင်းစွာတွေ့ဝေသော သေခြင်းကို ပြုခြင်းမည်သည် ရှိသေး၏။ ဤ၌ ကံအစရှိသော အာရုံကို အောက်မေ့ကြောင်း အမှတ်ရကြောင်း ဗျာပါရမှကင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သမ္မုဇ္ဈကာလကိရိယာ = ပြင်းစွာတွေ့ဝေသော သေခြင်းကို ပြုခြင်းဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က မိန့်ဆိုတော်မူသွားခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုတွေ့တွေ့ဝေဝေ သေခါနီးအခါ၌ ကံစသော အာရုံကို အောက်မေ့ဖို့ရန် ဗျာပါရ မရှိဘဲသာလျှင် ကံစသော အာရုံတစ်ပါးပါး၏ မရဏာသန္ဓေအခါ ထင်လာနိုင်သောကြောင့်တည်း။ ဤ၌ သမ္မုဇ္ဈကာလကိရိယာ = ပြင်းစွာ တွေ့တွေ့ဝေဝေဖြင့် သေရခြင်းဟူသည် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ဂေါပကသီဝလ် ဘုရားဒါယကာ၏ သေခြင်းမျိုးလည်း ပါဝင်နေ၏။ သေခါနီးကာလဝယ် ကံစသော အာရုံကို ကြောင့်ကြဗျာပါရ ပြု၍ နှလုံးမသွင်းနိုင်ဘဲ အကျိုးပေးမည့် ကံ၏ စွမ်းအင်ကြောင့်သာ ကံစသော နိမိတ်အာရုံများ ထင်လာမှုကို ရည်ညွှန်းထားပေသည်။ သို့သော် သောတာပန်တရားတို့တွင်ကား ပုထုဇန့်တို့၏ သေခြင်း အားလုံးကိုပင် မုဋ္ဌဿတိ = သတိလက်လွှတ်၍ သေခြင်းဟု ဟောကြားထားတော်မူ၏။

သော မုဋ္ဌဿတိ ကာလံ ကုရုမာနော အညတရံ ဒေဝနိကာယံ ဥပပဇ္ဇတိ။ (အံ-၁-၅၀၅။)

ဒိဋ္ဌိယာ သုပ္ပဒိဝိဒ္ဓါတိ အတ္တတော စ ကာရဏတော စ ပညာယ သုဋ္ဌ ပဋိဝိဒ္ဓါ ပစ္စက္ခံ ကတာ။ **မုဋ္ဌဿတိ ကာလံ ကုရုမာနော**တိ နယိဒံ ဗုဒ္ဓဝစနံ အနုဿရဏသတိယာ အဘာဝေန ဝုတ္တံ၊ ပုထုဇနကာလကိရိယံ ပန သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ပုထုဇနော ဟိ မုဋ္ဌဿတိ ကာလံ ကရောတိ နာမ။ (အံ-ဋ-၂-၃၆၄။)

ရဟန်းတော်တစ်ပါးသည် အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ဘုရားရှင်၏ တရားတော်တို့ကို သင်သိ ကျင့်သိ ဤအသိနှစ်မျိုးဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ထား၏။ ဗုဒ္ဓဝစန အမည်ရသော အတ္တ = ပရမတ္ထဟု ခေါ်ဆိုသော လောကီ စိတ်စေတသိက် ရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းပရမတ်တရားတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကိုလည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ထား၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကို ရရှိအောင်လည်း ကြိုးစား အားထုတ်ထား၏။ ထိုရဟန်းတော် သည် အရိယမဂ်သို့မဆိုက်မီ ပုထုဇနဘဝဖြင့် ကွယ်လွန်ခဲ့သော် စင်ကြယ်သော သီလ၌ ရပ်တည်နေသည့်အတွက် ကြောင့် နတ်ပြည် နတ်လောကသို့ ရောက်ရှိသွား၏။ ထိုရဟန်းတော်၏ သေခြင်းကို မုဋ္ဌဿတိကာလကိရိယာ = သတိလက်လွှတ်၍ သေခြင်းဟု ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ဤ၌ ဗုဒ္ဓဝစန အမည်ရသော တရားတော်တို့ကို အစဉ်လျှောက်၍ အောက်မေ့တတ် သိမ်းဆည်း ရှုပွားတတ်သော သတိ၏ မရှိခြင်းကြောင့် မုဋ္ဌဿတိကာလ ကိရိယာ = သတိလက်လွှတ်၍ ကွယ်လွန်ခြင်းဟု ဟောကြားတော်မူသည်ကား မဟုတ်၊ ပုထုဇနအဖြစ်ဖြင့် ကွယ်လွန်

ခြင်းကိုသာ ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ထိုသို့ ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (အံ-၁-၅၀၅။အံ-၄-၂-၃၆၄။)

အထက်ပါ သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာ၌ကား ဤသောတာနုဂတသုတ္တန်၌ ဟောကြားတော်မူအပ်သော မုဋ္ဌဿတိကာလင်္ကရီယာ = သတိလက်လွတ်၍ ကွယ်လွန်ခြင်းမျိုးကို ရည်ရွယ်၍ ဖွင့်ထားသည်ကား မဟုတ်။ ဗုဒ္ဓဝစနအမည်ရသော တရားတော်တို့ကို တစ်နည်း ကုသိုလ်စေတနာကံစသော အာရုံတို့ကို အောက်မေ့တတ်သော သတိ မရှိဘဲ တွေ့တွေ့ဝေဝေဖြင့် ကွယ်လွန်သည့် ပုထုဇနမျိုးကို ရည်ရွယ်၍ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

ထင်ရှားစေအံ့ — မျက်ကွယ်အရပ်သို့ (တစ်ဖက်သို့) မျက်နှာမူလျက် သွားနေသူ၏ နောက်မှ ထက်လှစွာသော သန်လျက်ဖြင့် ဦးခေါင်းကို ဖြတ်လိုက်ကုန်၏။ လျောင်းလျက် အိပ်ပျော်နေသူ၏ ဦးခေါင်းကိုလည်း ထက်မြက်လှသော သန်လျက်ဖြင့် ဖြတ်လိုက်ကုန်၏။ ရေ၌မူလည်း နှစ်၍ သတ်ကြကုန်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော အခါမျိုး၌သော်မှလည်း အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော ကံအာရုံသည်သော်လည်းကောင်း၊ ကမ္မနိမိတ်အာရုံသည်သော်လည်းကောင်း မရဏာသန္ဓေအခါ ထင်လာသည်သာ ဖြစ်၏။ (အဘိ-၄-၂-၁၄၈။)

ရေ၌နှစ်၍ အသတ်ခံရသူ

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် အတိတ်အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေရာ၌ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါ၌ တည်ရှိခဲ့ကြ ဖြစ်ခဲ့ကြသော ရုပ်နာမ်တို့ကိုလည်းကောင်း မရဏာသန္ဓေအခါ ထင်ခဲ့သော အာရုံတို့ကိုလည်းကောင်း လှမ်း၍ ရှုလိုက်တိုင်း မောနေ၏။ ထိုသို့ မောမောနေသဖြင့် မရဏာသန္ဓေမတိုင်မီ ရွှေ့ပိုင်း ခပ်လှမ်းလှမ်းက ဖြစ်ခဲ့သော ရုပ်နာမ်တို့ကိုလှမ်း၍ သိမ်းဆည်းခိုင်းလိုက်၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုကဲ့သို့ မသေမီ ခပ်လှမ်းလှမ်းက ဖြစ်ခဲ့သော ရုပ်နာမ်တို့ကို လှမ်း၍ သိမ်းဆည်းလိုက်သောအခါ ရဟန်းတော်တစ်ပါးအား ဆွမ်းလောင်းလှူနေသည့် ကုသိုလ်စေတနာ နာမ်တရားစုတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ရလာ၏။ ရှေးသို့ ဆက်လက်၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပြန်ရာ ဆုတောင်းသည့် စိတ်အစဉ်တို့ကိုပါ သိမ်းဆည်း၍ ရရှိလာ၏။ သူ၏ ဆုတောင်းမှာ — အရှင်ဘုရားတို့ကဲ့သို့ ရဟန်းတော် ဖြစ်ပါရစေ — ဟူ၏။

- ၁။ ရဟန်းတော်ဟု အသိမှားခြင်းသဘောကား အဝိဇ္ဇာတည်း။
- ၂။ ရဟန်းဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်ခြင်းသဘောကား တဏှာတည်း။
- ၃။ ရဟန်းဘဝသို့ စိတ်ကပ်ရောက်စွဲနေခြင်းသဘောကား ဥပါဒါန်တည်း။
- ၄။ ဆွမ်းလောင်းလှူနေသည့် ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စုတို့ကား သင်္ခါရတည်း။
- ၅။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ ချုပ်ပျက်သွားသောအခါ ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် မြှုပ်နှံထားခဲ့သည့် ရဟန်းဘဝကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအင် ကမ္မသတ္တိကား ကံတည်း။

အကြောင်းတရားငါးပါးကား စုံညီသွားပြီ ဖြစ်၏။ ယင်းကမ္မသတ္တိကြောင့် လက်ရှိဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါးစသည့် ဝိပါက်တရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြသည် ဖြစ်ပေါ်မလာကြသည်ကို အကြောင်းနှင့်အကျိုး ဆက်စပ်မှု ရှိမရှိကို အကြိမ်ကြိမ် ဆန်းစစ်ကြည့်သောအခါ ယင်းကံကြောင့်ပင် ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါးစသည့် အချို့သော ဝိပါကဝဋ်တရားတို့ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာရသည်ကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်၍ ရရှိ၏။ ထိုအခါတွင်မှ မှန်မမှန်ကို ထပ်မံ၍ ဆန်းစစ်ရန်အတွက် သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါ ထိုအာရုံသည် တစ်ဖန်ပြန်၍ ထင်လာသည် မထင်လာသည်ကိုလည်းကောင်း၊ သေခါနီးကာလကို လှမ်း၍ ရှုလိုက်တိုင်း မောရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းကိုလည်းကောင်း သိရှိရန်အတွက် သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါ ရုပ်နာမ်တို့ကို နောက်ကြောင်းပြန်၍ (ဆွမ်းလောင်းလှူသည့် အချိန်မှစ၍ သေခါနီးသို့တိုင်အောင်) တစ်ဖန် သိမ်းဆည်းခိုင်းလိုက်သောအခါ ကြေကွဲဖွယ်ရာ မြင်ကွင်းတို့မှာ ဤသို့ ဖြစ်ကြ၏။ —

သူတစ်ပါးတို့၏ ပစ္စည်းကို မတရား လုယက်ယူတတ်သည့် ဒုစရိုက်အိုး လူမိုက်ဆိုး ဖြစ်ခဲ့၏။ တစ်နေ့တွင် ဖမ်းမိ၍ တုတ်စားတို့ဖြင့် ရိုက်ပုတ်မှု ထိုးခုတ်မှုကို ခံခဲ့ရ၏။ ဂုန်နီအိတ်တွင် ထည့်၍ ယင်းအိတ်ကို ကြိုးစည်းလျက် လှေပေါ်သို့ တင်သွားကာ ရေထဲသို့ ကန်ချခဲ့ရ၏။ ရေထဲ၌ အလွန်အလွန် မောပန်းခဲ့၏။ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေ ဇောအခိုက်တွင် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ရဟန်းတော်တစ်ပါးအား ဆွမ်းလောင်းလှူသည့် ကံအာရုံသည် အသစ်တစ်ဖန် ပြုလုပ်နေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ထင်လာ၏။ ယင်းကံအာရုံကို အောက်မေ့ဖို့ရန် ဗျာပါရ မရှိဘဲသာ လျှင် ယင်းကံအာရုံသည် မရဏာသန္ဓေဇောအခိုက်ဝယ် မနောဒွါရ၌ ထင်လာနိုင်ပေသည်။

မရဏာသန္ဓေနှင့် အလွန်နီးကပ်နေသောအခိုက်၊ မရဏာသန္ဓေဇောအခိုက်တို့၌ အလွန်အလွန် မောပန်းနေရကား ထိုသို့ မောပန်းနေသည့်အခိုက်၌ တည်ရှိခဲ့ကြ ဖြစ်ခဲ့ကြသော ရုပ်နာမ်တို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ လှမ်းရှုလိုက်သောအခါ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ယခုပင် မောနေရသကဲ့သို့ ခံစားနေရ၏။ ပျော်ရွှင်ဖွယ်အာရုံကို လှမ်းရှုလိုက်က ပျော်ရွှင်မှု ဖြစ်တတ်သကဲ့သို့၊ ဝမ်းနည်းဖွယ်အာရုံကို လှမ်းရှုလိုက်က ဝမ်းနည်းမှု ဖြစ်တတ်သကဲ့သို့ မှတ်ပါ။

ထူးခြားမှု - ထူးခြားမှုတစ်ခုကား မရဏာသန္ဓေဇောအခိုက်၌ အသစ်တစ်ဖန် ပြုလုပ်နေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ထင်လာသော ထိုဆွမ်းလောင်းလှူနေသည့် ကုသိုလ်စေတနာ ကံအာရုံကို ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်တို့ အပေါ်၌ စွဲလမ်းနေသည့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့က ထပ်မံ၍ ခြံရံထားကြပြန်၏။ ယင်းအဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ကား ရှေးယခင် မသေမီ ခပ်စောစောပိုင်းက ဆွမ်းလောင်းလှူသည့် ကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့စဉ်က အနုသယဓာတ်အဖြစ် ကိန်းဝပ် တည်နေခဲ့သော ယခုကဲ့သို့ သေခါနီးအခါကျမှ ဖြစ်ခွင့်ရှိကြသော ကိလေသဝဋ်တရားတို့ပင်တည်း။ သို့အတွက် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤဘဝဝယ် မွေးလာစဉ်က ဦးခေါင်း၌ ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်တို့ပါ ကပ်ပါလာ ကြပေသည်။ နက်ယောင်နှင့်နက်သော၊ ခက်ယောင်နှင့်ခက်သော ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ၏ တိကျမှန်ကန်သည့် သာဓက တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာကား သန္တိဌိကဂုဏ်တော်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူပါပေစွတကား - ။

ဤအပိုင်းတွင် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဉာဏ်လင်းရောင်ခြည်၏ စွမ်းအင်ကို မမေ့သင့်ပေ။

လဟုကမရဏ = လျင်လျင်မြန်မြန် သေရမှု

သမ္မုဇ္ဈကာလကိရိယာ (= ပြင်းစွာ တွေ့တွေ့ဝေဝေ သေခြင်း)မှတစ်ပါး လျင်လျင်မြန်မြန် သေခြင်းမည်သည် ရှိသေး၏။ ဆောက်ရိုး၏ ထိပ်၌ နားနေသော ယင်ကောင်ငယ်ကို လက်ရိုက်ဖြင့် ပုတ်ခတ်၍ ကြိတ်ချေပစ်ကြ ကုန်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော အချိန်အခါမျိုး၌သော်လည်း အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော ကံအာရုံသည်သော် လည်းကောင်း၊ ကမ္မနိမိတ်အာရုံသည်သော်လည်းကောင်း ထင်လာ၏။

ဤသို့ အကြိတ်အချေခံရသော ယင်ကောင်၏ သန္တာန်ဝယ် ရှေးဦးစွာ ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်သော အာဝဇ္ဇန်း (= ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း)စိတ်သည် ဘဝင်ကို မလည်စေနိုင် မရပ်စေနိုင်၊ မနောဒွါရ၌ ဖြစ်သော အာဝဇ္ဇန်း (= မနောဒွါ- ရာဝဇ္ဇန်း)စိတ်သည်သာလျှင် ဘဝင်ကို လည်စေနိုင်၏။ ဘဝင်ကို ရပ်စေနိုင်၏။ (ဤသို့ အကြိတ်ချေခံရသော ယင်ကောင်၏ သန္တာန်ဝယ် ရှေးဦးစွာ ကာယဒွါရီထိ မဖြစ်ဘဲ မနောဒွါရီထိသာ အရင်ဖြစ်ရသည်ဟု ဆိုလို ပေသည်။)

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်က ဘဝင်ကို လည်စေပြီးနောက် ရပ်စေပြီးနောက်၌ ဇောစောပြီး၍ ဘဝင်သို့ သက်- ရောက်၏။ (ပထမမနောဒွါရီထိတည်း။)

ဒုတိယဝီရိယံ အလှည့်အကြိမ်၌ ကာယဒွါရဝီရိယံ ဖြစ်သော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် ဘဝင်အယဉ်ကို လည်စေ၏ ရပ်စေ၏။ ထိုပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ နောက်၌ ကာယဝိညာဏ် သမ္ပဋိစိုဉ်း သန္တိရဏ ဝုဋ္ဌော စိတ်တို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏။ ဇောစောပြီး၍ ဘဝင်သို့ သက်ပြန်၏။ (ဒုတိယကာယဒွါရဝီရိယံတည်း။)

တတိယဝီရိယံ အလှည့်အကြိမ်၌ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် ဘဝင်ကို လည်စေ၏။ ရပ်စေ၏။ ထိုမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ နောက်၌ ဇောစော၍ဘဝင်သို့ သက်လေ၏။ (တတိယမနောဒွါရဝီရိယံတည်း။)

ဤတတိယဝီရိယံနောင် ဘဝင်ကျပြီးမှ ယင်ကောင်သည် သေလွန်၏။ စုတိစိတ် ကျ၏။ — ဤစကားရပ်ကို အဘယ်အကျိုးငှာ ဆောင်ယူပြအပ်ပါသနည်းဟူမူ နာမ်တရားတို့၏ အာရုံမည်သည် ဤသို့ကလောက် လျင်မြန်စွာထင်၏။ — ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြခြင်းငှာ ဆောင်ယူပြအပ်ပေသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၄၈။)

မူလဋီကာ၏ အကြောင်းပြချက်

အကြိတ်ချေခံရသော ယင်ကောင်၏ သန္တာန်ဝယ် ရှေးဦးစွာ ကာယဒွါရဝီရိယံ ပါဝင်သော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းက အဘယ်ကြောင့် ဘဝင်ကို မလည်စေနိုင် မရပ်စေနိုင်ပါသနည်း၊ အဘယ်ကြောင့် ကာယဒွါရဝီရိယံ ရှေးဦးစွာ မဖြစ်ရပါသနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ မိမိဟူသော ယင်ကောင်ငယ်သည် ကြံစည် စိတ်ကူးအပ်ဆဲဖြစ်သော တစ်စုံတစ်ခုသော အာရုံ၏ ထင်ရှား ရှိနေသေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ပင်တည်း - ဟု ဤသို့လျှင် ဓမ္မသိရိထေရ်ဟူသော ကေစိဆရာတို့က အကြောင်းပြကြကုန်၏။ ထိုကေစိဆရာတို့ဆိုအပ်သော အကြောင်းသည်ကား သင့်သော အကြောင်း မဟုတ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - ဘဝင်၏ အာရုံမှ အခြားတစ်ပါးသော ကြံစည်အပ်ဆဲ စိတ်ကူးဆဲ ဖြစ်သော အာရုံ၏ မရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အခြားတစ်ပါးသော အာရုံကို ကြံစည် စိတ်ကူးနေသော စိတ်၏ ဖြစ်နေရာအခါ၌ ဘဝင်ကို လည်စေခြင်း ရပ်စေခြင်း၏ပင် မဖြစ်နိုင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ဖြစ်သည်။

အမှန်စစ်စစ်ကား - ဤကာယဒွါရဝီရိယံ ပါဝင်သော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ ဘဝင်ကို ရှေးဦးစွာ မလည်စေရာ၌ မရပ်စေရာ၌ = (ကာယဒွါရဝီရိယံ၏ ရှေးဦးစွာမဖြစ်ရာ၌) ဤ အကြောင်းတရားသည် ဖြစ်လေရာ၏။ -

တာနိဿ တမှိ သမယေ ဩလမ္ပန္တိ အဇ္ဈောလမ္ပန္တိ အဘိပ္ပလမ္ပန္တိ (မ-၃-၂၀၃။)

“ထိုသေခါနီး သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် ထိုကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံတို့သည် ထိုသေခါနီး မရဏသန္ဓာအခါ၌ တွဲရစွဲဆွဲသကဲ့သို့ ထင်လာကုန်၏။ အလွန်တွဲရစွဲဆွဲသကဲ့သို့ ထင်လာကုန်၏။ ရှေးရှု တွဲရစွဲ ဆွဲသကဲ့သို့ ထင်လာကုန်၏။”

ဤသို့ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် အဋ္ဌကထာ၌ ဖော်ပြထားအပ်ကုန်သော ပထမ မနောဒွါရိကဇောဝါရ၊ ဒုတိယကာယဒွါရိကဇောဝါရ၊ တတိယမနောဒွါရိကဇောဝါရဟူကုန်သော ဇောဝါရ သုံးမျိုးတို့သည် မဖြစ်ကုန်မီသာလျှင် ထိုယင်ကောင်၏ သန္တာန်ဝယ် ကံအစရှိသော အာရုံတစ်ခုခု၏ ထင်ခြင်းသည် ဖြစ်ရာပေ၏။ (ထိုယင်ကောင်သည် သေတော့မည် မှန်လျှင် အကြိတ်အချေ မခံရခင်ကတည်းက ကြိုတင်၍ ထိုယင်ကောင်၏ သန္တာန်၌ ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသည် ကြိုတင်၍ ထင်နေသည်သာ ဖြစ်၏ဟု ဆိုလိုသည်။)

အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — တစ်ပါးမက များပြားလှစွာသော ဇောဝါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ကံ ကမ္မ-
နိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံတို့တွင် အာရုံတစ်မျိုးမျိုး၏ လွန်စွာ တွဲရ၍ဆွဲသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းသည်လည်း-
ကောင်း၊ ရှေးရှု တွဲရ၍ဆွဲသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ ဇောဝါရ တစ်ခုမျှလောက်
ဖြင့်ကား ထိုအာရုံ၏ ထိုကဲ့သို့ လွန်စွာ တွဲရ၍ဆွဲသကဲ့သို့ ထင်ခြင်းသည်လည်းကောင်း ရှေးရှု တွဲရ၍ဆွဲသကဲ့သို့
ထင်ခြင်းသည်လည်းကောင်း မဖြစ်သင့်သောကြောင့်တည်း။ အထက်တွင် အဋ္ဌကထာ၌ ဖော်ပြထားသော မနော
ဒွါရဝီရိယံ၊ ကာယဒွါရဝီရိယံ၊ မနောဒွါရဝီရိယံဟူသော ဇောဝါရဝီရိယံသုံးမျိုးတို့သည် မဆိုက်ရောက်လာကုန်မီ မဖြစ်
ကုန်မီ အချိန်ပိုင်းတို့၌သာလျှင် ကြိုတင်၍ မရဏာသန္ဓဇော၏ အာရုံဖြစ်သော ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော
အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံ၏ ထင်ခြင်းသည်သာ ဖြစ်သင့်သောကြောင့် အကြိတ်ချေခံရသော
ယင်ကောင်ငယ်၏ သန္တာန်ဝယ် ကာယဒွါရဝီရိယံ၌ ပါဝင်သော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းက ဘဝင်ကို မလည်စေမူ၍ မရပ်
စေမူ၍ မနောဒွါရဝီရိယံပါဝင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းကသာလျှင် ကံစသော တစ်ပါးပါးသော အာရုံရှိသော
ရှေးဦးစွာသော ဘဝင်ကို လည်စေ၏ ရပ်စေ၏။

ထိုပထမမနောဒွါရဝီရိယံမှ နောက်၌ လက်ရှိကဖြင့် ပုတ်ခတ်ခံရခြင်းကြောင့် ယင်ကောင်ငယ်၏ သန္တာန်
ဝယ် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၏ အားကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဒုတိယဇောဝါရ၌ ကာယဝိညာဏဝီရိယံ
သည် ပစ္စုပ္ပန်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုနောင် ယင်းကာယဝိညာဏဝီရိယံ (= ကာယဒွါရဝီရိယံ)
မဖြစ်မီ မနောဒွါရဇောဝါရဝီရိယံသည် ယူအပ်ပြီးသည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော ကံ အစရှိသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင်
တစ်ပါးပါးကို အာရုံပြု၍ အစဉ်အားဖြင့် မနောဒွါရဇောသည် စောပြီး၍ = စောပြီးလတ်သော် —

- ၁။ မူလဘဝင်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည်မူလည်းဖြစ်သော၊
- ၂။ အာဂန္တုကဘဝင်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည်မူလည်းဖြစ်သော၊ တဒါရုံဖြစ်သော ဘဝင်သည် သက်၏။
(တဒါရုံကျ၏။)
- ၃။ တဒါရုံ၏ မရှိခြင်းသည် ဖြစ်လတ်သော် ဘဝင်သည်သာလျှင် သက်၏။ (ဘဝင်ကျ၏။)

[မူလပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် အမျိုးအစားတူသော ဝိပါကစိတ်က တဒါရုံကိစ္စကို ဆောင်ရွက်လျက် ဖြစ်ပေါ်-
လာသော် ယင်းတဒါရုံကို မူလဘဝင်ဟု ခေါ်ဆို၏။ ထိုမူလဘဝင်နှင့် အမျိုးအစားမတူသော ဝိပါကစိတ်တစ်မျိုး
က တဒါရုံကိစ္စကို ဆောင်ရွက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာသော် ယင်းတဒါရုံကို အာဂန္တုကဘဝင်ဟု ခေါ်ဆိုသည်။]

ဧတသ္မိံ ဌာနေ ကာလံ ကရောတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၄၈။)

ဧတသ္မိံ ဌာနေ ကာလံ ကရောတိ တဒါရမ္မဏာနန္တရေန စုတိစိတ္တောန၊ တဒါရမ္မဏာဘာဝေ ဝါ ဘဝင်-
သင်္ခါတေနေ စုတိစိတ္တောန စဝတိတိ အတ္ထော။ (မူလဋီ-၂-၁၀၄။)

တတိယမနောဒွါရဝီရိယံ ဖြစ်ပြီးနောက် ယင်ကောင်သည် စုတိစိတ်ကျသွားကြောင်းကို အဋ္ဌကထာက
ဖွင့်ဆိုထား၏။ ထိုအဋ္ဌကထာ စကားရပ်၏ ဆိုလိုရင်း အနက်သဘောမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

- ၁။ မရဏာသန္ဓဇော၏နောင်၌ တဒါရုံကျသော် တဒါရုံနောင် စုတိကျ၏။
- ၂။ မရဏာသန္ဓဇော၏နောင်၌ တဒါရုံမကျသော် ဇောနောင်၌ စုတိကျ၏။

ဤသို့ဆိုလို၏။ ဤကား လဟုကမရဏ = လျင်လျင်မြန်မြန်သေပုံကို ဖွင့်ဆိုသည့် စကားတည်း။ ယင်းသို့
လျင်လျင်မြန်မြန် သေရသူ မဟုတ်လျှင်ကား အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း —

- ၁။ မရဏာသန္ဓဇောနောင် စုတိကျသည်လည်း ရှိ၏။
- ၂။ မရဏာသန္ဓဇောနောင် ဘဝင်ကျ၍ ဘဝင်နောင် စုတိကျသည်လည်း ရှိ၏။
- ၃။ မရဏာသန္ဓဇောနောင် တဒါရုံကျ၍ တဒါရုံနောင် စုတိကျသည်လည်း ရှိ၏။
- ၄။ မရဏာသန္ဓဇောနောင် တဒါရုံကျ၍ တဒါရုံနောင် ဘဝင်ကျပြီးလျှင် ဘဝင်နောင် စုတိကျသည်လည်း ရှိ၏။

ဤလျှင်လျှင်မြန်မြန်သေခြင်း = လဟုကမရဏကို ဖွင့်ဆိုပြရာ၌ စုတိစိတ်ကိုပင် ဘဝင်ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပေသည်။ မနောဒွါရ၏ ကံအစရှိသော အာရုံသည် မနောဒွါရ၌ လျှင်လျှင်မြန်မြန် ထင်ခြင်းသဘောရှိ၏။ ဤသို့ လျှင်လျှင်မြန်မြန် မနောဒွါရ၌ ကံစသော အာရုံ၏ မရဏာသန္ဓသေခါနီး အခါ ထင်လာခြင်းကိုပင် ရည်ရွယ်တော်မူ၍ - နာမ်တရားတို့၏ အာရုံမည်သည် ဤသို့ကလောက် လျင်မြန်စွာ ထင်၏ - ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် နာမ်တရားဖြစ်သော မနောဒွါရ၏ အာရုံသည် လျင်မြန်သော ထင်ခြင်းရှိ၏ဟု မှတ်ပါ။ တစ်ဖန် ယင်ကောင်၏ သန္တာန်ဝယ် လက်ရိုက်ဖြင့် ပုတ်ခတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အားကြီးသော ရုပ်တရားဖြစ်သော ကာယဒွါရဝီရိယစိတ်၏ အာရုံဖြစ်သော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌ ကာယဒွါရဝီရိယစိတ် မဖြစ်သေးဘဲ မနောဒွါရ၏ အာရုံဖြစ်သော ကံအစရှိသော အာရုံတစ်ခုခု၌ ရှေးဦးစွာ မနောဒွါရဝီရိယစိတ်၏ ဖြစ်ပုံကို ပြခြင်းအားဖြင့် နာမ်တရားတို့၏ အာရုံ၏ လျင်မြန်စွာ မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းရှိသည်ကို ပြအပ်ပြီး ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

တစ်နည်း - စက္ခုစသော ရုပ်တရားတို့မှာ ရူပါရုံစသော အာရုံရှိသည်ဟု ဆိုရသော်လည်း ရုပ်တရားတို့သည် အာရုံကို မယူတတ်သည့် အနာရမ္မဏတရားတို့သာ ဖြစ်ကြခြင်းကြောင့် မုချအားဖြင့် အာရုံရှိကြသည်ကား မဟုတ်။ မြင်တတ်သော ဌာနီဖြစ်သော စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို မှီ၍ ဖြစ်သော စက္ခုဝိညာဏ်ကို ထောက်၍ ဌာနဖြစ်သော မှီရာ စက္ခုအကြည်ဓာတ် ရုပ်တရား၌ “အာရုံရှိသည်”ဟု တင်စား၍ ဌာနပုစာရအားဖြင့် ဆိုရသည်။ ဤ “အရူပ = နာမ်တရားတို့၏ အာရုံ”ဟု ဆိုရာ၌ကား မုချဖြစ်သော အာရုံတည်း။ ထို့ကြောင့် “အကြင် နာမ်တရားတို့သည် အာရုံသည် မုချအားဖြင့် ရှိ၏။ ထိုမုချအားဖြင့် အာရုံရှိသော နာမ်တရားတို့ကို ပြခြင်း အကျိုးငှာသာ လျှင် - နာမ်တရားတို့၏ အာရုံမည်သည် ဤသို့ကလောက် လျင်မြန်စွာထင်၏ - ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ (မူလဋီ-၂-၁၀၄-၁၀၅။)

ဂတိနိမိတ်

ဂတိနိမိတ်မည်သည် ဖြစ်လတ္တံ့သော အရပ်၌ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ဘုံဘဝ, ဘုံဌာန၌ တည်ရှိသော) တစ်မျိုးသော အရောင်အဆင်းတည်း။ ယင်းအရောင်အဆင်းသည် သေခါနီး မရဏာသန္ဓအခါ၌ ထင်လာ၏။ ထိုဖြစ်လတ္တံ့သောအရပ် ဘုံဘဝတို့တွင် ငရဲ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော သတ္တဝါအဖို့ ငရဲနိမိတ်သည် ထင်လာလတ်သော် သံအိုးကြီးနှင့် တူသည်ဖြစ်၍ ထင်လာ၏။ လူ့ပြည် လူ့လောက၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် သေခါနီး မရဏာသန္ဓအခါ၌ ဂတိနိမိတ်သည် ထင်လာလတ်သော် ထိုလူဖြစ်မည့် သတ္တဝါအဖို့ ဦးစွာ ကိန်းအောင်းတည်နေရမည့် အမိ၏ ဝမ်းရေသည် (အမိ၏ သားအိမ်သည်) နီမြန်းသော ကမ္မလာယာဉ်နှင့် တူသည် ဖြစ်၍ မရဏာသန္ဓဇောအခိုက်၌ ထင်လာ၏။ နတ်ပြည်လောက၌ ဖြစ်ရတော့မည့် သတ္တဝါအဖို့ နတ်ပြည်လောက ဂတိနိမိတ်သည် ထင်လာလတ်သော် ပဒေသာပင်, နတ်ဘုံဗိမာန်, အိပ်ရာတိုက်ခန်း စသည်တို့သည် ထင်လာကုန်၏။ ဤသို့လျှင် -

- ၁။ ကံသည်လည်းကောင်း,
- ၂။ ကမ္မနိမိတ်သည်လည်းကောင်း,

၃။ ဂတိနိမိတ်သည်လည်းကောင်း -

အကျဉ်းအားဖြင့်ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံတို့သည် သုံးမျိုးတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၄၉။)

ကမ္မာဒိနံ ဘူမိ စိတ္တုပ္ပါဒါဒိဝသေန ဝိတ္ထာရတော အနန္တော ပဘောဒေါတိ “သင်္ခေပတော”တိ အာဟ။
(မူလဋီ-၂-၁၀၅။)

“ဘူမိ စိတ္တုပ္ပါဒါဒိဝသေနာ”တိ ဣဒံ ကမ္မံ သန္တာယ ဝုတ္တံ ကမ္မနိမိတ္တဿပိ ဝသေန လဗ္ဘတေဝ တဿ ဆဋ္ဌာရမ္မဏဘာဝတော။ ဂတိနိမိတ္တဿ ပန ပဘောဒေါ နီလာဒိကောယေဝ။ (အနုဋီ-၂-၁၁၅။)

ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံတို့၏ ဘုံ၊ စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် အကျယ်အားဖြင့် အပြားသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ၊ ထိုကြောင့် အကျဉ်းအားဖြင့်ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က မိန့်ဆိုတော် မူခြင်းဖြစ်၏။ ဘုံ၊ စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်ဟူသော ဤစကားကို ကံအာရုံကို ရည်ရွယ်၍ မူလဋီကာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားခြင်း ဖြစ်၏။ ကမ္မနိမိတ်၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း ဘုံ၊ စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ အစွမ်းဖြင့် ခွဲခြားဝေဖန်မှုကို ရအပ်ရနိုင်သည်သာတည်း။ ထိုကမ္မနိမိတ်၏ အာရုံ (၆)ပါး ရှိသောကြောင့် ကမ္မနိမိတ်အတွက်လည်း ရနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဂတိနိမိတ် အပြားကား အညို အရွှေ အနီ အဝါ စသော ရူပါရုံ အမျိုးမျိုးတည်း။ (မူလဋီ-၂-၁၀၅။ အနုဋီ-၂-၁၁၅။) (ဂတိနိမိတ်ကို ရူပါရုံ တစ်မျိုးသာဟု ဖွင့်ဆိုထားသော်လည်း “အသံ-အနံ” စသော အာရုံများလည်း ရနိုင်သေး၏ဟု ယူကြသေး၏။)

အနန္တရမုပ္ပဇ္ဇမာနဘဝေ ဥပလဘိတဗ္ဗမုပဘောဂဘူတဉ္စ ဂတိနိမိတ္တံ ဝါ ကမ္မဗလေန ဆန္တံ ဒွါရာနံ အညတြသ္မိံ ပစ္စုပ္ပန္နာတိ။ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။)

ဂတိယာ နိမိတ္တံ ဂတိနိမိတ္တံ - ဟူသည်နှင့်အညီ နောက်ဖြစ်ရတော့မည့် ဘဝသစ်၏ အာရုံများသည်လည်း မရဏာသန္တ သေခါနီးကာလဝယ် ကြိုတင်၍ ထင်လာတတ်၏။ ထိုဂတိနိမိတ်သည်လည်း - ဥပလဘိတဗ္ဗ ဂတိနိမိတ် ဥပဘောဂဘူတဂတိနိမိတ်ဟု နှစ်မျိုးပြားပြန်၏။ ဤ၌လည်း တိုက်ရိုက်ရအပ် ရောက်ထိုက်သော အရပ်သည် ဥပလဘိတဗ္ဗဂတိနိမိတ် မည်၏။ ထိုရောက်ရာအရပ်၌ တွေ့ကြုံခံစားရမည့် အသုံးအဆောင်များသည် ဥပဘောဂဂတိနိမိတ် မည်၏။

ထိုတွင် လူ့ဘုံသို့ သွားရတော့မည့် သတ္တဝါ၏ သန္တာန်၌ မရဏာသန္တအခါဝယ် ကမ္မလာနီကဲ့သို့ နီသော အဆင်းအရောင်ရှိသော မိမိပဋိသန္ဓေတည်နေရတော့မည့် အမိ၏ ဝမ်းရေသည် ထင်လာလျှင် ထိုဂတိနိမိတ်ကား ဥပလဘိတဗ္ဗဂတိနိမိတ်တည်း။ အခြားဆိုင်ရာ လူ့အသုံးအဆောင် တစ်ခုခုထင်လာလျှင် ထိုဂတိနိမိတ်ကား ဥပဘောဂဂတိနိမိတ်တည်း။

နတ်ပြည်လောကသို့ သွားရတော့မည့် သတ္တဝါ၏ သန္တာန်၌ သေခါနီးဝယ် မိမိရရှိတော့မည့် ဘုံဗိမာန် အာရုံသည် ထင်လာလျှင် ထိုအာရုံကား ဥပလဘိတဗ္ဗဂတိနိမိတ်တည်း။ နတ်သမီး၊ ပဒေသာပင်၊ ဥယျာဉ်တော်၊ ရေကန်စသည့် အာရုံတို့ထင်လာလျှင် ထိုအာရုံတို့ကား ဥပဘောဂဂတိနိမိတ်တည်း။ ငရဲသို့လားရောက်ရတော့မည့် သတ္တဝါ၏ သန္တာန်၌ သေခါနီးဝယ် ထင်လာသော ငရဲဘုံနိမိတ်သည် ဥပလဘိတဗ္ဗဂတိနိမိတ်တည်း။ ခွေး ကျီး လင်းတ ငရဲထိန်း ငရဲမီးစသည် ထင်လာလျှင် ထိုထင်လာသော အာရုံနိမိတ်ကား ဥပဘောဂဂတိနိမိတ်တည်း။

တိရစ္ဆာန်ဖြစ်တော့မည့် သတ္တဝါ၏ သန္တာန်၌ သေခါနီး မရဏာသန္တအခါဝယ် ထင်လာသော တောတောင် အရပ်သည် ဥပလဘိတဗ္ဗဂတိနိမိတ်တည်း။ ချုံ ပိတ်ပေါင်းစသည်ကား ဥပဘောဂဂတိနိမိတ်တည်း။

ပြိတ္တာ ဖြစ်တော့မည့် သတ္တဝါ၏ သန္တာန်၌ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါဝယ် အမိုက်မှောင်ကြီးများ ထင်လာတတ်၏ — ဟု အဆိုရှိ၏။ ဤ၌လည်း သမုဒ္ဒရာ မြစ်ကမ်းစသော ပြိတ္တာတို့ နေထိုင်ရာအရပ်ဟူသော ဂတိနိမိတ်များသည်လည်း ထင်လာနိုင်သည်သာတည်း။ ပြိတ္တာတို့ နေထိုင်ရာ မြို့၊ ရွာ အရပ် စသည်ကား ဥပလဘိတဗ္ဗ ဂတိနိမိတ်တည်း။ ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် နှပ် တံတွေးစသည့် ပြိတ္တာဘဝဝယ် သုံးဆောင်ခံစားရမည့် အသုံးအဆောင်တို့ကား ဥပဘောဂဂတိနိမိတ်တည်း။

ဤပြဆိုခဲ့ပြီးသော ဂတိနိမိတ်များသည် ရူပါရုံချည်းသာ ဖြစ်ကြ၏။ (အစိတ်စိတ်မှလွတ်သော ရူပါရုံ အပေါင်းအစုဟူသည် မရှိကောင်းသောကြောင့် ပရမတ်အစစ်ဖြစ်သော များစွာသော ရူပါရုံတို့၏ အပေါင်းအစုဟု ဆိုလိုပေသည်။) ထိုဂတိနိမိတ် ထင်လာရာ၌ တချို့ မှာ မိမိနေရာအရပ်၌ တွေ့ကြုံနေရသကဲ့သို့ ထင်တတ်၏။ တချို့မှာ ထိုထိုဤဤမှ ဘွားကနဲပေါ်လာသကဲ့သို့ ထင်တတ်၏။ တချို့မှာ မိမိကိုယ်တိုင် ငရဲသို့ ရောက်နေသကဲ့သို့ နတ်ပြည်သို့ ရောက်နေသကဲ့သို့ ထင်တတ်၏။ ယခုကာလဝယ် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အကြီးအကျယ် ဖျားနာ၍ မေ့မြောသွားရာ၌ ငရဲသို့ ရောက်သွားလေဟန် နတ်ပြည်သို့ ရောက်သွားလေဟန်၊ တောအုပ်ကြီးတစ်ခု အတွင်းသို့ မိတ်ဆွေတစ်စုဖြင့် ရောက်သွားလေဟန်၊ ပင်လယ်ကမ်းခြေရှိ မြို့၊ ရွာတစ်ခုသို့ ရောက်သွားလေဟန် ထင်လာတတ်ကြ၏။ (ပရမတ္ထဒီပနီ-၂၅၆-ဣစ္ဆာသယ။)

ပရမတ္ထဒီပနီ၏ ဝါဒ

ကမ္မဗလေန ဆန္ဒ ဒွါရာနံ အညတြသ္မိံ ပစ္စုပ္ပန်တိ = ထို ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် အာရုံတစ်မျိုးမျိုးသည် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတော့မည့် ဇနကကံ၏ အစွမ်းကြောင့် ဒွါရ (၆)ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါး၌ ထင်လာပေ၏ဟု အရှင်အနုရုဒ္ဓါက အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်းတွင် ဖွင့်ဆိုထား၏။ ဤ၌ “ကမ္မဗလေန = ကံ၏ အစွမ်းကြောင့် ထင်သည်” ဟူသော စကားသည် ယေဘုယျသာတည်းဟု လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီးက ပရမတ္ထဒီပနီတွင် ဖွင့်ဆိုထား၏။

- ၁။ အချို့အမြဲလေ့လာအပ်သော အာရုံ၊ (အာစိဏ္ဏကံ)
- ၂။ သို့မဟုတ် စုတေခါနီး လောလောဆယ်ပြုအပ်သော အာရုံ၊ (အာသန္ဓကံ)
- ၃။ ဆွေမျိုးစသည်တို့က သတိပေး၍ သတိရအပ်သော အာရုံ၊
- ၄။ ကိုယ်တိုင် တွေးတော စဉ်းစား၍ ပေါ်လာသော အာရုံ —

ဤအာရုံများသည် ကံစွမ်းကြောင့် မဟုတ်ဘဲ အမြဲလေ့လာထားခြင်းစသော အကြောင်းတို့ကြောင့်လည်း သေခါနီးဝယ် ထင်လာနိုင်၏ — ဟု ဖွင့်ဆိုထား၏။ (ပရမတ္ထဒီပနီ-၂၅၆-ဣစ္ဆာသယ။)

ဂတိနိမိတ်ထင်သူ

ယောဂီများကို သုတေသနပြုကြည့်ရာ ဤဂတိနိမိတ်ထင်သူမှာလည်း အရေအတွက်နည်းပါးသည်ကို တွေ့ရ၏။ ယောဂီတစ်ဦးသည် အတိတ်ဘဝ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေပိုင်းကို လှမ်း၍ ရှုလိုက်သောအခါ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလိုက်သောအခါ မရဏာသန္ဓေ မတိုင်မီအပိုင်းတွင်ကား ကံအာရုံ၊ ကမ္မနိမိတ်အာရုံများ ထင်နေ၏။ မရဏာသန္ဓေအခိုက်၌ကား ကမ္မလာနီရောင် အဆင်းရှိသော အမိဝမ်းရေ ဂတိနိမိတ်အာရုံ ထင်လာ၏။

မရဏာသန္ဓေ မစောမီ စောစောပိုင်း အချိန်တွင်ကား စေတီတော်တစ်ဆူ၌ ဆွမ်း ပန်း ရေချမ်းများကို ဆက်ကပ်လှူဒါန်းနေသည့် ကံအာရုံ၊ သီလရှင်များကို စာသင်ပေးနေသည့် ကံအာရုံနှင့်၊ စေတီတော်အာရုံ၊

ဆွမ်း ပန်း ရေချမ်းအာရုံစသည့် ကမ္မနိမိတ်အာရုံများ ထင်နေ၏။ ယင်းကံကို ထူထောင်ခဲ့စဉ်က အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ကို ဆက်လက်၍ ရှာဖွေကြည့်ရာ - သံဃာတော်များကို ပြုစုလုပ်ကျွေးပါရစေ - ဟူသော ဆုတောင်းခန်းကိုလည်း တွေ့ရ၏။ ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုစဉ်က ဖြစ်ခဲ့သော ရုပ်နာမ်တို့၌ ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်း ဖြစ်၏။

၁။ သံဃာတော်များကို ပြုစုလုပ်ကျွေးနိုင်သူဟု အသိမှားခြင်းသဘောကား အဝိဇ္ဇာတည်း။

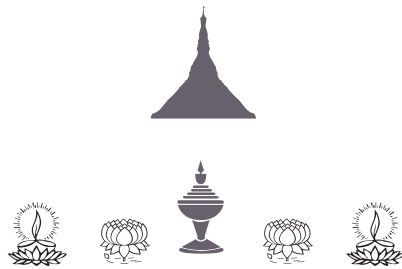
၂။ ယင်းဘဝကို တွယ်တာ တပ်မက်ခြင်းသဘောကား တဏှာတည်း။

၃။ ယင်းဘဝသို့ စိတ်ကပ်ရောက် စွဲနေခြင်းသဘောကား ဥပါဒါန်တည်း။

၄။ စေတီတော်အား ဆွမ်း ပန်း ဆီမီးလှူဒါန်းသည့် ကုသိုလ်စေတနာအုပ်စုတို့ကား သင်္ခါရတည်း။

၅။ ယင်းသင်္ခါရ၏ ချုပ်ပျက်သွားသောအခါ ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် မြှုပ်နှံထားခဲ့သော သံဃာတော်ကို ပြုစုလုပ်ကျွေးနိုင်သည့် ဘဝကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိသော စွမ်းအင်ကမ္မသတ္တိကား ကံတည်း။ ဇနကကံတည်း။ သီလရှင်များကို တရားဓမ္မစာပေ သင်ကြားပို့ချပေးသော ကံတို့ကား ဥပတ္တမ္ဘကံတို့တည်း။

ယင်းအကြောင်းတရားများကြောင့် ဤဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေခန္ဓာငါးပါးစသည့် အချို့သော ဝိပါက်ရုပ်နာမ်တို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာရသည်ကိုကား ရှာဖွေတွေ့ရှိ၏။ သို့သော် မရဏာသန္ဓေဇော မစောမီ အချိန်ပိုင်းတွင် ယင်းကံအာရုံ ကမ္မနိမိတ်အာရုံများသည် ခပ်ကြာကြာ ထင်နေသော်လည်း မရဏာသန္ဓေဇောအခါ၌ကား ကမ္မလာနီ အဆင်းကဲ့သို့ အရောင်တစ်ခုကို ဓာတ်မီးခြစ်ကို ခြစ်လိုက်သကဲ့သို့ ဝင်းကနဲ တစ်ချက်တွေ့လိုက်ရ၏။ အမိဝမ်းရေ ဂတိနိမိတ် ထင်ခြင်း ဖြစ်၏။ စုတိစိတ်ကျသွား၏။ ဤဘဝ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့၏ အာရုံကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ဆန်းစစ်ကြည့်ရာ ထိုကမ္မလာနီရောင် ရှုပါရုံကိုပင် အာရုံယူနေသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ စေတီတော်အား ဆွမ်း ပန်း ဆီမီး လှူဒါန်းသည့် ကုသိုလ်စေတနာကံ၏ စွမ်းအားကြောင့် ထိုဂတိနိမိတ် ထင်လာရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ သံဃာတော်ကို ပြုစုလုပ်ကျွေးနိုင်သည့် ဘဝကိုလည်း ရရှိခဲ့ပေသည်။

ပဋိသန္ဓေအကြောင်း သိကောင်းစရာ
ပဋိသန္ဓေအမျိုးအစားနှင့် ထိုက်သင့်ရာ ဘုံဌာန

အတိတ်အဆက်ဆက် အနာဂတ်အဆက်ဆက်တို့၌ အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာဝယ် ပဋိသန္ဓေအကြောင်းအရာများကိုလည်း သိထားသင့်ပေသည်။ သို့မှသာလျှင် မည်သည့်ဘဝ၌ မည်သည့်ပဋိသန္ဓေ အမျိုးအစားမျိုး ဖြစ်ခဲ့သည် စိတ်စေတသိက် မည်ရွေ့မည်မျှ ရှိသည် — မည်သည့်ကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟူသော အချက်တို့ကို တိတိကျကျ သိရှိနိုင်မည် သိမ်းဆည်းနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

- ၁။ ပဋိသန္ဓေတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။
- ၂။ ပဋိသန္ဓေစိတ်တို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။
- ၃။ အဘယ်စိတ်ဖြင့် အဘယ်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေရသနည်း။
- ၄။ ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံသည်ကား အဘယ်နည်း။

- ၁။ အသည်သတ် ပဋိသန္ဓေနှင့်တကွ ပဋိသန္ဓေ အမျိုးအစား (၂၀)ရှိ၏။
- ၂။ ပဋိသန္ဓေစိတ်တို့သည် (၁၉)မျိုး ရှိကြ၏။

- (က) အကုသလဝိပါက် အဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ် = အဟိတ် အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ် တစ်ခု။
- (ခ) ကုသလဝိပါက် အဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ် = အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ် တစ်ခု။
- (ဂ) မဟာဝိပါက်စိတ် ရှစ်ခု။
- (ဃ) ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ငါးခု။ (ပဉ္စကနည်း။)
- (င) အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် လေးခု။

အားလုံးပေါင်းသော် ပဋိသန္ဓေစိတ်အမျိုးအစား (၁၉)မျိုး ရှိ၏။

၃။ ထို (၁၉)မျိုးသော ပဋိသန္ဓေစိတ်တို့တွင် —

- (က) အကုသလဝိပါက် အဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ် အမည်ရသော အဟိတ် အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်ဖြင့် အပါယ်လေးဘုံတို့၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရ၏။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အကယ်၍ အတိတ်ဘဝတစ်ခုတွင် အပါယ်လေးဘုံတွင် တစ်ဘုံဘုံ၌ ဖြစ်ခဲ့ရဖူးသည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ထိုပဋိသန္ဓေသည် အပါယ်ပဋိသန္ဓေမှန်ခဲ့လျှင် နာမ်တရား (၁၁)လုံး ရှိပေမည်။ (နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများတွင် ပြန်ကြည့်ပါ။)
- (ခ) ကုသလဝိပါက် အဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ် အမည်ရသော အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်ဖြင့် လူ့ပြည် လူ့လောက၌ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် စက္ခုချို့တဲ့သောသူ၊ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် သောတချို့တဲ့သောသူ၊ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ရူးသောသူ၊ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဆွံ့အသောသူ၊ နပုံးပဏ္ဍုက် စသူတို့သည် ပဋိသန္ဓေတည်နေရကုန်၏။
- (ဂ) သဟိတ် ကာမာဝစရဝိပါက် = မဟာဝိပါက်စိတ် (၈)မျိုးတို့ဖြင့် ကာမာဝစရနတ်ပြည် (၆)ထပ်တို့၌ လည်းကောင်း၊ လူ့ပြည်လောကတို့၌လည်းကောင်း ဘုန်းကံကြီးမားသောသူတို့သည် ထိုက်သလို ပဋိသန္ဓေတည်နေရကုန်၏။

(ဃ) ရူပါဝစရဝိပါက ငါးမျိုးတို့ဖြင့် ရူပါဝစရဗြဟ္မာဘုံ၌ ထိုက်သလို ပဋိသန္ဓေတည်နေကြကုန်၏။

(င) အရူပါဝစရဝိပါက လေးမျိုးတို့ဖြင့် အရူပါဝစရဗြဟ္မာပြည်၌ ထိုက်သလို ပဋိသန္ဓေတည်နေကြရကုန်၏။

အကြင် ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြင့် အကြင်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေရ၏။ ထိုပဋိသန္ဓေသည်ပင်လျှင် ထိုပဋိသန္ဓေ-စိတ်အားလျော်သော ပဋိသန္ဓေမည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၈၀-၁၈၁။)

၄။ တစ်နည်း ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံ (၃) မျိုး

(က) အတိတ်ဖြစ်သော အာရုံ၊

(ခ) ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အာရုံ၊

(ဂ) အတိတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုထိုက်သော ပညတ်အာရုံ၊

ဤသို့လျှင် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ အာရုံတို့သည် သုံးမျိုးတို့ ရှိကြ၏။ အသညသတ်ပဋိသန္ဓေကား ဇီဝိတနဝက ကလာပ်ရုပ်ဟူသော ရုပ်ပဋိသန္ဓေမျှသာ ဖြစ်သဖြင့် ရုပ်တရားတို့မည်သည် အာရုံကို မယူတတ်သည့် အနာရမ္မဏ တရားသာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အသညသတ်ပဋိသန္ဓေကား အာရုံမရှိဟု မှတ်ပါ။ ထိုပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံသုံးမျိုး တို့တွင် —

၁။ **အတိတ်အာရုံ** — ဝိညာဏဉ္စာယတနပဋိသန္ဓေနှင့် နေဝသညာနာသညာယတနပဋိသန္ဓေတို့၏ အာရုံသည် အတိတ်အာရုံသာလျှင် ဖြစ်၏။ ဝိညာဏဉ္စာယတနပဋိသန္ဓေကား ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်ကုသိုလ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏။ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်ကုသိုလ်သည် ပထမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟု ခေါ်ဆိုသော အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်ကို အာရုံပြု၏။ အလားတူပင် ဝိညာဏဉ္စာယတန ပဋိသန္ဓေစိတ်သည်လည်း ယင်းအာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်ကိုပင် အာရုံပြုပေသည်။ ထိုအာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်ကား ဝိညာဏဉ္စာယတနဝိညာဏ် မဖြစ်ခင်က ဖြစ်ခဲ့သော ဝိညာဏ်ဖြစ်သဖြင့် အတိတ်တရားသာလျှင် ဖြစ်၏။ အလားတူပင် နေဝသညာနာသညာယတနဝိညာဏ်သည်လည်း တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသော အာကိဉ္စညာယတနဝိညာဏ်ကို အာရုံပြု၏။ ယင်းအာကိဉ္စညာယတနဝိညာဏ်သည်လည်း နေဝသညာနာသညာယတန ဝိညာဏ် မဖြစ်ခင်က ဖြစ်ခဲ့သော အတိတ်တရားသာတည်း။ ထို့ကြောင့် နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရ သော နေဝသညာနာသညာယတနဝိပါက ပဋိသန္ဓေစိတ်သည်လည်း ထိုအတိတ်ဖြစ်သော အာကိဉ္စညာယတန ကုသိုလ်ကိုပင် အာရုံပြုပေသည်။ ထို့ကြောင့် —

က။ ဝိညာဏဉ္စာယတနပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံသည် အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်ဟူသော အတိတ်မဟဂ္ဂုတ် ကမ္မနိမိတ်အာရုံတည်း။

ခ။ နေဝသညာနာသညာယတနပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံသည် အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်ဟူသော အတိတ် မဟဂ္ဂုတ် ကမ္မနိမိတ်အာရုံတည်း။

၂။ **အတိတ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်အာရုံ** — အဟိတ် ကုသလဝိပါက ဥပေက္ခာသန္တိရဏ+အဟိတ် အကုသလဝိပါက ဥပေက္ခာသန္တိရဏ+မဟာဝိပါကရှစ်ပါး — ဟူသော ကာမာဝစရပဋိသန္ဓေ (၁၀)မျိုးတို့၏ အာရုံကား အတိတ် အာရုံလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ပစ္စုပ္ပန်အာရုံလည်း ဖြစ်နိုင်၏။

၃။ **ပညတ်အာရုံ = နဝတ္တဗ္ဗာရုံ** — ရူပါဝစရပဋိသန္ဓေငါးမျိုး၊ အာကာသာနဉ္စာယတနပဋိသန္ဓေ၊ အာကိဉ္စညာ ယတနပဋိသန္ဓေ — ဤပဋိသန္ဓေ (၇)မျိုးတို့၏ အာရုံကား အတိတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူ၍ မဆိုထိုက်သော ပညတ်အာရုံ တည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၈၁။)

ဆက်၍ ဆိုပေဦးအံ့ — ဤသို့လျှင် သုံးမျိုးကုန်သော အာရုံတို့၌ ထိုက်သလို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိသန္ဓေသည် အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ အတိတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုထိုက်သော ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော စုတိစိတ်၏ အခြားမဲ့၌သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိစိတ်မည်သည် မရှိကောင်းသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အတိတ်တရား ပညတ်တရားဟူသော နှစ်မျိုးသောအာရုံတို့တွင် အမှတ်မထား တစ်မျိုးမျိုးသောတရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိစိတ်၏ အခြားမဲ့၌ အတိတ် ပစ္စုပ္ပန် ပညတ်ဟူသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် အမှတ်မထား တစ်မျိုးမျိုးသောတရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေ၏ သုဂတိပဋိသန္ဓေ ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာကို သိသင့်ပေသည်။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၈၁။)

ကာမသုဂတိမှ ဒုဂ္ဂတိသို့ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ

ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာဟူသည် အဘယ်နည်း? —

ရှေးဦးစွာ ကာမသုဂတိမှ ဒုဂ္ဂတိသို့ သွားပုံအခြင်းအရာကို ဆိုပေအံ့ — ကာမသုဂတိဘုံ၌ တည်နေသော မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံရှိသော မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံကို ပြုစုပျိုးထောင်ထားသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် “တာနိဿ တသ္မိံ သမယေ ဩလမ္ပန္တိ = ထိုရှေး၌ ပြုအပ်ကုန်ပြီးသော အကုသိုလ်ကံတို့သည် ထိုနီးကပ်သော သေခြင်းတရား ရှိနေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုသေအံ့ဆဲအခါ၌ ညနေချမ်းအခါဝယ် ကြီးစွာသော တောင်ထွဋ်တို့၏ အရိပ်သည် တောင်၏ အနောက်ဘက်၌ တည်ရှိသော နေရောင်ခြည်၏ စွမ်းအားကြောင့် တောင်၏ အရှေ့ဘက်မြေပြင်၌ လွှမ်းခြုံထားသကဲ့သို့ တွဲရနွဲ့ဆွဲကုန်သကဲ့သို့ မနောဒွါရ၌ လွှမ်းမိုးလျက် တွဲရနွဲ့ဆွဲသကဲ့သို့ ထင်ပေါ်ကုန်၏” — (မ-၁-၂၀၃။) ဤသို့စသော စကားတော်ကို ဘုန်းတော်ကြီးမြတ်တော်မူသော သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် သေရာညောင်စောင်းထက်၌ လျောင်းစက်စဉ် အကြင် အကြင် ဆည်းပူးအပ်ပြီးသော ပြုစုပျိုးထောင်အပ်ပြီးသော မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံသည်သော်လည်းကောင်း ကမ္မနိမိတ်သည်သော်လည်းကောင်း = (ကံ၏ အာရုံဖြစ်သော တုတ်, လှံတန်, ဓား, လှံ, လေးမြား, သားကောင် သားတစ် အရိုးစုစသော အာရုံသည်သော်လည်းကောင်း) မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ရှေးရှု ကျရောက်လာ၏။ ထိုထင်လာသော ရှေးရှု ကျရောက်လာသော ကံ ကမ္မနိမိတ် အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော —

(က) တဒါရုံအဆုံးရှိသော ဇောဝီထိ၏သော်လည်းကောင်း,

(ခ) တဒါရုံမဖက် သက်သက်သော ဇောဝီထိ၏သော်လည်းကောင်း,

အခြားမဲ့၌ ဘဝင်၏အာရုံကို အာရုံပြု၍ စုတိစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ [တစ်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့မှာ အာရုံတူမြဲ ဖြစ်သောကြောင့် ဘဝင်၏ အာရုံကို အာရုံပြု၍ စုတိစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤစကားရပ်များဖြင့် တဒါရုံနောင် စုတိကျသော ဝါရ, ဇောနောင် စုတိကျသော ဝါရတို့ကို ဖော်ပြ၏။ ရွှေပိုင်းတွင် တဒါရုံနောင် ဘဝင်ကျ၍ ဘဝင်နောင် စုတိကျသော ဝါရ, ဇောနောင် ဘဝင်ကျ၍ ဘဝင်နောင် စုတိကျသော ဝါရများကို ဖော်ပြခဲ့ပြီးပြီ။]

ထိုစုတိစိတ်သည် ချုပ်ပြီးလတ်သော် မရဏာသန္ဓေ သေခါနီးအခါဝယ် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသော ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသော ထိုမရဏာသန္ဓေဇောဝီထိ၏ပင်လျှင် အာရုံဖြစ်သော ထိုကံအာရုံကိုပင်သော်လည်းကောင်း, ထိုကမ္မနိမိတ်အာရုံကိုပင်သော်လည်းကောင်း အာရုံပြု၍ အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်ဖြတ်အပ်သေးသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာစသော ကိလေသာတို့၏ စွမ်းအားသည် ညွတ်စေအပ်သော အပါယ်ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌

အကျုံးဝင်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသည်ကား အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေတည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၈၁။)

အနုပစ္စန္ဓကိလေသဗလဝိနာမိတံ — အဝိဇ္ဇာ တဏှာအစရှိသော ကိလေသာတို့ကို အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်ဖြတ်အပ်ကုန်မီသာလျှင် ကံအစရှိသော အာရုံတစ်မျိုးမျိုး၏ မနောဒွါရ၌ သေခါနီးကာလဝယ် ထင်လာခြင်းသည် ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုကံစသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးကိုသာလျှင် အာရုံပြု၍ စိတ်အစဉ်၏ ဘဝသစ်ဟူသော ဘဝတစ်ပါး၌ ညွတ်သည်၏အဖြစ် ကိုင်းသည်၏အဖြစ် ရှိုင်းသည်၏အဖြစ်သည် ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့်- အနုပစ္စန္ဓကိလေသဗလဝိနာမိတံ = အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်ဖြတ်အပ်သေးသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာစသော ကိလေသာတို့၏ စွမ်းအားသည် ညွတ်စေအပ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။

မှန်ပေသည် စိတ်အစဉ်ကို ညွတ်စေအပ်ပြီးသော် ထိုစိတ်အစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်ကိုလည်း ညွတ်စေအပ်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ညွတ်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်နှင့် ကင်း၍ စိတ်အစဉ် တစ်တန်းလုံး၏ ညွတ်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်သည် မရှိနိုင်ဟုမှတ်ပါ။ (မူလဋီ-၂-၁၀၅။)

သေခါနီးကာလဝယ် ကံစသော အာရုံတစ်မျိုးမျိုးသည် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသောအခါ ထိုအာရုံကို အာရုံပြု၍ သေခါနီး စိတ်အစဉ်သည် လာမည့်ဘဝ၌ ညွတ်ယိမ်း ကိုင်းရှိုင်း၍ နေ၏။ ဥပမာ - ခရီးသွားစရာရှိ၍ ပြင်ဆင်နေပါသော်လည်း စိတ်အစဉ်သည် သွားရမည့်ခရီးသို့ ညွတ်၍ နေသကဲ့သို့တည်း။ စိတ်အစဉ် တစ်တန်းလုံးသည် ဘဝသစ်သို့ ညွတ်၍နေလျှင် ထိုစိတ်အစဉ်တွင်ပါဝင်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်ကိုလည်း ဘဝသစ်၌ ညွတ်စေအပ်သည်ပင် ဖြစ်တော့၏။ မှန်ပေသည် - စိတ်သန္တာန်အစဉ်တွင် ပါဝင်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်ကို မညွတ်စေဘဲ စိတ်သန္တာန်အစဉ် တစ်စဉ်တစ်တန်းလုံးကို ညွတ်စေရာမရောက်နိုင်။

ဘဝသစ်၌ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းမှုကား ဘဝကို လိုလားတောင့်တသော တဏှာဖြင့် စိတ်အစဉ်သန္တာန်ကို ထိုသို့ဘဝသစ်၌ ညွတ်စေလောက်အောင် ကုသိုလ်သင်္ခါရ အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ထားအပ်ပြီး ပြင်ဆင်ထားအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ မှန်ပေသည် ပုထုဇန သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အကြင် စိတ်အစဉ် သန္တာန်၌ ပုညာဘိသင်္ခါရစသော စေတနာကဲ့သို့ ဘဝကို တောင့်တတတ်သော တဏှာဖြင့် ထုံမွမ်းမှုသည်လည်း မပြတ်မစဲ ရှိနေသေး၏။ ထိုစိတ်အစဉ်သန္တာန်၌သာလျှင် ဘဝတစ်ပါး၌ အကျုံးဝင်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုစိတ်သည် ထိုဘဝသစ်၌ ဖြစ်လတ်သော် ထိုတဏှာသည် ညွတ်စေအပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် - “အနုပစ္စန္ဓကိလေသဗလဝိနာမိတံ”ဟု ဆိုသည်။ (အနုဋီ-၂-၁၁၅။)

သဗ္ဗတ္ထ ပန “ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိနိန္ဒာယ စုတိယာ ပုရိမဇေနာနိ အကုသလာနိ၊ ဣတရာယ စ ကုသလာနိ”တိ နိစ္စိနန္တိ။ “နိမိတ္တဿာဒဂမိတံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ဝိညာဏံ တိဌမာနံ တိဌတိ (တိဌေယျ) အနုဗျဉ္ဇနဿာဒဂမိတံ ဝါ။ တသ္မိံ စေ သမယေ ကာလံ ကရောတိ (ကရေယျ)၊ ဌာနမေတံ ဝိဇ္ဇတိ၊ ယံ ဒွိန္ဒံ ဂတိနံ အညတရံ ဂတိံ ဥပပဇ္ဇေယျ (ဂစ္ဆေယျ) နိရယံ ဝါ တိရစ္ဆာန ယောနိဝါ”တိ (သံ-၂-၃၇၇။) ဟိ ဝုတ္တံ။ တသ္မာ အာသန္တံ အကုသလံ ဒုဂ္ဂတိယံ၊ ကုသလဉ္စ သုဂတိယံ ပဋိသန္ဓိယာ ဥပနိဿယော ဟောတီတိ။ (မူလဋီ-၂-၁၀၅။)

အကုသလေ ဟိ ဒုဂ္ဂတူပနိဿယေ နိယမိတေ ကုသလံ သုဂတူပနိဿယောတိ နိယမိတမေဝ ဟောတီတိ။
(အနုဋီ-၂-၁၁၅။)

ဝိညာဏန္တိ ကမ္မဝိညာဏံ။ **တသ္မိံ** စေ သမယေ ကာလံ ကရေယျာတိ န ကောစိ သံကိလိဋ္ဌေန စိတ္တေန ကာလံ ကရောန္တော နာမ အတ္ထိ။ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဟိ ဘဝင်္ဂေနဝ ဟိ ကာလကိရိယာ ဟောတိ။ ကိလေသဘယံ

ပန ဒဿေန္တော ဧဝမာဟ။ သမယဝသေန ဝါ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ စက္ခုဒ္ဓါရသို့ ဘဝပါထဂတေ အာရမ္မဏေ ရတ္တစိတ္တံ ဝါ ဒုဋ္ဌစိတ္တံ ဝါ မူဠစိတ္တံ ဝါ အာရမ္မဏရသံ အနုဘဝိတွာ ဘဝံ ဩတရတိ။ ဘဝင်္ဂေ ဌတွာ ကာလကိရိယံ ကရေတိ။ တသ္မိံ သမယေ ကာလံ ကရေန္တဿ ဒွေဝ ဂတိယာ ပါဠိကင်္ခါ။ ဣမဿ သမယဿ ဝသေနတံ ဝုတ္တံ။ (သံ-ဋ-၃-၅၁။)

ဘဝင်္ဂေနဝါ တိ မူလဘဝင်္ဂေနဝ။ (သံ-ဋ-၂-၃၂၃။)

ဘဝင်္ဂမေဝ ဟိ စုတိစိတ္တံ ဟုတွာ ပဝတ္တတိတိ စုတိစိတ္တံ ဣမ “ဘဝင်္ဂ”န္တိ ဝုတ္တန္တိ။ (မူလဋီ-၂-၁၀၄။)

အလုံးစုံသော သုဂတိ ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေတို့၌ ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေသို့ ညွတ်သော စုတိ၏ ရှေး၌ဖြစ်ကုန်သော မရဏာသန္ဓေတို့သည်ကား အကုသိုလ်ဇောတို့သာတည်း။ သုဂတိပဋိသန္ဓေသို့ ညွတ်သော စုတိ၏ ရှေး၌ ဖြစ်ကုန်သော ဇောတို့သည်ကား ကုသိုလ်ဇောတို့သာတည်း။ ဤသို့ ဆရာမြတ်တို့သည် ဆုံးဖြတ်တော်မူကြကုန်၏။ ဘုရားဟောဒေသနာတော် အာဂုံသာဓကကား အောက်ပါ အာဒိတ္တပရိယာယသုတ္တန် ဒေသနာတော်ပင် ဖြစ်သည်။

“ရဟန်းတို့ — (ရူပါရုံစသည့် အာရုံ တစ်မျိုးမျိုးကို တွေ့မြင်ရာ၌ ယောက်ျား မိန်းမ လှ မလှ စသည်ဖြင့် သိမှတ်ကြောင်းဖြစ်သော ပုံသဏ္ဌာန်နိမိတ် အတုံးအခဲကြီးကို ယောက်ျားဟုလည်းကောင်း၊ မိန်းမဟုလည်းကောင်း၊ လှ၏ဟုလည်းကောင်း၊ မလှဟုလည်းကောင်း စွဲယူခဲ့သော် ကိလေသာတို့ကို ထင်ရှားအောင် ပြတတ်သော မျက်လုံး မျက်ခုံး လက်ခြေ သဏ္ဌာန် ပြုံးဟန် ရယ်ဟန်စသော ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း အမှတ်နိမိတ်ငယ်ကို မျက်လုံး မျက်ခုံး လက်ခြေစသည်ဖြင့် စွဲယူခဲ့သော် ထိုသို့ စွဲယူသူ၏ သန္တာန်၌ ထိုအချိန်အခါဝယ်) ယောက်ျားဟုလည်းကောင်း၊ မိန်းမဟုလည်းကောင်း သိမှတ်ကြောင်းဖြစ်သော ပုံသဏ္ဌာန်နိမိတ်ကြီးကို နှစ်သက်သာယာမှုဖြင့် ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့၍တည်နေသော ကမ္မဝိညာဏ် = (နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးနိုင်သော စွမ်းအား ရှိသော ကမ္မဝိညာဏ်)ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော စိတ်အစဉ်သည်သော်လည်း တည်နေသော် တည်နေလေရာ၏။ ကိလေသာတို့ကို ထင်ရှားအောင်ပြတတ်သော မျက်လုံး မျက်ခုံး လက်ခြေ သဏ္ဌာန် ပြုံးဟန် ရယ်ဟန်စသော ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း အမှတ်နိမိတ်ငယ်ကို နှစ်သက် သာယာမှုဖြင့် ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့၍ တည်နေသော ကမ္မဝိညာဏ်ဟု ခေါ်ဆိုသော စိတ်အစဉ်သည်သော်လည်း တည်နေသော် တည်နေလေရာ၏။

ထိုကဲ့သို့ နှစ်သက်သာယာမှုဖြင့် ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့၍ တည်နေသော ထိုအချိန်အခါမျိုး၌ အကယ်၍ သေသွားငြားအံ့၊ ဤသို့သေခဲ့သည်ရှိသော် ငရဲနှင့် တိရစ္ဆာန်နှစ်မျိုး တစ်မျိုးမျိုးသော ဂတိသို့ ကပ်ရောက်ရာ၏ဟူသော ဤအကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားရှိသည်သာတည်း။” —

ဤသို့ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် စုတိနှင့် နီးကပ်သော အကုသိုလ်ဇောသည် ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ၏ အားကြီးသောမှီရာ အကြောင်းတရားဖြစ်၏။ စုတိနှင့် နီးကပ်သော ကုသိုလ်ဇောသည်လည်း သုဂတိဘုံဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ၏ အားကြီးသောမှီရာ အကြောင်းတရားဖြစ်၏ဟု မှတ်ပါ။

(မူလဋီ-၂-၁၀၅။)

ဤသဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ် အာဒိတ္တပရိယာယသုတ်တော်ဝယ် မရဏာသန္ဓေ၌ သာယာဖွယ်ကောင်းသည့် လောဘဖြစ်ထိုက်သည့် အာရုံများထင်နေလျှင် ထိုအာရုံကို အာရုံပြု၍ လောဘဇော စောခဲ့သော် ဧကန်မုချ ငရဲနှင့်တိရစ္ဆာန် ဂတိနှစ်ပါးတွင် တစ်ပါးပါး၌ ဖြစ်ရမည်ဟု ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ငရဲနှင့်တိရစ္ဆာန်ကို တိုက်ရိုက်ပြသဖြင့် ပေတဂတိ၌လည်း ဖြစ်ခွင့်ရှိကြောင်းကို သိပါ။ အလားတူပင် မရဏာသန္ဓေသည် ဒေါသဇော မောဟဇော စောခဲ့သော် အပါယ်ဒုဂ္ဂတိသို့ ဧကန်မုချ ရောက်နိုင်သည်ဟုပင် မှတ်ပါ။

ထို့ကြောင့် မရဏာသန္ဓဇော၌ အကုသိုလ်ဇောများ အစောမိအောင် ကြိုတင်၍ကား ပြင်ဆင်သင့်လှပေသည်။ ဤကား အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အတိတ်ဖြစ်သော ကံအာရုံ သို့မဟုတ် ကမ္မနိမိတ်အာရုံလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ ဖြစ်ပုံတည်း။

ရဟန္တာအရှင်မြတ်များ

အရဟတော ပန သဗ္ဗသော ကိလေသာနံ ဥပစ္ဆိန္နတ္တာ ပဋိပဿဒ္ဓ သဗ္ဗဘဝဿုက္ကတာယ ကမ္မာဒိနိမိတ္တံ န ဥပဋ္ဌဟတိ။ တတော ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ကမ္မံ အလဒ္ဓသဟာယတ္တာ ပဋိသန္ဓိံ န ဇနေတိ။ (မဟာဋီ-၂-၂၉၉။)

ရဟန္တာအရှင်မြတ်အား ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကိလေသာတို့၏ အရိယမဂ်တရားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဘဝဟူသမျှတို့၌ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြောင့်ကြစိုက်ထုတ်ခြင်း ငြိမ်းပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သေခါနီး မရဏာသန္ဓအခါဝယ် = ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခါနီးအခါဝယ် ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံတစ်မျိုးမျိုးသည် မနောဒွါရ၌ မထင်လာတော့ပေ။ ထိုသို့ မထင်လာခြင်းကြောင့် ထင်ရှား ရှိသည်လည်းဖြစ်သော သံသရာဘဝအဆက်ဆက်က ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကံသည် ကိလေသာတည်းဟူသော အဖော်သဟာယ်ကို မရသည့်အတွက်ကြောင့် ပဋိသန္ဓေကို မဖြစ်စေနိုင်တော့ပေ။ (မဟာဋီ-၂-၂၉၉။)

ဒုဂ္ဂတိ ဂတိနိမိတ်

အခြားတစ်ဦးသော သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် သေရာညောင်စောင်း လျောင်းစက်သောအခါ၌ ဆိုအပ်ခဲ့သည့် အတိုင်း မသေခင်က ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အကုသိုလ်ကံ၏ စွမ်းအားကြောင့် ငရဲစသည်တို့၌ ဖြစ်ကုန်သော မီးတောက်မီးလျှံ အရောင်အဆင်းစသော ဒုဂ္ဂတိနိမိတ်သည် မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိ လာ၏။ ထိုသတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် ဘဝင်နှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပြီးနောက် ချုပ်လတ်သော် ထိုထင်လာသော ဂတိနိမိတ် အာရုံကို အာရုံပြု၍ -

၁။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း တစ်ကြိမ်၊

၂။ သေခြင်း၏ နီးကပ်နေသည့်အတွက် နံ့သည့် အဟုန်ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မရဏာသန္ဓဇော ငါးကြိမ်၊

၃။ တဒါရုံ နှစ်ကြိမ် -

ဤသို့လျှင် သုံးမျိုးကုန်သော ဝီထိစိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ထိုနောင် ဘဝင်၏ အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ တစ်ခုသော စုတိစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော စိတ်အစဉ်ဖြင့် (ဘဝင်နှစ်ကြိမ်၊ ဝီထိစိတ်ရှစ်ကြိမ်၊ စုတိစိတ်တစ်ကြိမ်) (၁၁)ချက်ကုန်သော စိတ္တက္ခဏာတို့သည် ကုန်လွန်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ (တဒါရုံ နောင် စုတိကျသော ဝါရတည်း။) ထိုနောက်၌ ကြွင်းကျန်သော ငါးချက်သော စိတ္တက္ခဏာ အသက်ရှိသေးသော ထိုမရဏာသန္ဓဇော၏ (= မရဏာသန္ဓဝီထိ၏) အာရုံဖြစ်သော ထိုဂတိနိမိတ်အာရုံ၌ပင်လျှင် ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ [ဤ၌ ဂတိနိမိတ်ဖြစ်သော ရူပါရုံ၏ သက်တမ်းကို စိတ္တက္ခဏာ (၁၆)ချက်ဖြင့် ပိုင်းခြားထား၏။] ဤသည်ကား အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေ ဖြစ်ပုံတည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၄၉-၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၈၁။)

၁၆-ချက်၊ ၁၇-ချက် — ဤဂတိနိမိတ်ဖြစ်သော ရူပါရုံ၏ သက်တမ်းကို စိတ္တက္ခဏာ (၁၆)ချက်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုချက်သည် “ရုပ်တရားတို့သည် စိတ္တက္ခဏာ (၁၇)ချက်၊ ခဏငယ် (၅၁)ချက် သက်တမ်းရှိကြောင်းကို

ဖွင့်ဆိုထားသော အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့နှင့် မဆန့်ကျင်ပြီလောဟု မေးရန်ရှိ၏။ မဆန့်ကျင်ဟူပေ။ ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာများ၌ ဘဝင်္ဂစလနစိတ် ဖြစ်ခြင်းအား ကျေးဇူးပြုသည်အားလျော်သော ထိုဂတိနိမိတ် ရူပါရုံ၏ ဌီခဏ၏ အစွမ်းဖြင့် ထိုရူပါရုံ၏ ဌီခဏမှစ၍ ရေတွက်သော (၁၆)ချက် စိတ္တက္ခဏာနည်းကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဆောင်ပြတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုဂတိနိမိတ် ရူပါရုံ၏ ဥပါဒ်ခဏသည် ဘဝင်္ဂစိတ်ဖြစ်ဖို့ရန် ကျေးဇူးပြုသည် အားလျော်သောခဏ မဖြစ်သေးသောကြောင့် ဌီခဏ၏ အစွမ်းဖြင့်သာ ဌီခဏမှစ၍ ရေတွက်သောနည်းဖြင့် စိတ္တက္ခဏာ (၁၆)ချက်ဟူသော နည်းကို ဆောင်ပြတော်မူအပ်ပေသည်။ အဘယ်ကြောင့် ဌီခဏကသာလျှင် ဘဝင်္ဂစလနဖြစ်ဖို့ရန် ကျေးဇူးပြုသည်အား လျော်သင့်သော ခဏ၌ ဖြစ်လေသနည်း၊ ဥပါဒ်ခဏသည်လည်း လျော်သင့်သောခဏပင် ဖြစ်ရာသည် မဟုတ်လော ဟူမူ — အောက်ထစ်ဆုံး အပိုင်းအခြားအားဖြင့် စိတ္တက္ခဏာ တစ်ချက်ကို လွန်မှသာလျှင် ရူပါရုံ၏ ဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့် စွမ်းနိုင်သည်၊ မလွန်လျှင် မစွမ်းနိုင်။ ထို့ကြောင့် ဌီခဏသာလျှင် လျော်သင့်သောခဏဖြစ်သည် ဟူလို။ (အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝနီဋီကာ။)

တတ္ထ စိတ္တပွဲဝတ္တိယာ ပစ္စယဘာဝယောဂျက္ခဏာဝသေန နယော နီတော။ ဟေဌိမကောဋီယာ ဟိ ဧကစိတ္တက္ခဏမ္ပိ အတိတ္တန္တဿေဝ ရူပဿ အာပါထဂမနသာမတ္ထိယံ။ (အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝနီ။)

ငရဲမီးတောက်မီးလျှံ

“နရကာဒိသု အဂ္ဂိဇာလဝဏ္ဏာဒိက” နှို ကုဒံ တံသဒိသတာဝသေန ဝုတ္တံ။ န ဟိ သော ဧဝ နိရယဂ္ဂိဝဏ္ဏာဒိ တဒါ တဿ အာပါထံ အာဂစ္ဆတိ။ တတ္ထ အဂ္ဂိဇာလဝဏ္ဏာဒိကန္တိ အာဒိ-သဒ္ဓေန ဝေတ္တရဏီသိမ္ဗလိအသိ-ပတ္တဝနာဒိဝဏ္ဏံ သင်္ဂဏှာတိ။ နရကာဒိသုတိ ပန အာဒိ-သဒ္ဓေန ပေတတိရစ္ဆာနာနံ နိဗ္ဗဿဝ္ဓရဏဌာန-ပရိယာပန္နဝဏ္ဏံ။ မနောဒွါရေ အာပါထမာဂစ္ဆတိတိ ကမ္မဗလေန ဥပဋ္ဌာပိတဝဏ္ဏာယတနံ သုပိနံ ပဿန္တဿ ဝိယ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခဿ ဝိယ စ မနောဒွါရေ ဧဝ ဂေါစရဘာဝံ ဂစ္ဆတိ။ ဧကံ အာဝဇ္ဇနံ၊ ပဉ္စ ဇေနာနံ၊ ဒွေ တဒါရမ္မဏာ-နီတိ တိဏီ ဝိထိစိတ္တာနိ။ (မဟာဋီ-၂-၂၉၉-၃၀၀။)

ငရဲစသည်တို့၌ ငရဲမီးတောက်မီးလျှံ အဆင်းအရောင် စသည်တို့သည် သေခါနီးသတ္တဝါ၏ မရဏာသန္ဓေ အခါဝယ် မနောဒွါရ၌ ထင်လာကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားသော အထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားကို ထိုငရဲစသည်တို့၌ ဖြစ်ကုန်သော မီးတောက်မီးလျှံအဆင်းစသည်နှင့် တူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် ထိုငရဲမီးစသည်သည်သာလျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား ထင်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသည်ကား မဟုတ်ပေ။ ဤနရကာဒိသုစသော စကားတို့၌ = ငရဲမီးတောက်မီးလျှံစသော စကား၌ ကြိမ်ပိုက်ချောင်းငရဲ၊ လက်ပံတောငရဲ၊ သန်လျက်ရွက်တောငရဲ စသည်တို့၏ အရောင်အဆင်းများကိုလည်း ပေါင်းယူပါ။ နရကာဒိသု၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် ပြိတ္တာ တိရစ္ဆာန်တို့၏ အမြဲတမ်း သွားလာကျက်စားရာ ဌာန၌ အကျုံးဝင်သော အရောင်အဆင်းကိုလည်း သိမ်းကျုံးယူပါ။

မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ရောက်၏ ဟူသည်ကား အကျိုးပေးတော့မည့်ကံ၏ စွမ်းအင်သတ္တိက ထင်စေအပ် သော ရူပါရုံအဆင်း ရူပါယတနသည်၊ အိပ်မက်ကို မြင်မက်သူ၏ မနောဒွါရအား အိပ်မက်အာရုံ အမျိုးမျိုးသည် ထင်လာသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဒိဗ္ဗစက္ခအဘိညာဏ်ကို ရရှိတော်မူသော သူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်ဝယ် မနောဒွါရ၌ ဒိဗ္ဗစက္ခအဘိညာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော ရူပါရုံအမျိုးမျိုးသည် ထင်လာသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အလားတူပင် ငရဲသို့ သွားတော့မည့် သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် သေခါနီးမရဏာသန္ဓေအခါ၌ ယင်းသတ္တဝါ၏ မနောဒွါရ၌ပင်လျှင် အာရုံ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာ၏။ (မဟာဋီ-၂-၂၉၉-၃၀၀။)

ဤအဖွင့်အရ ငရဲသွားတော့မည့် သတ္တဝါ၏ မနောဒွါရ၌ သေခါနီး မရဏာသန္ဓအခါ ထင်လာသော ငရဲမီးတောက်မီးလျှံစသော ရူပါရုံသည် တကယ့် ငရဲမီးတောက်မီးလျှံ မဟုတ်၊ ကံ၏စွမ်းဟုန်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ငရဲမီးတောက် မီးလျှံနှင့်တူသော ဂတိနိမိတ် ရူပါရုံသာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ပဉ္စဒွါရ၌ နိမိတ်ထင်ပုံ

အခြားတစ်ဦးသော သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် သေရာညောင်စောင်း လျောင်းစက်သော အချိန်အခါ၌ ပဉ္စဒွါရ = ငါးဒွါရတို့တွင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော ဒွါရ၌ ရာဂစသည်တို့၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၍ဖြစ်သော ယုတ်ညံ့သော အာရုံသည် ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ထိုသတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် အကြင်အကြင် ဝီထိစိတ်အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝုဋ္ဌောစိတ်၏ အဆုံး၌ သေခြင်းတရား၏ အလွန်နီးကပ်နေသည့်အတွက် နံ့သည် အားပျော့သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော အရှိန်အဟုန် ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဇောငါးကြိမ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ တဒါရုံနှစ်ကြိမ်တို့သည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ထိုနောင် ဘဝ၏ အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ တစ်ခုသော စုတိစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤမျှသော အတိုင်းအရှည်ဖြင့် —

- ။ ဘဝင် (၂) ကြိမ်၊
- ၁။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း (၁) ကြိမ်၊
- ၂။ စက္ခုဝိညာဏ် (၁) ကြိမ်၊
- ၃။ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း (၁) ကြိမ်၊
- ၄။ သန္တိရဏ (၁) ကြိမ်၊
- ၅။ ဝုဋ္ဌော (၁) ကြိမ်၊
- ၆။ ဇော (၅) ကြိမ်၊
- ၇။ တဒါရုံ (၂) ကြိမ်၊
- ။ စုတိစိတ် (၁) ကြိမ်၊

ဤသို့လျှင် စိတ္တက္ခဏ (၁၅)ချက်တို့သည် လွန်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုမှနောက်ဝယ် ကြွင်းသော စိတ္တက္ခဏ (၁)ချက်သာလျှင် သက်တမ်းရှိတော့သော ထိုယုတ်ညံ့သော အာရုံ၌ပင်လျှင် ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤပဋိသန္ဓေသည်လည်း အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေတည်း။ ဤသည်ကား ရှေးဦးစွာ ညွှန်ပြအပ်သော အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော သုဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ —

- ၁။ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ၊
- ၂။ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ၊

ဤပဋိသန္ဓေနှစ်မျိုးတို့၏ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာတည်း။ (အဘိ-ဋ-၂-၁၅၀၊ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၁၈၂။)

ရာဂါဒိမောတုဘူတံ ဟိနမာရမ္မဏံ — ရာဂစသည်တို့၏ အကြောင်းတရားဖြစ်၍ ဖြစ်သော ယုတ်ညံ့သော အာရုံဟူသည် အကုသလဝိပါက် နာမ်တရားစု၏ အာရုံဖြစ်ခြင်းငှာ ထိုက်သော အနိဋ္ဌအာရုံကို ဆိုလို၏။ မှန်ပေသည် ထိုရာဂစသည်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထိုအနိဋ္ဌအာရုံသည်လည်း အဖန်ဖန် ကြံစည်ခြင်း သင်္ကပ္ပ၏ အစွမ်းဖြင့် ရာဂ၏လည်း အကြောင်းတရားသည် ဖြစ်နိုင်၏ဟု မှတ်ပါ။ (မူလဋီ-၂-၃၀၀။)

ဣဌဟူရာ၌ သဘာဝဣဌ = ပင်ကိုယ်သဘာဝအတိုင်း ဣဌဖြစ်နေသော အစစ်အမှန် ဣဌာရုံလည်း ရှိ၏။ ပရိကပ္ပဣဌ = ဣဌဖြစ်အောင် အဖန်ဖန် ကြံစည်သဖြင့် ဣဌဖြစ်လာသော ဣဌာရုံလည်း ရှိ၏။ ထိုပရိကပ္ပဣဌဟူသည် အနိဌာရုံပင်တည်း။ ယင်းအနိဌာရုံကိုပင် ဣဌဖြစ်အောင် ကြံစည်သဖြင့် ဣဌဟု စွဲယူခဲ့သော် ယင်းအနိဌာရုံသည် ပရိကပ္ပဣဌာရုံ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အနိဌာရုံသည်လည်း အဖန်ဖန် ကြံစည်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ရာဂ၏အကြောင်း ဖြစ်နိုင်သည် ဟူလိုသည်။ မစင်သည် ခွေးသတ္တဝါတို့၏ ဣဌာရုံ ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။

တစ်နည်း - အကုသလဝိပါက်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကကံနှင့် အတူတကွဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော (= အကုသလဝိပါက်ဟူသော အပါယ်ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတတ်သော အတိတ်က ပြုစုပျိုးထောင်ထားအပ်သော ဇနကကံနှင့် အတူတကွမှုလည်း ဖြစ်ကုန်သော) ထိုအကုသလဝိပါက် အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကကံနှင့် အလားတူသော စုတိ၏အနီးဖြစ်သော မရဏာသန္ဓေဇော စေတနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သည်မှုလည်း ဖြစ်ကုန်သော ရာဂစသည်တို့၏ အကြောင်းတရား၏ အဖြစ်သည်သာလျှင် ဟိန = ယုတ်ညံ့သည်၏ အဖြစ်မည်၏။ (မရဏာသန္ဓေဇောစေတနာတို့သည် အကုသလဝိပါက် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော အကုသိုလ်ဇနကကံနှင့် ကံဖြစ်ခြင်းလည်း တူ၏။ အာရုံ ကမ္မနိမိတ်ချင်းလည်း တူ၏။ ထိုသို့တူသောကြောင့် တံ သဒိသဟုဆိုသည်)

မှန်ပေသည် - ထိုအာရုံသည် နောင်တစ်ဖန်ပူပန်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်ကုန်သော အကုသိုလ်ကံတို့၏ အာရုံဖြစ်၍ ကံ၏ အစွမ်းဖြင့် အလိုမရှိထိုက်သော အကုသလဝိပါက်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ပေသည်။
(မူလဋီ-၂-၁၀၅။)

ကမ္မဝသေန အနိဌန္တိ ဟိနဿ အကုသလကမ္မဿ အာရမ္မဏတော အာရမ္မဏတာဝသေန ဟိနန္တိ ကတွာ အနိဌံ၊ သဘာဝေန ဣဌမ္ပိတိ အဓိပ္ပါယော၊ (အနုဋီ-၂-၁၁၅။)

သဘာဝဣဌာရုံ ဖြစ်လျှင်မူလည်း ယုတ်ညံ့သော အကုသိုလ်ကံ၏ အာရုံဖြစ်ခြင်းကြောင့် အာရမ္မဏပစ္စယ သတ္တိသဘောအားဖြင့် ယုတ်ညံ့ခဲ့ရကား အနိဌဖြစ်လေသည်။ အနိဌဖြစ်သောကြောင့် အကုသလဝိပါက်၏ အာရုံ ဖြစ်လေသည် ဟူလို။ (အနုဋီ-၂-၁၁၅။)

ဣဌာရုံဖြစ်သော် အဘယ်အပြစ် ဖြစ်ရာသနည်း ဟူမူ - အကုသလဝိပါက်သည် ဣဌာရုံလျှင် အာရုံရှိသည့် ဣဌာရမ္မဏတရား ဖြစ်ခြင်းငှာ မထိုက်ရကား ဣဌအာရုံ၌ ဖြစ်သော အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဝိပါက်သည် အကုသိုလ်ကမ္မနိမိတ်အာရုံရှိသည် မဖြစ်ခဲ့လေရာ။ ဤသို့ အပြစ်ဖြစ်ရာသည်။ (မူလဋီ-၂-၁၀၅။)

ရာဂါဒိဟေတုဘူတံ ဟိနာရမ္မဏံ၏ အရကို = (ရာဂစသည်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ယုတ်ညံ့သော အာရုံ၏အရကို)လည်း ကမ္မနိမိတ်ကိုသာ အလိုရှိအပ်ခဲ့၏။ ကမ္မနိမိတ်ဖြစ်ကလည်း အတိတ်သာဖြစ်ခဲ့၏။ အလွန် အားနည်းသည် ဖြစ်ကုန်သော ပဉ္စဒွါရိကဇောတို့သည်လည်း ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို မပေးနိုင်ခဲ့ကုန်၊ အဘယ်သို့လျှင် ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ပစ္စုပ္ပန် ကမ္မနိမိတ်အာရုံလျှင် အာရုံရှိသည်ဖြစ်၍ ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏာပဋိသန္ဓိဟု မိန့်အပ်လေ သနည်း ဟူမူ -

အဖြေမှာ ဤသို့ဖြစ်၏ - သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါဝယ် ပဉ္စဒွါရ၌ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက် ရှိလာသော ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ကမ္မနိမိတ်အာရုံသည် စုတိစိတ်ကျခါနီး သေခါနီးကာလ၏ အနီး၌ ပြုအပ်သော ကံ၏ အာရုံအစဉ်သန္တတိ၌ ဖြစ်လည်းဖြစ်၏။ ထိုကမ္မနိမိတ်အာရုံနှင့် အလားလည်းတူ၏။ ဤသို့မှတ်ပါ။
(မူလဋီ-၂-၁၀၅။)

မနောဒွါရ၌ ကံ ကမ္မနိမိတ် ထင်ပုံကို ဖွင့်ပြပြီး၍ ပဉ္စဒွါရ၌ ကမ္မနိမိတ်ထင်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် အထက်ပါ ပဉ္စဒွါရ၌ ကမ္မနိမိတ်အာရုံထင်ပုံ အပိုင်းကို အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုပြခြင်း ဖြစ်၏။ ယင်းအဋ္ဌကထာ၏ သတ်မှတ်ချက်

အရ ငါးဒွါရ၌ ပစ္စုပ္ပန်ကမ္မနိမိတ်တစ်မျိုးသာ ထင်နိုင်၏ဟု မှတ်ပါ။ ကမ္မနိမိတ္တ = ကံ၏ အာရုံဟူရာ၌ ပဉ္စဒွါရမရဏာ သန္ဓေဇာဝီထိ၏ ရှေးအနီးအပါး၌ ဖြစ်သော မနောဒွါရဝီထိ၌ ပါဝင်တည်ရှိသော ဇောအသီးအသီးနှင့်ယှဉ်သော စေတနာကို “ကံ”ဟု ခေါ်ဆို၍ ထိုကံ၏ အာရုံကို “ကမ္မနိမိတ္တ = ကမ္မနိမိတ်”ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ထိုကမ္မနိမိတ်အာရုံသည် ဆရာမိဘ စသူတို့က ယူဆောင်၍ ပြအပ်သော ပန်းစသော အာရုံဖြစ်လျှင် ထိုအာရုံသည် စက္ခုဒွါရ မရဏာသန္ဓေဇာဝီထိ ဖြစ်ရာအခါ၌လည်း ထင်ရှားရှိဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ပင်ဖြစ်၏။ ပစ္စုပ္ပန်သုံးမျိုးတို့တွင် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ကမ္မနိမိတ်အာရုံတည်း။ စက္ခုဒွါရမရဏာသန္ဓေဇာဝီထိ မဖြစ်မီ ရှေးကဖြစ်ခဲ့သော မနောဒွါရ ဝီထိ၏ အာရုံအစဉ်သန္တတိ၌ ဖြစ်မြဲ ဖြစ်နေသောကြောင့် ထိုစက္ခုဒွါရဝီထိ၏ ကမ္မနိမိတ်အာရုံကို — အာသန္ဓ- ကတကမ္မာရမ္မဏသန္တတိယံ ဥပ္ပန္နံ = စုတိစိတ်ကျခါနီး သေခါနီးကာလ၏ အနီး၌ ပြုအပ်သော ကံ၏ အာရုံအစဉ် သန္တတိ၌ ဖြစ်၏ — ဟုလည်းကောင်း၊ ယင်းမနောဒွါရဝီထိ၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကမ္မနိမိတ်အာရုံသည် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်သဘောအားဖြင့် ပန်းစသော အာရုံချင်း တူသောကြောင့် — တံ သဒိသ = ထိုကမ္မနိမိတ် အာရုံချင်းလည်း တူ၏ဟုလည်းကောင်း မူလဋီကာ ဆရာတော် ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤစကားအရ — ပဉ္စဒွါရ မရဏာသန္ဓေဇာဝီထိ ဖြစ်ရာ၌ ထိုဝီထိ၏ အာရုံသည် မုချ ပစ္စုပ္ပန်ကမ္မနိမိတ်အာရုံမဟုတ်၊ ရှေးကမ္မနိမိတ်၏ သန္တတိအစဉ်၌ ဖြစ်သောကြောင့် သန္တတိ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော၊ ရှေးရှေး မနောဒွါရဝီထိ၏ အာရုံဖြစ်သော ထိုကမ္မနိမိတ်နှင့် တစ်ထပ်တည်းတူသောကြောင့် သဒိသုပစာလည်း ဖြစ်သော ကမ္မနိမိတ်ဟု မှတ်ပါ။ အဘယ်ကြောင့်နည်း၊ ပဉ္စဒွါရဇောစေတနာတို့က အထူးသဖြင့် ပဉ္စဒွါရ မရဏာသန္ဓေဇာဝီထိ စေတနာတို့က ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်လောက်အောင် ကံ အထမမြောက်သည့် အတွက် ထိုပဉ္စဒွါရဇော၏ အာရုံကို မုချအားဖြင့် “ကမ္မနိမိတ် = ကံ၏ အာရုံ”ဟု မခေါ်ဆိုနိုင်သောကြောင့်တည်း။ သို့အတွက် အသင်သူတော်ကောင်းသည် အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေရာ၌ ပဉ္စဒွါရဇောစေတနာတို့၏ ကမ္မ- သတ္တိကို မရှာဖွေဘဲ မနောဒွါရဝီထိတို့တွင် အကျိုးဝင်သော ဇောစေတနာတို့၏ ကမ္မသတ္တိကိုသာ ရှာဖွေပါ။

ပဉ္စဒွါရ မရဏာသန္ဓေဇာဝီထိ၏ အာရုံကို သန္တတိပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော သဒိသကမ္မနိမိတ်ဟု မယူဘဲ ခဏ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော မုချကမ္မနိမိတ်ဟုယူလျှင် အဘယ်အပြစ် ရှိပြန်ပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏ — အဖြေကား ဤသို့ တည်း —

မရဏာသန္ဓေဇာဝီထိ၏ အာရုံဖြစ်သော ကမ္မနိမိတ်ကို သန္တတိပစ္စုပ္ပန်ဟုလည်းကောင်း၊ မရဏာသန္ဓေဇာဝီထိ၏ ရှေး၌ ဖြစ်ခဲ့သော မနောဒွါရဝီထိ၏ ကမ္မနိမိတ်အာရုံနှင့် တစ်ထပ်တည်းတူညီသော သဒိသကမ္မနိမိတ်ဟု လည်းကောင်း = (သဒိသုပစာရအားဖြင့် တင်စားထားသော ကမ္မနိမိတ်ဟုလည်းကောင်း) မှတ်ယူထိုက်၏ဟူသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော ခဏပစ္စုပ္ပန်ဟူသော အခြင်းအရာ၊ မုချ ကမ္မနိမိတ်ဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ယူအပ်သော် ထိုမရဏာသန္ဓေဇာဝီထိပင် (ပဉ္စဒွါရမရဏာသန္ဓေဇာဝီထိပင်) ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံကို ထင်စေတတ်သည့် ကံသည်လည်းကောင်း၊ ထိုမရဏာသန္ဓေဇာဝီထိပင် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ် သည့် ဇနကံသည်လည်းကောင်း ဖြစ်လေရာ၏။ (မူလဋီ- ၂-၁၀၅။)

ထိုမရဏာသန္ဓေ ပဉ္စဒွါရိကဇောစေတနာသည် ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံကို ထင်စေတတ်သော ကံအထမြောက် သော ဇောစေတနာလည်း ဖြစ်နိုင်၍ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတတ်သော ဇနကံ ဇောစေတနာလည်း ဖြစ်နိုင်သည် မဟုတ်လောဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် အောက်ပါစကားရပ်တို့ကို မူလဋီကာဆရာတော်က အောက် ပါအတိုင်း ဆက်လက် ဖွင့်ဆိုတော်မူပြန်သည်။

ပဋိသန္ဓေ၏အနီး ဥပစာကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်သည်လည်းကောင်း၊ “သင့်ပဋိသန္ဓေသည် ဤအာရုံ၌ ဖြစ်ရမည်”ဟု ပဋိသန္ဓေစိတ် စေတသိက်အား အာရုံကို အပ်နှင်းပေးကုန်သကဲ့သို့လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော စုတိ၏

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

အနီး၌ ဖြစ်ကုန်သော မရဏာသန္ဓေတို့သည် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်ကုန်သော ဇောတို့သည် မဖြစ်နိုင်ကုန်ရာ။ မှန်ပေသည်။ —

ကတတ္တာ ဥပစိတတ္တာ — (အဘိ-၁ ၁၀၄။) ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသော ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် အတူတကွဖြစ်သော စက္ခုဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ — ဟု ဓမ္မသင်္ဂဏီပဋိတော်၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူအပ်ပြီ။

[ကတ — ဟူသည် တစ်ကြိမ်တစ်ခါ ပြုမှုတည်း။ ဥပစိတ — ဟူသည် အထပ်ထပ် ပွားစေမှု များစေမှု အခါခါ ပြုမှုတည်း။ ကံတို့မည်သည် တစ်ကြိမ်တစ်ခါ ပြုကာမျှဖြင့် အကျိုးပေးနိုင်ခဲ့၏။ အထပ်ထပ် ပြုပါမှသာလျှင် အကျိုးပေးရန် အခွင့်အလမ်းသာတတ်သည်။]

ဆက်ဦးအံ့ — ထို မရဏာသန္ဓေအခါ၌ ထိုပဋိသန္ဓေနှင့် တူမျှသော တစ်ဝီထိတည်း၌ကဲ့သို့ ဖြစ်ရသော မရဏာသန္ဓေတို့သည် အဘယ်သို့လျှင် ပြုအပ်ပြီး ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည့် ကံတို့သည် ဖြစ်နိုင်ကုန်ရာအံ့နည်း။ မဖြစ်နိုင်ကုန်လေရာ။ သည်မျှသာမကသေး။ ထိုမရဏာသန္ဓေအခါ၌ ထင်လာသော ကမ္မနိမိတ်အာရုံကို (မရဏာသန္ဓေ ဇောတို့၏ အလွန်အားပျော့နေသည့်အတွက်) လွန်လွန်မင်းမင်း သာယာမှုတို့သည်လည်း မဖြစ်နိုင်ကုန်ရာ။

လောကီဇောတို့ကား လောကုတ္တရာမဂ်ဇောတို့ကဲ့သို့ တစ်ဝီထိတည်းအတွင်း၌ အကျိုးပေးနိုင်ကြသည်ကား မဟုတ်ကြလေကုန်။ —

ပုဗ္ဗေ ဝါဿ တံ ကတံ ဟောတိ ပါပကမ္မံ ဒုက္ခဝေဒနီယံ၊ ပစ္စာ ဝါဿ တံ ကတံ ဟောတိ ပါပကမ္မံ ဒုက္ခဝေဒနီယံ၊ မရဏကာလေ ဝါဿ ဟောတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ သမတ္တာ သမာဒိန္နာ၊ တေန သော ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပပဇ္ဇတိ။ (မ-၃-၂၅၇။)

“ထိုသတ္တဝါသည် ရှေးရှေးဘဝ၌သော်လည်း ဒုက္ခဝေဒနာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော မကောင်းမှု အကုသိုလ် ကံကို ပြုအပ်ပြီးဖြစ်၏။ ထိုသတ္တဝါသည် နောက်ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌သော်လည်း ဒုက္ခဝေဒနာ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ထိုမကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံကို ပြုအပ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုသတ္တဝါသည် သေခါနီးအခါ၌သော်လည်း မိစ္ဆာ အယူကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ အကျိုးပေးဖို့ရန် စွမ်းနိုင်လောက်အောင် ဆောက်တည်အပ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထို သတ္တဝါသည် ကိုယ်ခန္ဓာ၏ ပျက်စီးခြင်းကြောင့် စုတိပြတ်ကြွေ သေလွန်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ချမ်းသာဟူ၍ မြူငွေ့မျှမရှိသော မကောင်းမှုပြုသူ ဒုစရိုက်သမားတို့၏ လားရောက်ရာဖြစ်သော အလိုအာသာဆန္ဒကင်းလျက် ဖရိုဖရဲ ပြိုကွဲပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရာဖြစ်သော ငရဲသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်ကပ်ရောက်ရ၏။” (မ-၃-၂၅၇။)

ဤသို့စသည်ဖြင့် ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် မဟာကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်ပါဠိတော်၌ သေရာညောင်စောင်း လျောင်းစက်သောအခါ၌ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ အကျိုးပေးစွမ်းနိုင်လောက်အောင် ဆောက်တည်ထားအပ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်လည်းကောင်း၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့်လည်းကောင်း အတူတကွဖြစ်သော ဇောစေတနာ၏ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးခြင်းကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူအပ်ပြီ။

တစ်ဖန် အားမရှိကုန်သော ပဉ္စဒွါရိကဇောတို့ဖြင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုသော်လည်းကောင်း၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကိုသော်လည်းကောင်း ပြည့်ပြည့်စုံစုံ အကျိုးပေးစွမ်းနိုင်လောက်အောင် ဆောက်တည်အပ်ပြီးကား မဖြစ်နိုင်။ အဋ္ဌကထာ ဆရာတော် ကိုယ်တိုင်ကလည်း အဘိဓမ္မာ ဉာဏဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ၌ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၈။) ဤသို့ဖွင့်ဆိုလတ္တံ့ ဖြစ်၏။ —

သဗ္ဗမ္ဘိ ဟေတံ ကုသလာကုသလဓမ္မ ပဋိဝိဇ္ဇာနနာဒိ စဝနပရိယောသာနံ ကိစ္စံ မနောဒွါရိကစိတ္တေနဝ ဟောတိ၊ နပဉ္စဒွါရိကေနာတိ သဗ္ဗဿ ပေတဿ ကိစ္စဿ ကရဏေ သဟဇဝနကာနိ ဝီထိစိတ္တာနိ ပဋိက္ခိတ္တာနိ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၈။)

မှန်ပေသည် ကုသိုလ်တရား အကုသိုလ်တရားကို သိခြင်းအစ စုတိအဆုံးရှိသော ဤကိစ္စအားလုံးသည် မနောဒွါရိကစိတ်ဖြင့်သာ ဖြစ်နိုင်၏။ ပဉ္စဒွါရိက စိတ်ဖြင့်ကား မဖြစ်နိုင်ဟု အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော ကုသိုလ်တရား အကုသိုလ်တရားကို သိခြင်းအစ စုတိအဆုံးရှိသော ဤကိစ္စကိုပြုခြင်း၌ ဇောနှင့်တကွဖြစ်ကုန်သော ပဉ္စဒွါရိက ဝီထိစိတ်တို့ကို ပယ်မြစ်အပ်ကုန်ပြီ။

မှန်ပေသည် ထိုအဋ္ဌကထာ၌ပင် — မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ — ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော် မူအပ်သော ကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း တစ်စုံတစ်ခုသော တရားကိုမျှ ပဉ္စဒွါရိက ဝီထိစိတ်တို့ဖြင့် မသိ — ဤသို့လည်း ဖွင့်ဆိုထားလေပြီ။ ကုသိုလ်တရားတို့သည် ယောနိသောမနသိကာရကြောင့် အကုသိုလ်တရားတို့သည် အယောနိသောမနသိကာရကြောင့် ပြီးစီးဖြစ်ပေါ်လာကြရ၏။ ယင်းကုသိုလ်တရား အကုသိုလ်တရားတို့၌ အကျိုးဝိပါက်ကို ပြီးစီးစေတတ်သော စွမ်းအားရှိကြ၏။ ယင်းစွမ်းအင် ကမ္မသတ္တိသည် အကျိုးကိုဖြစ်စေတော့မည် မှန်လျှင် သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါ၌ ယင်းကံ၏ စွမ်းအင်သတ္တိကြောင့် ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟူသော နိမိတ်သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသည် ဒွါရ (၆)ပါးတို့၌ ထိုက်သလို ထင်လာ၏။ ထိုအာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကြင်ကုသိုလ်တရား အကုသိုလ်တရားတို့၏ တစ်ဖန် ယင်းကဲ့သို့ အကျိုးတရားကို ထင်စွာဖြစ်စေခြင်းဟူသော ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသောကြောင့် သုခသည်သော် လည်းကောင်း ဒုက္ခသည်သော်လည်းကောင်း ထိုပဋိသန္ဓေ၏နောင်၌ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်နာမ်သန္တာန် အစ၌ အစဉ်တစိုက် လိုက်ပါနေ၏။ ထိုကုသိုလ်တရား အကုသိုလ်တရားတို့၏ ထိုကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်းမျိုးကို ပဉ္စဒွါရ၌ (= ပဉ္စဒွါရိက ကုသိုလ် အကုသိုလ်၌) ပယ်မြစ်အပ်ပြီး ဖြစ်၏။ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကို ဆောက်တည် ခြင်းကိုလည်း ပဉ္စဒွါရိကဇော၌ အလားတူ ပယ်မြစ်အပ်သည်သာလျှင်တည်း။ ကုသိုလ်တရား အကုသိုလ်တရား တို့၏ ယင်းသို့လျှင် အကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်မှုသဘောကို ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရရှိသော သူတော်ကောင်းသည် တစ်ဖန်ပြန်၍ ဉာဏ်ဖြင့်ရှုကြည့်သော် သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်နိုင်၏။ ယင်းသို့ တစ်ဖန်ပြန်၍ သိခြင်း အသိဉာဏ်၌ ထင်စေခြင်းသည်လည်း မနောဒွါရိကဇောတို့ဖြင့်သာ သိနိုင်၏။ ထင်စေနိုင်၏။ ပဉ္စဒွါရိကဇောတို့ဖြင့် တစ်ဖန်ပြန်၍ သိမှု ထင်စေမှုကို ပယ်မြစ်အပ်ပြီးသာလျှင်တည်း။ ဤသို့ မှတ်သားပါလေ။ (မူလဋီ-၂-၁၀၆။ အနုဋီ-၂-၁၁၆။) ပဉ္စဒွါရ၌ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ သိခြင်းကို ပယ်သကဲ့သို့ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကို ဆောက်တည်ခြင်းကိုလည်း ပယ်အပ်သည်သာဟု ဆိုလိုသည်။

ပဉ္စဒွါရ၌ ဖွင့်ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ကိစ္စရပ်အားလုံးကို ပြုလုပ်ခြင်း၌ ဇောနှင့်တကွသော ဝီထိစိတ်အားလုံးတို့ကို ပယ်ရှားအပ်ကုန်သည် ဖြစ်အံ့၊ အဘယ်သို့လျှင် ထိုပဉ္စဒွါရ၌ စုတေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့သည် ဖြစ်နိုင်ကုန်တော့ အံ့နည်း၊ အဖြေကား —

ပဉ္စဒွါရမရဏာသန္ဓေဝီထိဝယ် တဒါရုံ၏ အခြားမဲ့၌ စုတိသည်လည်းကောင်း၊ ထိုစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေသည်လည်းကောင်း မနောဒွါရ၌ ဖြစ်သည်သာလျှင်တည်း။ ယင်းစုတိစိတ် ပဋိသန္ဓေစိတ်တို့သည် ဇောနှင့်တကွသော ဝီထိစိတ်၌ အကျိုးမဝင်သော စိတ်တို့သာတည်း။ ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ဤပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံကို ပြရာ၌ ပဉ္စဒွါရ၌ဖြစ်သော တဒါရုံ၏ အခြားမဲ့၌ စုတိကိုလည်းကောင်း၊ ထိုစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ပဋိသန္ဓေကို လည်းကောင်း အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုအပ်ပြီ၊ ဤသို့ မှတ်သားအပ်ပေသည်။ (ဣမိနာ အဓိပ္ပါယေန = ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်ဟူသော စကားရပ်ဖြင့် မနောဒွါရိကဇဝနအရ မနောဒွါရိက အစစ်မဟုတ်၊ ဒွါရဝိမုတ် = ဒွါရမှ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

အလွတ်ဖြစ်သော စိတ်တို့သာဟု ပြ၏။ (မူလဋီ-၂-၁၀၆။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၃၈၈ - ကြည့်။)

ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်၏ အာရုံကို ပြရာ၌ စုတိကျပြီးသည်တိုင်အောင် ကြွင်းသော စိတ္တက္ခဏ (၅)ချက် အသက် ရှိနေသေးသော ရူပါရုံအစရှိသော အာရုံ၌ အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိသန္ဓေကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ပဌာန်းဒေသနာတော်၌ -

ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏံ ဥပပတ္တိစိတ္တံ ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏဿ ဘဝင်္ဂဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၄၂၈။)

ပစ္စုပ္ပန် (ကမ္မနိမိတ်)တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ပစ္စုပ္ပန် (ကမ္မနိမိတ်)တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဘဝင်္ဂအား အခြားမဲ့ဖြစ်၍ = အခြားမရှိမူ၍ ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းတည်းဟူသော အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးတတ်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၄၂၈။) ဤသို့လည်းကောင်း၊

ကြွင်းသော စိတ္တက္ခဏ (၁)ချက်သာ သက်တမ်းရှိတော့သော ရူပါရုံစသည်၌ အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိသန္ဓေကိုလည်း ရည်ရွယ်တော်မူ၍ -

ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏံ ဥပပတ္တိစိတ္တံ အတိတာရမ္မဏဿ ဘဝင်္ဂဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၄၂၉။)

ပစ္စုပ္ပန် (ကမ္မနိမိတ်)တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် အတိတ် (ကမ္မနိမိတ်)တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဘဝင်္ဂအား အခြားမဲ့ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းတည်းဟူသော အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး တတ်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၄၂၉။) ဤသို့လည်းကောင်း ဟောကြားတော်မူအပ်၏ဟု သိရှိပါလေ။

(မူလဋီ-၂-၁၀၆-၁၀၇။)

ဒုဂ္ဂတိမှ သုဂတိသို့

နောက်တစ်မျိုးကား - သတ္တဝါတစ်ဦးသည် အပါယ်ဒုဂ္ဂတိ တစ်ဘုံဘုံ၌ တည်နေ၏။ အကယ်၍ ပါလိလေ-ယျကဆင်၊ ဆဒ္ဒန်ဆင်တို့ကဲ့သို့သော တိရစ္ဆာန်ဒုဂ္ဂတိဘဝ၌ တည်နေသော သတ္တဝါဖြစ်မူ ထိုဒုဂ္ဂတိဘဝ၌လည်း အပြစ်ကင်းလတ် ကောင်းမြတ်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ခွင့်ကား ရရှိနိုင်၏။ သို့အတွက် ဒုဂ္ဂတိဘဝ၌ တည်နေသော (ထိုဘဝ၌ ဖြစ်စေ၊ အတိတ်ဘဝ အဆက်ဆက်က ဖြစ်စေ) ပြုစုပျိုးထောင်အပ်ပြီး ဆည်းပူးထားအပ်ပြီးသော အပြစ်မရှိသော ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံရှိသော အပါယ်ဘုံသား သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါဝယ် ဖွင့်ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းသာလျှင် -

၁။ ထိုအပြစ်ကင်းလတ် ကောင်းမြတ်သော ကုသိုလ်ကံသည်သော်လည်းကောင်း၊

၂။ ထိုအပြစ်ကင်းလတ် ကောင်းမြတ်သော ကုသိုလ်ကံ၏ အာရုံ = ကမ္မနိမိတ်သည်သော်လည်းကောင်း၊

မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ထိုကံအာရုံ သို့မဟုတ် ကမ္မနိမိတ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော တဒါရုံ အဆုံးရှိသော ဇောဝီထိ၏သော်လည်းကောင်း၊ တဒါရုံမဖက် သက်သက်သော ဇောဝီထိ၏သော်လည်းကောင်း အခြားမဲ့၌ ဘဝင်္ဂ၏အာရုံကို အာရုံပြု၍ စုတိစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုစုတိ စိတ်သည် ချုပ်ပြီးလတ်သော် မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသော ထိုကံအာရုံကိုသော် လည်းကောင်း၊ ထိုကမ္မနိမိတ် အာရုံကိုသော်လည်းကောင်း အာရုံပြု၍ အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်ဖြတ်အပ်သေး သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာစသော ကိလေသာတို့၏ စွမ်းအားသည် ညွတ်စေအပ်သော သုဂတိဘုံဘဝ၌ အကျိုးဝင်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသည်ကား အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အတိတ် တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာတည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၀။)

အခြားတစ်ဦးသော ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝ၌ တည်နေသော သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် လူလောက၌ ဖြစ်တော့မည့် သတ္တဝါအဖို့ ကမ္မလာနီအဆင်းနှင့်တူသော မိမိကိန်းအောင်းရတော့မည့် အမိဝမ်းရေအရောင်အဆင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သုဂတိနိမိတ်သည်လည်းကောင်း၊ နတ်လောက၌ ဖြစ်ရတော့မည့် သတ္တဝါဖြစ်မှု မိမိသုံးဆောင်ခံစားရတော့မည့် ဥယျာဉ် ဗိမာန် ပဒေသာပင်စသည့် အရောင်အဆင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သုဂတိနိမိတ်သည်လည်းကောင်း မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ထိုသုဂတိဘဝသို့ သွားရတော့မည့် ထိုဒုဂ္ဂတိသတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် ဘဝင်နှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပြီး၍ ချုပ်ပြီးလတ်သော် ထိုထင်လာသော ဂတိနိမိတ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ -

- ၁။ မနောဒွါရဝဇ္ဇန်း (၁)ကြိမ်လည်းကောင်း၊
- ၂။ သေခြင်းတရား၏ အလွန်နီးကပ်နေသည့်အတွက် နွဲ့သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော အဟုန်အရှိန်ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဇော (၅)ကြိမ်တို့လည်းကောင်း၊
- ၃။ တဒါရုံ (၂)ကြိမ်တို့လည်းကောင်း၊

ဤသို့လျှင် သုံးမျိုးသော ဝိထိစိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ထိုမှနောက်၌ ဘဝင်၏အာရုံကို အာရုံပြု၍ တစ်ခုသော စုတိစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော စိတ်အစဉ်ဖြင့် (၁၁)ချက်ကုန်သော စိတ္တက္ခဏတို့သည် ကုန်လွန်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုမှနောက်၌ ကြွင်းကျန်သော (၅)ချက်သော စိတ္တက္ခဏ သက်တမ်းရှိနေသေးသော ထိုဂတိနိမိတ်အာရုံ၌ပင်လျှင် ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အခြားတစ်ဦးသော ဒုဂ္ဂတိသတ္တဝါတစ်ဦး၏ သန္တာန်ဝယ် သေရာညောင်စောင်း လျောင်းစက်ရာအခါ၌ ပဉ္စဒါရ = ငါးဒွါရတို့တွင် ဒွါရတစ်ခုခု၌ ရာဂစသည်တို့၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၍ ဖြစ်သော အာရုံသည် ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ထိုဒုဂ္ဂတိသတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် အကြင် အကြင် ဝိထိစိတ်အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်သွားသော ဝုဠောစိတ်၏ အဆုံး၌ သေခြင်းတရား၏ အလွန်နီးကပ်နေသည့်အတွက် နွဲ့သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော အဟုန်အရှိန်ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဇော (၅)ကြိမ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ တဒါရုံ (၂)ကြိမ်တို့သည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်သွားကြကုန်၏။ ထိုတဒါရုံမှနောက်၌ ဘဝင်၏အာရုံကို အာရုံပြု၍ တစ်ခုသော စုတိစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤမျှသော အတိုင်းအရှည်ဖြင့် -

- ။ ဘဝင် (၂)ကြိမ်၊
- ၁။ ပဉ္စဒါရဝဇ္ဇန်း (၁)ကြိမ်၊
- ၂။ စက္ခုဝိညာဏ် (၁)ကြိမ်၊
- ၃။ သမ္ပဋိစ္ဆိင်း (၁)ကြိမ်၊
- ၄။ သန္တိရဏ (၁)ကြိမ်၊
- ၅။ ဝုဠော (၁)ကြိမ်၊
- ၆။ ဇော (၅)ကြိမ်၊
- ၇။ တဒါရုံ (၂)ကြိမ်၊
- ။ စုတိစိတ် (၁)ကြိမ်၊

ဤသို့လျှင် (၁၅)ချက်ကုန်သော စိတ္တက္ခဏတို့သည် လွန်ပြီးဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုမှ နောက်၌ ကြွင်းကျန်သော စိတ္တက္ခဏ တစ်ချက်သာ သက်တမ်းရှိတော့သော ထိုသုဂတိနိမိတ်အာရုံ၌ပင်လျှင် သုဂတိဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော သုဂတိပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤပဋိသန္ဓေသည်လည်း အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော သုဂတိပဋိသန္ဓေတည်း။ (ဘဝတစ်ခု၌ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့ကား

အာရုံတူမြဲ ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် စုတိစိတ်သည် သေခါနီးမရဏာသန္ဓေအခါ၌ ထင်လာသော ယင်းဂတိနိမိတ် အာရုံကို အာရုံမပြုဘဲ ထိုဒုဂ္ဂတိဘဝ၏ ဘဝင်၏ အာရုံကိုသာ အာရုံပြုသည်။ သုဂတိပဋိသန္ဓေအသစ်ကား ထိုဒုဂ္ဂတိဘဝ၏ မရဏာသန္ဓေ၏ အာရုံဖြစ်သည့် သုဂတိနိမိတ် အာရုံကို အာရုံပြုသည်။)

ဤသည်ကား အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ —

၁။ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော သုဂတိပဋိသန္ဓေ၊

၂။ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော သုဂတိပဋိသန္ဓေ၊

ဤနှစ်မျိုးသော သုဂတိပဋိသန္ဓေတို့၏ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာတည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၀။)

ကံ ကမ္မနိမိတ်၏ အစွမ်းဖြင့် အတိတ်အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေ၊ အမိဝမ်းရေ၏ အရောင်အဆင်းစသည့် သုဂတိနိမိတ်၏ အစွမ်းဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေဟု ခွဲခြား၍ မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ-၂-၃၀၁။)

ဘဝင်၏ အာရုံ

ထိုအပါယ်သား ဒုဂ္ဂတိသတ္တဝါ၏ ဘဝင်အာရုံဟူသည် ထိုဒုဂ္ဂတိဘဝကို မရမီ မရောက်မီဘဝက မရဏာ သန္ဓေဇာသည် ယူထားအပ်ခဲ့သော အာရုံပင်တည်း။ ထိုဒုဂ္ဂတိဘဝကို မရမီ ထိုဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ မရောက်မီ ဘဝဟူသည် သုဂတိဘဝမှ ထိုဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်သူအတွက် ထိုသုဂတိဘဝတည်း။ ဒုဂ္ဂတိဘဝမှပင် ထိုဒုဂ္ဂတိ ဘဝသို့ ရောက်သူ အတွက် ထိုဒုဂ္ဂတိဘဝပင်တည်း။

ရှင်းလင်းသွားအောင် ထပ်၍ ဆိုရသော် ဒုဂ္ဂတိဘဝမှ သုဂတိဘဝသို့ ရောက်ရှိလာသူအဖို့ သုဂတိဘဝကား ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတည်း။ ထိုဒုဂ္ဂတိဘဝကား ပထမအတိတ်ဘဝတည်း။ ထိုပထမအတိတ် ဒုဂ္ဂတိဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့၏ အာရုံကား ဒုတိယအတိတ်ဘဝ မရဏာသန္ဓေဇာက ယူအပ်ခဲ့သော အာရုံပင်တည်း။ လက်ရှိပစ္စုပ္ပန် သုဂတိဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံကား တစ်နည်းဆိုသော် ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့၏ အာရုံကား ပထမအတိတ် ဒုဂ္ဂတိဘဝ၌ အကျိုးဝင်သော မရဏာသန္ဓေဇာက ယူအပ်ခဲ့သော သုဂတိနိမိတ်အာရုံတည်း။ (ကံ ကမ္မနိမိတ် အာရုံတို့၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်သားပါ။)

သုဂတိမှ သုဂတိသို့

နောက်တစ်မျိုးကား — သုဂတိဘုံဘဝ၌ တည်နေသော (ဤဘဝ၌ ဖြစ်စေ အတိတ်ဘဝအဆက်ဆက်က ဖြစ်စေ) ပြုစုပျိုးထောင်အပ်ခဲ့ပြီး ဆည်းပူးအပ်ပြီးသော အပြစ်ကင်းသော ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံရှိသော သတ္တဝါ- အား — တာနိဿ တမိ သမယေ ဩလမ္ပန္တိ = ထိုရှေး၌ ပြုအပ်ကုန်ပြီးသော ကုသိုလ်ကံတို့သည် ထိုနီးကပ်သော သေခြင်းတရားရှိနေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုသေအံ့ဆဲဆဲအခါ၌ ညနေချမ်းအခါဝယ် ကြီးစွာသော တောင်ထွဋ်တို့၏ အရိပ်သည် တောင်၏အနောက်ဘက်၌ တည်ရှိသော နေရောင်ခြည်၏ စွမ်းအားကြောင့် တောင်၏အရှေ့ဘက် မြေပြင်၌ လွှမ်းခြုံထားသကဲ့သို့ တွဲရစ်ဆွဲကုန်သကဲ့သို့ မနောဒွါရ၌ လွှမ်းမိုးလျက် တွဲရစ်ဆွဲသကဲ့သို့ ထင်ပေါ်ကုန်၏။ (မ-၁-၂၀၃။) — ဤသို့စသော စကားတော်ကို သဗ္ဗညု သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခြင်း ကြောင့် သေရာညောင်စောင်းထက်၌ လျောင်းစက်စဉ် အကြင် အကြင် ပြုစုပျိုးထောင်အပ်ပြီး ဆည်းပူးအပ် ပြီးသော —

၁။ အပြစ်ကင်းလတ် ကောင်းမြတ်သော ကုသိုလ်ကံသည်သော်လည်းကောင်း၊

၂။ ထိုကုသိုလ်ကံ၏ အာရုံနိမိတ် = ကမ္မနိမိတ်သည်သော်လည်းကောင်း၊

မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ထိုကံ ကမ္မနိမိတ် အာရုံသည်လည်း ဆည်းပူးထားအပ်ပြီးသော အပြစ်ကင်းလတ် ကောင်းမြတ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏သာလျှင် မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိနိုင်၏။

နောက်တစ်မျိုးကား ပြုစုပျိုးထောင်အပ်ပြီးသော ဆည်းပူးထားအပ်ပြီးသော မဟဂ္ဂုတ် ကုသိုလ်ကံရှိသော (= ဈာန်ရရှိထားပြီးသည့်အတွက် ဈာန်ကုသိုလ်ကံ ထင်ရှား ရှိနေသေးသော) ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ကမ္မနိမိတ် အာရုံသည်သာလျှင် ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ (မဟဂ္ဂုတ် ဝိပါကတရား၏ ဧကန်အားဖြင့် မိမိ၏ ကံ၏ အာရုံလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။) (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၀။)

ဥပမာ — ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ဗြဟ္မာဘဝကို တွယ်တာတပ်မက်သည့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ ခြံရံလျက် အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်ကို အမြတ်စား ပွားများထား၏။ ထိုစတုတ္ထဈာန်၏ အာရုံကား အလွန် ကြည်လင်တောက်ပနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံပင်တည်း။ ယင်းအာနာပါနစတုတ္ထဈာန်ကား မဟဂ္ဂုတ်ကံပင်တည်း။ ယင်းမဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကံ၏ အာရုံဖြစ်သော ယင်းအာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကိုပင် ကမ္မနိမိတ်ဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။

အကယ်၍ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ဗြဟ္မာပြည်ကို ရည်ရွယ်မှန်းထား၍ ဗြဟ္မာဘဝကိုပင် တွယ်တာတပ်မက်သည့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ ခြံရံလျက် သြဒါတကသိုဏ်း = အဖြူရောင်ကသိုဏ်းဈာန်ကို အမြတ်စားပွားထားသည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုသြဒါတကသိုဏ်း စတုတ္ထဈာန်၏ အာရုံကား အဖြူရောင်ကသိုဏ်းပဋိဘာဂ- နိမိတ်အာရုံပင်တည်း။ အလွန် ကြည်လင်တောက်ပနေသော အဖြူရောင်နိမိတ်အာရုံတည်း။ ယင်းသြဒါတကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော သြဒါတကသိုဏ်း စတုတ္ထဈာန်သည်လည်း မဟဂ္ဂုတ်ကံပင်တည်း။ ယင်း မဟဂ္ဂုတ်ကံ၏ အာရုံဖြစ်သော သြဒါတကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကိုလည်း ကမ္မနိမိတ်ဟုပင် ခေါ်ဆိုပေသည်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါလေ။

ထိုသို့ ဆည်းပူးထားအပ်သော မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကံရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ကား သေရာညောင်စောင်း လျောင်းစက်ရာအခါ၌ မလျှောကျသော ဈာန်ရှိသဖြင့် ဗြဟ္မာပြည်သို့ ရောက်တော့မည် ဧကန်မှန်လျှင် ယင်း မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကံအာရုံသည် မနောဒွါရ၌ မထင်လာတော့ဘဲ ယင်းမဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကံ၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကမ္မနိမိတ်အာရုံသည်သာလျှင် မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။

ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌သော်လည်းကောင်း၊ အတိတ်သံသရာ ဘဝအဆက်ဆက်ကသော်လည်းကောင်း ဆည်းပူး ထားအပ်ပြီးသော အပြစ်ကင်းလတ် ကောင်းမြတ်သော ကာမာဝစရကံရှိသော သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသော ထိုကံအာရုံကို သို့မဟုတ် ကမ္မနိမိတ်အာရုံကို ဆည်းပူးထားအပ်ပြီးသော မဟဂ္ဂုတ်ကံရှိသော သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသော ထိုကမ္မနိမိတ်အာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော တဒါရုံ အဆုံးရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော မရဏသန္ဓေဇာတိထိ၏သော်လည်းကောင်း၊ မဟဂ္ဂုတ် ကမ္မနိမိတ်အာရုံရှိသဖြင့် တဒါရုံဝိပါကမဖက် သက်သက်မူလည်းဖြစ်သော မရဏသန္ဓေဇာတိထိ၏သော်လည်းကောင်း အခြားမဲ့၌ ဘဝ၏ အာရုံကို အာရုံပြု၍ စုတိစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုစုတိစိတ်သည် ချုပ်ပြီးလတ်သော် ထိုကံကိုသော် လည်းကောင်း၊ ထိုကမ္မနိမိတ်ကိုသော်လည်းကောင်း အာရုံပြု၍ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်ဖြတ်အပ်သေးသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာစသော ကိလေသာတို့၏ စွမ်းအားသည် ညွတ်စေအပ်သော သုဂတိဘုံဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော ပဋိသန္ဓေ စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤဆိုအပ်ပြီးသည်ကား အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ —

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

၁။ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော၊

၂။ အတိတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုထိုက်သော ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော၊ ပဋိသန္ဓေတည်း။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၀။)

ဥပဇာရ — ထိုမဟဂ္ဂုတ် ကမ္မနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော မရဏာသန္ဓေဇာတိထိကို မဟဂ္ဂုတ် ဝိပါက်-ပဋိသန္ဓေ၏ အနီး ဥပစာကဲ့သို့ မှတ်ထိုက်၏။ အကြောင်းကား — ထိုမရဏာသန္ဓေဇာတိထိသည် နောက်ဖြစ်မည့် မဟဂ္ဂုတ် ပဋိသန္ဓေနှင့် တူသောအာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထိုမရဏာသန္ဓေဇာတိထိသည် မဟဂ္ဂုတ် ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းနိမိတ် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဖြစ်သည်။ (မရဏာသန္ဓေဇာတိထိက အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုလျှင် ဘဝသစ် မဟဂ္ဂုတ် ပဋိသန္ဓေကလည်း ယင်းအာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၏။ မရဏာသန္ဓေဇာတိထိက ဩဒါတကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုလျှင် ဘဝသစ် မဟဂ္ဂုတ် ပဋိသန္ဓေကလည်း ယင်းဩဒါတကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါ။) (မူလဋီ-၂-၁၀၇။ အနုဋီ-၂-၁၁၆။)

မဟဂ္ဂတာဝသာနံ — ဓမ္မသိရိမထေရ်ဟူသော အချို့သော ဆရာတို့သည် ထိုမရဏာသန္ဓေဇာတိထိကို မဟဂ္ဂုတ်ဇော အဆုံးရှိ၏ဟူ၍ ဆိုကြကုန်၏။ အကြောင်းအားလျော်စွာ မဟဂ္ဂုတ်သမာပတ်ကို ဝင်စားပြီး၍ ထိုသမာပတ်မှ ထသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ထိုမရဏာသန္ဓေဇာတိထိ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုမရဏာသန္ဓေဇာတိထိ၏ နောက်ဝယ် စုတိစိတ်ကျ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုဝိထိကို မဟဂ္ဂုတ်ဇော အဆုံးရှိသော ဝိထိဟူ၍ဆိုကြသည်။
(မူလဋီ-၂-၁၀၇။ အနုဋီ-၂-၁၁၆ ၁၁၇။)

ဓမ္မသိရိမထေရ်ကား ဈာနသမာပတ္တိဝိထိ၏ နောက်ဝယ် မရဏာသန္ဓေဇာတိထိကျ၏ဟု အယူရှိတော်မူ၏။ မူလဋီကာဆရာတော်ကား ဈာနသမာပတ္တိဝိထိနှင့် မရဏာသန္ဓေဇာတိထိတို့၏ အကြားဝယ် မနောဒွါရဝိထိများလည်း ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်သေး၏ဟု အယူရှိတော်မူ၏။

နဝတ္တဗ္ဗာရမ္မဏ — အတိတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုထိုက်သော ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော ဟူသော ဤစကားကို ရူပါဝစရပဋိသန္ဓေကိုလည်းကောင်း၊ အရူပပဋိသန္ဓေတို့တွင် အာကာသာနဉ္စာယတန ပဋိသန္ဓေကိုလည်းကောင်း၊ အာကိဉ္စညာယတနပဋိသန္ဓေကိုလည်းကောင်း ရည်ရွယ်တော်မူ၍ အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်၏။ ဝိညာဏဉ္စာယတနပဋိသန္ဓေ နေဝသညာနာသညာယတနပဋိသန္ဓေတို့ကိုကား အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေဟူသော စကားရပ်ဖြင့်ပင်လျှင် သိမ်းကျုံးရေတွက် ပေါင်းယူထားပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၃၈၂။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ အဖွင့်တို့အရ —

၁။ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေ (၁၁)မျိုး၊

၂။ အတိတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုထိုက်သော ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေ (၇)မျိုးရှိ၏ဟု မှတ်ပါ။

မဟာဝိပါက် ပဋိသန္ဓေ (၈)မျိုး၊

ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တိရဏ ပဋိသန္ဓေ (၁)မျိုး၊

ဝိညာဏဉ္စာယတန ပဋိသန္ဓေ (၁)မျိုး၊

နေဝသညာနာသညာယတန ပဋိသန္ဓေ (၁)မျိုး၊

ဤ (၁၁)မျိုးသော ပဋိသန္ဓေတို့ကား အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေတို့တည်း။

ရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓေ (၅)မျိုး၊ (ပဉ္စကနည်း)

အာကာသာနဉ္စာယတန ပဋိသန္ဓေ (၁)မျိုး၊

အာကိဉ္စညာယတန ပဋိသန္ဓေ (၁)မျိုး၊

ဤ (၇)မျိုးသော ပဋိသန္ဓေတို့ကား အတိတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုထိုက်သော ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေတို့တည်း။ (မူလဋီ-၂-၁၀၇။) (ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေနှင့် ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေတို့ကိုကား အောက်တွင် ဖွင့်ဆိုလတ္တံ့။)

ပစ္စုပ္ပန်ကို အာရုံပြုသော ပဋိသန္ဓေ

အခြားတစ်ဦးသော သတ္တဝါအား သေရာညောင်စောင်း လျောင်းစက်ရာ သေခါနီးကာလ၌ ကာမာဝစရ ဖြစ်သော အပြစ်ကင်းလတ် ကောင်းမြတ်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံ၏ အစွမ်းဖြင့် လူ့ပြည် လူ့လောက၌ အမိ၏ ဝမ်းရေအရောင်အဆင်းဟု ဆိုအပ်သည်မူလည်းဖြစ်သော၊ နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဥယျာဉ် ပဒေသာပင် စသည်တို့၏ အရောင်အဆင်းဟု ဆိုအပ်သည်မူလည်းဖြစ်သော သုဂတိနိမိတ်ဖြစ်သော ရူပါရုံသည် မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ထိုသတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် — ဘဝင်နှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပြီးနောက် ချုပ်လတ်သော် ထိုသုဂတိနိမိတ်အာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ —

၁။ မနောဒွါရဝဇ္ဇန်း (၁)ကြိမ်၊

၂။ သေခြင်းတရား၏ အလွန်နီးကပ်သည့်အတွက် နံ့သည်ဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်သော အဟုန်အရှိန် ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မရဏာသန္ဓဇော (၅)ကြိမ် ၊

၃။ တဒါရုံ (၂)ကြိမ်၊

ဤသို့လျှင် ဝီထိစိတ်အမျိုးအစား သုံးမျိုးတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ထိုနောင် ဘဝင်၏ အာရုံကို အာရုံပြု၍ တစ်ခုသော စုတိစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော စိတ်သန္တတိအစဉ်အားဖြင့် စိတ္တက္ခဏ (၁၁)ချက်တို့သည် လွန်ပြီးဖြစ်ကုန်၏။ ထိုစုတိကျပြီးနောက်၌ ကြွင်းကျန်သော စိတ္တက္ခဏ (၅)ချက် သက်တမ်းရှိသေးသော ထိုသုဂတိနိမိတ်အာရုံ၌ပင်လျှင် ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသည်ကား အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေတည်း။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၁။)

မာတုကုဉ္စိဝဏ္ဏသင်္ခါတန္တိ အာဒိနာ ဝဏ္ဏောဧဝ ဂတိနိမိတ္တဘာဝေန အာဂတော။ တတ္ထ သဒ္ဓေါ တာဝ အနုပါဒိန္ဒဘာဝေန သုဂတိပရိယာပန္နတာယ ဂတိနိမိတ္တဘာဝေန အဋ္ဌကထာသု နာဂတောတိ ယုတ္တမေတံ၊ ဂန္ဓာဒီနံ ပန အနာဂမနေ ဝိမံသိတဗ္ဗံ။ (မဟာဋီ-၂-၃၀၂။)

အမိဝမ်းရေအရောင်အဆင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သုဂတိနိမိတ် — ဤသို့စသည်ဖြင့် ရူပါရုံအရောင် အဆင်းသည်သာလျှင် ဂတိနိမိတ်အဖြစ်ဖြင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ လာရှိ၏။ ထိုသို့လာရှိရာ၌ ရှေးဦးစွာ အသံ = သဒ္ဓါရုံကား တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့က “ငါ ငါဟာ၊ ငါ၏အကျိုးတရား”ဟု စွဲယူအပ်သည့် ကံကြောင့်ဖြစ်သည့် ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်ခြင်းကြောင့် (စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သည့် သဒ္ဓါရုံ၊ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သည့် သဒ္ဓါရုံသာ ရှိသောကြောင့်) သုဂတိဘဝ၌ အကျိုးဝင်နေသည့်အတွက် ဂတိနိမိတ်အဖြစ်ဖြင့် အဋ္ဌကထာတို့၌မလာဟူသော ဤစကားသည် သင့်တန်စေ၊ ဂန္ဓာရုံစသည်တို့၏ကား ဂတိနိမိတ်အဖြစ်ဖြင့် မလာခြင်း၌ အကြောင်းကို စူးစမ်းဆင်ခြင်သင့်၏။

(မဟာဋီ-၂-၃၀၂။)

အခြားတစ်ဦးသော (အထူးသဖြင့် လူသားဖြစ်သော)သတ္တဝါအား သေရာညောင်စောင်း လျောင်းစက်ရာ အခါ၌ ဆွေမျိုးတို့က — “အမောင် . . . သင့်အတွက် ဤဘုရားကို ပူဇော်ခြင်းကို ပြုလုပ်အပ်၏။ သင်၏ စိတ်ကို ကြည်လင်စေပါလော့” — ဤသို့ ပြောဆို၍ —

- ၁။ ပန်းကုံး၊ တံခွန်၊ ကုက္ကား စသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့် ရူပါရုံကိုသော်လည်းကောင်း၊
- ၂။ တရားနာခြင်း၊ တူရိယာဖြင့်ပူဇော်ခြင်းစသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့် သဒ္ဓါရုံကိုသော်လည်းကောင်း၊
- ၃။ အခိုး အထုံ အနံ့ စသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့် ဂန္ဓာရုံကိုသော်လည်းကောင်း၊
- ၄။ “အမောင် . . . ဤလျက်ဖွယ်ကို သာယာစမ်းပါလော့။ သင့်အတွက် ပေးလှူထိုက်သော လှူဖွယ်ဝတ္ထုတည်း။” - ဤသို့ ပြောပြ၍ ပျားရည်၊ တင်လဲစသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့် ရသာရုံကိုသော်လည်းကောင်း၊
- ၅။ “အမောင် . . . ဤဝတ္ထုကို တွေ့ထိကြည့်စမ်းပါ။ သင့်အတွက် ပေးလှူထိုက်သည့် လှူဖွယ်တည်း” — ဤသို့ ပြောပြ၍ စိန့်တိုင်း၌ ဖြစ်သော အဝတ်၊ သောမာရတိုင်း၌ ဖြစ်သော အဝတ်စသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့် ဖောဠဗ္ဗာရုံကိုသော်လည်းကောင်း၊

ဤအာရုံ အသီးအသီးကို ထိုက်သလို ပဉ္စဒွါရ၌ ကပ်၍ ဆောင်ကြကုန်၏။

ထိုသတ္တဝါသည် ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ထင်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသော ထိုရူပါရုံစသည့် အာရုံ၌ အကြင် အကြင် စက္ခုဒွါရဝိထိစသော ဝိထိစိတ်အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်သွားသော ဝုဋ္ဌော၏အဆုံး၌ သေခြင်းတရား၏ အလွန် နီးကပ်နေသည့်အတွက် နံ့သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော အဟုန်အရှိန် ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မရဏာသန္ဓေဇော (၅)ကြိမ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ တဒါရုံ (၂)ကြိမ်တို့သည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ထိုမှနောက်၌ (ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော) ဘဝင်၏အာရုံကို အာရုံပြု၍ တစ်ခုသော စုတိစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုစုတိစိတ်၏အဆုံး၌ စိတ္တက္ခဏ (၁)ချက်မျှသာ တည်ခြင်းရှိသော ထိုမရဏာသန္ဓေဇော၏ အာရုံ၌ ပင်လျှင် အာရုံပြု၍ ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤပဋိသန္ဓေသည်လည်း အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော စုတိ၏အခြားမဲ့၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေတည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၁။)

ဝိပဿနာကံ၏ အာရုံ = ကမ္မနိမိတ်

သူတော်ကောင်းတစ်ဦးသည် ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်ပြီး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူထားပြီး ဖြစ်သဖြင့် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့ကို ရရှိထား၏။ ထိုသူတော်ကောင်း သည် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို —

- ၁။ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားသည့်သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊
- ၂။ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် ညဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံနေရသည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊
- ၃။ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် အမြဲတည်နေသည့် အတ္တမရှိသည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တဟုလည်းကောင်း၊

ဤသို့လျှင် လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုနေ၏။ အထက်တွင် ဖော်ပြထားခဲ့ပြီးသော **ဓမ္မတနာသုတ္တန်** ဒေသနာတော်နှင့်အညီ အနုသယဓာတ် ကိန်းဝပ်နေသူ၏ သန္တာန်ဝယ် အခြားကံများက အကျိုးပေးဖို့ရန် အခါအခွင့်မသာသဖြင့် ယင်းဝိပဿနာကံတို့က အကျိုးပေးဖို့ရန် အခါအခွင့်

သာလာ၏။ ထိုအခါ ထိုသူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်ဝယ် ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာ တစ်ခုခုကို အာရုံပြုနေသော ဝိပဿနာကံတို့သည် သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါဝယ် ဆက်တိုက်ဖြစ်နေ၏။ မရဏာသန္ဓေလေသည်လည်း ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ သို့မဟုတ် ဒုက္ခအခြင်းအရာ သို့မဟုတ် အနတ္တအခြင်းအရာကိုပင် အာရုံယူနိုင်ခဲ့သော် ယင်းမရဏာသန္ဓေ၏ အာရုံမှာ ပစ္စုပ္ပန် ကမ္မနိမိတ်အာရုံပင် ဖြစ်နိုင်လေသည်။ မနောဒွါရ၌ ထင်လာသော ပစ္စုပ္ပန် ကမ္မနိမိတ်အာရုံပင်တည်း။ ဤ၌ ကမ္မနိမိတ်ဟူသည် ဝိပဿနာဇောစေတနာကံ၏ အာရုံဟု ဆိုလိုသည်။ ဤကား မနောဒွါရ၌ ထင်လာသော ပစ္စုပ္ပန် ဓမ္မာရုံကမ္မနိမိတ်အာရုံတည်း။ ဤနည်းဖြင့်ဒွါရ (၆)ပါးဝယ် အာရုံ (၆)ပါးတို့သည် ထိုကံသည်အားလျော်စွာ ပစ္စုပ္ပန် ကမ္မနိမိတ် ဖြစ်နိုင်လေသည်။ ထိုအခါမျိုး၌ ဘဝသစ်ပဋိသန္ဓေနှင့် ဘဝသစ်ပဋိသန္ဓေနောင် ဆက်လက် ဖြစ်သော ပထမဘဝစသည့် ဘဝအနည်းငယ်သည်လည်း ပစ္စုပ္ပန်ကမ္မနိမိတ်အာရုံလျှင် အာရုံရှိသည်လည်း ရံခါဖြစ်နိုင်၏။ ထိုပစ္စုပ္ပန် ကမ္မနိမိတ်အာရုံသည် ပဋိသန္ဓေတွင် သက်တမ်းစေသွားပါက ယင်းဘဝသစ်ပဋိသန္ဓေ သည် ပစ္စုပ္ပန်ကမ္မနိမိတ်ကို ယင်းဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေနောင် ဖြစ်ကြသည့် ဘဝကုသမ္မာသည် အတိတ်ကမ္မနိမိတ် တရားကို အာရုံပြုလေ၏။

ဘုရားအား ပူဇော်ခြင်း

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်ဝယ် - **အယံ ဘာတ တဝတ္ထာယ ဗုဒ္ဓပူဇာ ကရိယတိ** - အမောင် . . . သင့်အတွက် ဘုရားအားပူဇော်ခြင်းကို ပြုလုပ်အပ်၏ - ဤသို့စသော စကားရပ်တို့၌ မရဏာသန္ဓေ မစောမီ ရှေးပိုင်း၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော ပုဗ္ဗစေတနာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ကောင်းမှုကုသိုလ်သည် ဖြစ်၏။ ပုဗ္ဗစေတနာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ကမ္မပထမြောက်သော ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးနိုင်သော စွမ်းအားရှိသော ဇနကကံသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မရဏာသန္ဓေစေတနာကား ဇနကကံဖြစ်သည့် ကောင်းမှုကုသိုလ် မဟုတ်ပေ။ သို့သော် ဆရာမြတ်တို့ကား အလုံးစုံသော ကုသိုလ်ဇောစေတနာတို့၏ အဆုံးဖြစ်သော မရဏာသန္ဓေဇောထိ မတိုင်မီ နောက်ဆုံးဖြစ်သွားသော မနောဒွါရဝီထိ၌ အကျိုးဝင်သော သတ္တမဇောအခိုက်၌ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ကုသိုလ် စေတနာ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း ကောင်းမှုကုသိုလ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏ဟု ဆိုကြ၏။ (ဤဆရာမြတ်တို့ကား ရှေးရှေးဇောများ၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော ပုဗ္ဗစေတနာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ကောင်းမှုကုသိုလ် ဖြစ်မှုကို = ဇနကကံ ဖြစ်မှုကိုလည်း မတားမြစ်ပါ။ မရဏာသန္ဓေဇောထိ မတိုင်မီ နောက်ဆုံးဖြစ်သွားသော မနောဒွါရဝီထိ၏ သတ္တမဇော စေတနာ၏ စွမ်းအားဖြင့်လည်း ဇနကကံ ဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို မိန့်ဆိုတော်မူခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟုမှတ်ပါ။)

(မဟာဋီ- ၂-၃၀၂။)

ရူပဘုံမှ ကာမသုဂတိဘုံ၊ ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံသို့

နောက်တစ်မျိုးကား အခြားတစ်ဦးသော သတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသောဈာန်၊ ဩဒါတကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသောဈာန်စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ရအပ်ပြီးသော မဟဂ္ဂုတ်ဈာန်ရှိသည်ဖြစ်၍ = (ဈာန်သမာပတ် (၈)ပါးလုံးကိုပင် ရရှိထားပြီးသည်ဖြစ်၍) ရူပါဝစရသုဂတိဘဝ၌ တည်နေစဉ် သေရာညောင်စောင်း လျောင်းစက်သောအခါ၌ ကာမသုဂတိဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ နေလတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှု -

- ၁။ ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ, (အကျိုးပေးတော့မည့် ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ)
- ၂။ ယင်း ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ၏ အာရုံ = ကမ္မနိမိတ်,
- ၃။ ကာမသုဂတိဟူသော ဂတိနိမိတ်,

ဤနိမိတ်သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသည် မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။

ရူပဘုံ, အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ, အာကိဉ္စညာယတနဘုံဟူသော အရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ နေလတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှု ပထဝီကသိုဏ်း ဩဒါတကသိုဏ်း အစရှိသော ကမ္မနိမိတ်အာရုံသည် မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ [အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေလတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် အာကာသပညတ်, အာကိဉ္စညာယတနဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေလတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် နတ္ထိဘောပညတ် ဟူသော ကမ္မနိမိတ် အာရုံသည် မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။]

ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေလတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှု အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်ကံ အာရုံဟူသော မဟဂ္ဂုတ်စိတ်သည် မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။

နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေလတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှု အာကိဉ္စညာယတန ကုသိုလ်ကံအာရုံဟူသော မဟဂ္ဂုတ် ကုသိုလ်စိတ်သည် မနောဒွါရ၌ ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။

[ကာမသုဂတိဘုံသို့ ဆင်းတော့မည့် ပဋိသန္ဓေတည်နေတော့မည့် ရူပါဝစရဘုံ၌ တည်နေသော ရူပဗြဟ္မာ၏ သန္တာန်ဝယ် သေခါနီး မရဏာသန္ဓဇောအခိုက် မနောဒွါရ၌ ထင်လာသော ကံအာရုံဟူသည် အာဒိကမ္မိကဈာနဝီရိယ, ဈာနသမာပတ္တိဝီရိယတို့၏ အတွင်း၌ အကျုံးဝင်သော ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟူသော အမည်ကို အသီးအသီးရရှိသော ကုသိုလ်စေတနာတို့လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုအာဒိကမ္မိက ဈာနဝီရိယ, ဈာနသမာပတ္တိဝီရိယတို့ မဖြစ်ခင် မဖြစ်မီ မရသေးသောဈာန်ကို ရရှိအောင်, ရရှိပြီးဈာန်ကို ဝင်စားနိုင်အောင် ကြိုးပမ်းခိုက် အာဒိကမ္မိက ဈာနဝီရိယသို့ မဆိုက်မီ, ဈာနသမာပတ္တိဝီရိယသို့ မဆိုက်မီ ပထဝီကသိုဏ်း ဩဒါတကသိုဏ်းစသော ထိုထို ဈာန်ရကြောင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံတို့ကို စီးဖြန်းခိုက် ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇော- စေတနာတို့လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အောက်တွင် ဖော်ပြလတ္တံ့သော ရူပဘုံ၌ ဆည်းပူးထားအပ်သော စက္ခုဒွါရ, သောတဒွါရဝီရိယများနောင်၌ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာသော မနောဒွါရဝီရိယ မဟာကုသိုလ်စေတနာတို့လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ရူပဘုံသို့ မရောက်မီက ဆည်းပူးထားအပ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံတို့လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါလေ။]

(မနောဒွါရ၌သာ ယင်းကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသည် အထက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ထင်လာသည်မဟုတ်သေး။) စက္ခုဒွါရ, သောတဒွါရတို့တွင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသောဒွါရ၌ ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သော အာရုံသည်မူလည်း ထင်ခြင်းသို့ ရှေးရှုကျခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ (ထိုမွန်မြတ်သော ဣဋ္ဌဖြစ်သော အာရုံသည် ရူပါရုံဖြစ်လျှင် စက္ခုဒွါရ မနောဒွါရ၌, သဒ္ဓါရုံဖြစ်လျှင် သောတဒွါရ မနောဒွါရ၌ ထင်လာမှုကို ဆိုလိုသည်ဟု မှတ်ပါ။)

ထိုရူပါဝစရသတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် အကြင် အကြင် စက္ခုဒွါရဝီရိယ သောတဒွါရဝီရိယဟူသော ဝီရိယစိတ်အစဉ် အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝုဋ္ဌောစိတ်၏ အဆုံး၌ သေခြင်းတရား၏ အလွန်နီးကပ်နေသည့်အတွက် နံ့သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော အဟုန်အရှိန် ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မရဏာသန္ဓဇောတို့သည် (၅)ကြိမ်တို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ (ကာမဇော, ကာမသတ္တဝါ, ကာမအာရုံ ဖြစ်ပါမှ တဒါရုံကျခွင့်ရှိသောကြောင့် ကာမသတ္တဝါမဟုတ်သည့်) မဟဂ္ဂုတ် ဂတိ၌ တည်ကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား တဒါရုံသည် ကျခွင့်မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် မရဏာသန္ဓဇော၏ အခြားမဲ့၌ သာလျှင် ဘဝင်၏အာရုံကို အာရုံပြု၍ တစ်ခုသော စုတိစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုစုတိစိတ်၏ အဆုံး၌ ကာမာဝစရသုဂတိ, မဟဂ္ဂုတ်သုဂတိတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော သုဂတိ၌ အကျုံးဝင်သော အကြင် အကြင် ကံကြောင့် မရဏာသန္ဓအခါဝယ် ရှေးရှုထင်လာပြီးကုန်သော အာရုံတို့တွင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော အာရုံလျှင် အာရုံ ရှိသော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ, ရူပါဝစရပဋိသန္ဓေ, အရူပါဝစရပဋိသန္ဓေ

တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ပဋိသန္ဓေသည် ကံနှင့်လျော်ညီစွာ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ မရဏာသန္ဓေဇာ၏ အာရုံကိုပင် အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ဆိုလိုသည်။)

ဤပဋိသန္ဓေကား အတိတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုထိုက်သော ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ရူပါဝစရ သုဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ — အတိတ်အာရုံ၊ ပစ္စုပ္ပန်အာရုံ၊ ပညတ်အာရုံတို့တွင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော အာရုံပင်လျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေတည်း။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၁။)

ဥပစိတ မဟဂ္ဂတကမ္မဿ ပန ကမ္မနိမိတ္တမေဝ အာပါထမာဂစ္ဆတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၀။) — ဆည်းပူး ထားအပ်ပြီးသော မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကံရှိသောဈာန်ကို ရရှိထားပြီးသည့်အတွက် ဈာန်ကုသိုလ်ကံ ထင်ရှားရှိနေ သေးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မရဏာသန္ဓေဇာအခိုက်၌ (ရူပဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေတည်နေတော့မည် မှန်လျှင်) ကမ္မနိမိတ်အာရုံသည်သာလျှင် ထင်လာ၏။ ကမ္မနိမိတ် = ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ၏ အာရုံဟူသည် ပထဝီကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ်စသော ကသိုဏ်းပညတ်အာရုံပင်တည်း။ ယင်းပညတ်အာရုံကိုပင် ရူပါဝစရသတ္တဝါ၏ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့က အာရုံပြုကြ၏။ ထို့ကြောင့် ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ရူပါဝစရစုတိဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

အရူပဘုံမှ အရူပဘုံသို့, ကာမသုဂတိဘုံသို့

အရူပါဝစရစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ရူပါဝစရပဋိသန္ဓေ မရှိနိုင်။ အရူပါဝစရဘုံ၌လည်း အထက်အထက်သော အရူပါဝစရစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အောက်အောက်၌ ဖြစ်သော အရူပါဝစရပဋိသန္ဓေသည် မရှိနိုင်။ ထို့ကြောင့် နေဝသညာနာသညာယတနစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ပညတ်ကမ္မနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော ရူပါဝစရပဋိသန္ဓေလည်း မရှိနိုင်။ ထို့ကြောင့် ထိုနေဝသညာနာသညာယတနစုတိမှ အခြားမဲ့၌ ထိုနေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ပင် အတိတ်အာရုံရှိသော နေဝသညာနာသညာယတန ပဋိသန္ဓေကိုလည်းကောင်း, ထိုနေဝသညာနာသညာယတန စုတိမှ အခြားမဲ့၌ ကာမာဝစရဘုံ၌ အတိတ်အာရုံ, ပစ္စုပ္ပန် အာရုံရှိသော ကာမသုဂတိ ပဋိသန္ဓေကိုလည်းကောင်း ယှဉ်စေထိုက်၏။ (မူလဋီ-၂-၁၀၇။)

အာရုပ္ပ စုတိယာ ဟောန္တိ၊ ဟေဋ္ဌိမာရုပ္ပ ဝဇ္ဇိတာ။

ပဌမာရုပ္ပသန္တိ စ၊ တထာ ကာမတိဟေတုကာ။ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။)

အရူပစုတိနောင် အောက်အောက် အရူပပဋိသန္ဓေ မဖြစ်နိုင်ဟု ဆိုသောကြောင့် အရူပဘုံမှ စုတေလျှင် မိမိဘုံ၌ကား ထပ်၍ ဖြစ်နိုင်၏။ အထက်အထက် အရူပဘုံ၌လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ကာမသုဂတိ (၇)ဘုံ၌လည်း တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ နေနိုင်၏။ ဤအဖွင့်များနှင့် အညီ အောက်ပါအတိုင်း အတိုချုပ် မှတ်သားပါ။ — အာကာ- သာနဇ္ဈာယတန ပဋိသန္ဓေသည် ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြုသဖြင့် အာကာသာနဇ္ဈာယတန စုတိသည်လည်း ကောင်းကင်ပညတ်ကိုပင် အာရုံပြု၏။ ထိုကောင်းကင်ပညတ်လျှင် အာရုံရှိသော အာကာသာနဇ္ဈာယတနစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ —

၁။ ကောင်းကင်ပညတ်လျှင် အာရုံရှိသော အာကာသာနဇ္ဈာယတန ပဋိသန္ဓေ၊

၂။ အတိတ် အာကာသာနဇ္ဈာယတနဝိညာဏ်ကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏဇ္ဈာယတန ပဋိသန္ဓေ၊

၃။ အာကာသာနဇ္ဈာယတနဝိညာဏ်၏ မရှိမှုသဘော = နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြုသော အာကိဉ္ဇညာ- ယတန ပဋိသန္ဓေ၊

၄။ အတိတ် အာကိဉ္ဇညာယတနဝိညာဏ်လျှင် အာရုံရှိသော နေဝသညာနာသညာယတန ပဋိသန္ဓေ၊

၅။ အတိတ် ပစ္စုပ္ပန် ပညတ်ဟု ထိုက်သလို ခေါ်ဆိုထိုက်သော ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း - အပိုင်း (က)

တစ်မျိုးမျိုးကို အာရုံပြုသော ကာမ တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေ (၄)မျိုး -

ဤ (၈)မျိုးသော ပဋိသန္ဓေတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ပဋိသန္ဓေသည် ဖြစ်နိုင်၏။

အတိတ် အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်လျှင် တည်ရာအာရုံရှိသော ဝိညာဏဉ္စာယတနစုတိ၏ နောက်၌ အထက်ပါ ပဋိသန္ဓေ (၈)မျိုးတို့တွင် အာကာသာနဉ္စာယတနပဋိသန္ဓေမှတစ်ပါး ကြွင်းကျန်သော ပဋိသန္ဓေ (၇)မျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသည် ဖြစ်နိုင်၏။

အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်၏ မရှိမှုသဘော = နတ္ထိဘောပညတ်လျှင် အာရုံရှိသော အာကိဉ္စညာယတနစုတိ၏ နောက်၌ အထက်ပါ ပဋိသန္ဓေ (၇)မျိုးတို့တွင် ဝိညာဏဉ္စာယတန ပဋိသန္ဓေကို နှုတ်၍ ကြွင်းကျန်သော ပဋိသန္ဓေ (၆)မျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ပဋိသန္ဓေသည် ဖြစ်နိုင်၏။

အတိတ် အာကိဉ္စညာယတနဝိညာဏ်လျှင် တည်ရာအာရုံရှိသော နေဝသညာနာသညာယတနစုတိ၏ နောက်၌ နေဝသညာနာသညာယတန ပဋိသန္ဓေ တစ်မျိုးနှင့် ကာမ တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေ (၄)မျိုး ပေါင်း (၅)မျိုးသော ပဋိသန္ဓေတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ပဋိသန္ဓေသည် ဖြစ်နိုင်၏။

ဤကား အတိတ်တရား၊ ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော အရူပါဝစရသုဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အတိတ်တရား၊ ပညတ်တရား၊ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ပဋိသန္ဓေ၏ ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာတည်း။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၁။)

ဥပရူပရိ အာရုံပွါ၊ န အာယူဟန္တိ ဟေဋ္ဌိမံ။

ဗလိတ္တာစုပစာရဿ၊ တိဟေတုကာဝ ယောနိယော။

အထက်အထက် အရူပဘုံသို့ ရောက်သည့်အခါ ရှေးဘဝက ရအပ်ပြီးသော အောက်အောက် အရူပဈာန်နှင့် ရူပဈာန်များသည် ငြိမ်းသွားကြ၏။ ရူပဈာန်ကို အခြေခံပြီးမှ အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်သို့ တက်ရ၍ အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို အခြေခံပြီးမှ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်သို့ တက်ရသဖြင့် အခြေခံစရာ အောက်ဈာန်များ မရှိတော့ရကား အရူပပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အောက်အောက်ဈာန်ကို အားမထုတ်ကြကုန်။ ယခုရောက်နေဆဲဘုံနှင့် သက်ဆိုင်သော ဈာန်ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုဈာန်ကို အခြေခံ၍ အထက်အထက် ဈာန်ကိုလည်းကောင်း ရနိုင်ခွင့်ကား ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် အရူပဗြဟ္မာတို့သည် မိမိဖြစ်နေဆဲဘုံ၌လည်း ထပ်၍ ပဋိသန္ဓေနေခွင့် ရှိကြ၏။ အထက်အထက် အရူပဘုံ၌လည်း ပဋိသန္ဓေတည်နေခွင့် ရှိကြ၏။ လုံးလုံး ဈာန်အသစ်အသစ်ကို မရတော့လျှင် = (ရပြီးဈာန်ကိုဖြစ်စေ အထက်အထက် ဈာန်ကိုဖြစ်စေ အားထုတ်၍ မရတော့လျှင်) အဟောင်း အရူပဈာန်ကို မရခင် ရခါနီး၌ ဖြစ်ခဲ့ကြကုန်သော ဥပစာရဈာန်ဟု ခေါ်ဆိုသော ကာမာဝစရဘာဝနာများ ရှိကြ၏။ ထိုဘာဝနာသည် အလွန်ထက်မြက်သော တိဟိတ် ဥက္ကဋ္ဌ ကာမာဝစရကုသိုလ်တည်း။ ထိုအရူပဗြဟ္မာ၏ သန္တာန်ဝယ် ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံတို့တွင် ထိုဥပစာရဘာဝနာကုသိုလ်ကံထက် အားကောင်းသော ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံကား မရှိပြီ။ ထိုဥပစာရဘာဝနာကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံကြောင့် ကာမသုဂတိဘုံ (၇)ဘုံတို့တွင် တစ်ဘုံဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေလာရပေသည်။ (မူလဋီ-၂ ၁၀၉ ကြည့်။)

ဝေဟပ္ပလေ အကနိဋ္ဌေ၊ ဘဝဂ္ဂေ စ ပတိဋ္ဌိတာ။

န ပုနာညတ္ထ ဇာယန္တိ၊ သဗ္ဗေ အရိယပုဂ္ဂလာ။

န ပုနတတ္ထ ဇာယန္တိ၊ သဗ္ဗေပိ သုဒ္ဓဝါသိကာ။

ဗြဟ္မလောကဂတာ ဟေဋ္ဌာ၊ အရိယာ နောပပဇ္ဇရေ။

အရူပစုတိနောင်၌ ပဋိသန္ဓေဖြစ်ပုံကို ဖော်ပြသော အထက်ပါ စကားရပ်တို့မှာ ပုထုဇန့်နှင့် အရိယာတို့ကို ရောနှော၍ပြသော စကားတို့တည်း။ အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့မှာ အရူပဗြဟ္မာ့ဘုံသို့ရောက်လျှင် သောတာပန် သကဒါဂါမ်ပင် ဖြစ်သော်လည်း ကာမဘုံသို့ မပြန်လာတော့ပြီ။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များကို ဈာနအနာဂါမ် = ဈာန်ရသည့် အတွက် ကာမဘုံသို့ မပြန်လာသူဟု ခေါ်၏။ အရူပဗြဟ္မာ့ဘုံတို့တွင်လည်း အထက်အထက်ဘုံသို့ ရောက်ပြီးက အောက်အောက်ဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေ ပြန်မနေတော့ပြီ။

သုဒ္ဓါဝါသ - ဖူး - မရ၊ အကနိဋ္ဌ - တု - မရ

ထို့ပြင် “ဘူမိသီသ”ဟု ခေါ်ရသော ဘုံ (၃)ဘုံရှိ၏။ ဝေဟပ္ဖိလ်ဘုံ၊ အကနိဋ္ဌဘုံ၊ နေဝသညာနာသညာ-ယတနဘုံတည်း။ ထိုတွင် ဝေဟပ္ဖိလ်ဘုံသည် သုဒ္ဓါဝါသမှ တစ်ပါးသော ရူပဘုံများတွင် သီသ = ဦးထိပ်တည်း။ အကနိဋ္ဌဘုံသည် သုဒ္ဓါဝါသဘုံတို့၏ သီသတည်း။ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံကား အရူပဘုံ၏ သီသတည်း။ ထိုဘူမိသီသ၌ တည်မိထိုင်မိကြသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့သည် တစ်ပါးသောဘုံသို့ ပြောင်း၍ ပဋိသန္ဓေ မနေကြတော့ကုန်။ ရဟန္တာ မဖြစ်ကြသေးလျှင် ဝေဟပ္ဖိလ်ဘုံ၌ တည်ရှိကြသော အရိယာသူတော်ကောင်းတို့သည် ဝေဟပ္ဖိလ်ဘုံ၌ ထပ်၍ ဖြစ်ကြသေး၏။ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ တည်ရှိကြကုန်သော အရိယာသူတော် ကောင်းတို့သည်လည်း ရဟန္တာမဖြစ်သေးလျှင် နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ၌ ထပ်၍ ဖြစ်နိုင်ကြသေး၏။ သို့သော် အကနိဋ္ဌဘုံ၌ တည်မိ ထိုင်မိကြသော အနာဂါမ်အရိယာ သူတော်ကောင်းကြီးတို့သည်ကား အကနိဋ္ဌ ဘုံ၌လည်း ထပ်၍မဖြစ်ကြဘဲ၊ အခြားအခြားဘုံသို့လည်း ပြောင်းရွှေ့ မဖြစ်ကြဘဲ၊ ထိုအကနိဋ္ဌဘုံမှာပင် ဧကန် ရဟန္တာ ဖြစ်ကြရလေသည်။ အကနိဋ္ဌဘုံ၌ တည်ရှိကြသော အနာဂါမ် အရိယာသူတော်ကောင်းတို့သာမက၊ အောက်အောက်သော သုဒ္ဓါဝါသ (၄)ဘုံ၌ တည်မိထိုင်မိကြသော အနာဂါမ် အရိယာသူတော်ကောင်းကြီးတို့ သည်လည်း ရဟန္တာမဖြစ်ကြသေးပါက မိမိတို့ တည်ရာဘုံ၌ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ မရှိကြဘဲ အထက်အထက် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ သို့သာ ပြောင်းရွှေ့ကြလေသည်။ သုဒ္ဓါဝါသ (၅)ဘုံတို့တွင် တစ်ဘုံတစ်ဘုံ၌ နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ ဖြစ်ဖူးသော သတ္တဝါ မည်သည် မရှိ။ အကနိဋ္ဌဘုံ၌ နောက်ဆုံးဘဝရှိသည့် ပစ္ဆိမဘဝကအစစ်သာ ရှိသည်။ ထိုကြောင့် သုဒ္ဓါဝါသ - ဖူးမရ၊ အကနိဋ္ဌ - တုမရ - ဟု ဆရာမြတ်တို့ ဆိုရိုးပြုကြသည်။ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ နှစ်ကြိမ် ဖြစ်ဖူးသူမရှိ၊ အကနိဋ္ဌ ဘုံ၌ ပစ္ဆိမဘဝကအစစ်သာ ရှိသည်၊ အတုမရှိ ဟူလိုသည်။

ခုတ်နှင့် ပဋိသန္ဓေ အပေါင်း

ဒွိဒ္ဓိပဉ္စပုပ္ဖကရာ စ၊ ပဉ္စာဌ ဒုဝိဓာပိစ။

စတုဝိသတိ သဗ္ဗာပိ၊ တာဟောန္တိ ပဋိသန္ဓိယော။ (မူလဋီ-၂-၁၀၇။)

ဤသို့ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် အာရုံ၏ အစွမ်းဖြင့် သဘောတူရာကို ပေါင်းရုံးရေတွက်သော် ပဋိသန္ဓေ အမျိုးအစားတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြ၏ -

၁။ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ကာမသုဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ -

(က) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ၊

(ခ) ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ၊ (ဒွိ)

၂။ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော ဒုဂ္ဂတိစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ -

(က) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော သုဂတိပဋိသန္ဓေ၊

(ခ) ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော သုဂတိပဋိသန္ဓေ၊ (ဒွိ)